Cu Părintele

(JALERI U "“GENEZA,, APOCALIPS

A

convorbiri, cu Dorin Popa

HARISMA
2002

Cuvânt înainte

Cu vremea, lot mai adânc mă conving că întâlnirile noastre sunt neîntâmplătoare. că ne împărtășim continuu, chiar dacă, cel mai adesea, nu suntem conștienți de acest fapt. Bineînțeles, nu toate întâlnirile sunt hrănitoare, sporitoare, adică au un rost.

De atâtea ori am fost (sau numai am crezut că sunt) exclus, refuzat, părăsit de aproape toată lumea. Mama mea - Maria se numește - a înconjurat în genunchi multe biserici din Moldova. în speranța că-și va salva fiul rătăcit și refuzat de mai toți ceilalți. Mă gândesc acum. iată, dacă nu cumva (și) ruga mamei mele l-a adus în via(a mea. după destule căutări și chinuri, pe Părintele Galeriu...

înainte de a-l întâlni, l-am visat. Abia când l-am întâlnit am aflat pe cine, de fapt, visasem. Nu aș fi amintit, aici, de visul meu. dacă, ieri, nu aș fi întâlnit o femeie care mi-a mărturisii același lucru. L-a visat pe Părinte, cu trei ani înainte de a-l cunoaște. După trei ani abia i-a fost dat să-l întâlnească. Bântuită de ideea sinuciderii, femeia aceea - profesoara de filosofic Eugenia Vlad. o apropiată a celei care a fost Alice Botez - a devenit, la opt ani după întâlnirea cu Părintele Galeriu. o smerită soră de mănăstire. Sora Eugenia m-a încredințat că numai Părintele a salvat-o. a adus-o pe Cale. Acum e fericită și împăcată, ea. care ani în șir nu-și dorise decât să se sinucidă. și pe care medicii psihiatri n-au putut, cu nici un chip, să o ajute. De aceea. înclin tot mai mult să cred că. într-o viață de om. se petrec multe întâlniri și doar o singură Întâlnire.

Apropierea de Părintele Galeriu a ridicat multe perdele grele de pe ochii mei. Destule perdele însă îmi acoperă încă

ochii. Dar acum știu că. undeva, aproape și departe totodată, se află Calea. Acum, oricât de departe aș fi, știu că am dreptul la aceasta.

Nu mă mai poate exclude sau refuza nimeni. Căci dorul meu de

a fi pe Cale - dor sporit si hrăni' de Părinte - nu este la cheremul oamenilor, al conjuncturilor sau aleatoriului. Dreptul meu de a fi pe Cale nu-mi poate fi smuls de aproapele meu, pentru că, în această dureroasă tindere, nu oamenii hotărăsc. Aici, oamenii nu au putere. Nu stă în puterea oamenilor să mă excludă, să mă examineze, să mă înfunde, să mă refuze. Căci, oriunde m-aș afla, Calea poate fi, nu sub picioarele mele, ci în inima mea. Eu simt că mă apropii și, la fel de important, simt că se apropie de mine Calea.

întâlnirea cu Părintele Galeriu produce în mine schimbări nedureroase. Schimbările acestea, pe care - neștiut - le-am dorit mereu, încep să lucreze de-a lungul unor noi repere. Reperele nu fac altceva decât să mă pună față în față cu ceea ce înseamnă dezvăluirea sensurilor care se află înlăuntrul Creației. încep, astfel, să pricep că tot ceea ce este - de la piatră până la om - poartă sens. Tocmai asta mi se pare de primă instanță: descopăr sensurile celor din preajmă, în urma întâlnirii cu Părintele meu. Nu-mi explic de ce până acum nu reușeam să văd. Parcă zăresc, acum, raportul în care se află scopul fiecărui element al celor ce există în jurul meu și Scopul lui Dumnezeu. De-a lungul acestei raportări, simt că mi se dezvăluie ceea ce este Creația și care este Scopul ei - de la Geneză la împărăția Cerurilor. De ce am avut - și am - nevoie de Părintele Galeriu pentru a descoperi acestea toate, de ce nu le-am descoperit singur? Iată o întrebare de a cărei

apariție mă bucur și al cărei răspuns încerc să-l ofer prin această carte.

Fără mult sfat nu se poate ajunge la Adevăr. Când Părintele Galeriu a tunat în Casa Studenților ain Iași ÎrTprimăvara lui 1994: "Suflete. înviază mereu!", mi s-a părut, pentru întâia dată, că, da, aș putea și eu învia din mormântul care - din păcate - încă îmi sunt.

Torturat, ca aproape tot omul, de limitele proprii, mă situam, mereu, între **naștere** *și* **moarte.** *Dar când Părintele mi-a spus că moartea nu se*

('n Pținutele (ialenu intre (il-'XI '/.-i]/'()(. 'A! IPS.-l '

aflăfa capătul vieții, ci in mijlocul ei, mi s-a părut, brusc, acesta, un adevăr de neocolit. Am simțit, atunci, că pot învia din mijlocul vieții fi morții mele. Poate fi acestfapt lipsit de importanță? Pentru mine, nu mai poate fi astfel! Eram teribil de sărac in absența învierii.

Titlul acestei cărți de dialog ziditor cu Părintele meu conduce, dintr-o dată, la unul dintre cele mai importante chipuri - sau. poate, unicul chip - în care se poate pune în discuție chiar cea mai mică fi mai neînsemnată problemă. Este vorba de chipul integral. Deci, eu cred că fără a avea o gândire integrală, gândire care cuprinde manifestările omului sau biografia omului de la origini până în pragul ultim al existenței - cel prin care îfi depășește condiția omului căzut și intră in noua lui condiție - nu putem accede la adevăratele semnificații. Deci, gândirea integrală este cea în care putem să developăm existența fiecăruia - sau tot ceea ce încearcă să înfăptuiască fiecare între aceste hotare: Originea fi intrarea în cealaltă împărăție, in cealaltă condiție a existenței umane - condiția de după Judecată, condiție pe

care a actualizat-o în deplinătatea ei Iisus. prin înviere.

Cartea aceasta constituie. în acelafi timp, trecerea unui profesor obișnuit de Jurnalistică de la Universitatea "Al.I.Cuza" din lași la o altă condiție, mai adevărată; la autentica sa condiție, nebănuită în absența Părintelui Galeriu.

Viața fiecăruia dintre noi are. cum spuneam la început, o sumedenie de întâlniri. Unele sunt întâlniri cu rost, altele sunt întâlniri fără de rost. întâlnirea mea cu Părintele Galeriu este una formativă. Aflat înlăuntrul acestei minunate întâlniri. îmi place să cred că nu somnolez și că. de fapt, încerc să fructific, să pun în discuție - la nivel de conștiință - chipul în care mă întâlnesc mereu cu acela care este un stâlp al duhovniciei românești, un stâlp al neamului românesc. în tot ce mă frământă. Cred că frământarea nu este numai a mea. Deci,

(u I'tinntelc Galeriu ini re GENEZĂ >/ APOCAIJPSÂ

întâlnirea aceasta are o componentă personală și una care ne integrează pe toți. Amintindu-mi de Sf. Grigorie de Nyssa, constat că sunt în mers și că nu doar eu mă hrănesc din ceea ce am primit - și mă formez -, ci, ceea ce am primit, deja, am început să fructific, iscodind una dintre conștiințele pe care nu o pot numi altfel decât conștiința autentică, totală, integrală. O conștiință pe măsura timpurilor noastre adânc suitoare. Cuvântul neam nu este un cuvânt mare, sforăitor, ci este al vieții de toate zilele, cu bune și cu mai puțin bune. Nu putem uita, nu avem cum să uităm că existența noastră se raportează, totdeauna, la viața aproapelui nostru. Dacă nu ne reflectăm în aproapele nostru, înseamnă. într-un fel, că am izolat Persoana de tot ceea ce-i este ei hrănitor, am izolat Persoana de darul pe care trebuie să-l facă ea. Relația cu neamul este o relație firească. Cuvântul **neam** *este legatde*

cuvântul conștiință și, mai mult, este legat tocmai de sintagma **conștiința creștină.** *Conștiința creștină dezvoltă tocmai această latufaafnnțeî noastre, latura care devine activă. Pentru că, autentic, nu poți fi activ decât în neam. Nu poți fi activ doar față de tine. Ești activ față de neam și față de Dumnezeu. Nu poți pierde, nepedepsit, acești termeni din ceea ce înseamnă viața ta cea de toate zilele.*

In prezența Părintelui Galeriu, rn-am apropiat - și mă apropii mereu - de trăirea neîntreruptă din mine, de ceea ce este mai fin și mai puternic în mine, de ceea ce încearcă să facă din mine o conștiință autentică, vie. Cred că acest fapt s-a arătat pentru prima dată în momentul în care, necunoscându-l. l-am visat pe Părintele Galeriu. In visul acela simțeam, confuz și dureros, că trebuie să intru în comuniune, că am nevoie de sfat. Din acel vis răsărea direcția unui dialog adevărat.

Realitatea pe care o trăim cu toții este o realitate a descărcării Răului în Istorie, a răului originar. A Răului care a atacat sănătatea

(ii /'ânnicle (îiilcnu intre (iKNKZÂ v *.4/7X Al.ll'S.i*

omului, așa cum i-o dăruise Dumnezeu. Acel Rău originar s-a descărcat în istorie in mai multe momente importante și luând mai multe chipuri. Răul s-a vădit, de-a lungul întregii istorii, evident, dar a putut fi recunoscut ca fiind Răul originar în momente fundamentale, cruciale ale Istoriei. Or. ultima lui manifestare pe care a trăit-o omenirea este comunismul. Comunismul care blochează existența umană și o deplasează intr-o înfundătură. Dar. peste toate, există o Năzuință nerostită, care vine din adâncul ființei de a fi in dialog, de a fi în comuniune cu o persoană duhovnicească și care să-ți poală lămuri traseul destinului ființei umane. De aici mi se trage visul, probabil.

Cele două fapte fiindamentale pe care le parcurg cred că sunt: întâlnirea din mine, pe de o parte, venirea către dialog și dorul de a mă împărtăși din ceea ce, până atunci. îmi era mai departe, iar pe de altă parte, deodată cu această împărtășire, pentru că nu am putut rămâne în aceeași condiție în care m-am găsit înainte de întâlnirea cu Părintele Galeriu. mutația, schimbarea care s-a produs in mine. Or. această schimbare se va petrece deplin atunci doar când toată energia mea va începe să lucreze de-a lungul unui nou sistem de referință, de-a lungul unor repere noi. Iar aceste noi repere nu fac altceva decât să mă pună. într-o primă perioadă, fiiță-in-față de ceea ce este dezvăluirea sensurilor care se află inlăuntrul Creației.

In urma întâlnirii, am început să descopăr sensurile Creației. Pe rând, omul descoperă, după Cădere, care sunt rațiunea și sensul fiecăruia dintre obiectele pe care le întâlnește, sensul fiecăruia dintre visurile care răsar în lume: de la apa izvorului și viul roditor din copaci - care-i. inlodeauna. puterea manifestă a lui Dumnezeu, sensul prin care Dumnezeu lasă inlodeauna vieții puterea de a se întreține, de a se susține, până la spiritualitate și duhovnicie. Toate aceste descoperiri începi să le faci după ce intri în relație cu Dumnezeu, după ce te descoperi pe tine și începi să-L descoperi pe

(u Părintele Gale nu intre GENEZĂ și APOCAUPSĂ

Dumnezeu. Așa înțelegi și vezi că El există pretutindeni, și că <u>întregul Cosmos este urma lui Dumnezeu.</u>

~ParînteirUaIerîu și aici mî-a fost aproape - m-a învățat să văd toate aceste lucruri. De ce nu am putut să le descopăr de unul singur? Părintele învață pe oricine cum poate să

postească mâncând, cum, cu puțină osteneală, poate veghea dormind și cum se poate ruga mergând. Avem încă de descoperit. Ne așteaptă, încă, revelația naturală, înaintea Revelației Supranaturale. De aceea am apelat la gândirea integrală, pentru că este gândirea care se deplasează între Origini și Orizontul învierii. Fără ea, nu poți urmări Biografia lumii, nu poți citi Istoria. Cum să înțelegi, altfel, Istoria? Prin ce? Prin războaie, prin harțagurile celor care se băteau în turniruri pentru o batistă sau pentru o femeie? Acestea nu constituie sensuri, ci manifestări colaterale, epifenomene, de-a lungul dimensiunii umane doar. Datoria duhovnicilor este de a lua perdelele, valurile de pe ochii noștri. Sf. Vasile cel Mare, care viețuiește în sec. al IV-lea, Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Gură de Aur, toți părinții filocalici, părinții Bisericii creștine, toți aceștia au fost înălțați, datorită trăirii profunde a învierii lui Hristos, la acea condiție în care puteau să fie duhovnici, sfătuitori, dascăli pentru lume, așa cum tind duhovnicii de astăzi. Pentru că întotdeauna, neîntrerupt, în istorie a existat posibilitatea ca omul să se ridice, să vadă și să construiască în ceilalți împărăția Cerurilor. Și asta mai ales după Hristos. Ei trăiau revelația, trăiau descoperirea lui Dumnezeu în Istorie. Așa au trăit-o, la alte ore, Sf. Atanas ie cel Mare, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Ioan Damaschin și alții. Și astăzi avem înlăuntru pe acei păstori ai acestui culoar, ai acestui defileu uriaș de jertfă, care nu s-au lăsat abătuți, care nu au suferit această agresivitate răpitoare care este Revoluția franceză de la 1789. Toate celelalte sunt epifenomene, care au ținut numai de*

ceea ce este dimensiunea umană. Ei s-au păstrat în dimensiunea spirituală. Si au răsărit ca trunchiuri, ca lujere

duhovnicești de-a lungul întregii istorii. Așa s-a putut întemeia pe acești țăruși înfipți, cum spune adânc Sf. Apostol Pavel despre Cortul acela pe care nu-l poți niciodată dărâma, întrucât țărușul lui a fost înfipt chiar de Dumnezeu, înlăuntrul Creației Lui.

Deci, aceștia sunt oamenii aflați pe dimensiunea acestui țăruș, înfipt chiar de Dumnezeu. Un asemenea țăruș, un asemenea stâlp de susținere a neamului românesc este, fără nici o îndoială, Părintele Galeriu. Din fericire. Sfinția Sa nu este singur, li stau alături câțiva duhovnici - din păcate, prea puțini - cum este Arsenie Papacioc de la Techirghiol, sau cum au fost Teofil Părăianu de la Sâmbăta de Jos și Părintele Cleopa llie de la Sihăstria.

Pe Sfinții lor toate le-am cunoscut. Am stat multe ore de vorbă cu Părintele Teofil (însoțit de studenți de la Teologia ieșeană, printre care se afla Gruia Jalbă, care se minunau continuu de vorbele sprintene ale Părintelui și de toleranța sa duhovnicească inimaginabilă). Apoi, am purces în pelerinaj spiritual la Techirghiol îndemnat fiind chiar de Părintele Galeriu. Arsenie Papacioc mi-a vorbit ore in șir de fratele său întru credință. Galeriu. La Părintele llie Cleopa am mers chiar împreună cu Părintele Galeriu. Sfinția Sa a avut bunătatea de a mă lăsa să-l însoțesc. împreună cu fiul său, dl. dr. Rodion Galeriu. la Sihăstria. Deși ne-am "înarmat" vigilenți cu reportofoane și camere de filmat. întâlnirea dintre cei doi părinți ne-a înlemnit și ne-a urcat la ceruri in același timp. L-am văzut pe Părintele llie Cleopa. aflat în ultimii săi ani de viață, ridicându-se sprinten de pe laiță și înfruptându-se ca din cea mai dulce pâine din mâna Părintelui Galeriu. Cei doi și-au sărutat apoi mâinile unul altuia îndelung. Nu mai fusesem părtaș niciodată la un asemenea moment. Norocul meu a fost că devenisem transparent.

Așa încât. Părintele Cleopa, în prima zi nu m-a zărit, deși mă aflam in chilia sa. Și acum, când notez toate acestea, brusc, nu mai am trup și aș putea să mă bucur până la lacrimi de izbânzile repetate ale oricărui dușman al meu de pe pământ. L-am urmat vreme de câteva zile pe bunul Părinte Galeriu în peregrinările sale de la Sihăstria. Când a trebuit să plece la București, m-a lăsat, vreme de o săptămână, sub ascultarea Părintelui Cleopa și eu n-am îndrăznit să-ntreb « de ce » Oricum, dacă nu voi înțelege singur, nu voi afla niciodată tâlcul gestului de atunci al Părintelui. Este o altă rânduială pe care nu toți suntem hărăziți să o cuprindem.

In acea săptămână, printre multe alte povestiri minunate, Părintele Ilie Cleopa mi-a mărturisit că, vreme îndelungată, Părintele Galeriu i-a fost duhovnic. Ca și lui Nicolae Steinhardt, loan Alexandru, Sorin Dumitrescu, Alexandru Paleologu ori Andrei Pleșu.

Petre Țuțea obișnuia să ne vorbească, mie și lui Radu Preda, despre admirația pe care o simțea pentru Părintele Galeriu, iar greco-catolicul Corneliu Coposu vorbea despre Constantin Galeriu ca despre un frate bun. Am avut cinstea de a le fi aproape amândurora, în seara unei zile din vara lui 1992, când, împreună cu dl. Sorin Dumitrescu, am participat la prima Seară de la Schitul Darvari din București, cu prilejul înființării Fundației ANASTASIA.

Dar, poate, cu adevărat, Părintele Galeriu stă alături de Părintele Stăniloae, cel care a și rostit cuvintele care constituie titlul prefeței cărții **Jertfi și răscumpărare:** *"Nou și totuși ordodox. "*

Pe îngerul numit Dumitru Stăniloae nu am apucat să-l întâlnesc în lumea aceasta, deși prietenul meu, Dan Ciachir, a dorit atâta să mă înfățișeze Sfinției Sale. Am amânat

mereu, în final așteptând ca Părintele Stăniloae să împlinească vârsta de 90 de ani. când întreaga Românie spirituală se pregătea să-l sărbătorească. S-a stins cu puțin înainte de aceasta, insistând să se

(II I'firinielc Galeriu imiv < >/■ \T 7. j >/ Al'()("AIJPS.4

spovedească numai Părintelui Galeriu.

Părintele Stăniloae. citind teza de doctorat a Părintelui Galeriu. a spus: "Pe fiecare pagină este nou și totuși ortodox". Sper să descoperim, cu toții, noutatea și, în același timp, adâncul filon tradițional pe care-l poartă în sine și-l tâlcuiește cu smerenie Părintele Galeriu.

Probabil, așa cum spunea Constantin Noica. nu l-aș fi căutat atâta pe Părintele Galeriu dacă. în prealabil, nu l-aș fi găsit. Când l-am întâlnit, am știut că el era în mine, lată ce-mi spunea în Săptămâna Mare a Paștelui din anul 1994 Părintele Cleopa de la Sihăstria: "Părintele Galeriu e un om al lui Dumnezeu. Tare-i bun la' inima lui! El, cât poate, se ostenește și cu unul, și cu altul, el a fost I mama Patriarhului Teoctist. când acesta a fost bolnav. Alearga înl toate părțile, bunul Părinte Galeriu. Eu sper să mă întâlnesc cu Sfinția Sa în Rai. Pentru mine, Părintele Galeriu este Apostolul Bucureștiului, înțelegi? Este un mare om. Părintele Galeriu. săracu'! Mila Domnului mă rog să fie mereu cu dânsul. Frumoasă și bună este cartea Sfinției Sale - **Jertfa și răscumpărare.** *Te rog pe mata să-i aduci aminte Părintelui Galeriu să se roage și pentru mine. / păcătosul. Am mare nevoie de rugăciunea lui!"*

Cine știe biserica Sf. Silvestru și căsuța părintelui pitită lângă dânsa, știe că. într-adevăr. Părintele Galeriu se ostenește cu toată lumea. N-are clipă de liniște. Buna preoteasă Argentina- Cristina n-are o clipă de răgaz, de dimineață până după miezul nopții. Părintele nu refuză pe

nimeni, fiecăruia se dăruie. In preajma lui găsești oameni de tot soiul - de la intelectualii cei mari ai țării până la cerșetori. Și țărani mulți vin la București pentru a-l întâlni. In cartea **Dialoguri de seară.** *în preajma Părintelui se află intelectuali de elită ca: Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu și Sorin Dumitrescu. La Părintele Galeriu se mărturi-*

sesc, de asemenea, chiar unii ierarhi bisericești.

Poetul creștin Ioan Alexandru, plimbându-ne în jurul Bojdeucii lui Ion Creangă din Țicău, îmi spunea că, dacă în România ar viețui încă 20 de predicatori asemenea Părintelui Galeriu, țara noastră ar fi salvată, ar ieși din marasmul în care se află. A fost ultima vizită a lui Ioan Alexandru la Iași, oraș în care obișnuia, periodic, să se reculeagă. întâmplarea face ca, atunci când Ioan Alexandru se afla la București în comă profundă, însuși Părintele Galeriu să fi fost unul dintre cei care s-au îngrijit de trimiterea acestuia la o clinică în Germania.

Arhimandritul loanichie Bălan de la Sihăstria, dintr-o sfântă îngrijorare, mă întreba: "Unde sunt, frate, intelectualii noștri? La ce biserici merg ei duminica? Nu-i vezi nicăieri să se împărtășească sau să se spovedească! Doar la Părintele Galeriu, la Sf. Silvestru din București, se mai duc, pentru că - spun ei - le place predica Părintelui".

Î.P.S. Mitropolitul Daniel al Moldovei și Bucovinei îl trece pe Părintele Galeriu, alături de Părintele Stăniloae, printre profesorii săi importanți. Cunoscutul eseist ortodox Dan Ciachir, cel atât de atent la mișcarea noastră duhovnicească, a afirmat: "Părintele Galeriu este o persoană aparte în Clerul nostru Ortodox. Și aceasta prin două trăsături - una de

căpetenie: dinamism. Cum se știe, dinamismul în Ortodoxie e lăuntric și adesea comborat cu interiorizarea, cu discreția, cu accentul pus pe Taină. PărinteleTraTeriu este însaposesorul uneiformuledeînamism exterior. De altfel, predicatori ca Sfinția Sa sunt mai rari în Ortodoxie, chiar dacă Ortodoxia a dat figuri ca Sf. Ioan Gură de Aur sau alți mari predicatori. Numai că predica Părintelui Galeriu se adresează lumii contemporane și mai multor categorii sociale. Și aici, aș adăuga cealaltă trăsătură care-l singularizează pe Părintele Galeriu în Biserica noastră - înțeleg, prin Bisericã,

Cu Ptirinlele (ialenu intre (îENEZA șt AI(X'AI.II*SA*

comunitatea de iubire, nu numai Clerul. Deci, cealaltă trăsătură importantă a Părintelui Galeriu este capacitatea sa de a -se adresa unor **categorii neglijate de Cler,** *întrucât nu aparțin bazei tradiționale a Bisericii, aceasta fiind compusă din țărani, târgoveți și oameni mai simpli. Părintele Galeriu s-a apropiat de intelectuali încă înainte de căderea comunismului șra reușit să atragă în jurul său un număr de oameni ai cărții. Limbajul acestora este aparte. Sunt oameni care se apropie mai degrabă de orgoliu decât de smerenie, de lucrurile complexe, complicate, decât de cele netede. In general, oamenii Clerului nostru, fie ei călugări, preoți de mir sau ierarhi, evită această categorie. Ei bine. Părintele Galeriu a reușit să se apropie de această categorie, să se facă iubit și să pătrundă în miezul ei. A avut succese și datorită patetismului său și solicitudinii sale puțin obișnuite pe la noi, pe care trebuie să le reținem ca atare, și care pot constitui un exemplu. Este un om de natura lui Steinhardt și este primul din Cler care a văzul vocația ortodoxă a filosofici lui Nae Ionescu, unicitatea ei. Părintele Galeriu știe și poate să se adreseze unor oameni care, în general, sunt socotiți de către Ortodoxie -* **nu și de celelalte confesiuni -** *niște oi negre, în*

sensul că nu se pliază, automat, pe o problematică sau pe o structură sufletească."
(Dan Ciachir afirma acestea în 1994.)

Părintele Galeriu, în **Convorbiri duhovnicești** *(editate de loanichie Bălan), a făcut niște observații nespus de frumoase asupra Iubirii. Dar, tot acolo, a spus că oricine încearcă să inoveze sau să reformuleze învățătura Bisericii este un eretic și se rupe de comunitatea de iubire. Deci. are. totodată, credința neclintită in Temelia Dogmatică și Ecleziologică a Bisericii Ortodoxe.*

Cu alt prilej, poate, vom da mai multe cuvinte despre Părintele Galeriu, cuvinte rostite de ierarhi, călugări, preoți, oameni de cultură, dar și de oameni simpli din popor. Pentru că toți doresc să vină

(u l'âriniclc (ialenu ini tv GENEZĂ .y/ A!(X 'ALU'SA*

- și vin - in contact nemijlocit cu Părintele. Spun sincer că. de fapt, nu m-arn gândit de la început să fac o carte cu Părintele Galeriu; n-am plecat de la ideea asta. Dar, încet, încet - și asta se poate vedea limpede în primul capitol - cartea ne-a lucrat pe noi, a lucrat in noi. ne-a chemat împreună, ne-a unit și ne-a zidit în convorbire. în dialog, în comunicare, în cuminecare, în comuniune. Apoi, m-am gândit la binele pe care Părintele îl poate face neamului nostru. Cred cu tărie că este o carte de folos pentru oricine va dori să o deschidă, o carte ziditoare, o carte tămăduitoare și sporitoare. Sau, așa cum mi-a spus un prieten, Constantin Iftime, fost ziarist la "Evenimentul zilei" și "Monitorul", după ce a citit câteva capitole, "Cartea asta poate fi un balsam pentru sufletele românilor". Cred că oricine are nevoiede această carte.

Țin să mulțumesc domnului Sorin Dumitrescu pentru tot ceea ce a făcut pentru mine și pentru că m-a dus la Biserica Silvestru intâia oară.

Această carte, cu toată bunăvoința Părintelui, nu s-ar fi intrupat fără sprijinul de frate acordat constant - cu o rară vocație pedagogică - de teologul, poetul, doctorul Rodion Galeriu, fiul Părintelui. Dr. Rodion Galeriu ne-a însoțit și sjirijinit mereu în tot locul și în toată zidirea acestei cărți de folos. Încă o dată ii mulțumesc!

Mulțumesc totodată doamnei preotese Cristina-Argentina pentru răbdarea și toleranța pe care, după o vreme, ni le-a arătat.

Mulțumesc, de asemenea, diaconului Cristian Galeriu, fiul lui Rodion, ca și tuturor celor care, cu un sfat bun, ne-au mângâiat.

Să ne intâlnim cu toții în Rai!

Iași. 12 Nov. 2002 *Dorin Popa*

Chipul divin din om este de nedistrus. Dragostea zidește!

"Eu știu
că Răscumpărătorul meu
este viu "

Părinte Galeriu, mă adresez Sfinției Voastre cu o întrebare care-mi apasă sufletul: există vreun punct în care să se situeze un om. punct care să fie atât de îndepărtat de Dumnezeu încât omul acela să nu se mai poată întoarce la El?

Nu e cu putință să se situeze cineva intr-un asemenea punct, in afară total de Dumnezeu. In el, in om, există o speranță, măcar in ultima clipă a existenței lui. Și, așa cum învață adânc teologia, după **Sfânta Scriptură** *și Sfinții Părinți, demonul a căzut prin el însuși, adică din inițiativa lui. Acolo, intr-adevăr... Misterul răului rămâne de neatins pentru noi, oamenii, pentru că-i vorba de înger și e o taină a îngerului. Dar, în ce-l privește pe om, care a căzut ispitit, așa cum ne descoperă* **Sfânta Scriptură,** *Dumnezeu n-a îngăduit demonului să se atingă de ultima lui adâncime. Spune* **Scriptura** *că a pus la poarta Raiului heruvimi cu sabie de foc. Sunt trei locuri revelatoare în* **Scriptură,** *care răspund la această taină mare, de la care plec. în care cred cu tărie, și anume, demonul a căzut din inițiativa lui, prin el însuși, și, la el, taina e a lui, a îngerului. Cu privire la om. avem descoperirea* **Scripturii -** *pentru că privește pe om mai direct. întâi, după ce omul a căzut, și au fosțosândiți și bărbatul, și femeia, și șarpele, lui Adam i-a spus: " In sudoarea frunții vei munci pământul, care va produce spini și pălămidă". Dar, totodată, adaugă* **Scriptura: "** *Ci, iată,*

Adant - zice Dumnezeu - s-a făcut ca unul din Noi, cunoscând binele și răul. Să așezăm o strajă la poarta Raiului, să nu se atingă de Pomul Vieții, ca să nu rămână

< u Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APCX'AUPSĂ

nemuritor". E o revelație extraordinară - adică să nu rămână răul nemuritor în om. Ce tragism ar fi! Bunăoară, suferi de o boală incurabilă, deși înaintea lui Dumnezeu nu e nimic incurabil. și să rămâi așa, în boala asta, neîncetat. Poate te întreabă cineva: "Da[1] cum să rămâi...?". Ei, datorită libertății, că omul vrea să rămână așa, nu vrea să se întoarcă la Dumnezeu. Aici e misterul salvării - (ine de voința omului. Dar să revenim.

Atunci a zis Dumnezeu: "să nu rămână răul nemuritor" și a pus heruvimi la poarta Raiului, cu sabie de foc, ca să nu se atingă de Pomul vieții. Ce înseamnă "să nu se atingă de Pomul Vieții"? Adică adâncul din om, chipul divin din om e de nedistrus. Tot la fel. in viața lui Iov parcă licărește ceva din grădina Raiului.

Un om trăia în (ara Uzului și avea fii și fiice, turme de oi. cirezi de vite, iar el era drept și temător de Dumnezeu și se ruga pentru ei. Și, într-o zi, se adună Dumnezeu la sfat cu îngerii Lui, și era și Satan printre ei și-l întreabă Dumnezeu: " De unde vii?" **De la ocolul Pământului"** *(știi, el dă ocol...)*

Veghează neîncetat Satan?

A! Ca un leu! Ca un leu mugind pe cine să înghită - zice Sf. Apostol Petru. Sau, într-o întâlnire cu un sfânt, dintre părinții pustiului, zice Sfântului Antonie, diavolul: **"Antonie, tu veghezi, dar eu nu dorm deloc. Tu postești, dar eu**

nu mănânc deloc. Cu ce mă întreci tu?" "Cu smerenia." *A ici e marea tragedie a diavolului - smerenia. Și iată, intră Satan la consiliu și-i zice Dumnezeu: "Ai auzit de Iov, robul Meu?"* **"Am auzit, cum să nu."** *"Ei, vezi cât de drept și temător de Dumnezeu și întru nimic nu calcă porunca Mea."* **"Ei, este el drept și temător și ascultă, pentru că are de toate. Are așa de multe bogății! Dar**

(n Pitonlcle (îalcnu între (H-.'XIZ.l y *AI'lX AI.H'SA*

ia să-l mai sărăcim noi nițel, să-i luăm și una și alta." *"Uite, încearcă, pune-l la ispită !" Și. deodată. Satan se apucă de treabă pier vitele, iar oile sunt furate de tâlhari... După aceea se atinge de bieții copii* **ș/** *mor unul după altul, și așa mai departe.*

Dar iată, vine un nou consiliu, o ședință, și Satan iar apare. Iov n-a cârtit deloc împotriva lui Dumnezeu. "Ei, ai văzut câte rele ai făcut, ticăloșiile, și el n-a blestemat, n-a rostit cuvânt împotriva Mea!" **"Ei, așa-i omul, cojoc pe cojoc, dar ia să-i atingi trupul lui nițel, să-l sfredelești nițel, să-l canonești nițel la trup..."** *"Îți dau voie, dar numai de viața lui să nu te atingi." Auzi? De viața lui. de adâncul din el să nu te atingi!*

Și a ajuns bolnav, plin de răni, de bube, sărmanul, se răcâia cu un betișor, poate că și viermișori avea, microbii apăruseră, de ăștia mai mărișori. în rănile lui. Și nevastă-sa ii spunea: **"Blesteamă odată pe Dumnezeu ca să mori!"** *Dar el n-a blestemat. Prima oară a spus, când pierdea atâtea:* **"Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat!" ,** *iar acum:* **"Eu știu că Răscumpărătorul meu este viu."** *Deci, al doilea moment în* **Scriptură** *care arată că este acolo pecetea dumnezeiască, de nedistrus.*

lată alt loc în care, la Cezareea lui Filip, in părțile acelea, la izvoarele Iordanului, unde Mântuitorul. împreună cu ucenicii, a făcut un fel de sfat - se pregătea pentru pătimire - și i-a întrebat: "Cine zic oamenii că sunt Eu?" Și-I răspund: **"Unii zic că ești llie, alții că ești Ieremia, alții că ești unul dintre proroci."** *"Dar voi cine credeți că sunt?" Și Petru a răspuns:* **"Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu."** *Și Mântuitorul i-a spus: "Ferice de tine, Simone, nu carnea și sângele ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu din ceruri. Adevăr zic eu ție: Tu ești Petru. Pe această piatră - adică mărturisirea credinței*

Cu Părintele Galeriu intre GENEZA APOCALIPSĂ

acestuia - voi zidi biserica Mea și porțile Iadului n-o vor birui!" Deci porțile Iadului n-o vor birui, adică va rămâne ceva de nedistrus in adânc, în Biserică, în om, în Adam. Și care-i taina, taina tainelor?Omul singur poartă în adânc pecetea chipului lui Dumnezeu. Demonul nu-i după chipul lui Dumnezeu.

Demonul e din lumină zidit

Dar după ce chip este Satan?

E din lumină zidit, nu e după chipul lui Dumnezeu. Numai omul are definiția aceasta. **Scriptura** *spune așa:* **"Să facem om după chipul și asemănarea Noastră."** *Despre îngeri nu spune lucrul ăsta. E o taină a lui Dumnezeu, sunt duhuri slujitoare. Dar in ce ne privește pe noi, oamenii, aceasta e definiția noastră după* **Scriptură.** *Si omul find creat după*

chipul lui Dumnezeu și în vederea unei nesfârșite asemănări cu El, atunci în adânc poartă pecetea divină, adică harul lui Dumnezeu, energia divină, nezidită. Potrivit **Scripturii,** *la Facere, capitolul 2, 7:* **"Și luând Dumnezeu țărână din pământ, l-a modelat pe om",** *deci partea trupească,* **"și a suflat în el suflare de viața și s-a făcut Adam suflet viu".** *Ce-i această suflare de viață din sânul voinței și iubirii dumnezeiești? Ei bine, această suflare e divină, ea nu se poate distruge, deci adâncul din noi e de nedistrus, încât speranța există în oricine. Ține de voința și de libertatea omului. Bunăoară, gândi(i-vă iar la parabola fiului risipitor. Fiul, luând partea lui de la tatăl - de la Dumnezeu -, a mers departe - adică spațiul libertății omului -, și a cheltuit, a risipit totul, în petreceri,*

în desfrâu cu stricăciuni, dar când a prăpădit tot. l-au părăsit ceilalți, că nu mai avea gologani, nu mai avea cu ce să-i desfete, mai ales femeile l-au lăsat de izbeliște; și s-a lipit el de un gospodar din părțile locului și acesta l-a pus să pască porci și ar fi dorit fiul să mănânce roșcovele și se rugă de gospodar să-i facă și lui porție din porțiile de la porci; și-atuncia și-a venit în fire sau și-a venit în sine. Ei. ce înseamnă "și-a venit în sine?"

Acesta e unul dintre punctele adânci ale parabolei. Și-a zis atunci fiul: **"Câți argați ai tatălui meu au pâine din belșug, iar eu mor de foame aici. Scula-mă-voi și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată am greșit la Cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Primește-mă ca pe unul dintre argații tăi."** *Și-a venit în fire deodată și va spune.* **"Tată, am greșit la cer și înaintea ta."** *Suferința îl trezește. Sfântul loan Gură de Aur*

spune foarte limpede, puter- **mc. "Răul nu e suferință, păcatul e răul."** *lată că suferința îl trezește și Cerul luminează în el.* **"Greșit-am la Cer și înaintea ta."** *Vedeți? "în fire" - în adâncul ultim al omului, care-i de nedistrus. Suferința a lucrat ca un cuțit care rupe coaja aceea și deodată puroiul țâșnește și se scurge afară, și în adânc rămâne partea nedistrusă. sănătoasă, cum zice omul, partea nealterată. Ei, partea aceea e cea cu neputință de distrus, pentru că substratul, suportul fundamental este harul iar harul divin nu poate fi distrus.*

Și e cu neputință de distrus pentru că nu aparține omului, aparține lui Dumnezeu, nu?

Păi da, aparține lui Dumnezeu. Și cum observă Sfinții Părinți, chipul lui Dumnezeu nici în Iad nu dispare. Aici este încă un aspect de o profunzime și de-o răscolire uluitoare. Anume, chipul lui Dumnezeu nu dispare nici în Iad: propriu-zis ce e "vier-

mele neadormit", plânsul și scrâșnirea dinților de care vorbește Mântuitorul? Ce reprezintă? Reprezintă tocmai deșteptarea din adânc, dincolo, pe țărmul celălalt, când casa asta a sufletului, care-i trupul, căreia i-a căzut omul rob - adică ordinea aceasta ca trupul să fie vasul sufletului, iar sufletul vasul harului - se răstoarnă. și atunci sufletul e despărțit de har, devine rob trupului, și trupul, sărmanul (păcatul nu e din trup, nu e cuprins în materie: păcatul e în spirit, în alienarea spiritului), "trupul e o bună slugă, dar un rău stăpân", cum spune Sf Maxim Mărturisitorul. Sau cum spune același Sfânt Părinte, în păcat, omul a pierdut

legătura cu originea, sursa Vieții. Cauza lui. Nu mai recunoaște Cauza lui.

Putem spune că a pierdut calea?

Păi, a pierdut și calea atunci, pentru că, în loc de cale în sus către Dumnezeu, e cale în jos, către poftele trupului.

Deci calea adevărată este numai suiș.

E suiș, absolut! Da! Vă spuneam, nici în Iad chipul lui Dumnezeu nu se pierde! Or, ce e suferința din Iad? Tocmai această trezire a spiritului, a chipului divin din om, care deodată spune: "Doamne,Doamne, ce mi-ai oferit? Ce-am făcut eu? Ce trebuia să dobândesc și iată unde am ajuns?"

l ii I'ltnnlvlc (ia/erm intre <' I \t Al't >< .1/ //'Si

Dincolo, se va întări prăpastia între tine și el

Deci, această trezire nu poate fi ipocrită în nici un caz.

Nu. Acolo nu mai poate fi ipocrizie. Aici poale, din pricina acestor distorsiuni ale omului, un alambic chinuitor, niște meandre cu atâtea cute... Da. sărmanul om; e această inventivitate in rău a spiritului, astfel încât el însuși intră intr-un labirint din care nu mai poate ieși. Dar revin: deci nici in Iad chipul lui Dumnezeu nu se pierde, și rămâne. Vedeți, e o taină: sunt două Judecăți, chiar trei Judecăți: una este aici, și cel care a reușit, a ajuns să-și facă judecata aici. în trezirea conștiinței. în spovedanie - pentru care spune

Mântuitorul: "Adevăr zic vouă: cel ce ascultă cuvintele Mele și crede în Cel ce M-a trimis, are viață veșnică." Are'. 0 are aici! Viața o ai de la început, tot din acest adânc de nedistrus. Timpul e în mâna la. Propriu-zis. când comunici cu Dumnezeu, nici nu mai ești în timpul acesta al făpturii - ieri, azi, mâine -. ești în timpul lui Dumnezeu, ești în **astăzi. Astăzi** *e numele timpului lui Dumnezeu. Ieri. azi. mâine - e timpul făpturii. Eminescu intuia ceva din asta când zicea: "Cu mâne zilele-ți adaogi,/ Cu ieri viața ta o scazi./ Și ai cu toate- acestea-n față/ De-a pururi ziua cea de azi". Vedeți? El intuia. Or zice Mântuitorul, "are viață veșnică - o ai de aici - și la Judecată, nici nu va veni. A și trecut din moarte la viață." Dacă tu ajungi să te judeci aici, să te trezești de aici - asta-i prima Judecată, nici nu mai ajungi la cealaltă Judecată. Asta e prima Judecată. Dacă o reușești aici, și mai ales în Taina Spovedaniei, și ai primit dezlegare și harul iertării și trăiești*

(u Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAL1PSÂ

din ea începând de la botez,...

Mai este o altă Judecată, imediat după moarte. Cum spunea Sfântul Pavel: **"Căci o dată moare omul și după moarte-i Judecata."** *Asta-i Judecata particulară, când omul merge în fața lui Dumnezeu și această Judecată particulară e în legătură cu mersul sufletului după plecarea de aici. Potrivit așezământului Sfinților Părinți, sufletul de aici, în primele trei zile, petrece în jurul trupului pe care l-a avut în timpul vieții, de la a treia la a noua zi merge prin locurile fericiților, dus de înger, de la a noua la a patruzecea zi - prin locurile de suferință, și la a patruzecea zi e Judecată. Adică ia cunoștință: mersul sufletului și parametrii spiritului sunt alții decât parametrii spațiali. Și-atunci, la a patruzecea zi e Judecata particulară.*

Cum adică particulară?

Adică a fiecărui suflet în parte și a vieții lui. Dar de aici mai este o altă Judecată - cea obștească, universală, de la sfârșitul veacurilor.

Care-i Judecata tuturor!

Da. Când istoria intră în împărăția lui Dumnezeu. Or, până atunci, nu vedeți?, ce înseamnă rugăciunea Bisericii? Mai este nădejde de salvare. De ce vă spuneam adineauri despre chipul lui Dumnezeu că și în Iad rămâne, e de nedistrus? Dar vă aduceți aminte de parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr? Era un om bogat, care se îmbrăca în purpură și... în fiecare zi lumina, și era la poarta lui, la ușa lui, un sărac, Lazăr, plin de bube, și care ar fi dorit până și firimiturile care cădeau de la masă pe care le mâncau câinii, iar câinii lingeau bubele lui. Și a

murit Lazăr și a fost dus de înger în sânul lui Avraam. A murit și bogatul. Și văzând bogatul de departe pe Lazăr în sânul lui Avraam, a zis: **"Părinte Avraame, îngăduie pe Lazăr să-și moaie degetul în apă, că rău mă mai chinuiesc în văpaia aceasta."** *Și-i spune:* **"Ți-aduci aminte, cât ați fost pe pământ, Lazăr s-a chinuit, iar tu ai fost îmbelșugat cu toate. Aici tu te chinuiești, iar el se bucură și prăpastia s-a întărit între tine și el, între noi și voi".** *Dar mai adaugă:* **"Părinte Avraam, am cinci frați acasă. Trimite-1 pe Lazăr ca să nu mai ajungă și ei la acest chin."** *Vezi? Deodată ceva se trezește în el - se gândește la frații lui! Asta la Judecată va fi luată în seamă.*

Totdeauna trebuie să întrebi pe Dumnezeu și, - pe aproapele tau

Și, eventual, poate fi iertat și bogatul?

Da. Și nu numai atâta. Observa foarte adânc Părintele Stăniloae: "La Judecată, atunci vor fi calculate toate faptele, consecințele, urmările faptelor și cuvintelor tale în istorie. Vor fi judecate". Un poet a spus vorba asta: "Cel mai mare chin al Iadului, mai mare decât furci, cazane cu smoală, este să vezi ce urmări au avut în lume, în sufletele oamenilor cuvintele tale, faptele tale. Câte suflete, milioane de suflete, poate, au ruinat și le-au prăbușit: și pentru toate acestea la Judecată toți cei care vor suferi să te acuze pe tine: Din pricina ta am ajuns aici". Mă gândesc la atâția filosofi, atâția seri-

itori. atâția mari reformatori, dictatori - toți acești nefericiți oameni care au creat în istorie avalanșe de căderi, de prăbușiri.

Părinte, dar de ce credeți că mai este nevoie de o a doua Judecată, cea colectivă, când există cea individuală?

Păi, tocmai de asta: pentru că atunci se vor judeca și consecințele faptelor tale în alții. Este uluitori

Deci o Judecată mai grea!

Păi un Marx se va judeca nu numai pentru ceea ce a făcut ei în viață, dar și pentru ce consecințe a creat el în istorie, la gândi(i-vă! Adică ce au produs marxismul, comunismul: milioane, zeci de milioane de victime, de oameni chinuifi, de distrugeri în suflete, intoxicările acestea, îmbolnăvirile sufletești produse de dictatori - toate acestea...

Va fi, bănuiesc, greu de judecat Marx, dacă-mi permiteți; el își va putea lua in apărare faptul că s-a gândit la binele celor mulți.

Ei. binele celor mulți!... Vedeți? Nu orice bine e bine. Aici este o problemă capitală și trebuie să o știe toată lumea: orice bine trebuie jacul în numele lui Dumnezeu. Că mulți spun, bunăoară: "Uite, dom'le, cutare este om bun, de treabă, și nu crede în Dumnezeu." Două lucruri sunt aici tragice: întâi, că binele, pe care îl săvârșește, cum spune, fără să creadă in Dumnezeu, nu e de la el. £ de la Dumnezeu. Or, el a moștenit.

Se mândrește cu ceva ce nu-i aparține.

(u Părintele (ialenu im re (H-NItZÂ APfX'AI.IPSÂ

Da. Așa cum se mândresc copiii cu averea părinților și nu-i mai recunosc. Deci, pe de o parte, acel bine nu-i de la el. iar pe de altă parte, atunci provoacă mai mare derută in lume și-i îndepărtează pe oameni de Dumnezeu, de bine și de adevăr. Amândouă aceste elemente sunt tragice. De aceea s-a și spus că Iadul e pavat cu intenții bune. Totdeauna trebuie să întrebi pe Dumnezeu și pe aproapele tău. Niciodată să nu rămâi într-o subiectivitate totală - asta-i moartea! A rămâne

în eul tău - e moarte. De aceea zice Scriptura: "Vai celui singur!" Și-atunci, iată câte gânduri a deșteptat întrebarea dumneavoastră.

în om există o speranță. în acest chip divin, care-i de nedistrus. în ceea ce putem numi memorie ontologică.

Există în orice om această speranță. Faptul acesta, pus in lumină de **Sfânta Scriptură** *și Sfinții Părinți și de psihologia adâncurilor, arată că sunt două memorii: o memorie ontologică, ființială, sacră, a chipului lui Dumnezeu în om: și o memorie istorică - acea agonisire umană de-a lungul vieții, mileniilor umane. Memoria ontologică, vă spuneam:* **"a suflat Dumnezeu suflare divină de viață și s-a făcut Adam suflet viu",** *purtător de har - chipul lui Dumnezeu în om, care este de nedistrus. De aceea,* **Scriptura** *pomenește mereu, bunăoară, zice Psalmistul:* **"Ci pus-a în vistierii adâncul."** *In vistierii - adică in sânul lui Dumnezeu. Adâncul - adâncul nostru.* **"Cuvântul Tău - adânc mult" -** *zice. Dar poate că ar trebui să zică invers Psalmistul. tâlcuiește Sfântul Vasile cel Mare, nu:* **"pus-a în vistierie adâncul",** *ci* **"pus-a vistieria în adânc".** *Dar nu! Adânc - adică se referă la un tezaur dumnezeiesc. De aceea zice:* **"cuvântul Tău, înțelepciunea Ta - adânc mult."** *Or, chipul lui Dumnezeu în om - pecetea aceasta - chemarea aceasta e în sânul, în vistieria lui Dumnezeu. De aceea este de nedistrus. Deci,* **"pus-a în vistierii**

adâncul", *Iar Sfântul Apostol Petru vorbește de omul tainic, de omul ascuns al inimii. Deci, e o speranță. Astfel, tâlharul căit și-a regăsit adâncul și în ultima clipă s-a salvat.*

"Ce sunt nu știu,
iar
ce știu nu sunt"

Păi, atunci toți putem deveni tâlhari și, în ultima clipă, ne căim și suntem după aceea iertați.

Ferească Dumnezeu! Vedeți, nu-i în mâna omului asta. Aici ne pândește pericolul. Gândiți-vă la ceea ce numesc **Scriptura** *și Teologia păcatul împotriva Duhului Sfânt. Una dintre formele păcatului împotriva Duhului Sfânt este și asta, anume: a păcătui spunând că: lasă, că Dumnezeu iartă! Sau cum se credea în Biserica primară că botezul șterge toate păcatele și să se boteze în ultima clipă, și până atunci să păcătuiască mereu. Ei, aceasta este o stare înaintea lui Dumnezeu de înșelare, de viclenie - îl vicleneşti pe Dumnezeu, încerci să-L înșeli pe Dumnezeu Este una dintre, repet, formele cele mai grave ale păcatului.*

Deci tâlharul care s-a lepădat de păcat în ultimul moment măcar a fost cinstit, în felul lui, că nu s-a gândit că o să i se ierte. Până atunci n-a știut, n-a știut că-i păcătos.

Sigur că da. Asta-i o mare viclenie în a ne folosi de iertarea tâlharului. Noi ne referim la această speranță, iertare, care este altceva. E cu totul altceva speranța aceea permanentă pe care omul și-o pune, care-i adâncul. Adică nu că omul și-o pune, că ea e o realitate.

Cu Piirinlele (ialeriu imrv GENEZA fi A/'O< 'AIJPSA

Părinte, care-s semnele care ne indică faptul că ne îndepărtăm de Dumnezeu, că nu mai suntem pe cale?

întâi, această labilitate a omului, nestatornicie. Părinții spun așa: **"trei sunt uriașii care ucid sufletul: Uitarea, Ignoranța și Lenea".** *Ce înseamnă asta? Uitarea - uită omul de originea lui, de rostul lui, de sensul vieții lui; se mișcă, alunecă din adâncul lui, din spiritual în superficialitatea aceasta a materiei, a trupului, a simțurilor și a simțurilor pervertite. Aceasta este cea dintâi formă - uitarea: uită de Dumnezeu, uită de originea lui. uită de răspunderea lui înaintea Judecății. înaintea, nu numai a lui, dar. mai adânc, înaintea rostului, chemării lui. Uită omul, de asemeni, în starea asta, dacă are vreo chemare. Mi-aduc aminte de o poezie a lui Goga: "Tot ce noaptea țese/Zorile destramă./Mi s-a dus norocul,/Nu mai plânge, mamă." Adică omul cade într-o ceață, confuzie, nu mai are orizont datorită uitării. El se mișcă; nu mă refer doar la oamenii care își mai aduc aminte și de Dumnezeu, dar care se leagă de un sens, de un rost în existență, își pun un ideal; mă refer la omul care se instalează, uitând, într-o negrijă, neatenție. Din pricina asta, a doua este neștiința, ignoranța, ignorarea realităților profunde în existență.*

Dar dumneavoastră spuneți că este păcat de moarte să fii ignorant și se spune la Carte că "fericiți cei săraci cu duhul"!

Nu. Vă tâlcuiesc eu ce-i asta. Dar să termin cu ce am început și apoi vă explic. Vedeți, ignoră omul și nici nu se informează despre rostul vieții lui, despre marile probleme: de unde vine, încotro merge, pentru ce trăiește? Nu se întreba un om la fel de chinuit sufletește: "Ce sunt nu știu, iar ce știu nu sunt"? Deci,

frământat. Starea asta de ingnorare: propriu-zis cum poți afla fără descoperirea dumnezeiască, fără a fi în comunicare cu Creatorul tău, așa cum îți întrebi părinții cum ai venit pe lume? Tot la fel trebuie să întrebi pe Ziditorul tău.

Deci prima formă este uitarea, a doua - ignoranța, nu te informezi, și a treia - lenea. Lenea - cazi într-un fel de slăbăno- geală a spiritului, o rutină și ruină, o tâmpenie. Asta e numită la Părinți "acedia".

Ce înseamnă "acedia"?

Lenea asta a spiritului, care duce la o incapacitate de-a te ridica. E un plictis, o lentoare.

Satisfacția cu lucruri ușoare, nu?

Și aceea, dar în care spiritul se vede frizând aproape o prosteală a minții.

Adică spiritul nu-și mai exercită statutul în omul leneș, nu?

Este o formă. Și ziceai matale de "săraci cu duhul". Doamne păzește! Până și bietul Rădulescu-Motru spunea "cei săraci cu duhul", adică prostuți.

Eu spun că așa se înțelege în general, nu știu dacă eu chiar așa înțeleg. Eu înțeleg, spre exemplu, prin "săraci cu duhul", curățenie sufletească.

E o mare eroare! Sfântul Ioan Gură de Aur îi spunea smerenie. "Sărăcia cu duhul" *înseamnă smerenie?*

('u *Părintele (ialenu intre (iENEZĂ și APOC 'Al.IPSA*

Da, e o stare de smerenie. Analizați nițel, sfredelind și mai adânc, ce înseamnă asta? Înseamnă "sărac cu duhul", adică e vorba de conștiința sărăciei tale în fața infinitului bogății divine, care deodată developează în conștient că ești sărac și atunci te deschizi unei căutări; unei doriri infinite. Acesta e sensul.

Dacă sărăcia trupească, materială are o limită, ca tot ce e material, cea spirituală n-are limite. Aici e distincția. Când ai conștiința - fapt extraordinar, pentru că ea se deschide atunci, are un fel de priză, de legătură tot cu spiritul, cu infinitul bogății divine, bogății spirituale divine -. când ai conștiința că ești sărac și având mereu conștiința că ești sărac, mereu te deschizi Dumnezeirii. Pentru că în viața spirituală nu este o limită. La bogăția materială este o limită, dar aici nu este nici o limită.

Trei uriași ucid sufletul: Uitarea, Ignoranța și Lenea

Părinte, ați spus că trebuie să păstrăm mereu legătura cu Cel care ne-a creat, cu Dumnezeu, dar eu am auzit artiști, pe care îi apreciez, care, în diferite momente - și nu mi s-a părut tocmai un lucru rău (poate o să-mi spuneți Dumneavoastră dacă este sau nu rău) spuneau, de exemplu, pictorii, "Dumnezeul meu e pictură", scriitorii - "Dumnezeul meu e literatură", muzicienii - "Dumnezeul meu e muzică"! în fond, asta arată o chemare spre propria lor meserie, adică sunt serioși, temeinici, nu'ÎForțau ei nota?

Da(i-mi voie să vă spun: fie pictura, fie poezia, fie muzica, fie o altă vocație, îndeletnicire umană, toate acestea sunt niște daruri, niște virtuți, niște idealuri. Dar una e să te axezi pe un dar. pe o vocație, pe un ideal, și alta e Dumnezeul cel viu. care e izvorul lor !

Ba chiar l-am auzit pe Cristian Țopescu, la TV, vorbind despre un "Dumnezeu al fotbalului".

Atunci, v-a(i dat seama o dată mai mult de starea lor, sărmanii - un fel de amnezie. Sărmanii! De buimăceala, de confuzia de care vorbeam - uriașii ăștia care ucid sufletul: Uitarea, Ignoranța și Lenea. De aceea vă vorbeam și altă dată: despre vi-ziunea personalistă, adică a lui Dumnezeu - persoană, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, și Dumnezeu - principiu, Dumnezeu - idee. Atunci foarte ușor îți faci fetiș din aceste acte, fără să te întrebi de unde s-au născut ele. Că ele sunt ceea ce numesc Sfinții Părinți: **însușirile dumnezeiești devin, în omul creat după chipul lui Dumnezeu, virtuți".** *Adică, iubirea divină, Dumnezeu-iubire, devine o virtute* în om! Știința divină, atotștiința divină e și în om știință. Dreptatea divină devine și- n om dreptate. Aceste însușiri devin virtuți în om. Așa concepea, bunăoară, Spinoza: "Deus sive substantia". Și toate gândurile umane, aceste vocații, daruri se identificau cu Dumnezeu panteistic. Astea sunt confuzii.*

Și neputințe verbale, uneori!

Da, și neputințe verbale. Pe de o parte, ei intuiau, intuiesc ceva, căci, vedeți, ei îl pomenesc pe Dumnezeu!

Adică și-au dat seama că este absolutul, aici. Au intuiția absolutului, aici?

Ei absolutizează acest ideal, această virtute.

*^•l-l C ᵘ Pflrinlele (ialeriu inirv < il 'XI 'ZA y A1*O(. 'AI.II'SA*

Părinte, să ne întoarcem la a fi sau a nu fi pe cale. Cum te poți îndepărta de cale, cum poți reveni la ea, și, mai ales, care sunt semnele care- ți spun că te-ai îndepărtat sau că te afli pe drumul cel bun?

A fi pe cale. Trebuie să fiii întâi **cine** *este calea. Eram odată într-o discuție cu un jurist fi el vorbea de principii, de drepturile omului, de datoriile omului. Dar eu am intervenit fi am spus: "Aveți dreptate, vorbiți frumos, dar noi totdeauna trebuie să privim toate aceste legi, aceste rânduieli, reguli, reglementări (cum vreți să le numiți), toate, ca avându-fi un izvor, toate odrăslite de o persoană, adică de Dumnezeu cel viu - pentru că ele nu au suport, nu au bază, dacă nu ne referim la ceva...Bunăoară. în lume, una-i să vorbești de iubire, și alta e să ai în fața dumitale o persoană pe care o iubești.*

Da, exact, multă dreptate aveți!

Da. e cu totul altceva. Simți în persoana aceea că e cineva viu și care, concret, îți dovedește iubire, te salvează într-o împrejurare, îți poartă de grijă la o boală și așa mai departe.

Părinte, dacă îmi îngăduiți, aici aș aminti un pasaj din Dostoievski, din Frații Karamazov. Chiar în partea întâi, când apare starețul Zosima, în întâlnirea aceea celebră de la mănăstire - cred că se cheamă bucata chiar "Bătrânul măscărici", pentru că-l prezintă pe Feodor Karamazov, tatăl. Spune, la un moment dat, Feodor Karamazov, că a cunoscut, pe vremuri, pe cineva care spunea că iubea nespus omenirea, oamenii, dar spunea: "Cu cât înaintez în vârstă, iubesc omenirea, dar nu mai pot suporta oamenii". Atunci, eu eram prin liceu, m-a șocat asta și mi-am dat seama că există un adevăr aici, totuși.

Absolut. Așa este. Deci, totdeauna când e vorba de cale, trebuie să te referi precis la ceva personal. Vezi mata, de ce Dumnezeu S-a făcut om? De ce? Tocmai ca să arate viu, concret, într-o Persoană, într-o existență divin-umană, această cale.

Și pentru ca iubirea noastră să se poată îndrepta spre cineva asemenea nouă?

Sigur. Așa e.

Adă-nti-l pe cel bun,
la care să nu găsesc eu
nici o pată

Adică, am învățat să ne iubim aproapele.

Asta-i taina creștină, taina creștinătății. De aceea a numit-o Sfântul Apostol Pavel: **"Cu adevărat mare este taina creștinătății - Dumnezeu S-a arătat în trup!"** *Observați? Cât l- a șocat pe el, cât l-a marcat, cât de profund:* **"Marea taină a creștinătății - Dumnezeu S-a arătat în trup",** *într-o Persoană, viu. Asta-i întrebarea capitală! Vorbim de adevăr, de perfecțiune, de sfințenie, de bunătate, de iubire, de dreptate, dar spune-mi, arată-mi pe cineva care este absolut drept. Adă-mi-l pe cel abso- lut bun. la care să nu găsesc eu nimic, nici o pată.*

Hristos!

De aceea a venit Dumnezeu în lume! De aceea - ca să ai Modelul! Și de aceea Mântuitorul n-a vorbit la modul general de Cale. Adevăr și Viață, ci a început cu "Eu sunt Calea, Adevărul

și Viața." Și chiar și metafizica, așa cum se spune, a religiei, a Vechiului Testament, și-anume descoperirea de la Horeb a lui Moise, când -găsiți aceasta in Ieșirea, capitolul 3 - Moise păștea oile socrului său și-atunci. deodată, a văzul un mărăcine care ardea și nu se mistuia. Doamne, rămâi uimit - un mărăcine! Adică, exact cum spune Sfântul Pavel, pe cele smerite ale lumii le-a ales Dumnezeu și pe cele slabe, ca să umilească pe cele tari. Intr-un rug! Ce mai nesocotim și mai batjocorim noi un rug! Eu. bunăoară, am o suferință, o boală a bătrâneții, și am aflat că. tot la fel, o buruiană pe care nu dai nici doi gologani - spinii - e foarte bun (ceaiul de spini) pentru suferința asta a mea.

N-ați bănuit că spinii vă vor fi de folos, în tinerețe, nu?

A spus doctorul că umflăturile le mai potolește. Medicii de la Cluj au descoperit că e foarte bun pentru boala asta a hodorogiților de noi, a bătrânilor.

Vezi, un rug care ardea și nu se mistuia! Adică nu se topea, pentru că focul dumnezeiesc nu desființează, transfigurează. Și-atunci Moise se apropie să vadă ce e și aude un glas: "Moise, Moise!". **"Da, Doamne."** *"Scoate-ți încălțămintea, locul pe care calci este sfânt." Ce înseamnă asta? Cum tâlcuiește Sfântul Grigorie Teologul:* "Scoate-ți încălțămintea care face legătura cu pământul", *adică "Mută-te de la legătura cu pământul sus, la alta înțelegere, duhovnicească". "Pământulpe care calci este sfânt" De aceea, Mântuitorul, când i-a împărtășit pe ucenici, la Cina cea de taină, le-a spălat picioarele. Tot la fel, ca să-i înalțe.*

Și atunci, se apropie și îi vorbește Dumnezeu: "Moise, am auzit de suferințele poporului Meu, de pătimirile lui." Și îi dă această misiune: îl trimite ca să-l izbăvească din robie pe Israel.

Dar Moise se apară. întâi spune că-i gângav. Se întreabă: **"Ci eu nu pot să vorbesc".** *Dar până atunci vorbea Moise, însă Origen spune că l-a cuprins cutremurul în fața Dumnezeirii.*

A devenit atunci gângav!

Sigur. Pe de altă parte, mai spune: "la-l pe Aaron, fratele tău, să vorbească." **"Doamne, Doamne, să mă duc, dar cine are să mă creadă pe mine? Că o să mă întrebe poporul: «Dar cine te-a trimis? Cine ești tu?».** *Și-atunci îl învață: "Spuneașa: «Eu sunt Cel ce sunt» ", deci cel ce te-a trimis este Cel ce este existența absolută. Dar vezi?* **"Eu sunt" -** *această existență e, tot la fel, adânc personală, personalistă. Aici este marea problemă, pe care totdeauna trebuie să și-o pună omul, plecând de la persoană. Că mata întrebarea asta mi-ai pus-o: Calea. Deci, Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, care S-a făcut om - întâi. Al doilea - așa cum Hristos Mântuitorul ni Se descoperă în Sfânta Evanghelie, în Sfânta Biserică, în experiența vie â Bisericii, și anume: Hristosul integral, Hristosul, nu numai Cuvântul, Cuvântul Evangheliei, ci Hristosul Trup și Sânge în Taina Lui, Hristosul în Botez, Hristosul în Mir, Hristosul în Trupul și Sângele Lui dumnezeiesc, pe lângă Cuvântul Evangheliei, Hristosul în Crucea și învierea Lui!*

Eu trebuie să am cât mai limpede calea - Calea lui Hristos: Calea Lui este Calea mea. Și cunoscându-L pe El - acesta este faptul capital pentru un om - mă cunosc pe mine. Eu numai cunoscân- du-L pe El mă cunosc pe mine. De ce? întâi, când a zidit Dumnezeu pe om - "să-l facem după chipul și asemănarea Noastră" -, se întreabă Sfântul Vasile: **"Cui a zis** *«după chipul»,* **dacă nu propriului său Chip ?"-** *adică Fiul lui Dumnezeu, din veșnicie. Fiul lui Dumnezeu, deodată Fiul lui Dumnezeu este Cuvântul lui Dumnezeu*

și Modelul, icoana noastră, chipul nostru. Este Fiul, Cuvântul, chipul nostru. Și atunci, pentru că a suflat suflare divină in Adam, chipul, pecetea Lui a suflat-o. dar omul a întunecat această pecete. De aceea Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om. Deci. El este modelul, arhetipul meu! De aceea am zis: cunoscându-L pe El, mă cunosc pe mine, și eu nu mă cunosc pe mine, dacă nu-L cunosc pe Hristos, nu-mi cunosc menirea mea. Iar în El. eu am totul, am și cuvânt, am și trup și sânge, cu care mă hrănesc, am și cruce, am și înviere, am și înălțare, am și veșnicie - am tot!

Un chirurg, ca să vindece un organ lezat, trebuie să aibă precis imaginea lui sănătoasă, anatomia și fiziologia organului respectiv

Vezi?! Asta-i Calea!

Eu vă întrebasem cum știm necontenit dacă ne aflăm pe cale mai aproape sau mai departe.

Știți cum? Eu mi-am pus problema asta. Bunăoară, stau de vorbă cu psihiatrii și îi intreb: "Dumneata, ca să-l poți ajuta pe un bolnav, ai precis o noțiune, un concept de normalitate? "Adică de sănătate mintală...

Un model de normalitate, un etalon.

Un chirurg, ca să vindece un organ lezat, trebuie să aibă precis imaginea lui sănătoasă, anatomia și fiziologia organului respectiv. Și-atunci, îl întreb precis: "Ce icoană, imagine precisă a sănătății

mintale ai? "Sunt foarte labili psihiatrii în privința asta, să știți!

Psihiatrii, care tratează tocmai labilitatea, sunt labili ei înșiși?

Adică privind conceptul de normalitate, de sănătate mintală.

A! Au mai multe definiții. Fiecare psihiatru cu definiția lui, da?

Nu-i clar conceptul ăsta. Și-atunci, mai ales cei care-s mai materialiști, mai marxiști, spun: "Iată, sănătos este cel care știe să se integreze în mediu, bunăoară." Și-atunci îi spun: "Bine, domnule, dar un om se poate integra într-un mediu de tâlhari sau intr-o lume interlopă. El se integrează foarte bine acolo - și asta-i sănătate? Asta-i normalitate?". Și-atunci, eu trebuie să am conceptul precis de sănătate mintală.

Modelul

Modelul. De aceea spun: modelul e Hristos. El e sănătosul.

Modelul de normalitate este, deci, Hristos!

Acum, concret. în mine: cum îmi construiesc eu chipul lui Dumnezeu după El? Vorbeam de psihiatri. O mică metodă: am un bolnav, săracul, care mă întreabă: "Oare asta-i bine? Eu sunt sănătos, Părinte? In starea asta a mea?" Bunăoară, el, sărmanul. se apucă de oleacă de treabă, dar n-o duce la capăt. Și, vă închipuiți, e inginer, îl angajează patronul sau instituția, dar dacă nu face treabă, ce să facă?

îl dă afară!

(u Ptirintclc Galeriu intre (HWTZÂ APOGAI.IPSA

Păi da, săracul. Și-atuncea, eu înfățișez înaintea lui un tabel, o listă: ce înseamnă sănătatea.

Dumneavoastră faceți asta?

Da. Procedez uneori așa. încerc să-i ajut așa. Bunăoară, ce înseamnă chipul lui Dumnezeu în om? Duh este Dumnezeu, spirit - spirit este și omul. Libertate este Dumnezeu - libertate-i și omul. Adevăr, lumina adevărului este Dumnezeu - adevăr este și omul. Iubire este Dumnezeu - iubire este și omul. Rațiune, logică e Dumnezeu - logică, rațiune este și omul. Credință este Dumnezeu - credință este și omul. Dreptate este Dumnezeu, bunătate este Dumnezeu. înțelepciune. înțelegere, sfat, tărie. Sau cum sunt roadele: bucuria, pacea, dragostea, răbdarea, bunătatea. blândețea - înfățișez tabloul ăsta. Și spun: Intodeauna ți-ai pus lista asta mare și le uiți în ea și te verifici pe tine. Dumnezeu este dreptatea - sunt eu drept? Dumnezeu este Ziditorul - zidesc și eu. că eu sunt creat după chipul Lui? Ce-am făcut eu azi? Dumnezeu este voința neîncetată, puternică. Și-atunci el începe să-și călească nițel darurile acestea, care s-au slăbănogii în el. s-au îmbolnăvit în el.

Cum se îmbolnăvesc chiar așa?

Se îmbolnăvesc din pricina păcatului, a celui rău. a orgoliului - în primul rând. Și ce înseamnă orgoliul? Orgoliul înseamnă că le încrezi în tine. Or. dacă te încrezi în tine, ai

rupt legătura cu izvorul. Și așa slăbănogești! Aici e misterul! Cel care, bunăoară, spune: "Dumnezeul meu e pictura! Dumnezeul meu e poezia!", ăla tot are un ideal! E ceva din Dumnezeu. Dar cel care spune:

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCAIJPSÂ

"Eu sunt Dumnezeul meu", acela e pierdut.

Părinte, dar J.B.Watson spunea așa: "Dacă îmi dați un grup de copii, fac, indiferent de capacitățile lor și de familiile din care provin, fac după cum vreau eu, nu după cum sunt ei, din unul hoț, din unul medic, din unul inginer, din altul avocat". Spuneți și dumneavoastră, părinte!E păcătos Watson?

Nici vorbă să fie altfel!

Și e posibil să fie chiar așa cum spune el? Sau poate el să educe doar un prost hoț, un prost avocat, un prost medic?

El a izbutit în viața lui să seducă pe mulți, să creeze oarecum oameni după chipul lui.

El, Watson, când spune asta, înseamnă că anulează chipul lui Dumnezeu din om, spunând că numai mediul singur este cel care formează, deci numai lumea materială din jurul pacientului contează. Numai ambientul.

Păi, de aceea psihologia asta behavioristă, a comportamentului a creat atâtea probleme în SUA. Și e în legătură tot cu această libertate a omului, luată în sensul egocentric fi orgolios, din care s-au născut miile de secte.

(u Părintele Galeriu intre GENEZĂ șt APOCA1.IPSÂ

Tot ce este demonic nu are substanță. Răul nu merge la esență pentru că el nu are esență. Răul nu are ființă, ci este un mod de manifestare â voinței pervertite

în 1988, le spuneați lui Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu următoarele: "Vă mărturisesc că adesea mă simt mai apropiat de filosofii apuseni decât de teologii apuseni, care îmi par incomparabil mai închistați". După aceea, dați o listă de filosofi și spuneți: "Observ că sunt mult mai exact situați filosofii și mult mai apropiați de Patristică." Cum a fost posibil ca filosofii să fie mai aproape decât teologii de Patristică, adică de Biserică?

Teologii s-au (inul de canonul bisericii.

Teologii apuseni, deci.

Sigur că da. Se înțelege. S-au finul de Primatul papal, de filioque, ei n-au putut ieși din "canon". Pe câtă vreme filosofii au fost mult mai liberi și au înfeles că nu găsesc răspuns la întrebările lor profunde în teologia apuseană, și de aceea s-au adresat Sfinților Părinți. De altfel, și între teologi, nu putem uita faptul că încă din veacul trecut deschiderea către izvoarele patristice s-a arătat a fi puternică în Apus. Dar la filosofi mă refeream, care caută autodeschiderea către spiritualitatea răsăriteană, și am în vedere filosofii personaliști: Emmanuel Mounier. Jean Lacroix, Etienne Borne, Louis Lavelle, Gabriel Marcel.

Gabriel Marcel este un existențialist creștin. Louis Lavelle... cei din jurul revistei "Esprit". Ei sunt filosofii în lumea cărora m-

am simțit bine. Aceste curente noi în Apus, anume existențialismul. cel creștin, mai ales bietul Sartre - viața lui s-a mișcat, a fost o formă de ateism, sărmanul de el, dar, cum spune Jean Guitton, în ultimele momente ale vieții lui, s-a trezit în el Taina. Păcat că Simone de Beauvoir, femeia cu care a trăit el, a ascuns lucrul ăsta.

Simone de Beauvoir a scris o carte, după moartea lui, în '80, a scris o carte de despărțire, în care l-a tratat mai rău decât pe un om în viață.

Da Dar el a recunoscut Taina Eu mă refer la cei spiritualiști și creștini.

Răsfoind cartea asta, Dialoguri de seară, văd că ceea ce v-am întrebat eu mai înainte, întrebarea aceasta: cum știm dacă suntem pe cale, mai aproape sau ne îndepărtăm de Dumnezeu, v-o pune și Andrei Pleșu, dar cu alte cuvinte. Spune că drama în viața practică este atunci când nu știi care este binele, atunci când apar nuanțele, dilemele, mai ales când răul poartă strălucirea binelui.

Cum l-a ispitit Satan pe Mântuitorul? l-a arătat împărățiile lumii și slava lor. Toate acestea sunt spoială. Tot ce e demonic - aici e una dintre caracteristicile demonicului și. demoniacului - nu are substanță. Mephisto îi spune lui Faust: "Nu te mulțumești cu suprafețele, tu cauți esențele." Or aici trebuie negreșit observată nuanța sau realitatea asta: răul, cu adevărat nu merge la esență. Și nu merge la esență pentru că el nu este esență. De aceea s-a spus: răul nu are ființă, este un mod de a fi, de a se manifesta al voinței pervertite. Răul se înrădăcinează în voința căzută, pervertită a persoanei. Observați în toată istoria, răul, au zis bine Părinții, nu este ființă, este un mod al persoanei pervertite. Și atunci, de aici concluzia: niciodată în manifestările răului nu se merge la esență. Niciodată omul nu va fi împlinit, nu se va

simți împlinit. Întotdeauna omul se va simți intr-un teren labil, de nisip - "casă zidită pe nisip Nu uitați lucrul ăsta! Acuma mi-a sclipit ideea.

Pentru că am adus în discuție întrebarea lui Andrei Pleșu, vreau să vă spun că Sorin Dumitrescu mi-a spus de mai multe ori că Andrei Pleșu este unul dintre oamenii dăruiți cu mare putere de apropiere de Dumnezeu.

Este. Are o inteligență percutantă și e preocupat, e aproape de Dumnezeu. Predă și un curs de Filosofia Religiei. Revin la acest fapt de mare însemnătate: niciodată în lumea răului nu vei atinge esența, pentru că el nu e esență. Niciodată omulfără Dumnezeu nu va atinge esența - se mișcă la suprafața existenței. Rămâne în coaja existenței. De aceea, un teolog spunea că " în iad sunt ca niște coji".

Cine sunt ca niște coji? Existențele?

Indivizii. Fără Dumnezeu nu atingi esența problematicii niciodată. Asta trebuie s-o știe filosofii și toți oamenii. Adică, dacă omul vrea să ajungă la esență, până la capăt, fără Dumnezeu nu poate să ajungă.

Ajiusul aici a eșuat mult, în viziunea esențialistă, în primatul esenței asupra persoanei

în cartea dumneavoastră Jertfă și răscumpărare, pe lângă o limbă românească deosebit de dulce, de adecvată (poate că înaintea dulcеții mai importantă e adecvarea), am găsit multe lucruri la care m-am oprit.

Da, e o carte de meditație. Dumneavoastră câți ani aveți?

('u Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Eu am 38.

Ei da, mulți și buni. La vremea aceea lucram și eu așa.

Dar acum am selectat o întrebare care nu suportă amânare, mă presează și îmi și place grozav, pentru că, fără să ținești neapărat, împăcați oarecum frumusețea umană cu frumusețea lui Dumnezeu. Și iată care-i pasajul la care m-am oprit: "Iubirea își află împlinirea, noutatea, bucuria nu în eu, ci în tu, în comuniune. Nici în fața lui Dumnezeu eu nu mă desființez; mă smeresc, dar nu mă anulez; mă ofer în stare de jertfă lucrării divine".

Da. Acesta e fapt capital. Adică persoana nu se desființează niciodată. Ați văzut cum s-a descoperit Dumnezeu lui Moise: "Eu sunt Cel ce sunt". De aceea, noi nu mizăm niciodată, nu avem în vedere, nu vorbim doar de niște principii, de niște idei, de niște virtuți. Tuturor acestora le stă ca izvor o persoană, un **cine.** *Acesta e un fapt capital, la care trebuie să reflectăm totdeauna. De aceea omenirea bâjbâie, orbecăie, când vorbește numai despre niște idei, niște principii, niște legi, fără să se refere la persoană. Iar persoana - taina - este în Dumnezeu. Apusul aicea a eșuat mult, când a avut o viziune esențialistă, un primat al esenței asupra persoanei. Ca și cum persoana ar fi emergentă, adică s-ar ivi din principii. Nu! Ea stă la originea existenței și a Creației și a omului - ca model, ca icoană. Acesta e faptul capital.*

Tot din cartea Jertfă și răscumpărare nu mă pot abține să nu citez toată pagina asta 25, care-i nemaipomenită. Dar să iau numai finalul: "întreg, și

totuși limită, întrucât nu sunt infinit, ci aspirant etern la infinit. Tot așa se întâmplă că sunt și nu sunt microcosm, sunt microcosm întrucât rezum în mine toate posibilitățile creației, și totuși nu sunt, întrucât nu pot inventaria

('u l'iinniele Galeriu inirc GKNI-ZA Al'CX 'Al.IPS.-i

sau epuiza întreaga realitate, mai ales realitatea umană, personală. Sunt un univers prin deschiderea mea către univers, către lume, prin dar". Și văd că revine mereu darul. Citați și pe Marcel Mauss, și pe Hubert...

îmi simt, deodată, și limita, și deschiderea, pentru că aspir neîncetat la un mers din desăvârșire în desăvârșire

Așa a fost la începuturile umanității.

Cum vă simțiți, așa, zi de zi, că sunteți întreg și, totodată, limită?

Pentru că, am mai spus, îmi simt deodată...

Da, "vom înțelege caracterul lumii numai când ne vom gândi la ea ca la un dar."

Îmi simt, deodată, și limita, și deschiderea. Prin faptul însuși că eu aspir neîncetat la un mers din desăvârșire in desăvârșire se implică aici și limita, și deschiderea. Și aici ar fi deodată și tragedia omului, dar, în același timp, și fericirea lui! Tragedia omului - dacă n-ar mai aspira, n-ar mai conta pe un viitor. Or, a conta pe un viitor implică o treaptă peste care trebuie să trec mai departe. Iar deschiderea către infinit - aceasta este bucuria mea. Mi-aduc aminte, în 1975, papă era Paul VI și a trimis către Intâistătătorii Bisericilor o scrisoare de comunicare - nu știu dacă în intenția lui era să fie pastorală - și era intitulată: "Bucurați-vă in Domnul!"- un cuvânt de la Sf Pavel. Dar totodată, spunea el acolo: "Și totuși, cum să te bucuri, când noi suntem ca niște ființe limitate?" Vedea aici o tristețe. Nu știu de ce teologii care l-au asistat au pus o asemenea propoziție și idee! Păi, din moment ce ești creatură - se 'înțelege că

(u POnniele Galcnu intre GENEZĂ fi APOCAI.IPSĂ

ești limi-tat. Darfericirea și bucuria ta stau tocmai in faptul că, fiind

creatură, nu se poate altfel, asta-i condiția ta: de a fi în comuniune cu Ziditorul. Or, în comuniune, în deschiderea către Dumnezeu și în comuniune cu infinitul divin, e dată posibilitatea infinității mele, participării mele la Eternitatea lui Dumnezeu.

Remarc, părinte, încă o dată, că aveți o viziune foarte dinamică asupra Bisericii și mereu spuneți că cine stă pe loc...

Lacroix distinge între **origine** *și* **început.** *Originea e în afara timpului - Dumnezeu. Începutul se situează în timp, e o dimensiune a naturii. Timpul începe o dată cu Creația - spun și Sf. Vasile cel Mare și Sf. Augustin! Originea e necreată, începutul e creat, și el însuși e apoi părtaș la Creație. Pământul ia parte la Creație ca ofrandă. Originea e unică, fără început și fără sfârșit, începutul se înnoiește mereu, se înnoiește ca aspirație, ca suiș fără sfârșit către perfecțiunea niciodată definitivă, niciodată epuizată. Dar orice început e un apel la origine, și originea e sursa și țelul tuturor începuturilor. Atunci originea și orice început, nu?, se mișcă între bucurie și sacrificiu. Făptura e consecventă, făptura consecventă devenirii începe în bucurie, prin darul care constituie începutul și sfârșește în sacrificiu. Căci darul, împlinindu-și menirea, se sacrifică făcându-se jertfă, treaptă și ușă altor daruri, altor începuturi. Și, cum profund sesizează Dionisie Areopagitul, lucrurile inferioare aspiră și sunt în cele superioare, într-un mod mai eminent decât în ele însele. Deci e o tensiune în întreaga creație, dar această tensiune nici n-ar putea fi explicată decât tocmai printr-o instanță supremă și un apel suprem. Această instanță supremă este infinită. Aici este marea problematică a existenței.*

(u Părintele (mieriu între (»7 XI./A >/ AP(X 'ALIPSA

Uitați ce spuneți în cartea dumneavoastră: "Oprirea pe o treaptă învechită transformă existența în inerție și în obstacol, pe calea vieții în păcat". Această inerție era "aluatul" fariseilor, cum citim la Sf. Evanghelist Luca (12,1); "scleroza lor spirituală și obstacolul principal în calea Evangheliei" - asta spuneți...Deci, dinamica existenței o gândiți foarte limpede, o puneți cu pregnanță în evidență, și vorbiți de scleroza spirituală ca de un obstacol în calea Evangheliei! Deci, Dumnezeu ne vrea inteligenți și în stare de veghe!

Așa este. Despărțirea de Dumnezeu, trăirea pe orizontala existenței...

Atunci de ce sunt unii care spun "Crede și nu cerceta"?

Dar n-a spus-o niciodată **Scriptura/** *Nici pomeneală! Mântuitorul spune: "Căutări și veri afla" Asta au pus-o ei pe seama* **Scripturii** *și. nu numai atâta, au pus-o pe seama unei vi-ziuni apusene, care, intr-adevăr. este, teologic, o gândire mai statică decât spiritualitatea răsăriteană. Revenind la tema noastră, aici se dezvăluie marea taină...* *în ce mă privește, necredința este absurdă.*

E o tragedie să nu crezi.
Tragedia tuturor tragediilor

Marea taină a cununiei, a dialogului. Fundamental. Noi nu putem găsi altă soluție. In ce mă privește, necredința este absurdă. Ea nu îmi oferă nimic. Numai credința mi-a oferit totul!

A, vi se pare, deci, o prostie să nu crezi?!

Da! Absolut! E o tragedie. E o tragedie. Tragedia tuturor tragediilor.

(u Pâriniele Galenu intre GENEZĂ și APOCAL1PSÂ

Sau, în cuvinte mai profane, înseamnă să nu îți cunoști interesul?

Da, bine...

Păi, acesta e interesul suprem; interesul în sens superior.

Da. da. Repet, tragedia tuturor tragediilor este necredința, ruperea legăturilor cu Dumnezeu. Or, sub aspectul în care dumneavoastră m-ați provocat adineauri, adică a unui suiș continuu în existență, acesta are loc în comuniunea mea cu infinitul divin - pentru că e divin, dar e divin ca persoana, și ca persoană, ca iubire și ca adevăr ce luminează. Mă înțelegeți?

Sper că da, părinte!

Și în credință. Dumnezeu este credincios, credincios făgăduințelor lui, cum se spune în Deuteronomul, capitolul 32, versetele 4 și 5, unde e numit Dumnezeu-stâncă. **Tur** *în limba ebraică înseamnă stâncă. De aceea, deschid o mică paranteză, actul fundamental. din 1948, al statului Israel spune că statul lor se întemeiază pe stânca lui Israel, pe* **tur,** *mă înțelegeți? Iar în limba engleză îl numește de-a dreptul pe Dumnezeu, și fac aici o legătură...*

Frumos din partea lor, nu?

Da. Da, sigur că da, e foarte important.

La noi nu se spune în Constituție nici măcar că Biserica Ortodoxă e Biserică națională.

Da. încet, încet se va ajunge și acolo. Și, totodată, limba engleză a

spus că pe Dumnezeu se întemeiază, deci o formă de stat

teocratic. In **Septuaginta** *acest cuvânt, acest termen -* **tur,** *adică stâncă - a fost tradus direct prin* **Teos,** *adică Dumnezeu, iar în vulgata.* **Deus.** *Da. Și la noi, am văzut, în edițiile noastre, Dumnezeu este* **tăria,** *El este* **tăria.** *Trebuie să spună, ori* **El este stânca,** *ori* **El este Dumnezeu.**

Mă scuzați că vă întrerup, nici la noi nu e rău spus.

Da, e tăria, dar mai bine este stânca. De unde vine stânca? Acolo, în pământul lui Israel, se trăiește împreună cu foarte multă piatră. Or. piatra reprezintă imaginea aceasta puternică a tăriei, a stabilității. Și atunci, în Dumnezeu, totdeauna și ca persoană, este reazemul, punctul de sprijin fimdamental. Dar aici este una dintre întrebările capitale pentru orice conștiință. Repet, iertați-mă! Ca orice om din lumea asta, sunt un om al cugetării, al mergerii până la esență, până la capăt.

Al efortului, deci!

Da. absolut, absolut.

Al neleneviei.

Da, nici vorbă. Nu am liniște. Numai asta imi dă pacea lăuntrică și echilibrul - când am ajuns la esență Înțelegeți? Or, toți suntem de acord că trebuie să existe o realitate jundamentală în existență Mă înțelegeți?

Cred că da, părinte.

Trebuie să existe o realitate fundamentală. Faptul că eu exist, că dumneata exiști, faptul că noi existăm implică realitatea unei existențe. Mă înțelegi?

Da, părinte!

Dar a unei existențe eterne. Fără ea. nici eu nu aș exista. Dar nu eu sunt acea existență eternă. Nu eu sunt. Eu am un început. Am și o formă de sfârșit. Și atunci, dacă eu vreau să exist, să exist și eu. să particip la eternitate, nu am decât o singură cale, și anume, comuniunea cu acea Realitate eternă.

Da, frumos spus - comuniunea cu Dumnezeu!

Nu e posibil altfel! Logic. Credința este o virtute de neclintit. Și atunci, eu nu am de ales. Sau încerc să mă introvertesc, și în mine atunci sunt. Eu sunt și nu sunt. Pentru că am un început. Și dacă eu continuu să exist, exist prin mila acelei realități eterne, prin milostivirea ei. Că, altfel, nu sunt nici începutul și nici sfârșitul. Nici alfa și nici omega. El este. El este și originea, și El pune și începutul meu în existență. Și mă lasă liber. Iar, în libertatea mea, eu aleg. De aceea a fost posibilă în existență și negația. Propriu-zis, pe mine nu mă înspăimântă negația!

De ce, părinte?

De ce?! Pentru că eu însumi am venit de la negație, de la NU la DA. In fața lui Dumnezeu este numai DA, pentru că El este fără de început și fără sfârșit. El este fără un înainte și un după. Pe câtă vreme făptura are un **înainte** *și, în curgerea existenței, are și un continuu* **după.** *Am încheiat o etapă, vine alta, și așa mai departe. Aceasta e curgerea timpului. Deci, în Dumnezeu este numai DA. In mine este și NU.*

('u Părintele (iiilcriu intrv (il.W/.A APlk 'AI.IPSA

De ce este " și NU"? V-ați gândit de ce este și NU?

Foarte simplu! De ce e posibil și NU? Pentru că am venit de la neființă. Eu am venit de la NU.

Adică din nimic!

Absolut! Am fost chemat de la neființă la ființă. și atunci de mine depinde ca eu să particip la DA și numai la DA. Dar. in comuniune cu acest DA etern, NU e posibil altfel.

în prefața la cartea Vindecarea arborelui genealogic de Dr. Kenneth McAll, mi-a plăcut mult povestea filmului "Strigătul mut", al unui medic, când copilul avortat are un strigăt, în momentul în care e omorât, un strigăt mut, și se chircește, se retrage, și am fost de-a dreptul tulburat când ați povestit despre acea credincioasă a dumneavoastră în care razele solare pătrund asemenea microelectronului și răscolesc, adânc îndurerate, copiii pe care îi avortase.

Da. absolut, așa a fost!

Minunat lucru. Mă gândesc că aveți nevoie și de știință.Vă ajută, da?

Știința, fără Dumnezeu, poate să și ucidă.
’’Vederea ochiului mănâncă binele”

Am fost un căutător toată viața. Știința e un dar al lui Dumnezeu. E unul dintre darurile Duhului Sfânt, știința. Nu spune profetul isaia: "Și va odihni peste el duhul înțelegerii, duhul înțelepciunii, duhul sfatului, duhul tăriei, duhul cunoștinței de Dumnezeu, duhul credinței, duhul

temerii de Dumnezeu"? Observați, deci, cunoștința este un dar dumnezeiesc, iar Mântuitorul spune că viața veșnică aceasta este -"să Te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, și pe Hsus Hristos, pe care Tu L-ai trimis." Dar cunoștința nu e fără iubire, căci spune Sfântul Apostol Pavel: **"cunoștința îngâmfă, semețește, dragostea zidește."** *De aceea, știința, fără Dumnezeu, poate să și ucidă.*

Asta e sigur! S-a și văzut. Bomba atomică, în primul rând. Părinte, ați cunoscut oameni decăzuți și care, apoi, s-au înălțat în Dumnezeu?

Da, am cunoscut! Mulți, mulți, de-a lungul anilor. Am cunoscut foarte mulți convertiți.

Vă amintiți câțiva care v-au impresionat mai tare?

Știi, îți vine greu să nominalizezi.

Dar nu, nu vreau să nominalizați.

Fratele Nicu Steinhardt pomenește de unii pe care i-am convertit, mi se pare că intr-o carte de întrebări. Eu nu pot să spun, dar am întâlnit foarte mulți și la spovedit, și în diferite întâlniri și, iartă-mă că îți spun, am primit scrisori în care mi-au spus că datorită...Dar nu, nu se spune asta.

Bine, dar nu acest lucru e foarte important pentru mine. Acest lucru e neîndoielnic, și îl cred. Aș fi crezut asta chiar dacă nu mi-o mărturiseați, chiar dacă ați fi negat. Dar mă interesează fenomenul în sine.

E foarte bine că îmi spui lucrul ăsta, pentru că eu nu pot să spun de persoane, căci zic Sfinții Părinți: **"Vederea ochiului mănâncă**

binele." *Tu nu trebuie să vezi. Dar ce se petrece atunci? Vedeți, omul e frământat! Pleacă pe stradă. Vă spun cazuri autentice. 'Te întreb, de când vii aici, la biserică? " "Mergeam pe stradă și am auzit cântând. Și am intrat în biserică. Era timpul Canonului cel mare, și am rămas. Și am vorbit împreună. De atunci nu m-am mai dezlipit." Un altul, care scrisese și niște drame atee, atee, a venit în biserică, a ascultat, l-a răscolit, l-a frământat, l-a sfredelit prin adâncuri. S-a schimbat radical. Apoi, omul ăsta care a venit îmbrăcat in verde.*

Care om?

Păi, nu l-ai văzut? Un preot care a fost mai înainte aici. în cameră.

A, da, pare vrednic și înaintat în credință. Ce om frumos!

Da!

Și e preot acum?

Da. Dar cum a ajuns? închipuiți-vă! E un fapt cu totul extraordinar. El făcuse fdologie. era scriitor, scria drame. A venit. Și a intrat o dată în biserică. Și a rămas!

Locuia, cumva, prin preajmă?

Nu știu. Și pe urmă a renunțat la tot. și a intrat la alt serviciu, la abator. Iar, dacă a venit vremea asta, a făcut și carmangerie, iar acum e și preot. Și fără să fi făcut teologie. Fără. L-au acceptat!

Așa e de întărit în credință?

Da, nici nu se mai discută. Mutație radicală.

Și ce frumos bărbat, cu o demnitate anume și o ținută vrednică.

Da, l-ai văzut?! Și etapele prin care a trecut. De la scriitor ateu, apoi la abator și carmangerie... Știe numai Dumnezeu, e o taină a Lui. Noi suntem niște biete instrumente în Mâna Lui.

Deci, Părinte, se mai petrec și minuni în ziua de azi! Numai noi să avem ochi să le vedem.

Absolut! Uite, asta e, exact! Indiscutabil, și îți închipui, intelectual. Și tatăl lui a fast asistentul lui Anton Dumitriu.

La înmormântarea lui Anton Dumitriu foarte putini intelectuali au venit. Tai, Anton Dumitriu a fost una dintre conștiințele care au supraviețuit, alături de Stăniloae !

A, logician, deci!

M-am mâhnit, căci la înmormântarea lui Anton Dumitriu foarte puțină lume din lumea intelectuală a venit. Pleșu a fast - l-am văzut, și, în rest, așa, foarte puțină lume. Păi, Anton Dumitriu a fast una dintre conștiințele care au supraviețuit, alături de Stăniloae !

Dar știți de ce, Părinte?

Nu știu, de ce?

Vă spun de fapt ce cred. Cred că din cauza apariției tocmai a-tunci a memoriilor lui Mircea Eliade, care se plânge grozav că cel mai mare dușman al său cât a trăit în România a fost Anton Dumitriu.

Mircea Eliade?

Da.

Dar de ce?

Așa s-au întâmplat lucrurile, au fost ei mereu unul împotriva altuia. Și, în Memorii, Mircea Eliade se plânge de acest lucru. Toți intelectualii au cumpărat Memoriile. Eliade a fost de dreapta, cu Nae Ionescu. Și atunci vor fi zis mai știu eu ce. Și intelectualii se iau uneori unii după alții, ca oile. Credeți că ei chiar gândesc tot timpul cu mințile proprii?

Păcat, păcat.

Da, asta cred eu. Abia citisem Memoriile când a murit Anton Dumitriu...

Da Doar ei au crescut odată Anton era născut in 1905, iar Mircea in 1907.

Da, dar erau diferiți.

Erau din școli deosebite, diferite.

La un moment dat, când l-au dat pe Eliade afară, atunci când a fost închis și el câteva luni, când cu legionarii, locul i l-a luat Anton Dumitriu.

La Universitate?

Da.

Bine, ei au venit din surse diferite, ca formațiune. Eliade a fost elevul lui Nae Ionescu, Anton Dumitriu a fost elevul lui P. P. Negulescu.

Dar și Negulescu a fost foarte valoros, nu?

Valoros, dar era mai sceptic. De-a lungul anilor, el nu s-a manifestat ca un credincios direct. P. P. Negulescu, un istoric, foarte bun istoric al fdosofiei. Vedeți, nici regimul comunist nu l-a îmbrățișat, l-au lăsat, sărmanul, la Brașov, acolo s-a săvârșit din viață. II hrănea protopopul de acolo, Vasile Coman, îi ducea mâncare acasă, el, care a ajuns pe urmă episcop de Oradea. Era cumnat cu Dumitru Stăniloae.

Vasile Coman?

Da. Sora lui era soția Părintelui Stăniloae.

Cum o chema?

Pe soția Părintelui Stăniloae? Maria. Or, Anton Dumitriu a venit pe linia asta de școală a lui P. P. Negulescu, nu pe linia cealaltă, a lui Nae Ionescu.

După judecata mea, Nae Ionescu este cel mai mare filosof român

creștin-ortodox!
De aceea îl iubesc grozav

Normal, dacă ar fi venit pe linia cealaltă, Anton Dumitriu nu ar mai fi intrat în conflict cu Eliade.

P. P Negulescu e foarte bun ca analist, ca istoric al filosofiei, dar Nae Ionescu e altceva.

Știu că pe Nae Ionescu îl iubiți grozav.

După judecata mea. e cel mai mare filosof român și creștin- ortodox! De aceea îl iubesc. Păcat că nu a mai trăit. Avea sclipiri, mari sclipiri!

Ați apucat să îl cunoașteți în timpul vieții?

A fost un necaz, o mare tragedie, in anii '38, atunci. Eu am terminat seminarul în primavara lui 38 și, în toamna lui 38, am venit la facultate. El a fost scos din facultate. S-a întâmplat drama cu desființarea partidelor. Și Carol II l-a numit pe Patriarhul Miron prim- ministru. Armand Călinescu era vice-prim-ministru.

Și ministru de interne.

Da, ministru de interne. Și l-a numit, totodată, in guvern Patriarhul Miron, pe Episcopul Nicolae Colan de la Cluj, care

fusese și rectorul Academiei Teologice de la Sibiu. A fost numit ministru al educației, al artelor și cultelor. Dar, Nicolae Colan a fost omul lui Dumnezeu. Vă dau numai un

caz. Pe Ion Barbu l-a promovat de la treapta de conferențiar la treapta de profesor.

Știu, știu, pentru că era ministru al educației atunci.

Iar Armand Călinescu l-a dat înapoi la treapta de conferențiar, că el. atunci, a făcut niște schimbări, reduceri la catedre. Lui Crainic i-a luat Catedra de Teologie, și atunci pe Nae Ionescu l-a scos de la catedră. încât eu nu l-am mai apucat pe el ca profesor. A fost o durere, o lipsă a noastră! Dar. după '40, când s-au mai schimbat lucrurile, a început să fie publicată opera lui Nae Ionescu, **Metafizica, Logica,** *și așa am făcut cunoștință cu el, dar personal, eu nu l-am putut audia! Pe ceilalți îi audiam.*

Pe cine?

Petrovici, care a fost la București.

Academician. Foarte puțin cunoscut acum. Poate că nu are o operă nemaipomenită, dar a marcat epoca. Era în bune relații cu Iașiul, ca om al locului.

Da, de acolo era. Antonescu a adus o seamă de personalități de la Iași la București. Printre alte personalități, pe Petrovici și pe Horia Hulubei, pe care l-am avut rector. Diploma mea de licență e semnată de el, ca și un premiu pe care mi l-au dat ei pentru studiu și pentru predică.

Știu, de 10.000 de lei!

Nu am liniște până nu mă simt în Adevăr.
Nu-s de lăudat, da' nici de lepădat.
Numai cel care n-a ajuns pana la capăt se întoarce

Părinte, v-am auzit în mai multe rânduri, cu diverse prilejuri, și m-a uimit faptul că vă mișcați atât de bine în domenii dificile - filosofie, știință.

Fie în filosofie (sistemele filosofice), religiile (nu mai e vorbă!), știința (datele ei), cu ajutorul lui Dumnezeu, am o înțelegere la zi.

Da, e adevărat. Dar de ce v-ați străduit atâta?

Numai în felul acesta ai capacitatea să alegi și să te alegi în propria ta menire. în propriul tău destin. Numai așa e posibil.

Numai cunoscând?!

Da. da...Fără asta, fără a cunoaște religiile lumii, sistemele filosofice care s-au născut...

Deci nu din trufie ați învățat, nici din vanitate?

Nu. n-am avut liniște. Pentru că n-ai liniște până când nu te simți în Adevăr.

Așa, să vă spun, eu am fost foarte mirat, vorba dumneavoastră, vă credeam un om mai simplu.

Păi. ce, nu-s nici de lăudat, nici de lepădat...

Ei, eu vă credeam chiar mai simplu decât sunteți...

Nu se poate, n-ai de ce. Eu am pus mâna pe niște chei ale cunoașterii, îți spuneam, acum treizeci de ani, când a spus un om duhovnicesc: **"Numai cel care n-a ajuns până la capăt se întoarce. Nimeni din cei care au ajuns nu s-au mai întors."** *Și, amintind lucrul asta, când eram la Ploiești, vorbeam creștinilor simpli din mahalaua Ploieștiului.*

Da, dar când ați avut timp să citiți - nu zic neapărat atâtea cărți? Eu am stat acuma o săptămână cu dumneavoastră și văd că nu aveți vreme deloc. Când ați putut să vă informați?

Noaptea, acum, la două, am citit trei cărți...

Da?

...când am fost în periplul asta.

Unde ați fost? La Alba Iulia?

Alba Iulia, Timișoara, Sibiu, Arad - pe drum. Eu le mănânc...

Ce cărți ați citit?

Una, **Hristos în ziua de azi,** *parcă...*

Vă întreb ca să văd care-s preocupările dumneavoastră de acuma și, eventual, să le capăt și eu.

Cu Pârmlcle Galeriu între GENEZA și APOCAl.IPSÂ

Astea nu, sunt cărți venite din străinătate. Nu-s de la noi.

nici una nu-i de la noi.

Dar care erau temele?

V-am spus asta, Hristos, umanitatea lui Hristos. Dar nu. nu m-a satisfăcut, bunăoară în ideea expusă ieri, cum că in orice studiu veți găsi două genealogii: de la Matei și de la Luca. Or. nu-i adevărat. Eu am vorbit ieri de patru genealogii, nu?

Da, am înregistrat pe casetă asta.

Aceea este și ideea, și anume: Matei și Luca - genealogia umană, Marcu și Ioan - cea divină. Deci, rudenia cea după trup și rudenia cea după duh. divină. Asta, capitolul acesta, dacă ajută Bunul Dumnezeu, va face parte din **Tratatul de omiletică.**

Părinte, vreau acum să vă aduc la niște lucruri practice, pentru uzul omului credincios, de rând, sau chiar necredincios. Uitați, eu, de exemplu, nu m-am mai spovedit de când eram mic. Mă lua bunicul la biserică și mă spovedeam. Mă spovedeam atunci când n-aveam păcate și nu mă mai spovedesc acum, când bănuiesc, știu că am.

Spuneam despre duhovnicie că urcă în Dumnezeire pentru că Fiul însuși privește la Tatăl.

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ AP OCA LIP SĂ

Vite care-i drama, frate! Adevărata libertate stă în a fi robul lui Dumnezeu

Da, dar aici citeam într-o carte așa: "Iar când Cârmaciul Corăbiei (adică mintea) dormitează, se înmulțește apa în corabie și o amenință cu scufundarea în adânc și aceasta este nemărtu-risirea păcatelor noastre". Chiar așa de gravă este nemărturisirea păcătelor? Și, mai ales, care sunt efectele în sufletele celor care nu se mărturisesc?

Uite care-i drama frate! Noi nu ne dăm seama cum se agonisesc ele. Pe mine mă preocupă mult, de câtva timp, ceea ce am numi noi cerul inimii și minții noastre.

Ce înseamnă cerul minții și inimii?

Casa sufletului. Dar ce avem noi acolo? Dacă psihologia abisală vorbește de subconștientul și inconștientul personal și colectiv, în care e adunată toată memoria umanității, acum noi avem această memorie istorică a întregii umanități, dar la ea se adaugă și ceea ce am agonisit noi, înțelegi?

Sper că da, Părinte!

Noi tot agonisim. Aici, gândește-te, este o problemă capitală pe care o simt acum foarte viu. Purtăm în noi ceea ce spuneau Părinții că sunt două căi: Calea Vieții și Calea Morții. Or, cum trebuie înțeleasă aceasta, Calea Vieții și Calea Morții?

Cum trebuie, Părinte?

(u Piinntclc ('mieriu imn- (îl: \7YZ.-f y *AP(X 'AI.IPSA*

întâi, trebuie să te eliberezi de orice posesie a lumii acesteia.

Să nu te posede ea pe tine sau tu să nu o posezi?

Dacă tu o poți stăpâni, e bine! Dar să nu te stăpânească. înțelegi?

Cred că da. Să nu devii robul...

...a nimic. Să simți, să fii numai robul Domnului, robul lui Dumnezeu. Adevărata libertate stă în a fi robul lui Dumnezeu.

Adevărata libertate stă în robie - e un paradox aici.

Păi, da! In a fi robul lui Dumnezeu, deci robul Celui absolut liber. Pentru că Dumnezeu este liber, absolut. Acesta e secretul. Când ești robul unui rob - ce-au constatat oamenii de știință?...

Spuneți asta cu "robul unui rob", că-i tare interesant.

Păi. da. Când ești robul unuia robit, tu însuți devii rob. Or, ce au constatat oamenii de știință? Fiziologia sistemului nervos- care nu-i chiai veche, doar de prin anii '50 încoace se știe mai bine - și anume, imul dintre fiziologii contemporani. Paul Chauchard, de la "Ecole des Hautes Etudes", vorbește despre cele trei zone...

Mă scuzați, acolo a predat și Raymond Aron pe care l-ați pomenit, zilele trecute.

Asta a fost un om mare.

Un evreu...

Un evreu luminat, un evreu liber...

A murit acum câțiva ani...

Știu, știu... El a scris o carte, **Opiul intelectualilor.** *Am avut-o în mână. Marxismul...*

Parafrazând "Religia este opiul poporului" , vorba lui Lenin.

înainte de el, a zis-o Marx...

Da, așa, Marx...

Lenin a mai articulat-o el, așa. Săracul... Vai de el! Or, ce-au constatat ei, oamenii de știință? In fiziologia sistemului nervos (cele trei zone): zona arhaică, cu cele două, să le numim, instincte, conservarea insului și a speciei, hrana și reproducerea - care e specifică oricărei vieți; zona mediană a creierului, cu cele cinci simțuri (pe care le au și animalele superioare) și zona specificității umane, a creierului prefrontal - aici, unde e scânteia divină, harul divin insuflat în om. Aici s-au construit instrumentele pentru condiția umană, sinapsele. Și aici s-a dezvoltat creierul conștiinței, legăturii cu Dumnezeu, a Harului. Creierul libertății, religiei, filosofiei, moralei, științei...

Spuneați ieri, la predică: "Nu creierul e cauza gândirii, ci invers".

Dar acum altceva vreau să spun, nu asta. Anume, aici, în frunte, e zona spiritului, a persoanei. Și ce-au constatat ei aici? Și opresorii, și oprimații sunt nevrozați.

Știința puțină îndepărtează, iar știința adevarâtă apropie de Dumnezeu! Eu simt că s-au prăbușit diavolii, mă simt un om foarte liber

Adevărat...

Asta a constatat fiziologia sistemului nervos central. Să fii liber. Or. a fi liber înseamnă a alege, domnu' Dorin. Eu. când am conștiința asta, n-am mai mare fericire decât a spiritului și a libertății. a legăturii cu Dumnezeu. Libertatea este, deodată, și un dar suprem, și o răspundere supremă. înspăimântătoare. Dar. când am asta, atunci, știi, nu mai fac doi bani diversele opinii care pun bariere oamenilor. Spunea Francis Bacon că: "au căzut idolii Evului Mediu." Era om ales Bacon. A spus că știința puțină îndepărtează de Dumnezeu și știința adevărată mult apropie de Dumnezeu. Eu simt că s-au prăbușit diavolii. Mă simt un om foarte liber!

De câtă vreme simțiți asta?

Pe măsură ce am dobândit și eu oleacă de agonisire spirituală, cunoștință. Adică, nu mai am complexe nici în fața filosofilor, nici în fața savanților. nici in fața ideologilor, a nimic.

Și complexele țin de păcat?

Păi, (in de păcat, și știi ce zic Sfinții Părinți? **"Trei sunt uriașii care ucid sufletul: uitarea, ignoranța (neștiința)**

și lenea".

Da, ați spus aici un lucru grozav:"Trupul e o bună slugă, dar un rău stăpân".

(u Pânnlele Galeriu intre GENEZĂ și APOCAI.IPSĂ

Să termin, să spun, aici, despre spovedanie și despre libertate. Or. ce e fericirea? Spirit și libertate! Ce mă împiedică pe mine în lumea asta? Pot să-mi mai spună ceva materialismul, marxismul, toate astea, alte religii sau unele teorii pretențioase, critici la adresa **Sfintei Scripturi?** *Eu sunt liber și pot să aleg. Eu L-am ales pe Hristos. Așa cum am spus: ce mi-a adus mie Hristos? El mi-a adus definiția mea. Ți-am spus ieri, eu cred în asta. Eu nu țin predica doar ca să zic și eu ceva, două vorbe și-un cuvânt, că sunt dator. Nu! Vezi, ele cresc din ființa mea!*

Am văzut că acesta-i un lucru care vă obsedează și e constant în conștiința dumneavoastră, faptul că, după cum a zis doamna de la Ploiești, acum treizeci de ani tot despre asta ați vorbit. Altfel, dar despre asta.

Da. Păi nu? Dacă la duminica respectivă e aceeași Evanghelie, trebuia să vorbesc despre ea. Mă-nțelegi, eu trebuie să vorbesc din Evanghelii. Evanghelia e aceeași.

Dar, aici eu v-aș ridica o problemă, cu care, noi, în scris, cochetăm. Spunem: "nu noi scriem, ci suntem scriși!" Aici vă întreb: Dumneavoastră L-ați ales pe Hristos sau El v-a ales pe dumneavoastră?

Și una și alta. Din adânc, chemarea e a Lui, întâi.

Păi, asta-i întâlnirea cea adevărată pe baza unei duble găsiri...

Pascal a sesizat aici, foarte adânc și frumos: "Tu nu M-ai căuta dacă nu M-ai fi găsit". Da, L-am găsit, deci IIport în mine.

Orice întâlnire se spune că este rodul unei prealabile găsiri.

(u Pîlrinfele (ialcrm intre ti/A/Z.Î \t APOl 'Al.lPS.-i

Da, da, a(i zis foarte hi ne.

Iar Noica parafraza, și nu știu dacă parafraza foarte bine: "Se vede că ai venit, de vreme ce n-ai mai venit". Cred că aici mai mult duce la...

Păi, tocmai, acolo duce asta. Că cel care a ajuns la capăt nu se mai întoarce. Se leagă de asta. înțelegi?

Oare?

Sigur că da. Așa. pentru că el se afla de-acum acolo. într-o constantă de-a lui Planck, să zice așa. dar de natură spirituală.

Deci, s-ar putea ca noi tot așteptându-L pe Dumnezeu și pregătind uneori, întâlnirea cu El, El deja să fi venit și noi să-L așteptăm?

Da. da.

Prin însuși faptul că-L așteptăm, El deja venise?

Ei. Augustin spune: **"Doamne, eu Te căutam afară, iar Tu erai înăuntru, Tu erai în mine, dar eu nu eram în mine."**

Asta am vrut de multe ori să-mi tălmăciți. Citați, acum e mai bine, când discutăm mai liber, e mult mai bine. Asta voiam să-mi tălmăciți: *"Tu erai în mine, dar eu nu eram în mine".* Că de acest lucru a fost obsedat și Steinhardt. Și el începuse în *Jurnalul fericirii* tot cu o vorbă a lui Augustin: *"Cred, Doamne, ajută necredinței mele".*

Asta-i cuvântul din Evanghelie, spus de tatăl lunatecului.

< 'u Părintele Galeriu Imre GENEZĂ și APOCAL1PSĂ

Da, din Evanghelie. "Cred, Doamne, ajută necredinței mele" Vreți să-mi tălmăciți?...

Păi, asta-i drama omului'. A ambiguității, a sfâșierii lăuntrice. Nu v-am mai spus? "Dar de veți mânca din Pomul Cunoștinței Binelui și Răului..." N-a zis Dumnezeu "Pomul Răului", a zis "Pomul Binelui și Răului", pentru că binele rămâne. Rămâne, și rămâne fundamental. Și cum rămâne? Vezi, și-aici e o deosebire pe care am simțit-o radicală și...

Binele rămâne în noi fundamental, de nedistrus! Binele e ae la Dumnezeu. Răul nu e ontologic. Răul nu are ființă, nu e esențial

Am și eu o idee, să vă întreb ceva frumos...

Dă-mi voie aici! Binele, el rămâne! E Harul Divin, de nedistrus. Harul necreat. Binele rămâne în noi, fundamental, de nedistrus. Dar apare și Răul. Dacă Binele rămâne fundamental în mine, în constituția mea, de nești - Răul se înscrie în voința mea.

E vorba de ce mi-ați spus cândva, de memoria ontologică?

Dar aici altceva vreau să spun, despre structura spirituală a persoanei. Niște nuanțe de finețe, dragul meu, mă pricepi?

încerc, Părinte!

Cu l'iirmiclc Galeriu intre (H-S'liZA și AI(X 'AIJPSÂ*

Adică, Binele e de la Dumnezeu; el intră in constituția mea ontologică. Răul nu este ontologic!

Da, și ieri, la predică (ultima duminică înainte de Crăciun) ați spus că e vorba de acel ceva care trebuie curățat.

Dar unde se înscrie? Trebuie să se înscrie și el undeva. Are și el un sălaș, o casă a lui.

Păi, în Diavol, nu?

în Diavol, dar și în mine. Nu-i și in mine prezent? In ce? Deci, repet, aici e vorba de structura ființei.

în fiziologia mea?

Nu, nu.

Dar în ce?

Sigur, spiritual, Binele se înscrie în constituția mea ontologică, în voința creatoare, în energia divină creatoare, iar Răul se înscrie in voința persoanei mele. Nu în ființă!

Așa e. Am spus, în fiziologia mea...

Nu e așa, nu e așa...

Păi, doresc cu stomacul, cu inima, cu plămânii...

Cu l'iirintele Galeriu ini re GENEZĂ și APOCAUPSĂ

Nu, nu. Altfel, ar fi venit de sus, dacă s-ar înscrie în esență. Vezi, aici este și o problemă de teologie fundamentală'. Și anume, că răul nu are ființă. Este **meonic. Me-on.** *ceea ce nu există. El nu este ființă, nu este esență. Dacă ar fi esență, ar fi de nedistrus. El se poate înscrie în voința persoanei, iar persoana, în voința ei, poate să-l mătură. Mă pricepi? Depinde de voință. Asta e o pro-blemă de nuanță teologico-filosofică și de mânuire a termenilor. Dar acum revenim, trebuie să reții, la o problemă capitală. Capitală! Și pe mine asta mă pasiona din vremea când citeam, când cercetam marxismul. Primeam revista* **Probleme de filosofic,** *vedeam cum se chinuiau ei. săracii, cu marxismul. Trecusem de mult prin Platon, prin Kant, încă din timpul fa-cullății, dar, prin celălalt sistem, marxist, nu trecusem. Atunci îmi era mai străin.*

Și l-ați învățat ca să știți să-l combateți?

Și pentru ca să știu. Domnule, câtă vreme rămâne un domeniu pe care nu-l cunoști, el te frământă, știi? Te-n(eapă, așa, cu acușorul: "Dacă?"

Deci ați fost foarte cinstit în abordare...

Da. da, absolut. Ba chiar eram foarte frământat că, "Of, ce mi-a trebuit mie și asta?" Dar când găseam răspunsul, eram fericit. înțelegi? Asta a fost un demers, un itinerariu spiritual.

Și în același timp ați dat dovadă de un pic de curaj, nu v-a fost frică să...

Nu, nu. Curiozitatea, setea de cunoaștere... Vezi, și-mi puneam următoarea problemă: ei vorbeau acolo de "libertatea ca necesi-

('n Părintele (ialerni imn- < il-.M 'ZÂ >/ AP(X Al.IPSÂ

tale înțeleasă". In marxism așa se spune. Dar. îmi ziceam, de ce "necesitate"? Cine pune necesitatea asta? Mă înțelegi?

Nu prea vă înțeleg , Părinte!

Păi, cum? Necesitatea, de ce e necesară in existență? Dacă ei. marxiștii, spuneau că "libertatea e necesitatea înțeleasă", atunci eu mă întrebam "Ce-i aceea necesitate?" "Legile", zic ei. Dar cine a pus legile? Iar dacă omul este suma universului întreg, atunci eu am toate legile la mine, dacă-i microcosmos. Și-atunci. ce vorbă-i asta, "necesitate"? înțelegi?

Da.

Acum, când eu știu că qțdâncul existenței £ spiritul și libertatea, II aleg pe Hristos. In orgoliu, făptura ta devine un mormânt

Deci, toate sunt superflue. A! Poate să Ji pus cineva niște legi. Atunci, le-a pus Dumnezeu! Dacă le-a pus Dumnezeu. Creatorul, e alta problema. Dar dacă ele aparțin Universului - eu sunt universul. Nu sunt Universul? Și-atunci. ce imped .meni poate să fie pentru mine, care, repet, sunt microcosm?

Mă-nțelegi? Și. oricând, pot pune problema. Or, acum când eu știu că adâncul existenței e spiritul și libertatea, e vorba să aleg. Și eu II aleg pe Hristos, și eu aleg aceasta, ce-mi spune El. adică mă definesc. Eu pot. la ora actuală, să mă definesc în coordonatele. în trăsăturile esențiale ale condiției mele. De spirit și libertate, de adevăr și lumină, de rațiune și credință, și celelalte: blândele și smerenie, pace, bunătate, dreptate. Și atunci, mă construiesc. A venit vorba de spovedanie. Memoria mea istorică.

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ ți APOCAUPSĂ

dragul meu, e spirit și materie. Materia este vasul sufletului. Sufletul e vasul harului Or, dacă eu îmi tot agonisesc și îmi populez mereu spiritul cu imaginile supuse trecerii, în lume (adică muritoare), bunăoară, sunt obsedat de mâncare; mâncarea trece. Dacă sunt obsedat de băutură; adică, tot timpul, gândul meu e la mâncare, la băutură, la femei, la bani, la glorie... Toate astea trec, îmi populez sufletul cu ce e muritor. Dar dacă spiritul (vasul sufletului meu) îl populez cu Hristos, cu credința, cu nădejdea, cu dragostea, cu imagini ale sfinților, cu acte eroice ale sfinților, ș.a.m.d„ atunci, vasul sufletului meu este plin, e populat cu ceea ce este etern, și eu pregust, de aici, eternitate!

Ce înseamnă spovedania?

Dacă Dumnezeu mi-a dat această șansă uluitoare... Spunea tot un scriitor: "Când mărturisesc păcatul, simt cum răul iese din mine". II dau afară, și-atunci vasul meu devine curat și primesc împărtășania. Ce spun Sfinții Părinți? **"Se curăță, se spală, întâi, vasul, și apoi se toarnă mirul."** *Vezi? Așa vine Harul! Harul lui Dumnezeu îl port în mine,*

fundamental, dar el și sporește. Zice o rugăciune la ImpărtășaniePCa, **îndepărtându- mă de patimi, să am adăugirea Harului Tău".**

Părinte, dar spovedanie sau mărturisire e același lucru?

Același lucru. **Spovedanie** *vine din slavonă,* **mărturisire** *din grecește.*

Ați vorbit, la un moment dat, de "treptele Adevărului" și chiar în cartea asta, Dialoguri de seară, cu Pleșu și Liiceanu, vorbiți de "treptele Adevărului". Putem vorbi de treptele libertății?

(u l'iirinlelc Galeriu intre GENEZA y AP(X AI.IPSÂ

Da. Ele se conjugă. Cu cât mai sus, cu atât devii mai liber. Treptele vieții duhovnicești sunt doar cunoscute. întâi, purificările, (active și pasive, s-a zis), tot timpul sunt active, purificări ale trupului și ale duhului. Purificările Pupului - încetarea păcatului cu fapta: ale duhului - războiul nevăzut cu gândurile. Și, pe măsură ce te purifici, devii mai liber. Și apoi - partea a doua - iluminarea in cea mai înaltă desăvârșire. Iluminare este când păcatele tale le înlocuiești cu virtuți și, mai ales, le înțelegi cât de urâte sunt (păcatele), cât de întunecate, în orgoliu, făptura ta cu adevărat devine un mormânt. Te închizi în tine ca într-un mormânt. Și apoi, lăcomia, zgârcenia, îmbuibarea, mânia, invidia, lenevia duhovnicească, iubirea de argint - toate - te populează cu morți. Te populează pe tine cu ceea ce e muritor.

Dar să vă mai aduc o lăcomie, în față, la vedere. Lăcomia de a rosti vorbe. Lăcomia vorbelor.

Păi, vorba deșartă. Ce spune Mântuitorul? Că vom răspunde pentru orice cuvânt deșert pe care l-am rostit.

Chiar azi discutam cu Andrei Pleșu și, referindu-se la creștinismul european, mi-a citat: "Tăcerea-i mai importantă ca iubirea". Ba chiar un Părinte a spus: "Tăcerea este mai slăvită decât teologia". Auziți ce departe se merge cu elogiul tăcerii?

Andrei Pleșu are acces la tipurile fundamentale. Constantin Noica este un om mântuit !

Păi da. când mergi numai cu vorbirea. întâi, cele mai adânci taine trebuie să le venerăm prin tăcere - spun Sfinții Părinți. Sf. Ignatie vorbește despre **"Cuvântul cel născut din tăcere".** *Iar un alt Părinte spune așa:* **"De câte ori am vorbit m-am căit, și**

de câte ori am tăcut, niciodată." *Auzi? Iar altul spune:* **"Taci tu, și să vorbească faptele tale."** *Iar alt cuvânt:* **"Să vorbești tăcând, să postești mâncând, să veghezi dormind, să te rogi lucrând."** *Patru antinomii. De la Părinții Duhovnicești vin, din Tradiția Bisericii.*

Și-mi spunea, mai departe, frumos, Andrei Pleșu, că, într-un text pe care îl citește, nu vede numai vorbele, vede și tăcerile care sprijină acel text. Și că, în lumea românească de azi, mai ales în presă, tăcerile nu mai au loc. Nu mai simți tăcerea care întemeiază acel cuvânt. Adică, nu mai simți reflexia, se vede numai vorba. Frumos, nu?

Phiii... Grozav! Domnul Pleșu are acces la tipurile

fundamentale.

Cum a căpătat el darul acesta?

Păi, îl are de la Dumnezeu. îl cunosc din '73.

Sunt 20 de ani! Era student atunci?

Terminase. îl cunosc printr-un prieten al meu, Aurel Broșteanu, căruia i-a scris o prefață la o carte: **Acest altceva - Pictura.** *Pe atunci, eu venisem la Institut, și am stat de vorbă oleacă. Și el, Pleșu, a plecat pe urmă la studii, în străinătate, în Germania. A avut o bursă.*

Se cunoștea cu Noica...

Da, se cunoștea, cred.

Dar dumneavoastră cu Noica v-ați cunoscut?

Cm *Părintele (iuicmi imn- til NI-ZA și AP(X Al.IPSA*

Am stat de vorbă. O dată.

Atât?

M-a căutat acasă de două-trei ori și mi-a lăsat o scrisoare (îmi pare rău, e rătăcită printr-o carte), o scrisoare foarte mângâietoare, așa, elogioasă, în urma citirii cărții mele. **Jertfa și Răscumpărare.**

Când asta? Prin ce an v-ați întâlnit?

In 85, cu trei ani înainte de a muri.

Cum l-ați simțit? Unde a fost întâlnirea? Aici, la dumneavoastră?

Nu. la Păltiniș. Noica a devenit și el un înțelept și un credincios. A spus: "Cultura europeană începe la 325. o dată cu Sinodul de la Niceea". Când a vorbit la Universitate, aici, l-au întrebat studenții: "Care-i momentul epocal în istorie?"Credeau că o să le spună Platon. Marx sau altceva. El a spus: "Hristos". Da. e un om mântuit! Eu l-am cunoscut pe băiatul lui, Rafael. Am fost poftit în Anglia. în toamna lui '90. la York, unde am ținut o conferință, l-am pus condiția că nu merg duminica pe drum.

De ce?

E Sfânta Liturghie, dimineața.

Dar care e ziua cea bună pentru a pleca?

Păi, alte zile, in afară de duminică. Și am spus că vreau

întâi să merg la Essex. Știam de mănăstirea asta de mult, de starețul Sofronie.

Român?

Nu, rus. Și cu greci. Și mi-au împlinit rugămintea. Și cum am ajuns la aeroport, ne-a întâmpinat o tânără (prietenă cu cea din serviciul Cheston College - un colegiu care se ocupă de credincioșii din Răsărit). Am mers la Essex și ne-am întâlnit cu Rqfael. Ne-au primit el și cu Părintele Kiril - mă cunoscusem cu el înainte cu doi ani, la Rhodos.

Câți ani are Rafael?

E născut în '42.

Noica a spus: "Simt că n-am făcui nimic în viață. Fiul meu, Rafael, face ce trebuie I ”

Și ce grad monahal are?

Acum este Protosinghel, călugăr și preot. Și mama lui trăiește. Am văzut-o, are locuința la vreun kilometru și jumătate față de mănăstire. Tatăl ei era concesionarul unui hotel de la Sinaia. Și două lucruri mi-a spus, între altele, despre Noica. Noica și-a vizitat și el copiii, de două ori, în Anglia.

Are doi copii?

Cu Pfirinlele Galeriu intre GENI'ZÂșt APfX'AUPSÂ

Are și o fată, parcă mai mare, sunt pe-aproape de vârstă, oricum, unul de altul. O dată îl conduce băiatul la gară. Pe drum. Noica îi spune: "Dragul tatii, dacă (i-oi da un sfat părintesc, îl asculți?" Rafael n-a răspuns. La gară, s-a urcat Dinu Noica în tren, băiatul era jos: "Tată, parcă ai vrut să întrebi ceva? " "Mă simt ca acea găinușă clocind oul de rață. Tu ești pe un mal, eu pe celălalt mal al bălții." Iar el nu-i răspunsese pe drum, căci: "Mi-era teamă că mă pune să fac altă facidtate." Iar altă dată, ultima oara când a fost, i-a spus soției, lui Wendy, mama copiilor lor: "Simt că n-am făcut nimic în viață. Rafael face ce trebuie."

Așa i-a spus Noica fostei lui soții, Wendy?

Da, eu le spun din gura lor. exact, cuvânt cu cuvânt. Și-ai văzut ce înseamnă spovedania și cum trebuie văzută problema. Când ești liber, nici o lege din lume nu mai e pentru om, decât legea lui Dumnezeu. Ești liber să alegi. Și-atunci, nu trebuie să alegi bine? **Scriptura** *spune:* **"Pus-am în fața ta viața și moartea,** *(binele și răul)." Alege Viața, să trăiești tu și urmașii tăi. Sau, cum spune Iosua,* **"Eu și casa mea L-am ales pe Dumnezeu".** *Mă pricepi? Adică, nu mai ai nimic în față, obstacole. Nu mai contează nici o vorbă.*

Mi-ați vorbit, de multe ori, de Pomul Binelui și Răului și nimic despre Pomul Vieții. Dacă mânca Adam din Pomul Vieții?

Păi. era păzit, spune **Scriptura,** *cu* **"Sabie de foc",** *"Iată, Adam s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând Binele și Răul. Să nu lăsăm să se atingă de Pomul Vieții ca Răul să rămână nemuritor." Asta-i marea problemă, ca Răul să nu se substanțializeze, să nu se esențializeze. Nu? El e în voință. Or, ce*

înseamnă asta: "Să nu se atingă de Pomul Vieții"? Să nu se eternizeze Răul, să nu se esențializeze. Pe de o parte. Pe de altă parte, Binele din noi, Adâncul din noi (Pomul Vieții din noi) înseamnă că nu poate fi rănit, nu poate fi distrus. Părinții au semănat Pomul Vieții cu Crucea. Adică starea aceea de ofrandă, de oferire, de disponibilitate către Dumnezeu, către Bine, către Adevăr. înțelegi? Chiar fi sărmanul psihotic are momentele lui bune. Mă pricepi? Nici lui Satan nu i-a dat voie, lui, care a participat la consiliul

îngerilor (cartea lui Iov). I-a spus Dumnezeu: "De viața lui Iov să nu te atingi". Iar Mântuitorul spune Apostolilor: "Pe această piatră voi zidi Biserica mea (adică pe credința noastră, pentru că El e Hsus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel Viu) fi, adevăr zic (ie: Porțile Iadului n-o pot birui". Forțele Iadului nu pot birui Pomul Vieții, adâncul din noi, divinul - Binele adânc din noi.

Părinte, de ce mă tot împingeți cu degetul?

Ca să simți, să-ți transmit, înțelegi?

0 să-mi faceți gaură în mâna.

Ei, ca să intre bine. N-ai văzut, fiii ce făceau cei din epoca arhaică, fiindcă ziceau că sunt spiriduși (demoni) în capul omului? Și-atunci, ca să iasă demonii, făceau așa. o vrană aici, în cap, ca să iasă duhurile rele. Așa, săracii. Ați citit. în istoria religiilor.

Bine, dar dumneavoastră nu sunteți așa, lecuitor cu vrana. Aveți alte mijloace. Mi-a plăcut grozav și-mi place sintagma asta pe care o rostiți ades: "nesfârșita asemănare", e așa de frumos !

Cu Părintele Galeriu intre (iENEZÂ fi AP()('AI.IPSA

Asemănarea cu Dumnezeu stă și în voința noastră. Existența noastră este Cale. Nu-ți dai seama ce logică este credința

Da, așa am tâlcuit-o. așa am înțeles, că pentru asta

suntem chemați. Vezi, constituția chipului. Chipul este bine întipărit, de nedistrus. Dar asemănarea stă și în voința noastră. Și-atunci. suntem, deci, după Chipul lui Dumnezeu și în vederea unei nesfârșite asemănări, și cu vocația unei nesfârșite asemănări.

Dar, cum ați spus că sunt trepte ale adevărului, că sunt trepte ale libertății, eu cred că și în această nesfârșită asemănare există trepte. Sunt trepte ale asemănării?

Păi. sunt trepte. Trepte, dar ele sunt nesfârșite. In toate. în orice act al tău în lumina adevărului e o treaptă de asemănare, dar acestea sunt nesfârșite, vezi, să nu le impui hotare! Dar e bine să fie trepte, pentru că mergi din etapă în etapă, că urci așa. să zicem, ca un deal.

Soția dumneavoastră - aseară eram singur în cameră și am auzit-o vorbind cu cineva - spunea despre un om care nu s-a căsătorit că "n-a stat la adăpostul unei femei". Iată o vorbă care mie mi-a plăcut mult, și mi se pare îndelung tâlcuitoare.

Ei. asta-i concepția, așa. Femeile trebuie să-și tragă și ele cenușa pe turta lor, că au și ele misiunea lor. nu?

Dar dumneavoastră nu le-o dați, misiunea asta?

Da, le-o dau. Orice femeie, bunăoară, și o fetișcană tânără față de un bătrân, parcă ia de multe ori înfățișare maternă. Da, așa este structura ei. Și, într-adevăr, cu o vocație proprie. Fiecare rânduială a lui Dumnezeu are taina ei, e dumnezeiască.

Dar cum ați ajuns la observația asta? Nu sunteți, așa, un om de lume, ca să aveți tot felul de ocazii de a vedea oamenii în fel și chip.

Nu uita, eu sunt duhovnic, și eu, fiind duhovnic, vin în comuniune la duhovnicie...

Și duhovnicia cunoaște trepte?

Mereu. Pentru că existența noastră este Cale înainte și în sus. Neîncetat. De aceea, vă spuneam cuvântul Sf. Grigorie de Nyssa: **"Binele nu are decât două capete."** *Poate fi făcut fără capăt sau păcatul îi pune capăt. Din pricina transcedenței Binelui, ai întotdeauna impresia că ești la începutul Căii, la începutul suișului. Pentru că mereu depășești.*

De-acolo vine "Nici n-am pus început pocăinței mele"?

Da, de acolo vine, că ai sentimentul că ești la începutul drumului.

Asta nu mi-ați mai tălmăcit: "Cred, Doamne, ajută necredinței mele".

Păi da, când, va să zică, Dumnezeu a suflat în om suflare de viață, adică Binele - mă înțelegeți? Iar Diavolul a semănat neghina. I-a zis Evei: **"V-a zis Dumnezeu că de veți mânca din Pomul Cunoștinței Binelui și Răului veți muri? Nu veți**

muri"; *auzi, prima minciună. De aceea-i Diavolul tatăl minciunii.* **"Nu veți muri, ci veți fi ca niște dumnezei"**

Cine a zis asta?

Diavolul. Cunoscând Binele și Răul, hotărând deci voi ceea ce este bine și ceea ce este rău. Da, și atunci a semănat el neghina. Și a văzut Eva **"că mărul era bun la gust".** *înțelegi, adică pofta trupului, cum zice Sf. Ioan în Epistola Întâi:* **"Că era frumos la vedere",** *pofta ochilor,* **"și dădea știință",** *trufia vieții. Iți spuneam că Șestov tâlcuiește că Eva a vrut să devină savantă.*

Mi-ați spus asta, da.

Și-atunci pofta trupului, pofta ochilor, trufia vieții, toate se înscriu în neascultare, necredință, și de aici în lotul Marții. Te hrănești cu ele. te hrănești cu moarte. Nu-(i dai seama ce logică are atunci a spori cu ajutorul lui Dumnezeu în credință. Pentru că, dacă te hrănești cu cele nemuritoare, cu cele eterne, atunci porți în tine armura eternității.

Adică ***"mori înainte de a muri!"***

Da, să mori fața de cele muritoare, cele care te omoară.

"Dacă vei muri înainte de a muri, nu vei muri când vei muri."

Absolut! Să devii, cum spune Sf. Apostol Pavel. **"Mort față de Păcat și viu întru Hristos, Domnul Nostru."** *E logică, și- apoi ce ftlosofte din lume poate să vă contrazică, domnu' Dorin?*

Asta spuneați că-i asceza, "să omori ceea ce te-a omorât"? *Da. acesta-i sensul ascezei.*

r emm
dintr-un
univers spiritual,
lucrăm în el
și transmitem
mai departe
mesajul.
Biserica
trebuie să
transfigureze

rudenia de sânge
în rudenie de duh

Revoluția din decembrie '89 este un fapt unic în toată istoria lumii. Revoluționarii noștri s-au jertfit după chipul Mântuitorului nostru Hsus Hristos. De aceea, eu am nădejde în această revoluție, pentru că e întemeiată pe jertfă

Părinte, vă amintiți ce strigau tinerii în București, în 21-22 decembrie '89 ?

Vedeți, copiii noștri în decembrie au fost uluitori. Uluitor este faptul că, intoxicați așa cum au fost ei cu ateism, cu materialism, deodată au strigat - și aici cred că este numai o inspirație divină - "Dumnezeu e cu noi!". Nu? Or. știți ce înseamnă "Dumnezeu e cu noi"? Traduce exact cuvântul lui Emanuel. La Isaia, capitolul 7, *versetul 14, eprofeția aceasta:* **"Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște un fiu și voi pune numele lui Emanuel, ce se tâlcuiește prin** "cu noi e Dumnezeu"". *Or. exact așa au strigat ei. și au întâmpinat, deci. Crăciunul cu afirmația* **"Cu noi este Dumnezeu".** *Și, fapt unic, și asta trebuie să ne stea în minte negrăit și negrești, fapt unic în toată istoria lumii, în afară, sigur, de* **Evanghelie,** *care este momentul suprem, centrul Istoriei, anume, că toate revoluțiile au însemnat acest fapt, au avut acest demers: revoluționarii au ucis pe alții, asasinând ca să ia ei locul, stăpânirea. Insă, asta mai ales la Revoluția Franceză și la revoluția rusească din 1917. Noi avem singura revoluție în care revoluționarii au mers cu*

piepturile goale: cum se spunea : "Voi cu arme, noi cu flori - Dumnezeu este cu noi!" Ei s-au oferit ca sacrificiu. Ei, întocmai ca Mântuitorul, care n-a sacrificat pe alții, ci pe El S-a sacrificat pentru umanitate. Și-atunci. revoluția noastră e înrădăcinată în Hristos, în **Evanghelie.** *Așa cum*

(u Părintele Galeriu intre GENEZĂ și AP(X 'ALIPSĂ

din **Evanghelie,** *din jertfa lui Hristos, a răsărit biserica, mântuirea și înnoirea lumii. De aceea, eu am nădejde în această revoluție a acestor copii nevinovați - istoria noastră se clădește pe o asemenea jertfă. Am nădejde în viitorul neamului românesc, în viitorul nostru, pentru că e întemeiat pe Înnoirea, Învierea Lui prin jertfă, prin jertfa curată. Spre deosebire de toate revoluțiile lumii.*

Jertfa este pasiunea dumneavoastră de o viața.

Da de o viață Așa am simțit-o și am trăit-o. Am simțit că în ea este Învierea

Dumneavoastră mi-ați declarat-o mie, și am publicat-o în "Contemporanul", într-o convorbire a noastră - sub titlul "Decembrie '89 este mult mai important decât anul 1848." Sorin Dumitrescu îi aduce la cunoștință, în cartea 7 dimineți cu Părintele Stăniloae, i-aduce aminte spusa asta Părintelui Stăniloae. Și Părintele Stăniloae va confirma întru totul. Dar să trecem la ale noastre. Dumneavoastră ați venit de la Canal in 1953?

Da, 1953, de Sf. Dumitru, seara.

Cum ați ajuns acolo? Poate că e vremea s-o luăm de la copilărie încoace.

Apoi, cum am ajuns acolo? Se-n(elege, eu n-am putut să

fiu niciodată un conformist. Când a venit comunismul în '44, m-au rugat preoții, eu eram cel mai tânăr, m-au rugat să țin o conferință.

Erați la Ploiești, nu?

Nu. eram la (ară. Prima oară am fost într-un cătun cu vreo 92 de familii, s-au mai adăugat ceva dintr-o parohie mai mare, dar...

(u l'firintele (mieriu iniiv < .7 \7■ /. Î \/ . •!/(X '.ll.ll'SA*

Le spuneam muncitorilor, în 1945, că adevăratul nostru învățător nu e Marx, ci Hsus Hristos

Cum se chema locul?

In comuna Poenarii Burchii. cătunul Podu Văleni, județul Prahova, pe lângă gara Crivina. Gara Crivina dintre București și Ploiești. Și, acolo, am slujit 4 ani - din '43 până în '47. In '45. m-au rugat, deci, să țin o conferință. "Misiunea noastră", adică un fel de orientare a preoților în acele momente de înscăunare a comunismului. Ea a fost publicată pe urmă. Asta era în septembrie 1945, deci la un an de la venirea comunismului. Și eu am evocat. între altele, faptul că preoția de-acum trebuie să însemne eroism. Mai ales atuncea. într-o epocă dedicată materialismului și ateismului, nu se putea altfel, dar. totodată, in Apelul Conferinței, era un apel către intelectuali, către muncitori, către țărani, era câte un capitol așa. Intre altele, intelectualilor le atrăgeam atenția că știința merge către gândire, către mărturia despre

un univers nu mecanicist, ci un univers al gândirii, îl citam pe Sir James Jeans, un savant în astrofizică. Chiar așa se numește cartea lui, **Misteriosul univers.** *Sigur că eram și eu la curent cu noile direcții în fizică. știam și eu de Max Planck, de Einstein, de Niels Bohr, de Heisenberg, de Louis de Broglie - de noile orientări. Și așa cum spun și în ziua de astăzi, dacă se distinge în licee între științe, discipline umaniste și discipline ale științelor naturii, noi constatăm că mai curând disciplinele naturii sunt umaniste, față de cele umaniste, care, dimpotrivă, din pricina infecțiilor ideologiilor, au devenit inumane. Așa gândeam de-atunci. Iar în apelul către muncitori le spuneam, citând pe un*

elvețian, că adevăratul nostru învățător nu e Marx, e Hsus Hristos. Și le mai spuneam următorul lucru: "Să fiți arhitecții unei lumi, nu groparii ei, să nu doriți gloria lui Erostrat, acel nebun simbolic, care, pentru a deveni celebru, a dat foc templului Dianei din Efes". Spuneam: "Să nu ajungi la Judecata lui Dumnezeu ca un ucigaș de Dumnezeu în istorie". O spuneam, asta.

între ateism și dictatură este o legătură de nedesfăcut. Eu nu potjă fiu conformist, cu o viziune statică. In viața spirituală nu-i oprire

Ați spus, la început, că n-ați fost niciodată conformist. Dar cum se împacă un preot nonconformist cu rigorile? Mi se pare o opoziție aici...

Cu societatea, cu viciile sociale n-am putut fi conformist'. Mai ales cu un regim care era așa cum era: ateu și de

dictatură. Intre ateism și dictatură este o legătură de nedesfăcut, pentru că ateul este un egocentrist, pune centrul pe el, mută centrul de la Dumnezeu, în el. Dar el, dacă e centrul, ceilalți ce sunt față de el? Niște sateliți! Insă cine vrea să fie pe post de satelit? Nu consimte nimeni. Și - atunci e haos. Și haosul ăsta încearcă să-l reducă din când în când câte-un dictator: adică, pune pumnul în gură la toți. Dar unitate el nu poate da niciodată, pentru că lumea asta, unitatea asta -e un dar al Sfintei Treimi. Or, nu puteam fi conformist. Adică ce înseamnă, propriu-zis, nonconformismul?

Mă gândesc că aveți, tocnțai, o profesie conformistă, trebuie să fiți conform cu dogma, cu tradiția, cu Biserica.

Cu Părintele (ialcnu in Irv GENEZA ți AP(X 'A/./PSA

Bine, una este ascultarea...Dar vezi cum e interpretată dogma? întâi, dogma are în ea un sâmbure creator. Nu este ceva rigid, cum se aplică de obicei termenul acesta, "dogmatic"sau "dogmatist".

Și-a pierdut sensul originar, înțelegerea originară.

Gândi(i-vă! Când mărturisesc: "Cred într-unul Dumnezeu. Tatăl Atotțiitorul. Făcătorul...", Creatorul. Aici e o dinamică continuă. Iar Tradiția - este memoria vie a Bisericii, deci implică viață, având legătura cu revelația dumnezeiască, cu memoria ontologică, dar ți cu raportul dintre revelație ți istorie. Or, eu nu pot să fiu conformist, cu o viziune statică. In viața spirituală nu-i oprire. Dacă nu sui - cazi! De aceea spune Sf. Pavel: **"Cel ce stă, să ia aminte să nu cadă".** *In sensul ăsta. Cum puteam să fiu conformist cu comunismul?*

Eu pot să public ți acum conferința aceea apărută atunci. Iar, pe urmă, când am ajuns la Ploiești, acolo era. la biserica Sf. Vasile. adăpostul unei vieți spirituale efervescente. Se adunau creștinii ți după-amiază. Nu erau mulțumiți numai cu slujba de dimineață: erau diverse asociații dinainte vreme, cum erau "Oastea Domnului". "Patriarhul Miron", "Frăția Sf. Gheorghe". Astea existau dinainte de al doilea război mondial. Oamenii aceștia veneau la biserică după-amiază. Or. a venit o dispoziție de la București, chiar prin Sinod, dar dictată de partid, ca să nu rămână în biserică creștinii decât până la ora două (14). după-amiază să se meargă la diverse întruniri ale lor. la cămin sau mai știu eu unde.

(u Ptirinlde Galeriu ini re GENEZĂ și APOCAL1PSĂ

M-au tolerat până în 1952, iar în '52 m-au luat și m-au dus la Canal

Dar ce făceați acolo după-amiaza? Discutați?

Nu discutam. Era un program întreg: făceam vecernie, după aceea se cânta și se predica. Predicau chiar și dintre mireni. Erau și ei "activizați", cum s-ar zice. Și, după decizia asta, Biserica Sf. Vasile devenise, în Ploiești, singura biserică unde se adunau; se adunau mulfi, mulți, din tot orașul. Și m-au tolerat până în '52. Iar în '52 m-au luat și m-au dus la Canal.

Și cum de v-au dat drumul în '53?

Uite, a fost ceva. în iulie '53, la o ședinfă a Sf. Sinod, ca să-i câștige pe ierarhi, Petru Groza (ăsta-i amănunt care nu prea s-a publicat) a dat niște distinctii ierarhilor, știți, capilor Bisericii...

Medalii?

Distincții, de astea, nu știu cum se cheamă astea; medalii, tot un fel de medalii...Cum se numesc? Decorații, distincții?

Decorații.

Mă rog. Ei le instituiseră. Totdeauna în istorie au fost instituite astea, Meritul nu-știu-ce sau mai-știu-eu-cum... Și, în plin Sinod, Mitropolitul Ardealului de atunci, Nicolae Bălan, a refuzat - era în legătură veche cu Petru Groza; Petru Groza era chiar membru în Adunarea eparhială a Sibiului, a fost fiu de preot Petru Groza. Și,

Cu l'firiniele ('mieriu inire (iHNEZA șt AI'(X A]JPS.i

fie că s-au înțeles mai înainte, fie că a fost o atitudine de moment, această decorație sau distincție pe care a primit-o. Nicolae Bălan i-a dat-o înapoi și i-a spus: "Nu pot să primesc asemenea distincție atâta vreme cât preoți de-ai mei stau în pușcărie". Și-atunci, ce-a făcut, ce-a dres Groza cu Gheorghiu Dej, cert e că s-a decis să elibereze dintre preoți, că. atunci. în '52. fuseseră două mari arestări, la nivel de zeci de mii în toată țara.

De preoți?

Nu. nu numai de pivoți. De vârfuri. Dumneavoastră nu le știțipe astea!

Nu.

Asta e. In iulie, i-a arestat pe legionari, vârfurile legionare, iar în august - celelalte partide sau tot vârfuri din astea, in

care m-au luat și pe mine, la 16 august. Ce se întâmplase? N-ați citit cartea lui Marin Preda?

Ani citit-o, "Cel mai iubit dintre pământeni".

Ce s-a întâmplat? La sfârșitul anului '51. începutul lui '52. s-a produs în Comitetul Central o mișcare, o disidență - Ana Pauker, Vasile Luca. Teohari Georgescu.

Ei, asta știu.

Ei. da. Pe de o parte asta. pe de altă parte partidul începuse să epuizeze rezervele pe care le primise, le moștenise: ei spuneau că burghezii își bat joc de ei: "Nu sunteți în stare de nimic!" Trebuiau să facă colectivizarea, și țăranii se opuneau: și-atunci s-au dus la Stalin, să se sfătuiască cu el.

Cu POrimele (ialeriu ini re GENEZĂ și APOCALH'SĂ

Ce experiență extraordinară am avut în închisoare !

Da, asta-i dată în "Cel mai iubit dintre pământeni".

Și el a dat cele trei soluții. Intr-o ședință a Comitetului Central i-a exclus pe ăia, iar aici au făcut Canalul și cu țărani. Și a adunat cel mai mare lot de arestări. In '52 a fost. In iulie și in august. Toate vârfurile societății. Au fost arestați preoți foarte mulți. La Canal, la " Peninsula", era o brigadă de preoți, specială. cu un brigadier Zubrinski. Zubrinski, care acu' am văzut că-i prin Statele Unite, era condamnat la vreo 25 de ani. că a făcut și pe front isprăvi. Și el era brigadierul preoților, și când veneau de la muncă,

strigau: "Cum îți merg protopopii, Zubrinski?" "Bine, bine. Cu cântec, înainte, marș!" Și-așa treceau prin poartă, ca să-i poată număra bine. Noi le luam și ca haz toate astea. Nu m-am înspăimântat în închisoare. Deloc nu m-am speriat. Am trecut prin toate.

Au fost eliberați atunci, în '53, mulți preoți?

Au fost eliberați atunci, de, cum le-a venit rândul. Că după această atitudine a lui Nicolae Bălan, unii au scăpat repede, dar pe noi - cum ne-a găsit. Pe mine - în octombrie. Și așa, în felul ăsta, am fost adus acasă, dar, ce să spun, ce experiența extraordinară am avut! Pe de o parte, in închisoare am rămas același preot. Eram, bunăoară, cu un pastor de la Cluj, Laszlo Desideriu, și ne spuneam cât e de adevărat că noi ne simțim liberi și cei ce ne păzesc sunt sclavi. Munca acolo era grea. Săracii oameni, unii rezistau, alții nu rezistau. Eram într-o

(u IMrmfcle (udenu infrv (iKNPZ.i >/ AI'(X 'Al.H'S.4

vreme, iarăși, cu un doctor. Bârsan, medicul primar de Bistrița; soția lui. și ea. directoarea liceului, adică personalități. Era de vreo 60 de ani, noi eram de 34 de ani. Munceam - ca la țară, eram învățat să muncesc. Dar el nu putea nici sta, săracul. Și-atunci eu. cu un prieten al meu. moldovean ca și mine, de la "Nicolae Bălcescu", o localitate de lângă Bacău, făceam și norma lui. Norma era, zilnic, 8 ore, 9 metri cubi și jumătate de pământ, de săpat și aruncat la 3 metri distanță. Nu era chiar puțin. Gândiți-vă! II ajutam, și făceam și norma lui, că nu luai pâine dacă nu făceai norma. Și rosteam zilnic Sf. Liturgic, că o știam pe dinafară. Și-mi zicea, săracul, doctorul Bârsan: "Ziceți mai tare, să aud

și eu!" Și așa au fost multe momente.

Copiii nu tn-au recunoscut. Am venit ca un soldat de pe front, de la Canal

Dar mi-ați povestit, odată, ce impresionat ați fost când ați venit acasă și ați găsit-o pe preoteasă...

Da. am găsit-o. Era în ziua de Sf. Dumitru; se dusese la hram, apoi la o creștină. Când am ajuns la poartă, am venit ca un soldat de pe front, cu o rană în spate, nebărbierit. 0 creștină, care creștină era din familia noastră duhovnicească, venise la noi nu știu de ce. nu m-a cunoscut. Nu m-a cunoscut. Mi-a dat voie să intru eu înainte, pe poartă. Când am ajuns în casă, băiatul cel mare era la București, la soacră-mea, băiatul născut în '45; celălalt, al doilea, după niște pâine - Rodion - născut în '46. Eram în '53 - era de 7 ani. Ceilalți doi - Ciprian și Serafim - erau mici, nu m-au cunoscut nici unul, cum eram așa schimbat, după un an și ceva. Am început să-i întreb, sigur.

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ $7 APOC.AL1PSĂ

cu meșteșug, metodic, așa, cum ar iscodi cineva pe copii, de una, de alta, cum o duc, dar unde e mama voastră și așa mai departe. Apoi, încetul cu încetul, s-au dumirit. Dar, pe urmă, a venit soția. Altceva vreau să spun. Câtă grijă! Extraordinar! Mi-a spus: "Măi, omule, nici când erai tu acasă n-am avut atâta belșug, cât am avut în lipsa ta". "Adică, cum? A avut grijă?" "Da. în fiecare dimineața, într-un loc, găseam o pâine. O punea cineva acolo, re-gulat". Pe urmă am mai înțeles ceva, domnu'Dorin. Uluitor, uluitor! Și anume: vedeți,

în **Scriptură** *se spune, la un moment dat - Mântuitorul era în mijlocul mulțimii și cineva îl vestește:* **"Uite, mama ta și frații tăi te-așteap- tă. Vor să-ți vorbească."** *Dar Iisus spune:* **"Cine-i mama mea? Cine-s frații mei? Voi toți care ascultați cuvântul lui Dumnezeu și-l împliniți."** *își renega Iisus mama? Nu! Doamne păzește! Dar pentru că ei aveau numai conștiința acestei rudenii de trup, Mântuitorul descoperă o altă rudenie - cea de duh, nu numai rudenia de sânge. Și anume, că rudenia de duh, spirituală, de aceeași gândire și simțire în Duhul Sfânt, e mai adâncă decât rudenia de trup sau de sânge. Și-ntr-adevăr, Cain și-a ucis fratele, pe Abel.*

Episcopul Nicolae Popovici s-a opus în Sinod, separării Bisericii de Școala. Biserica trebuie să transfigureze rudenia de sânge în rudenie de duh

Deci, rudele dumneavoastră de duh v-au ajutat familia în timp ce erați la Canal!

Și-atunci, am înțeles rudenia de duh. Și cu o experiență precisă. Frate-meu cel mare făcea servici pe Canal. El n-a venit să mă vadă. S-a ferit.

(u Părintele Galeriu nil re (iPXE/.A >/ AP(X AIJPSA

De teamă?

Da, de teamă. S-a ferit.

De teama comuniștilor.

Da. Mai ales că intrase intr-o familie de ceferiști, care erau niște înfeudați, unde era el căsătorit. Și s-au ferit. Dar oamenii ăștia ai mei, din parohie, nu s-au ferit o clipă. Mai mult, un alt amănunt. In luna iulie, deci înainte de arestare, am stat câteva zile la mănăstirea Cheia, Acolo era. cu domiciliu forțat, episcopul Nicolae Popovici. cel care s-a opus. în sânul Sf. Sinod, și împotriva separării Bisericii de Școală, cu niște cuvântări energice, fulminante. Om ales! Și a murit, sărmanul, acolo, in surghiunul ăsta prematur s-a sfârșit. Un martir!

Cheia unde-i?

In județul Prahova. Și comunicam cu el seara. Mă mișcăm, și el nu prea avea cu ce să se hrănească. In sfârșit, cum am ajuns la Ploiești, am și aranjat cu fratele David, un credincios excepțional, și i-a dus încă in toamna aceea, și grâne. și de toate. Ci, tot fratele David și alți credincioși au avut grijă de familia mea. Deci rubedenia asta de duh!...încât eu cred că asta-i misiunea Bisericii in sânul unui neam, domnu' Dorin, să transfigureze rudenia de sânge a unui neam in rudenie spirituală, rudenie duhovnicească. Asta-i misiunea Bisericii, pentru ca toți să fim o gândire și o simțire în Dumnezeu, in Duhul Sfânt.

O misiune foarte grea, părinte, pentru că e grav vătămată spiri-tualitatea acestui popor.

Cu /M rimele Galeriu intre GENEZĂ și APOCAIJPSÂ

Așa am simțit-o vie. Să transfigureze rudenia de sânge - și suntem de același sânge, neamuri - într-o rudenie adâncă de gândire și simțire românească... a Sfintei Ortodoxii.

Dar, dacă tot suntem la capitolul biografic, un coleg de-al dumneavoastră, era mai mic cu un an sau doi, Georgică Popa, Ghiță Popa...

Numai în timpul legionarilor n-am avut bursă. Eram, din '41, cântăreț la Biserica Zlătari

A! Ghiță Popa

E medic la Iași. Medic mare la Iași.

El mă mai (ine minte?

Da, sigur. Mai ales pe cei mai mari, sigur că-i ține minte. Asta îmi spunea: "Domnule, era așa de talentat Constantin Galeriu la spus poezii și la arta dramatică, încât eu credeam că sigur o să ajungă actor."

Acuma, ce-i adevărat, când eram student ...

Nu, asta la Seminar.

Păi, nu, continuu. Când am ajuns student la București, nu mi-a plăcut internatul. Tot nonconformist ce sunt. Dar am luat bursă, bursă de la început, mărișoară, cum s-ar zice...

Bursă de merit.

Cu Părintele Galeriu intre Cd-.SC/.A AP(K'AUPSA

Da, de 1500 de lei pe lună, și era 50 de bani oul. Și, tot din nonconformism. în timpul legionarilor n-am avut bursă. E singura mea perioadă din învățământ fără bursă. Nu acuz pe

nimeni, dar nu eram conformist, și atuncea n-am avut. Deci, din '30 până în '42 când am terminal cursurile, am avut tot timpul bursă, numai în perioada lor nu. Dar Antonescu, după ce a fost Rebeliunea, a instituit examene de bursă, pe centre universitare. Și erau două categorii de burse: burse pe toată durata studiilor și burse anuale. Ce înseamnă pe toată durata studiilor? Iți dădeau și în timpul vacanței mari. Ca un salariu. Adică, pentru cei studioși, ca să poată studia mereu. Și. când m-am prezentat, am luat o asemenea bursă. Așa a fost de la Dumnezeu, nu că eram grozav, cum o spun mereu - nu-s nici de lăudat, nici de lepădat. Am obținut bursa asta și mi-au spus, acolo, cei de la Fundația Carol, m-au felicitat: "Bursa asta a avut-o profesorul Bogdan." Și au mai spus : Mironescu și nu mai știu ce alți înaintași. Înseamnă că era tradiția Universității. Ei. pe baza acestei burse, dacă nu m-ar fi luat la armată, m-aș fi dus la Berlin. Că Nichifor Crainic - el a fost profesorul meu: Știți cine-a fost Nichifor Crainic?

Sigur.

Eu teza de licență cu el mi-am dat-o, despre **Indumnezeirea omului,** *și vorbise cu Rectorul Academiei Evanghelice din Berlin pentru o bursă. Insă m-au luat la armată, în toamna lui '42.*

Ați fost pe front?

Nu. Să vedeți, și-acolo a fost o pronie a lui Dumnezeu, că a

luat la armată, în vremea aceea, în vremea războiului, pe cei

care terminaseră fie o școală medie, fie pe cei care terminaserăm facultățile și pe studenții care aveau examene restante, care nu se țineau de carte. Iar la 1 martie, s-a dat o permisie de șase zile ca să-și dea exame-nele studenții restanțieri. Și-atunci, am făcut și eu cerere, fiindcă în permisia aceea, mă înscrisesem la doctorat. Și, într-adevăr, trebuia să mai stau de vorbă cu profesorul. Când am sosit la București, eram deja, din '41, cântăreț la biserica Zlătari, știam ca nu mi-au ocupat alții postul. Că așa era ordinul - când ești în serviciul militar, nu-ți ocupă alții postul. Mă întâlnesc cu cel care-mi ținea locul. Zice: "Măi, tu ai licență. Poți să dai examenul de capacitate la Arhiepiscopie, că așa se dă acuma ca să ocupați posturi de preoți". Că, în vremea aceea, facilitățile, ca și în ziua de azi, cum s-a revenit, țineau de minister. Or, Biserica dorea să cunoască și ea nițel pe candidați, îi supunea la un examen. Și-atunci, m-am prezentat la examenul acela, care s- a ținut de la 1 martie, de luni, până joi. M-au pri-mit. Eram militar. Și vă dau un amănunt. Să mă ierte Dumnezeu că-l spun, dar reproduc exact. Vorbesc obiectiv despre subiecti-vitate. M-am prezentat la examen. Patriarhul Nicodim inițiase aceste examene pentru prima oară și avea consilier al lui pe Părintele Iosif Gafton, care a devenit pe urmă, prin călugărie, episcop la Argeș, la Râmnicu-Vâlcea - un episcop cunoscut. întâi, Patriarhul l-a întrebat pe consilier: "Ei, cum merg candidații?" Zice: "Merg bine - iertați-mi cuvântul, nu-i de la mine - dar unul briază".

Cu Părintele (ialeriti intri- ('il'.NT.7.Ă șt AP(X 'AI.I/'SA

"Eă-te călugăr!"
Tata a spus: "Ii dau eu lui! Să se însoare,
să facă copii și să-mi ducă

neamul mai departe!"

"Pune și-l fi călugăr". a zis. Atunci. în ultima zi. miercuri, ter- minându-se examenele, joi dimineață m-am prezentat la Părintele consilier. Și mă întrebă: "Ei. ce faci dumneata? Ești la școala militară? " "Da. La Bacău." "Păi. ești căsătorit? Nu ești căsătorit." Ce să mai stau eu așa... trebuia să plec la unitate, că aveam permisia până la 12 noaptea. "Dom'le. ești căsătorit?" "Nu!" "Fă-te călugăr!" Dar asta a zis-o. spontan, să observe reacția mea. Eu am ezitat o clipă: "Ei. zice. lasă, lasă..." El reproducea cuvântul Patriarhului, observați?

Da.

Insă eu din toamnă fusesem rugat, la Mănăstirea Cernica. să mă fac călugăr. Dpr când a auzit tata, a zis un cuvânt așa, mai țărănesc. A zis: "li dau eu lui! Să se însoare, să aibă copii și să ducă neamul mai departe!" Și-atuncea am ascultat de glasul tatii. Da' nu-mi pare rău. Nu-mi pare rău: uite, am și eu copii, am nepoți, și duc neamul mai departe. Rodion face acum și teologie, iar nepotu-meu, Cristian, de-a dreptul face teologie. Și am urmași. Și-n felul ăsta, dacă am dat examenul și am reușit, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu mai spun - ar însemna să mai pomenesc în ce condiții am reușit, ca să nu mă laud - e păcat.

Magna cum laudae...

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAI.IPSĂ

Ei, Dumnezeu știe, așa, gata. Și-atuncea, ei au trimis la armată - Arhiepiscopia, Biserica, Patriarhia - că mă preoțesc. Biserica m-a luat, Ea m-a rupt de acolo - că altfel plecam pe

front, se-n(elege ; da' nu mi-au dat voie în Postul Mare. Știa căpitanul de acolo că în Postul Mare nu te poți căsători. Au zis ei. că știau rânduiala Bisericii - militarii! încât de-abia după Paște... Dar acum să revenim la ce-a(i spus dumneavoastră despre actorie. Eu. dacă am avut bursă permanentă, am lucrat și la Biserica Dobroteasa, unde era o asociație, "Frățiorii Domnului lisus Hristos" - întemeiată de preotul de acolo, Gh. Gheorghiu, și de gazetarul de la "Universul" - Gh. Lungulescu.

Gh. Lungulescu era ziarist la **"Universul".** *Tatăl lui era Preot în Craiova. Eram "președintele" studenților "actorr de teatru religios*

Cum?

Gh. Lungulescu era și conferențiar al Casei Școalelor, religios, credincios, foarte credincios, și ziarist la "Universul", cu rubrica religioasă - ziarul "Universul" al lui Stelian Popescu. Luptător mare la 1916, decorat pe front, cu Ecaterina Teodoroiu - oltean era. Tatăl lui - preot la Craiova. Aici a luat ființă și un teatru religios. Și eu eram conducătorul grupei de studenți care erau și actori. Și eram, sigur, actor, cum zicea Gheorghiță Popa. încât, intr-adevăr, de la Teatrul Național,fie Conabie. fie altul veneau ca directori de scenă la noi. Și zice: "Asta-i bun de actor. "Zicea și de mine. Dar eu mi-am

Cu Părintele (îalenu intre (UINEZA fi AP(X A/.IPSA

zis: "li slujesc lui Dumnezeu" - și n-am acceptat, că au stat unii de capul meu.

Deci nu m-a mințit?

Nu, nu. într-adevăr. Vreo doi ani am stat. Era teatru religios. Și am reprezentat piese de teatru.

Nu, el vă știe din Seminar, că el n-a mai făcut, după aceea, Teologia. El s-a făcut doctor.

înclinările mele le știe. dar iată cum le-am continuat.

Dar Seminarul unde l-ați făcut?

La Roman. Aicea noi vorbim fără pretenții de dicțiune, dar eu am oarecare îndemânare la cuvânt, și la predică, și la dicțiune. Vorbesc cu pasiune, pentru că eu cred in ceea ce spun. Și- atuncea, propriu-zis, asta este expresia, dacă vreți, nu a unui actor, ci a unui mărturisitor al Cuvântului. Că el poate să fie și actor, dar, vedeți, aici e totul, marea primejdie pentru un actor: o oarecare demolare a persoanei sau deperso-nalizare - mă tem. Pentru că el trebuie să interpreteze tot altă, altă piesă. Mi-aduc aminte, la înmormântarea lui Fory Eterle...

Spunea Schopenhauer că actorii înnebunesc cel mai repede, sunt predispuși nebuniei...

Da[1] depinde cum te păstrezi. La înmormântarea lui Fory Eterle am fost rugat să particip...

(u Ptinntele Galeriu intre GENEZĂ și APOCA/JPSĂ

A iubi înseamnă a trăi viața celuilalt. Am fost și actor în viața mea

Dar nu era evreu?

Nu. grec. Și acolo am vorbit și am spus: "Domnule, actorul cunoaște misterul iubirii... "Eu am plecat de la acest mister... Ce înseamnă a iubi? înseamnă a trăi viața celuilalt. Or, un actor nu poate să realizeze o interpretare autentică dacă nu trăiește viața personajului pe care îl interpretează. Ei. și-atunci, cu adevărat omul ăsta a trăit misterul iubirii, a trăit viața atâtor persoane, personaje, și a trăit viața semenilor lui.

Era într-adevăr foarte credibil Fory Eterle.

Da. De aceea am făcut legătura cu misterul iubirii, aplicat la un actor. Aceasta e așadar definiția iubirii: a trăi viața altuia, a ieși din tine, lepădare de sine. încât am fost și actor la viața mea, da - să trăiești viața semenului, dar fără păcatele lui.

Poate că aici, la episoadele dumneavoastră biografice, ar trebui să vă întreb despre întâlnirile importante pe care le-ați avut în viață și despre întâlnirile care v-au marcat, v-au susținut în drumul dumneavoastră.

Intre marile întâlniri, ca să le numim așa, unele au fost indirecte. Bunăoară, citeam în ziar despre Goga, despre Octavian Goga. când eram elev - el trăia încă. Știam cum a murit, și n-am să uit niciodată ultimele versuri: "Nu mă gândesc la câte-au fost/ Ci câte-ar fi putut să fie." Cei care marcau persoana mea în vremea aceea erau: Lucian Blaga, Ion Barbu, lorga - pe care l-am

(u Părintele (ialeriu imn' (H 'XiiZ.4 și AP(X AI.IPSA

văzut, personal - vorbea atunci despre Philippe de Mezieres. Ca acuma îmi aduc aminte (stăteam și eu pe-o băncuță acolo) cum își punea aicea degetul, se mișca, și îndată cuvântul lui avea atâtea direcții penetrante, atâtea paranteze, dar ajungea, pe urmă, iarăși, la firul conducător, așa cum spune Rabindranath Tagore că "orice poem trebuie să aibă o coloană vertebrală", pentru că, altfel, sigur. își pierde unitatea. Ei, Petrovici bunăoară, mă fermeca iarăși. N-am să uit niciodată cum. odată, într-o dizertație a lui, a recitat din Eminescu: "Stă castelul singuratic, oglindindu-se în lacuri./ Iar în fundul apei clare doarme umbra lui de veacuri./ Se înalță în tăcere dintre rariștea de brazi,/Dând atâta întunerec rotitorului talaz." Parcă îl văd și acuma. Sau când l-a primit pe N. Hartman, filosof al moralei și al valorilor, pentru o conferință la București, in 1942. Am fost și eu la prelegerea în care gânditorul german postula. în esență, o libertate absolută a omului față de o hegemonie a lui Dumnezeu sau a determinării prin predestinație. Sesizam efectul teologiei predestinației dusă la limită de Reformă, mai ales prin J. Calvin. Reținînsă din acea seară și fnețea lui I. Petrovici care, în calitate de ministru, l-a introdus pe filosoful german cu delicatețea subtilă a filosofului ce era. rostind: "«Accidentul calității mele» îmi conferă sarcina să-l prezint pe domnul N. Hartman... "Alții... A fost Gala Galaction ..,

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAL/PSĂ

Pe Gala Galaction
l-am cunoscut foarte bine.
Al. I. Cuza a transformat niște
mănăstiri
în pușcării. El n-a iubit biserica.
Noi, dacă am fi la putere,

Pe el trebuie să-l fi cunoscut, nu?

Cine? Eu? L-am cunoscut bine. Dar a avut și un moment de intervenție în viața mea.

Când a murit? în '60, nu?

în '61. în 1950, când eu am fost arestat, fiindcă la socrii mei, în București, poposise un fugar politic, Victor Nicolau...

Dar ați fost arestat de două ori?

Da, da, sigur. De multe ori am avut de-a face cu...

Deci, înainte de canal?

Înainte de Canal. Atuncea l-au prins pe Victor Nicolau și am fost condamnat.

Și ați fost arestat pentru ce?

Nu l-am divulgat pe ăsta, pe Victor Nicolau.

Cu Pfirtniele Galenu între GENEZÂ și APOCAI.IPSĂ

Cine era?

Un politician liberal. A stat la socrii mei și pe urmă la niște rude ale lor și eu nu l-am denunțat. El o servise pe soacră-mea, când fusese el la putere, intr-un fel, și cum să-l denunț? M-au întrebat: "L-ai văzut? " "Păi, l-am văzut." Și cum, de ce nu l-ai denunțat?" - "Păi, cum, Doamne păzește?" Și-atuncea, am ajuns la Vornicu Mărgineni. în închisoare.

Și cât ați făcut?

Trebuia să fac trei luni, dar n-am făcut decât două luni. Să vedeți cum au dărâmat acolo biserica. Fusese mănăstire, iar Cuza a transformat-o în pușcărie.

Care Cuza?

Al. I. Cuza. El a transformat niște mănăstiri în pușcării. El n-a iubit Biserica. Și acolo au fost descoperite în beciurile chiliilor oase cu cătușe la mâini și la picioare. Oase cu cătușe - adică, unde au fost închiși boieri și alții, care .s-au opus.

De pe vremea lui Cuza?

Da, de pe vremea lui Cuza. Și, în timp ce eram la pușcărie, socru-meu lucra în serviciu cu ginerele lui Gala Galaction. Și i- a spus lui Gala. Și Gala i-a trimis scrisoare lui Petru Groza, pentru mine: "Dragă Petrică, mă grăbesc. Cât de repede." Adică e la bătrânețe - o figură de stil.

Cu POrintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCAL1PSĂ

Și după aceea l-ați cunoscut?

Păi, nu. El venise din vara lui '40, când fusese răpită Basarabia, că fusese profesor la Chișinău. El venise la București, voia chiar să întemeieze o mănăstire de călugări intelectuali - Gala Galaction. Avea gânduri înalte Părintele.

Era preot, nu călugăr.

Era preot, sigur... Și-apoi, după ce am venit din închisoare, mi-am dat seama, nu știam că el a intervenit

pentru mine, dar mă aflam la Patriarhie, la Tipografia cărților bisericești, și el m-a văzut și m-a luat de braț. Și-am mers de-acolo, pe jos, până către Piața Victoriei, și m-a întrebat cum era în închisoare și așa mai departe, și i-am povestit un fapt. Eu am muncit oriunde și de aceea directorul închisorii a început să mă prețuiască, întrucât mă vedea pe schele, că se făceau clădiri mari - acolo s-a făcut o fabrică de mobilă, dar de către noi, deținuții. Și, la un moment dat, era unul Bucevschi sau Bucescu, așa ceva, care era directorul șantierului, dar civil. Și, în discuțiile pe care le aveam, el spunea: "Ei, ei, ei, dar dacă dumneavoastră ați fi la putere, ce-ați face, cum v-a(i purta?" Și-atunci i-am spus: "Domnule, uite cum ne-am purta: dumneavoastră sunteți comuniști și văpurtați ca niște comuniști. Noi suntem creștini și în orice perioadă m-aș purta ca un creștin."

în Gala Galaction s-a luptat lumea harului cu lumea omenescului

Replică simplă. Și Bucescu i-a spus-o directorului închisorii. Iar ăla a zis: "Ala-i un popă deștept." Iar într-o noapte stăteam așa, în capul oaselor, nu dormeam, mă gândeam și eu. Și trece

('u Părintele Galeriu intre l IKA'I-ZÂ fi AIXX'AIJI'SA

directorul cu politrucul, cu politicul, și mă vede. "Ce faci dumneata acolo?" "Mă gândesc." "A! Asta gândește!" Eu nu mi-am dat seama ce-a vrut să spună cu "Asta gândește!" Deci n-aveai voie să gândești. In dictatură, n-ai voie. De aceea când citisem in Scriptură, la Turnul Babei, că toți oamenii aveau aceeași limbă și același grai, nu-i vorba că atunci au apărut limbile, ci că atunci a apărut primul stat mondial de

dictatură: să aibă toți o limbă și un grai.

Dar ce v-a impresionat la Gala Galaction? Ce amintire îi păstrați?

L-am ascultat o dată, când a sosit el, in toamna lui '40. Eram în anul III. El preda Noul Testament, anii I și II. Deci, mă duceam numai ca să-l ascult pe el câteodată. Vorbea despre inspirație și se vedea că avea momente de iluminare. In el s-au luptat cele două lumi: lumea harului cu lumea omenescului. Nu zic neliniștea biologicului. Dar, în tot cazul, mi-aduc aminte, la examenul de bursă care s-a dat după experiența legionară, au fost în comisie Giurescu, Părintele Nae Popescu. Părintele Rovența și m-a întreba. pe mine Părintele Rovența. cred...

Rovența?

Da. era profesor de Noul Testament, un om admirabil, pregătit la Oxford. "Ce rețineți, ce v-a marcat mai mult din Noul Testament?" Și-atunci eu am răspuns: "Capitolul 7*, Epistola către romani a Sfântului Apostol Pavel, în care se dezvăluie lupta lăuntrică, pe care o exprimă Sfântul Pavel așa: «A* **voi binele este în mine, dar nu fac binele pe care-1 voiesc, ci fac răul pe care nu-1 voiesc. Cine mă va izbăvi, o, nenorocitul de mine,**

Cu Părintele Galeriu Intre GENEZĂ și APOCA1JPSĂ

cine mă va izbăvi din acest trup al morții? Preamărit să fie Hristos cel care a murit și a-nviat». *Și am reprodus asta. Ei, simțeam la Gala Galaction această luptă interioară și setea de depășire, de depășire a trupescului, a omenescului. El a încercat aceasta și în experiența lui*

literară, mi se pare că în romanul **Roxana,** *dacă nu mă înșel, unde-i vorba de părintele Pavel Abel, și-n celelalte scrieri ale lui, și în* **La răspântie de veacuri.**

Acuma, în Biserică se află, în post de ierarh, un alt scriitor, Bartolomeu Anania.

Da, admirabil scriitor, analist adânc. E din generația mea, cu doi-trei ani mai tânăr. Scriitorii care m-au marcat pe mine, în chip mai deosebit, au fost: sigur, Eminescu, în primul rând. Vlahuță, Coșbuc, Nichifor Crainic, care mi-a fost profesor, și mi-am făcut și teza cu el, și mi-a și dat bursa aceea, vă spuneam, îl ajutam uneori și la "Gândirea", la corectură. Ei, îndeosebi Vasile Vbiculescu, Ion Barbu.

M-au atras Ion Barbu și Vasile Voiculescu.

Nichifor Crainic
chema scriitori gândiriști la noi, la Teologie,
și comunicam cu dânșii

Blaga, m i-ați spus.

Și Blaga, într-un fel, dar mai ales aceștia doi. Arghezi, către bătrânețe. La Ion Barbu, bunăoară, îmi stau la inimă (am citit aproape toată poezia lui), **După melci, Joc Secund.** *înțelegi ce înseamnă* **joc secund?** *Era platonician, și așa cum, în Platon,*

Cu Ptirinlele (kileriti ini re GENEZĂ și APiX'ALIPSĂ

existența noastră de aici este secundul lumii ideilor, lumii spirituale... Apoi, **Oul Dogmatic,** *de pildă. Dar m-a legat intre altele, știu eu,* **Arca.** *Arca pleacă de la Arca lui Noe. de la momentul biblic al acestei corăbii. Poetul își contemplă inima ca pe o arcă în care s-au adunat tot felul de viețuitoare, orătănii, și curate, și necurate, simte cum se îmbulzesc acolo să intre și încheie așa de... simplu; știu că nu e simplu să nu fie semnificativ pentru spiritul uman, dar răscolitor pentru spiritul unei lumi atât de derutate lăuntric: Zice: "Aud cum se destramă un suflet undeva/ Departe. în a ploii acidă melopee.../ E noapte-n larg... Iar arca te- așteaptă, lehovâ, / pe mările din suflet să fereci curcubee." Auzi? "Să fereci curcubee." Curcubeul, după clipa împăcării cu Dumnezeu pe care II căuta el. Dar vezi ce-nseamnă curcubeul? Pentru mine, are și-o rezonanță, o deschidere particulară. Ce e curcubeul? E lumina albă a soarelui care se reflectă în vapori și își dezvăluie bogăția spectrului. Și. atunci, a pleca de la acel moment al lui Noe, parcă semnifica lumina harului strălucitoare, care se va dezvălui și după Potop în bogăția umană, bogăția neamurilor, fiecare având o rază de lumină și de iubire divină. Fiecare popor o are. dar în unitate.*

Dar să revenim. Deci. Ion Barbu, pe de o parte. Pe de altă parte, Tudor Arghezi, către bătrânețe. Știam de poeziile lui, de **Psalmi.** *Către încheiere însă, auziți, era prin '65, chiar in "Contemporanul", scria: "Și-atuncea în odăjdii albe/ Sub plopii paznici de hotare/ Voi strecura comoara vie/ Spre ceruri mai nemuritoare." Ei, simțea omul sfârșitul. "Odăjdii albe" știți ce semnifică? Hainele - adică pânza albă de deasupra răposatului. "Plopii, paznici de hotare", știți, lângă cimitire, între o lume și alta, stau de strajă uneori plopi. "Comoara vie" e sufletul... Crainic ce făcea? Crainic chema la noi, la Teologie, din lumea*

gândiriștilor, îi prezenta și comunicam cu dânșii. Așa l-a chemat pe Victor Papilian, bunăoară. Ca acu' (in minte. L-am întâlnit, apoi, în spital, la Văcărești, când eu veneam de la Canal. Și știți cine a fost Victor Papilian: profesor de anatomie la Cluj, și-apoi anatomist celebru, dar și scriitor. Era gândirist. Ca și Vasile Voiculescu.

Vorbiți de scriitori și nu de profesorii dumneavoastră.

Ei. pentru mine, Vasile Voiculescu, de la Eminescu încoace, el e cel mai mare. De ce? Pentru că el a transfigurat iubirea-eros în iubire-agapi - iubire divină. Ce înseamnă iubirea-eros? Este iubirea dintre două ființe, două existențe, dacă vreți și dorința: eu mă implinesc prin tine și tu te împlinești prin mine, nu-i așa? Dar nici chiar la Eminescu nu se poate spune că e numai dorință erotică. în perioade, cu anumite prilejuri, am sesizat în suspinul lui după Maica Domnului, după ingenuitatea și puritatea Fecioarei Maria, și alte valențe decât iubirea erotică. Revenind la Vasile Voiculescu, la ce putea să spună intr-unui din sonetele sale: "Aștept ceva, de-un farmec mai sus ca o izbândă/ Nu brutancoronare a sângelui aprins;/ Dincolo de plăcere, pândesc altă dobândă,/ Slăvita-mpreunare de genii, fară-nvins..."

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ ft APOCALI PSĂ

Venim dintr-un Univers spiritual și lucrăm în el. Și transmitem mai departe mesajul, în el. Mama a învățat pe abecedarul lui Creangă

Părinte, aș vrea să aruncăm o privire asupra biografiei dumneavoastră

și asupra biografiei, în general. Adică, n-aș vrea să ne oprim la un singur segment, ci la biografia cuprinzătoare, integratoare.

Prinsă: A fost foarte prinsă intr-un anumit univers spiritual.

Sigur că da. Asupra ei să proiectăm gândirea integrală, care te leagă de o origine fundamentală, și care are în vedere, deci, biografia omenirii. N-o să rămânem la un simplu segment. Să o plasăm într-un orizont care să fie valabil pentru întreg țelul sau progresul omenirii.

Da, simt și recunosc prin ceea ce spuneți dumneavoastră această realitate. Și anume, venim dintr-un univers spiritual, și lucrăm in el, și transmitem mesajul mai departe, in el. La părinții mei, am simțit foarte viu asta. Și cu atât mai semnificativ cu cât ei erau oameni simpli. Mama învățase cinci clase primare - pe abecedarul lui Creangă. S-a născut in 1881 și era meșteră la povești, poveștile lui Creangă. Seara, cum e iarna cu nopțile lungi (eu sunt băcăuan), aveam de lucru - fie scărmănăm la lână, toamna "dezghiocam" la nuci, și alte lucruri. Și mama spunea povești. După ce termina, "mamă, spune că adormim". Și-apoi, mai inventa. De la ea am moștenit oleacă de dar al cuvântului.

Tata era mai simplu, nu învățase carte deloc. Da. om, țăran simplu, și avea un frate mai mic decât el, pe care îl dăduse bunicul la gimnaziu, dar pe tata, nu știu de ce... In sfârșit, amănunte ale

vieții... La 12 ani. tata, noaptea, hrănea vitele în lunca Șiretului, iar ziua muncea, atât de necăjit a fost, bietul tata.

Cum se numeau părinții dumneavoastră?

Nicolae și Elisabeta. Nicolae Galeriu. Familia Galeri. Ea-i cam din nordul Moldovei, dar când Bucovina a fost răpită, în 1775, unul dintre vlăstarii familiei a coborât încoace, în partea liberă a țării și a diseminat, a răsărit, aicea, familia Galeri.

Fără "u" la urmă?

Fără "u". Originar este Galeri. Galeri este italian, cred. Se bănuiește că e de pe timpul lui Stefan cel Mare, care făcea negoț cu genovezii - unii dintre cei care trăgeau la galere, înțelegeți? Au rămas pe aici și Ștefan cel Mare i-a împroprietărit, încât erau împroprietăriți de atuncea - răzeși. Chiar satul meu. unde m-am născut, e Răcătău-Răzeși, județul Bacău. Galeri. deci, cred că de acolo vine. Unii mai fac legătură și cu împăratul Galeriu, a cărui mamă era, într-adevăr, tot din România, din vechile noastre ținuturi. M-a preocupat în viață lucrul ăsta, dacă vreți să dau un amănunt. Știți că Biserica a fost prigonită timp de vreo trei sute de ani. Ultima mare prigoană a fost în anii 303-304, până in 311. împăratul de atunci a fost Dioclețian, el a reorganizat, în 286, Imperiul, care se afla în criză, începuse migrația popoarelor, suferea de criză economică - imperiul, dar, în același timp, de-acum creștinismul devenise forța spirituală primă. Or, ei socoteau că, vezi Doamne, religia creștină slăbește unitatea imperiului. în raport cu păgânismul. înțelegeți cum se punea problema?

(ii PAnnielc (iuleriu inirv < H-.XEZÂ >7 AP(K Al.ll'XA

Și-atunci, au început o ultimă prigoană cruntă împotriva Bisericii, cu gândul să refacă unitatea morală a imperiului pe baza religiei păgâne. Și la asta și-a dat contribuția, pe lângă

Diocleţian, Cezarul lui. Galeriu. Prigoana a fost în anii 303. primul edict - în februarie 303. al doilea. în 'aprilie 303. altul. în septembrie 303. Apoi, în 304 - atunci au căzut victime sfinţi mari, ca Sf. Gheorghe. Dimitrie. Sf. Ecaterina şi alţi şi zeci de mii. Şi, în 306, Galeriu l-a silit pe Diocleţian să se retragă şi a luat el cârma imperiului. A avut o luptă cu perşii - a fost înfrânt în 307. dar pe urmă a strâns de la noi. din Dacia, a strâns daci, şi a făcut o oştire puternică, şi i-a învins pe perşi, şi a ridicat un arc la Salonic, Arcul lui Galeriu. de mare însemnătate, păstrat până în ziua de azi - l-am văzul de două-trei ori (Cristian, nepotul meu e student acolo, la Salonic, băiatul băiatului meu. Rodion), şi acolo dacii noştri nu mai apar, ca pe Columna lui Traian. învinşi. Ci. aici, apar ca învingători. Ar trebui negreşit ca Arcul lui Galeriu să fie cunoscut mai bine şi reprodus. Deci. Galeri sau Galeriu. în tot cazul, e de origine latină, şi ca sânge, şi ca nume.

Bunicul fusese primar, la sfârşitul domniei lui Cuza

Or, de la lata moştenesc acest nume. Iar ce vreau să spun aici socotesc eu semnificativ: bunicul l-a dat. deci, pe băieţelul cel mai mic până şi la gimnaziu, iar pe tata l-a ţinut ca să muncească, deşi bunicul ştia şi el carte, fusese şi primar la sfârşitul domniei lui Cuza. începutul lui Carol - vorbesc de veacul trecui. Tala era născut în 1876. Da. Eu sunt ultimul copil la părinţi. Tata avea o puritate sufletească cu lotul excepţională.

Cu Părintele (ialenu intre GENEZĂ şi APOCAL1PSĂ

Tata a ţinut mult la fratele lui.

N-a fost pizmaș. Muncea mult.
Nu știam când se culcă sau când se scoală.
Când veneam de la școală,
luam sapa de coadă

Ați fost ultimul din patru copii, deci.

Cinci copii și unul s-a săvârșit prematur. De ce? Vasăzică, lata s-a căsătorit în '903 cu mama. Au avut un băiat, Gheorghe (care s-a săvârșit din viață la 81 de ani, prin '86). Pe urmă s-a născut un copil și... A! Fratele tatii, pe care-l dăduseră la gimnaziu la Bacău, s-a îmbolnăvit: îi cădea părul, nu știu ce s-o fi întâmplat. Costache îl chema. Tata a plâns mult după el - n-a fost pizmaș, n-avea invidie tata. Primului copil i-a dat numele tatălui lui. Celui de-al doilea i-a dat numele Costache, în 1907. A avut o afecțiune și a murit. M-am născut eu, al cincilea, ca băiat, și tot Costache mi-a dat numele. Atât de mult a ținut el la fratele lui, bietul tata.

Și ați fost trei frați Costache.

Nu. Doi frați eram Costache. Fratele tatei era Costache și cu noi doi frați. Și, bietul tata, v-am spus, era de-o puritate sufletească excepțională - dacă el de mic, vasăzică, muncea atât de mult, și-apoi când m-am născut eu și începusem, mărișor, să înțeleg viața, nu știam când se culcă sau când se scoală. El venea târziu, după ce eu adormeam, și era plecat demult când eu mă sculam. Mult de tot a muncit și era de-o cinste excepțională; dacă ar fi găsit în mijlocul șoselei un lucru, un obiect, o furcă, o coasă - o dădea de-o parte, la

marginea șoselei, ca s-o găsească cel care a pierdut-o. Deși fără carte, la armată a învățat să scrie, să se iscălească, să socotească, să citească, dar de la el am învățat eu și "Tatăl nostru", și "Crezul", și "Miluiește-mă. Dumnezeule".

Probabil că-i semănați la putere - faptul că de dimineața până seara nu stați o clipă.

Da, da, da. Am moștenit această conștiință. Și biata mama era la fel. Am fost foarte muncitori. Mergeam la câmp - eu de la patru-cinci ani am muncit la părinții mei - fie că aduceam buruiană la rațe, la gâște, la cârlani, fie. după aceea, cu vitele la câmp. Apoi, când veneam de la școală, luam sapa de coadă, secera, coasa, iar când îi spuneam - bunăoară, cu mama la prășit - "mamă, da' uite, băieții primarului se joacă", "A! îmi răspundea. Te joci și tu, mamă, da' cu sapa în mână. Păi. da' păpușoiul ăsta care-l faci tu, nu-l mai Jac eu." Și pe urmă alte: "Dragă, dacă nu-ți dau eu de lucru, îți dă diavolul de lucru, că tu trebuie să faci ceva."

Știa mama dumneavoastră, deci, lucrul acesta?!

„ Tata avea o credință nativă,
întâi, nu avea teamă de moarte.
Numai de Dumnezeu avea grijă.
Când a murit tata, eu nu eram acasă, eram
la Canal, la Valea Neagră

Cum să nu! Mama mea a trăit aproape 90 de ani. 90 de ani fără vreo două luni. Eu eram, acuma, desigur, de multă vreme preot. Pe la vreo 89 de ani. îmi spune: "Dragul mamii. aș vrea să

mă ia Dumnezeu, să nu mai stau pe capul copiilor" - stătea la o soră a mea, la Bacău. Da' i-am zis: "Da'ești pregătită? " "A - zice - toată ziua zic «arată-mi. Doamne, calea pe care voi merge»". Mi-am dat seama că ea citea Psaltirea, că asta-i din psalmul 142. Pe urmă, citea, ii plăceau **Mizerabilii** *lui Pictor Hugo,* **Logodnicii** *lui Manzoni și alte, alte.*

V-am propus să privim biografia în mod integral, folosindu-ne de gândirea integrală. Să vă spun de ce: pentru că, după Revoluție, la noi circula o vorbă: "Ce-ai făcut în ultimii cinci ani?", și atunci nu mi-am dat seama, mai târziu mi-am dat seama că, de fapt, era un mod de a-ți abate atenția, de a păcăli oamenii. E posibil ca un segment să dezvăluie o existență? Nu trebuie să privim biografia omului în toate articulațiile ei, carc- i asigură situarea într-o continuitate?

Da. negreșit, într-o continuitate. Acuma, de ce m-am referit eu la bietul tata. Dumnezeu să-l odihnească în lumină! Avea o credință nativă spontană. Omul ăsta, întâi, n-avea teamă de moarte, deloc. Când era vreo împrejurare mai grea sau in orice împrejurare. venea vorba: "A - zice - mă duc la deal și mă odihnesc". La deal era cimitirul. Pe urmă, pleca la drum noaptea, mergea - nu se temea de nimic, niciodată. Dacă el de mic, de copil, așa petrecuse... Numai de Dumnezeu avea grijă. Numai de Dumnezeu avea teamă! Să nu facă rău, să împlinească voia Lui. Și, iarăși, de-o bunătate deosebită. Intre altele, vă dau un moment: erau mulți oameni săraci. El. dacă a muncit, a agonisit oleacă de pământ, și-atuncea, erau fie romi, fie de ceilalți - veneau și-i cereau, ori cu împrumut, mălai, făină de păpușoi, cum zicem noi. moldovenii. Da' mama-l mai ținea din scurt, și tata nu zicea "zău" niciodată. Adică, nu lua numele lui Dumnezeu în deșert. Iar

mama, ca să-l prindă, zicea: "la zi «zău», române!" Și. o dată, veniseră niște oameni necăjiți, și tata le-a dat ori cu împrumut, ori nu știu ce a fost tainic, iar mama l-a prins imediat: "Române, române, ia. iar cu Bălosu. cu nu știu cine, oameni din ăștia de pripas, mai răi - zi «zău», române", ca să-l prindă. Și-atunci. bietul tata a izbucnit în plâns. Și a zis: "Să nu pot face eu o faptă bună din munca mea? " Și când a început să plângă, mama a fugit atunci. Țin minte momentul ăsta, iar când a murit tata, eu nu eram acasă, eram la Canal, la Valea Neagră, la Peninsula, da' I- am visat atunci. L-am visat cum mergea așa. pe un drum lung, urca o coamă de deal, și a privit înapoi, a aplecat așa din cap. și s-a dus. Și, nu știu, parcă atunci, in ziua aceea, intr-o noapte, am auzit un glas: "In octombrie te duci acasă" Nu știu de unde a venit glasul ăsta. Fapt este că în seara de Sf. Dumitru. în octombrie, anul acela. 1953. am fost acasă. Insă altceva vreau să spun. Surorile mele și nevastă-mea. care au fost la înmormântare, auzeau atâta lume zicând Linul zicea: "Ei. căsuța asta am facut- o cu bani de la domnul Galeriu." Sau "bobișorii ăștia i-am cumpărat cu bani de la el". Vedeți! Adică, atâția oameni l-au prețuit, pe care el i-a ajutat. Și-atunci am moștenit de la părinții mei. mă credeți?

Deși-s bătrân, crește în mine, din zi în zi venerația pentru părinții mei

Crește în conștiința mea venerația pentru ei. din zi în zi. Din zi în zi crește. Probabil că vârsta ne ajută să înțelegem. Și înțeleg altceva: eu am cercetat nițică psihologie, psihiatrie, cunosc nițel pe .lung și pe Freud, mai dinainte, că el a declanșat, se înțelege...

Cunosc pe Sfinții Părinți, de asemenea, Părinții **Filocaliei,** *care au cercetat adâncurile sufletului omenesc. Ei bine, în psihologia abisală se vorbește de două memorii - o memorie ontologică și o memorie istorică. Memoria ontologică este statutul condiției noastre originare, pecetea divină în om, de neschimbat, de nedistrus, adică chipul lui Dumnezeu în om. Această pecete pe care, dacă vreți, Jung a sesizat-o în două elemente esențiale, și anume în cele două arhetipuri - arhetipul divin, conștiința Dumnezeirii, și arhetipul sinelui, al persoanei, al conștiinței de sine. Ei bine, memoria ontologică, repet, este de nesters. Și este un continuu acum, un continuu astăzi. Memoria istorică, mai ales de la păcat, le agonisește: și binele, și răul. Și în ea este implicată și uitarea. Uitarea, s-a constatat, nu este un act supus hazardului, așa, întâmplător. Nu. Este, (ine de pronia noastră că, bunăoară, un moment de o extremă densitate tragică, un accident, dacă permanent s-ar institui în noi, ca o obsesie, ca o posesie, atuncea ne-ar distruge. Or, uitarea este și ea în această condiție, repet, a Proniei divine.*

în fața Mântuitorului, s-a trezit adâncul din ea - memoria ontologică, de nesters

Pe câtă vreme memoria sacră, memoria originară, ontologică - aceea nu se mistuie, aceea nu se uită. Bunăoară, între alții, Georges Gusdorfl profesor la Strasbourg, observă: când a întâlnit Maria Magdalena pe Mântuitorul, cum a lepădat ea și podoabele, și straiele care o împodobeau - într-un fel, da. cosmetic, cum s-ar zice in ziua de astăzi -, și amanții, și l-a urmat pe lisus. Taina este asta: în fața Dumnezeu-Omului, a Celui care este Dumnezeu adevărat și

Om adevărat, s-a trezit și adâncul din ea. memoria ontologică, omul. Or. în această conștiință, eu simțeam, la bietul tata. Dumnezeu să-l odihnească, sclipind neîncetat acel bine originar din om. acea memorie ontologică. Și-atunci când spuneați dumneavoastră să ne înscriem biografia într-un univers, ei. acest univers este universul plecat de la acel act originar al condiției umane de a fi zidit omul după chipul lui Dumnezeu și în lumina unei nesfârșite asemănări cu El și de a fi toți în acest Duh. Vedeți, s-a pus problema, în **Sfânta Scriptură,** *de unii care propovăduiesc reîncarnarea. Se înscrie într-un alt univers, reîncarnarea: în universul filosofici sau religiei panteiste, în care sufletul migrează prin diverse corpuri; în metempsihoză merge chiar și prin pisici, prin animale sau mai știu eu cum. Ea ține de această lume. Ei nu și-au dat seama că, într-un univers al lumii create de Dumnezeu, nu se poate vorbi de reîncarnare! Așa cum Hsus Hristos. Fiul lui Dumnezeu, o dată a venit în lume, așa și universul are o unitate și o unicitate a lui și viața fiecărui om are unicitatea ei. Dar atunci cum se explică continuitatea? Nu-i vorba de reîncarnare, cum ar spune - așa încearcă să interpreteze - Apostolii, ca și fariseii, întrebarea despre Ilie. Că era ideea că va reveni Ilie. cel care fusese luat în carul de foc la ceruri. Ilie va veni și va așeza toate... Dar Mântuitorul spune: "Ilie a și venit" Se referea la Ioan Botezătorul. Și-atunci s-a zis, gata, e vorba de reîncarnare. Doamne păzește! Dar când l-au întrebat fariseii pe Ioan:* **"Au tu ești Ilie?" "Nu sunt" -** *a spus limpede. Deci, la Ioan, Capitolul 1, versetul 21 veți găsi: Ilie apare pe muntele Tabor, împreună cu Moise. Dar cum a venit atunci? în duhul lui Ilie. Ce vrea să spună aceasta? E vorba de lucrarea Duhului Sfânt în creație, așa cum de la început apare că* **"El odihnea peste adâncurile de apă".** *Sau* **"trimite-vei Duhul Tău și vei înnoi fața pământului."** *Duhul Sfânt este, cum*

zice părintele Stăniloae, partea, capătul cel mai de jos al lucrării Dumnezeirii. Și, cum zicem noi în **"Crez", "Și întru Duhul Slant, Domnul de viață Făcătorul, Care din Tatăl purcede... Care a grăit prin prooroci."**

Cu orice om se multiplică umanitatea, dar se și unifică. Noi purtăm întreaga memorie a umanității

Deci. El a grăit prin Prooroci El păstrează continuitatea, in istorie, a prezenței, a lucrării lui Dumnezeu intr-un mers al istoriei în raport cu Revelația. Ei. în orice creștin, în orice credincios în care sclipește credința, apare legătura cu acel moment originar al memoriei originare. Cu orice om se multiplică umanitatea, dar se și unifică. Despre asta vorbește și Jung, de inconștientul colectiv și personal, în care păstrăm noi istoria umanității toată. Și-atunci când unii, bunăoară, se leagă de faptul că o persoană trece printr-un oraș și parcă-și amintește că a mai trecut pe acolo, sau de felul în care s-ar reproduce - înțelegeți? - niște stări; ei bine, psihologia abisală lot la fel le explică. Purtăm întreaga memorie a umanității și, în anumite stări deosebite, privilegiate, toate țâșnesc în câmpul conștiinței noastre. Sunt multe exemple în Jung, în viața lui, pe care am citit-o, mai ales în interpretările onirice. Privind visele. el a descoperit aceste stări de profunzime în care fiecare persoană umană poartă întreaga istorie a umanității. Nu e momentul acum să le relevez; aș mai vorbi, tot de la Jung, despre simboluri. El a descoperit în adâncurile sufletului omenesc, v-am spus adineaori, arhetipuri, cele două arhetipuri, conștiința,

ideea de Dumnezeu fi de sine, fi simbolurile - experiențele lui făcute pe zeci de persoane fi de pacienți. El a trăit intre 1875- 1961. deci a trăit îndelung. Și. acest amănunt ii mai dau. simbolurile descoperite la toate persoanele pe care el le-a tratat, in adâncul sufletului omenesc - simbolurile religioase: simbolul templului, simbolul crucii, simbolul apei, al focului. și simbolul cercului. Cum zice el. ce frumos!: "Cercul - simbol divin, religios. în care centrul e pretutindeni fi circumferința nicăieri" - adică infinită. Exact ce reprezintă Dumnezeirea, vedeți? Or. noi toți purtăm acest continuum al prezenței, de la memoria ontologică - ce a însemnat momentul zidirii omului, când Dumnezeu a luat țărână din pământ fi l-a modelat pe om - deci, solidar cu țărâna, pământul, solidar cu toate celelalte făpturi, fi cu apa pe care o beau, fi cu aerul pe care-l respir fi cu pâinea pe care o mănânc. Nu-i vorba de maimuțe, de nu știu ce - cu toată făptura!

Păstrăm în memorie momentul zidirii omului și al pecetluirii cu Chipul Divin. Eu am simțit asta, pe viu, la părinții mei. Adam a fost pregătit pentru ca în el să ia ființă Chipul lui Dumnezeu

Deci, păstrăm memoria momentului când eram țărână?

Nu. In care, după ce a ridicat țărâna, a suflat in față suflare de viață fi s-a făcut suflet viu - acela-i momentul zidirii omului fi al pecetluirii cu Chipul Divin fi al memoriei ontologice umane.

în urma suflării, nu?

Da. Acea sclipire de bunătate și de credință, de nefrică de moarte. Și, totdeauna, când veneam de la Seminar, ne îmbrăcam cu haine de sărbătoare și "Hai, Costache, să mergem la biserică!".

Ați spus mai înainte că, deși ați trecut de o vârstă, vă gândiți mereu la părinții dumneavoastră. Nu asta este important, pentru că e normal să vă gândiți la ei, important este când spuneți că la vârsta sista îi înțelegeți tot mai bine.

Crește venerația mea față de ei.

Deci, știți prea bine, mai bine decsît mine, de acel conflict perpetuu în istorie, între generații. Dacă oamenii ar trăi îndeajuns și s-ar înțelepți cu vârsta, s-ar pierde conflictul dintre generații? Și aici v-aș mai pune o întrebare: Dumneavoastră, când vă amintiți de părinții dumneavoastră, de tata, îl vedeți tot ca părinte?

Da, îl văd ca părinte și îl văd foarte înțelept. Rămân uimit.

Dumneavoastră vă simțiți tot copil față de el?

Intr-un anumit fel, da. Adică, dacă mama avea o oarecare cultură, cultură generală, să zicem așa, el, tata, avea o spontaneitate de gândire de mare profunzime. Așa - simplu, el, fără să fi făcut studii. Dacă nici carte n-a învățat! Dar credința la el apărea atât de curată și atât de spontană, încât eu prețuiesc tocmai această stare genuină, cum aș putea s-o numesc. Și m-aș mai referi o dată la acel moment sacru al condiției umane. Poate că ar trebui tâlcuit nițel. Și anume, vă spuneam, Dumnezeu a luat, la sfârșitul zilelor Creației, țărână din pământ, pământ din care apăruseră până atunci viețuitoarele

celelalte - cum spunea domnul Stolnici, într-o discuție pe care am avut-o cu el - adică implica toată evoluția, dacă vreți. Cum ar spune Sfântul Serafim: **"Să nu-și închipuie cineva că atunci când Dumnezeu l-a zidit pe om, Adam ar fi fost doar așa, un lut, ci - compusul trupesc, uman".** *Am spus și noi, intr-o carte a noastră: precum Dumnezeu a pregătit pe Sfânta Fecioară ca vas ales să Se întrupeze în ea Fiul lui Dumnezeu, tot așa a fost pregătit și Adam, ca în el să ia ființă Chipul lui Dumnezeu. Deci, în acest compus biologic al lui Adam. Dumnezeu a suflat suflare divină de viață, adică harul Duhului Sfânt și...* **"s-a făcut Adam suflet viu".** *Nu cum găsim în unele traduceri, "ființă vie", nu, "suflet viu", adică persoană. Atunci Dumnezeu - Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt a insuflat pecetea divină, chipul divin al omului, după chipul Fiului Celui din veșnicie. De aceea, în ziua Învierii, Mântuitorul va sufla în fața Mucenicilor și va spune: "Luați Duh Sfânt". Reiterează acel moment, și cu certitudine că a fost harul Duhului Sfânt atunci, pentru că la Facere, capitolul 6. când omul a decăzut din spiritualitate hari- că în trupesc, în senzualitate pervertită, a zis Domnul: "Nu va odihni pururi Duhul meu în acești oameni, pentru că sunt numai trup", adică au devenit prea trupești. Condiția omului este și așa era chemat Adam: ca trupul lui să devină un templu al Duhului Sfânt. Nu cum spunea Platon in decădere: făcea legătura intre* **soma** *și* **sema.** *în grecește,* **soma** *înseamnă trup - de acolo, somatic - și* **sema** *înseamnă mormânt. Nu-i adevărat, trupul omului nu-i chemat să fie mormânt - e chemat să fie templu al Duhului Sfânt, eu așa cred, cum a fost cu Ilie, transfigurat și luat: în harul Duhului Sfânt, în această energie divină.*

(u Părintele Galeriu intre GENEZĂ fi APOCALIPSĂ

Realitatea, valoarea supremă este Dumnezeu

în definitiv, omul are conștiință, are spirit și libertate, de aceea nu e "trihotomie", ci tot dihotomie, dar sufletul devenise purtător de har, devenise spirit. Și ce înseamnă asta, spiritul? Adică, ochiul lui Dumnezeu în suflet sau tronul lui Dumnezeu în suflet, legătura divină cu harul. Or, din această legătură divină cu harul, in ea se înscrie, deodată, pe linia memoriei ontologice, spiritualitatea noastră, credința noastră. Și fiecare, la un anumit moment al istoriei - o purtăm în noi și-o ducem mai departe, și în același Duh Sfânt, el, care luminează în noi sensul existenței.

Chiar asta voiam să vă întreb: ce distincție faceți, între suflet, ființă și spirit?

întâi, suflet; trebuie să distingem: au și animalele "suflet", un psihism sau conștiință psihologică, conștiință de sine - dar e individuală, să zicem. Pe câtă vreme omul are o conștiință axiologică, are conștiința valorilor, iar realitatea, valoarea supremă este Dumnezeu. Omul e persoană. Persoana - aici e distincția, și poate va veni împrejurarea să vorbim despre persoană - nu s-a putut naște acest concept de persoană decât numai și numai în contextul religios, și, mai ales, după întruparea Mântuitorului, a Fiului lui Dumnezeu. Când a suflat în fața lui Adam suflare divină de viață, omul a devenit persoană. Persoana este, dacă vreți, o conștiință de sine deschisă către două lumi: deschisă către întregimea Realului și a Adevărului. Individul e o simplă conștiință de sine: Ion, Gheorghe, Vasile,

sau/și un animal. Pe când persoana înseamnă: rămânând in tine însuți, conștiință de sine. Te deschizi, repet, către întregimea Realului, către întregimea Adevărului. Așa. prin suflare divină, Adam a devenit vorbitor cu Dumnezeu. Or, Dumnezeu, gândi(i-vă, este o realitate total alta. De aici se spune: "totaliter aliter" - cu totul altul. Iar a comunica înseamnă să rămâi în conștiința existenței tale de făptură, dar să comunici cu Dumnezeu, care este total altul, care este eternul, absolutul, infinitul. Or, asta înseamnă persoana. Omul a decăzut: în Hristos de-abia se va realiza persoana. Anume cum că Mântuitorul este Fiul lui Dumnezeu întrupat, e Fiul lui Dumnezeu tăcut și Om. **"Fiul lui Dumnezeu - Fiu Fecioarei se face",** *zice rugăciunea Bisericii.*

Dumnezeu-Cuvântul unește în sine două naturi: natura divină și natura umană

Și un alt cuvânt, acu[1], la slujba de la Crăciun: că El, Fiul lui Dumnezeu, rămânând ce era. adică Fiu al lui Dumnezeu, S-a făcut și ce nu era. S-a făcut și Om. Deci, unește în sine două naturi: natura divină cu natura umană. într-o singură persoană - a lui Dumnezeu-Cuvântul. Cum s-a jacul această unire? A fost luptă, a fost luptă chiar cu vărsare de sânge. A început de la 449. De-abia la 451. Sinodul de la Calcedon a stabilit unirea celor două naturi în Hristos. Care e Dumnezeu și Om. cum e în "Crez" - "Dumnezeu adevărat și Om adevărat". Ei bine, la Calcedon s-a stabilit, așa s-a formulat, că cele două naturi, divină și umană, s-au unit într-o singură persoană - a lui Dumnezeu-Cuvântul - în chip neamestecat, neschimbat, neîmpărțit, nedespărțit. Formula asta este sublim inspirată, că altfel existau două curente: era

Școala de la Alexandria, influențată mult de monismul platonic, acolo trăise și Plotin, și era Școala de Antiohia, care separa între cele două naturi, divină și umană. Mergea chiar până la a spune că erau două persoane în Hristos și doar o unire morală. Cea de la Alexandria era monistă: în natura umană a fost absorbită cea divină. Acolo erau două persoane și două naturi. Pe Cruce, spuneau, a suferit numai natura umană, adică n-a participat și Dumnezeu la această suferință umană. Or, gândi(i-vă, atunci - și în teza mea, în **Jertfi și răscumpărare** *sunt puse problemele astea - s-au unit două naturi într-o singură Persoană...*

Noi nu ne unim cu natura divină, ci cu Harul lui Dumnezeu

Și dacă fiul lui Dumnezeu unește două naturi în El, deci prin coborâre - **trans,** *înseamnă "peste" și* **descendență** *"coborâre"-, omul e persoană, unind două lumi, nu două naturi. Noi nu ne unim cu natura divină, ci cu Harul lui Dumnezeu. Și-atunci, omul e persoană în două lumi; rămânând în el ca om, ca natură umană, are acces, prin harul divin, și la lumea divină, cu alte cuvinte se deschide un progres infinit. Asta-i persoana. în raport cu individul.*

Dar întrebasem de spirit și suflet...

Acuma, suflet. Și animalul are suflet - dar aici se vorbește de o psihologie animală. Or, în sufletul, să zicem, uman s-a revărsat, s-a insuflat harul Duhului Sfânt, prin suflare divină, prin actul creator (Facere 2, 7). Că a luat țărână de pământ și l-a zidit, l-a modelat pe om și a suflat suflare divină, suflet viu. Âsta-i spiritul: **"Suflet viu" -** *adică purtător de har. purtător de lumină divi-nă,*

(u Părintele (ialenu inf re (iENEZÂ șt AP()(Al.lPSA

cum spuneau Părinții. **"Ochiul lui Dumnezeu în suflet"** *sau* **"Tronul lui Dumnezeu în suflet",** *deschiderea omului către Dumnezeu și comunicarea cu Dumnezeu: când Adam vorbea cu Dumnezeu în răcoarea Raiului. Aceasta înseamnă spiritul. Aceasta e condiția umană! Observați? Sunt două trepte, cel puțin în condiția umană, așa cum citim in* **Scriptură:** *pe de o parte este biologicul, țărâna luată din pământ, iar pe de altă parte, această lume a harului dumnezeiesc. Și aici era dată și posibilitatea nemuririi lui Adam, întreabă Părinții, Teofil al Antiohiei, intr-o convorbire:* **"A fost Adam făcut muritor?" "Nu." "A fost nemuritor?" "N-aș zice." "Păi, atunci cum?". "Ci, uite cum: dacă l-ar fi făcut muritor, înseamnă că Dumnezeu a făcut moartea. Dumnezeu n-a făcut moartea. Dacă l-ar fi făcut nemuritor, l-ar fi făcut Dumnezeu. Dar, din cele două lumi, și anume a trupului, a biologicului și a harului, dacă trupul rămânea neîncetat un vas al harului, iar sufletul, prin har, în legătură cu Dumnezeu, atunci repede ar fi ajuns la transfigurare, -** *așa cum vă spuneam de Hie sau de Mântuitorul pe Muntele Taborului -* **dar, omul a căzut, despărțindu-se de Dumnezeu prin neascultare, a căzut în moarte."**

Suntem creatori, împreună cu Dumnezeu

Dar care sunt releele care leagă pe fiecare dintre oameni de originile edenice, adamice?

Păi, acest releu fundamental este memoria ontologică, zestrea fiecărei persoane umane. Ați întrebat care-i concepția noastră despre crearea sufletului. Noi, observați, nu suntem panteiști. în sensul lui Platon, bunăoară, sufletele provin din lumea ideilor, se întrupează, cad in materie și-și

revin. Nu! Pentru noi, cu fiecare

făptură umană, apare o unicitate, in care părinții sunt procreatori. împreună cu Dumnezeu. Așa spune Sf. Pavel: **"Suntem procreatori împreună lucrători cu Dumnezeu."** *Și-atunci. Dumnezeu creează sufletul din sufletul părinților.*

Dar se spune că Dumnezeu creează creatori...

Da. creatori, adică pe om. Omul a fost creat creator...

Am citit în cartea dumneavoastră.

Dumnezeu ne-a creat creatori, dar in momentul odrăslirii noastre, deodată, și sufletul este zidit din sufletul părinților. Deci, deodată. harul lui Dumnezeu păstrează acea memorie originară, releul de care spui matale, și întreaga memorie, nu numai cea ontologică, ci și cea istorică, ereditatea și tot ce-am agonisit noi in această memorie a umanității. Adică, după ce a gustat omul din Pomul Binelui și Răului, adică și din Bine, și din Rău, din nefericire.

Spuneam la început, să nu rămânem secvențiali...

Păi, nu mai putem rămâne, că vedeți cum lucrează această legătură ontologică, harică, a Duhului Sfânt. Deci, eu apar in această continuitate a istoriei umanității.

Eu doream asta gândindu-mă că, de exemplu, și comunismul a dorit secvențele, și i-a plăcut comunismului gândirea secvențială.

Apoi, da. Nu numai atâta. Alain Finkielkraut constată decupajul ăsta in istorie. Adică, dacă s-ar fl putut, să gândim într-o

istorie sfârtecată, decupată. .4ski a încercat-o nu numai comunismul. Nu uitați de Revoluția Franceză. Revoluția Franceză a dorit, tot la fel. să introducă in umanitate o nouă istorie, să rupă istoria. Și au moștenit, atunci, și comuniștii asta. și au vrut să facă și ei lucrul ăsta. De aceea, mi-aduc aminte, când prezentam câte-o lucrare Ia doctorat, mi se atrăgea atenția că Departamentul nu acceptă să vorbim noi de omul nou. Nu. nu. Susțineau că ei fac omul nou, deci voiau ca istoria să înceapă cu ei. De aceea amărâtul de Ceaușescu distrugea bisericile și vă reproduc aici un moment extraordinar...

Comunismul voia să distrugă memoria. Comunismul este moștenitorul Revoluției Franceze

*

Așadar, distrugea memoria.

Da. nici vorbă. Foia el să distrugă memoria.

Dar memoria, cum ați spus dumneavoastră, e chiar în adâncul din om, nu poate ti distrusă.

Nu poate fi distrusă. De aceea, se explică atunci faptul că ai noștri copii din decembrie, care fuseseră intoxicați cu materialism și cu ateism, s-au jertfit avându-L in suflet pe Hristos. Mi- amintesc din nou de l asile Foiculescu. Și. gândiți-vă. era in spital. după operație. Eu trăiesc intr-un duh cu el. .1 fost un om duhovnicesc. Părintele Anemia îl numea chiar "un fel de isihast". Ei. gândiți-vă. după operație, el. în cartea care a apărut mai târziu. spune: "O. Doamne, azi

mă pipăi și nu mă dumiresc:/ Ce

vrajă se petrece de la un timp cu mine?/ Doamne, pe măsură ce cred și Te iubesc, /îmbătrânesc în lume și-ntineresc în Tine."

Frumos a spus...

întinerește în Dumnezeu... Aceștia sunt oamenii care din tinerețe m-au cucerit. Am mai întâlnit astfel de oameni: profesorii mei. Dar ei sunt mai puțin cunoscuți, în afară de Gala Galaction, Nae Popescu - și el membru al Academiei. Când îl vedeam ieșind din cancelarie, îi luam geanta și mă duceam până la Sf. Ștefan pe jos. Și mă tot întreba, mă tot ispitea... Da, Popa Nae.

Nu-i nimic dacă sunt necunoscuti. îi facem acuma cunoscuti, îi aducem la lumină, în această carte - dacă merită.

Da, merită. Avea un așa mare tâlc de a istorisi... Bunăoară, când ne vorbea de Sf. Nicodim de la Tismana: "Ei, era un călugăr din Sf. Munte și când a sosit aici, prin Serbia, ajuns la Dunăre, a pus o scândură pe apă și a trecut Dunărea." Sau o conferință de- a lui, **De la priveghere Ia**

Profesorul meu. Popa Nae. fost profesorul

privighetoare. *Ce legături făcea'.*

a

De fapt, la privighetor, căci privighetorul cântă.

Așa da, da. Și cum se așeza pe-un colț de bancă, începea să ne vorbească de istoria României - era profesor de Istoria Bisericii Române. Mare profesor și cu mare talent de a vorbi! Părintele Nae...

Cu Părintele ('mieriu inire (iEXEZĂ șt AP(K AI.IPS.4

De-abia încep să se afle aceste lucruri. Or să apară, vor începe să se publice...

El fusese ales membru al Academiei Române, cu lorga. Ținea lorga la el... Și a fost profesorul lui Mihai când era tânăr - al Regelui - el, Popa Nae. îmi istorisea Preasfințitul Roman cum. o dată, a venit Popa Nae cu Mihai - când nu era Rege - și cu elevii la mănăstirea Cernica. Și le vorbea despre istoria mănăstirii, la fața locului, pe viu. Ăsta era Popa Nae.

Dur din generația care era mai mare - ca vârsta - decât dumneavoastră: Eliade, Noica, Cioran, Eugen Ionescu, pe aceștia i-ați cunoscut?

Eugen Ionescu, știu că el a fost profesor de limba franceză la Seminarul Central - un an: '37-'38, și pe urmă a plecat. Mircea Eliade, știu că preda Istoria Religiilor la Universitatea din București, dar pe urmă a plecat.

N-ați apucat să-i vedeți...

Nu am apucat, pentru că am venit în '38. toamna, in București. Dar apăruse **Schimbarea la față a României** *și-mi aduc aminte cum Crainic zicea: "Măi. Ciorane" - așa scria el în "Gândirea", adică apela la el să fie. așa. mai legat de sufletul omului, nu așa de decepționat și de critic la adresa poporului român. Ceilalți... Am avut o mare durere că nu l-*

am apucat pe Nae Ionescu la catedră, pentru că a fost o mare dramă, redau un moment istoric pe care l-am trăit. Dacă, în toamna lui '37, liberalii n-au mai luat cele 40 de procente pentru a putea primi din partea Regelui - prin Constituție - dreptul de a forma Guvernul, s-a încercat o experiență. Carol II - mă rog. aici s-au făcut și greșeli, nu judec, nu

vreau să fac politică - a încredințat lui Goga și lui Cuza formarea guvernului, dar pentru că Goga se înțelesese și cu Codreanu, l-a rugat pe Patriarhul Miron Cristea să accepte postul de prim-ministru. Iar ministru al învățământului a fost Nicolae Colan, de la Cluj. Și-aici, pot să dau niște amănunte, ca taine, neconsemnate în istorie - pe care le-am trăit și pe care le cunosc: unele de-atunci, altele prin niște martori.

P.S. Colan era ministrul învățământului. Dar el a intrat in conflict cu Armand Călinescu și și-a dat demisia, Colan. Și-a dat demisia de ce? Iată ce găsim într-un **raccourci** *al vieții lui Ion Barbu. Pe Ion Barbu l-a promovat Colan de la treapta de conferențiar la treapta de profesor. După ce și-a dat demisia, mi se pare că Armand Călinescu a preluat și învățământul. Și l-a degradat pe Ion Barbu la treapta de conferențiar. Atunci a fost îndepărtat de la catedră Nae Ionescu, iar catedra lui Crainic, de Teologie, Ascetică și Mistică, a fost desființată. îmi aduc aminte, Crainic, cu spiritul lui acid, a protestat.*

Vă întrebasem, deci, care sunt releele care leagă pe fiecare dintre oameni de originile edenice, adamice. Pentru că fiecare suntem legați de momentul acela. Aș vrea să ne raportăm la momentul Facerii. Spuneam că a venit momentul pentru a gândi integral, nu secvențial, și voiam să

purcedem la o biografie spirituală, reală.

Dar, ultimele cuvinte, aseară?

Aseară, ultimele cuvinte erau despre Nichifor Crainic și Nae Ionescu.

(u I'ilnniele (nileriu intrv (»7A7-.'Z.4 >7 Af'(K .-U7PS.4

"Domnule Mania, ni l-ai adus pe Carol pe cap, scapă-ne de dânsul", a scris Patriarhul Miron Cristea - a murit apoi, destul de repede, în Franța, Nae Ionescu a murit prematur, în '40, iar lui Nichifor Crainic i s-a luat catedra

Multe s-au petrecut atunci. Era, propriu-zis. un început al evenimentelor care vor declanșa o reacție în lanț. Deci. Patriarhul Miron a fost numit prim-ministru (vă spuneam de Nicolae Colan) și i s-a cerut suspendarea lui ca ministru al învățământului - se numea învățământ. Instrucțiune. Culte și Arte, așa ceva - și el s-a opus atunci. Nicolae Colan și-a dat demisia. El s-a opus la schimbarea și restructurarea din învățământul universitar. Când a fost înlăturat Nae Ionescu, bunăoară, și alții, când catedra lui Crainic a fost desființată, când, vă spuneam, Ion Barbu a fost retrogradat, Nicolae Colan și-a dat demisia din învățământ. Patriarhul a rămas mai departe prim-ministru, până în toamnă. Mi-aduc aminte, când am venit eu student la București, el a participai la deschiderea cursurilor, la 8 noiembrie 1938, de ziua lui

Mihai, moștenitorul lui Carol II. Și atunci s-au petrecut două evenimente ce mi-au fost istorisite de Părintele Bărbulescu, Eugen Bărbulescu. de la parohia Sf. Silvestru - a trăit 96 de ani, până în 1984. Și Eugen Bărbulescu, și soția sa, Cornelia, cunoșteau bine familia Patriarhului Miron. Părinții D-nei Bărbulescu erau nașii de botez ai Patriarhului Miron. Și când Patriarhul Miron a ajuns la București, în 1919, l- a luat consilier pe Părintele Bărbulescu. Și, deci, acesta știa o seamă de secrete. Intre altele, care a fost conflictul lui Miron Cristea cu Carol al-II lea? N-a acceptat condamnarea la pedeap-

sa cu moartea. Fie pentru oricine, implicit pentru opozanții politici. El a spus: "Sire, eu mi-s preot și nu pot accepta pedeapsa cu moartea". Acesta a fost un motiv. Al doilea, a trimis o scrisoare lui Maniu și i-a spus: "D-le Maniu, ni l-ai adus pe Carol pe cap, scapă-ne de dânsul". S-a aflat de scrisoare, și Siguranța Statului a mers direct la Bădăcin, și a căutat. I-au percheziționat seifurile lui Maniu, și au dat de scrisoare.

Patriarhul Miron a trebuit să plece în Franța, la Cannes, și a murit acolo, misterios. Fapt e că a venit acasă pe orizontala existenței. nu pe verticală. I s-au făcut funeralii...

în ce an a murit?

In '39. A plecat în toamna lui '38, după 8 noiembrie, curând, și a venit, parcă prin martie, la începutul lui martie a fost înmormântat, sfârșitul lui februarie - așa ceva - a venit, repet, pe orizontală. Acestea au fost evenimentele pe care le cunosc, din unele amănunte, de la martorii fideli. Nae Ionescu a murit, se știe, în martie '40, lui Crainic - v-am spus

- i s-a luat catedra, dar P.S. Irineu Mihălcescu a împărțit catedra cu el. Un alt profesor al meu de mare calitate, atât de valoare științifică, cât și morală, excepționale, a fost Teodor M. Popescu - profesor de Istorie bisericească universală - cu studii la Miinchen și la Atena. Teodor Popescu a fost delegatul român (împreună cu medicul legist al Capitalei de-atunci, îi știam numele) la anchetarea crimelor de la Katyn. Germanii, pentru că erau acuzați că ar fi ucis ofițeri polonezi, au organizat o anchetă internațională. Era în '42 toamna sau în '43... Și Teodor Popescu a fost delegat al guvernului. Mi se pare că l-a propus Nichifor Crainic, care era membru al guvernului.

Cu Părintele Galeriu im re GENEZĂ șt AP(K 'Al.IPSĂ

Teodor Popescu se căsătorise cu o văduvă care l-a ajutat, și nu a mai putut să se preoțească. "De la Nero la Stalin. ”

Poporul e tare bun. Noi, preoții, trebuie să fim vrednici de popor

Era preot, Teodor Popescu?

Nu era preot, era laic. El putea fi preot, insă se căsătorise cu o văduvă care l-a ajutat la studii. Și-atunci. era un impediment canonic. Dar el a fost cinstit, ea l-a ajutat, și atunci el a luat-o de sofie. Asta dovedește caracterul lui.

Dacă ești căsătorit cu o văduvă nu te mai poți preoți?

Da, așa e rânduiala la noi. Și pentru care motiv, prin '58-'59. a fost arestat. Când s-a repus public problema Katynului. și rușii mereu se apărau că ei n-au fost vinovați, Teodor Popescu a fost arestat. Scrisese un studiu. **De la Nero la Stalin,** *publicat în revistele bisericești, în care îl acuza pe Stalin de genocid spiritual sau. mai curând, pedocid, fiindcă îi învăța pe copii ateismul. Una dintre tragediile istoriei, așa cum au procedat, și la noi. comuniștii.*

Pe Teodor Popescu l-ați avut profesor...

Da, un profesor excepțional.

Ce preda?

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Istoria bisericească universală. Foarte bine informat, un erudit și, totodată, un om dedat mult artei scrisului. A scris niște meditații pentru preoți, foarte frumoase. Mare om a fost și el, între profesorii mei... Și după închisoare am mai comunicat cu el, eram de-acum și eu preot, de multă vreme, și am o scrisoare de la dânsul, în care a vorbit de suferințele lui, și poate că va merita să fie înregistrată. Am s-o caut.

Deci, după ce ați terminat facultatea, ați fost preot...

...In cătunul ăsta, Podu Văleni, la țară. Așa a fost să fie. Nu mai spun cum am luat examenul, să nu fac caz de lucruri de-astea, dar vroiam o parohie aproape de gară și de București, să-mi pot continua studiile de doctorat. Și-atunci

am luat cătunul ăsta. Cu poporul m-am înțeles întotdeauna atât de bine! Poporul e foarte bun, noi, preoții, trebuie să fim vrednici de el, de-acest popor. Am umblat și eu prin lume și rar găsești credincioși atât de curați la suflet și buni, încât, cu cele aproape o sută de familii, patru ani am locuit acolo, dar n-am dus lipsă de nimic, și nici, mai ales, de mângâiere sufletească. Cătunul Podu Văleni, comuna Poienarii Burchii, vă spuneam, lângă gara Crivina, pe linia Ploiești- București.

Apoi, după aceea, în '47, m-am mutat la Ploiești. Și-acolo am slujit la Biserica Sf. Vasile din '47 până în '73. Deci, 26 de ani, cu excepția anilor petrecuți, așa, prin închisorile țării. Apoi, după ce am venit de la închisoare, am reușit să mă înscriu la doctorat din nou. Mi-am făcut anii de doctorat între '57-'60, că la noi era alt program, trebuia să urmezi câțiva ani, un nou nivel de adâncire a întregii Teologii, lucrări de seminar, publicații. După ce am pregătit și teza, am prezentat-o, în '69, dar trebuia să ia alții înaintea mea, ca să nu încerc eu să îndrăznesc la vreo catedră. Și-atunci, au promovat pe

alții, iar pe-a mea au publicat-a în 73 - din ’69.

Și cine v-a fost îndrumător?

îndrumători au fost mai mulți. Părintele Stăniloae. in timpul acesta, din '58 până în '62, a fost la închisoare, și-atunci a trebuit să fac teza cu Profesorul Chițescu.

Inițial o luaseți la Părintele Stăniloae?

In primul an numai cu dânsul am făcut, da. cu Părintele Stăniloae. El m-a îndrumat să am în vedere secția Sistematică pentru Teologie fundamentală și Dogmatică.

Ceilalți doreau secția practică, respectiv Omilelică - adică predică - și Catehează, și celelalte discipline. Și-atunci. dacă dânsul a plecat. în toamna lui '58...

Dar de ce a fost închis părintele Stăniloae în '58?

Ei, da... Făcea parte din grupul Rugul Aprins. Ce a însemnat Rugul Aprins? Sigur că veți fi auzit dumneavoastră de Sandu Tudor - scriitor, poet - care a publicat acest acatist, acest poem **"Rugul Aprins".** *Rugul, e vorba de rugul din Sfânta Scriptură pe care l-a văzut Moise la Horeb. Știți că Moise, luând apărarea poporului lui, a avut o confruntare, a întâlnit pe doi, un egiptean și un evreu, care se certau. Și-atunci a luat partea evreului și...* **"l-a scos din existență pe egiptean".** *Dar asta s-a aflat, pentru că a doua zi, când se certau doi frați evrei -* **"De ce vă certați? Sunteți de același neam!"** *Zice:* **"Ei, și ce? Vrei să mă omori și pe mine ca pe egipteanul de ieri?"** *Și-atunci. el a trebuit să plece. A ajuns în pustiu, în zona aceea, aproape de Horeb... Și-acolo - da.*

Cu POnntele Galeriu între GENEZĂ și APOCAUPSÂ

sunt momente semnificative - întrucât a ajutat fetele preotului Ethos să adape turmele, ele au spus tatălui lor, preot într-un cult din vremea aceea, unii le numesc negreșit păgânești - Dumnezeu le știe și le califică... Cert e că Moise s-a căsătorit cu fiica preotului letro, Sefora. Și, pe când păștea el turmele de oi ale socrului lui, deodată a văzut la poalele muntelui un rug. Rugul - un mărăcine, dar **"Dumnezeu pe cele slabe ale lumii și smerite le- a ales ca să rușineze pe cele falnice"** *(Sf. Apostol Pavel). Deci, a văzut un rug care ardea și nu se mistuia. Nu se distrugea, nu*

se consuma - Dumnezeu nu mistuie, nu distruge, ci transfigurează.

Se descoperă, în Moise

Și-atunci și-a zis: **"Să merg să văd ce este acolo."** *Și-apropi- indu-se, a auzit un glas: "Moise, Moise!" - "Da, Doamne!" "Scoate-fi încălțămintea, locul pe care calci este sfânt!" Și-a scos încălțămintea - dar care-i înțelesul: încălțămintea face legătura între Om și Pământ, nu? Intre picior și pământ... Deci, scoate-(i acum această legătură cu Pământul, și vei primi legătura cu Cerul, a Harului Dumnezeiesc. Altfel,^cum să-L înțelegi pe Dumnezeu? De-aceea spune Scriptura:* **"Intru Lumina Ta vom vedea Lumină."** *Și așa, Moise, a putut să audă glasul lui Dumnezeu. Semnul a fost rugul. Știți ce s-a petrecut atunci? Dumnezeu i-a spus:* **"Știu de suferințele tale, și iată, am hotărât să scot Poporul din robie"** *Și îi dădu lui misiunea asta. Dar el pe de o parte se tânguie:* **"Doamne, eu, iată, sunt gângav, nu pot vorbi."** *Origen tălcuiește că până atunci Moise putea să vorbească. Dar ce s-a petrecut? întâlnirea cu Dumnezeu l-a aruncat pe el în ceea ce mai târziu vor numi cercetătorii, să zicem,* **mysterium tremendum -** *misterul acesta al cutremurării*

('u Pilnnicle (itilcriii intri' < iliXEZA M '.-t/J/'SA

în fața stării de lumină, de înălțare mai presus de fire, de trecere in acea lume a Transcendenței divine, care-i deodată - cum spune Dionisie Areopagitul - și lumină, și intuneric. sau întuneric luminos: in înțelesul că Infinitul Divin, apofatic. e mai presus de firea noastră: este, deodată, și taină, și Descoperire, și Mister, și Revelație. Atunci ii spune Dumnezeu: "la-l pe fratele tău Aaron", și l-a luat, dar întrebă

Moise: **"Cine să spun, Doamne, că mi-a vorbit, cine m-a trimis, dacă mă vor întreba? în numele cui vorbesc și împlinesc această misiune?"** *Și-atunci. aici apare acel cuvânt, unic, din Țechini Testament, al Revelației: " Așa să spui poporului: te-am trimis Eu care sunt, Eu Cel ce sunt". Da. "Eu Cel ce sunt" - existența absolută - dar Eu. întâi, ca Persoană, apoi ca Existență. Deci Cel ce este. Am văzut filmul* **"Zece porunci" -** *m-a mângâiat intr-un fel cel care interpreta pe Moise, după viziunea de la Horeb arăta altfel: avea fața luminată de sensul misiunii și existenței. Și energia, și statornicia cu care călca și se mișca... De-acum incepe pentru Moise un alt... e greu să găsești cuvintele, episod, o altă perioadă - se descoperă in el Vocația. Chemarea, care ia chipul deciziei. Spunea Kierkegaard: "Decizia este un moment, in timp, pentru Eternitate". Și-ntr-ade- văr aceasta înseamnă pentru el acum dezvăluirea și decizia vocației, deci rugul. Să revin...*

Să revenim la Părintele Stăniloae.

De ce Sandu Tudor a zis **Rugul Aprins?** *Rugul Aprins e unul din simbolurile profetice cu privire la Maica Domnului: pentru că și asupra Ei a coborât focul Dumnezeirii, care a transfigurat făptura ei și a făcut-o vas ales să poarte Dumnezeirea - să poarte, să odrăslească și să nască pe Fiul lui Dumnezeu. Deci, închinat*

Cu Părintele Galeriu Intre GENEZĂ și APOCA1JPSĂ

Maicii Domnului. Sandu Tudor a devenit monah sub numele de Daniel-Agaton, **și** *a inițiat, la București, acest curent - Rugul Aprins, cult pentru Maica Domnului și centru al Rugăciunii lui Iisus.*

Ce vorbești de întuneric? Avem în interior atâta lumină. Teologia avea, la mijlocul secolului XX, cea mai bună echipă de profesori universitari

în ce an?

Imediat după război, începând din '45-'46, și culminând cu anul '57-'58. Și-acolo, la Antim, se întâlnea și comunica în rugăciune, dar și în comunicări cu Părintele Stăniloae, Părintele Benedict Ghiuș, Părintele Felix Dubneac, Părintele Sofian Boghiu. Dintre mireni, erau Octav Onicescu, Vasile Voiculescu, Alexandru Mironescu (savant, a scris **Limitele cunoașterii științifice, Certitudine și adevăr,** *pe care le publicăm noi, și altele), Mihai Rădulescu, profesorul Elian, de bizantinologie...*

Alexandru Elian?

Da, Alexandru Elian, și alții... și alții... și Andrei Scrima. în 57, am fost vizitați de președintele Indiei, Sarvepalli Radhakrishman, un filosof care a vizitat și pe Patriarhul lustinian, și a fost interpret Andrei Scrima, vorbea engleza, și el - mi se pare - se călugărise deja. Om cultivat... Și-atunci, președintele Indiei i-a oferit o bursă și statul român n-a putut să refuze. în situația asta, obținând bursa, a trecut pe la Paris. Aici, la Paris, cum epresa dintotdeauna... I-au luat interviuri și

('u Părintele Galeriu imrv GENEZĂ și AP(X 'AIJPSĂ

au spus: "Ei, România... voi sunteți acolo in întunericul materialismului, comunismului..." "Ce vorbiți de întuneric? Avem în interior atâta lumină!"Și-a evocat Rugul Aprins.

Ce era de fapt? Un cerc? O mișcare?

Mai mult un cerc duhovnicesc. Și i-a pomenit pe toți. Pomenindu-i pe toți, a servit autorităților statului român, care se ocupau și de domeniul ăsta...

Fără să vrea, și fără să dorească...

Da, da... l-a dat pe toți. Și-atuncea, afară de vreo câțiva, adică Octav Onicescu. care era academician, toți au plecat la închisoare: și Părintele Stăniloae, și Vasile Vbiculescu, toți...

Cum v-ați cunoscut cu Părintele Stăniloae?

Ei. m-am cunoscut demult, de prin anii '46-'47-'48. cam așa ceva...

V-a fost și el profesor?

Nu, doar mai târziu, la doctorat. El era la Sibiu pe-atunci. Or, eu terminasem facultatea din '42. Eu pe Crainic l-am avut profesor de Mistică. Și pe profesorii mei de la București. Dânsul era la Sibiu.

Și când a venit la București?

In '46 a venit. Am înțeles că nu prea ar fi dorit el. dar nu știu cum au vrut să scape de el. de la Sibiu - era mistic, se-nțelege. Și pentru

faptul că Nichifor Crainic fusese de dreapta, a fost înlăturat. Ca și I.V Georgescu, profesor de Vechiul Testament, care a trebuit să plece, sărmanul, și a ajuns până la Vorkuta - a fost în Rusia. Da... Adică au fost niște victime, în(elege(i... Da... Și-așa, între victime a fost și Nichifor Crainic. Putea să fugă in străinătate, a declarat, dar nu a fugit. Și-a stat ascuns până s-a predat... Nu știu cum a fost... Nu vreau să mai evoc acel moment tragic. Și-apoi a stat în închisoare, de prin '47 sau '48, până în '62. Vreo cincisprezece-șaisprezece ani.

Vă amintiți prima întâlnire cu Părintele Stăniloae?

Cred că la un examen de doctorat... Dar să termin asta: deci, Crainic începtându-și activitatea la catedră din '44 toamna (în '44, când au început cursurile, a funcționat câtva timp I. G. Savin - la catedra de Mistică), în '46 a venit Părintele Stăniloae la București. Și a slujit la catedra aceasta numai vreo doi ani ('46- '48); Părintele Benedict era asistentul dânsului.

Benedict Ghiuș?

s

Da, pentru că în '48 a fost reforma învățământului, s-a despărțit Școala de Biserică, au rămas numai două institute teologice. Părintele Justinian, Patriarhul, s-a luptat, săracul, nu poate fi acuzat în privința asta deloc. S-a zbătut și a păstrat cadrele universitare, erau cei mai buni profesori din câți a avut Teologia vreodată. Și Justinian s-a luptat și i-a păstrai pe toți. Și ăsta-i un merit.

Și a rămas și Părintele Stăniloae?

Sigur... La altefacultăți, la Stat, mulți au fost îndepărtați, se știe. Or

nu. el i-a păstrat. Stăniloae, Teodor Popescu. I. Gh. Coman. L-am avut la Drept pe Lazăr Iacob, cel care luase parte la consiliile din 1918 la Arad, când s-a decis independența Transilvaniei și. apoi, unirea cu Țara, cu Patria-Mamă. Apoi a venit Alexandru Elian profesor. Vintilescu s-a retras, a ieșit la pensie și i-a succedat Pr. Prof. Ene Branișteș. Observa Ștefan Milcu că Teologia avea cea mai bună echipă de profesori universitari.

Atunci, în '50?

Da, pentru că, desființându-se celelalte facultăți de teologie, au rămas doar două institute: București și Sibiu. Și atunci, el i-a adunat la București. Cele mai bune cadre, și cei care fuseseră până atunci, și alții, veniți cu cinste. Și Gala Galaction a funcțional câtva timp, dar. pe urmă, a ieșit la pensie. Era om mare, academician... Era să fie. i-a propus Petru Groza ca el să fie Patriarh, și s-a sfătuit cu fetele lui. și nu a primit. Așa după cum. în '918, când s-a terminat războiul. Mitropolitul-Primat de atunci, Conon Arămescu-Donici. a trebuit să se retragă. Și atunci, autoritățile române se gândeau să aleagă un Mitropolit-Primat de prestigiu... In vremea aceea, așa se socotea: postul al doilea în ierarhia țării (cum e în Anglia). In Anglia e un triumvirat: întâi Regele sau Regina, apoi Primatul Angliei și. al treilea. Primul ministru. Aceste trei personalități reprezintă conducerea țării. Cam la fel se gândea și la noi.

După Miron Cristea cine a fost Patriarh?

Vă spun acum... Și-atunci, au vrut să-l aleagă pe Vasile Pârvan, să-l facă Mitropolit-Primat.

Da, am auzit, dar el era laic...

Era văduv, era laic, dar era o personalitate. Era ortodox, botezat, nu era nici un impediment.

Dar era atât de înaintat în credință?

Ei, era ortodox, nu se declara necredincios-se lupta sufletește. Dar, repet, era român ortodox, și om, de-acum, cu un prestigiu european.

Și Pârvan ce-a zis?

Păi, a fost așa, într-o cumpănă și ca să se dea satisfacție Transilvaniei, întrucât erau unele voci care voiau un fel de autonomie, - slujirea asta a primit-o Miron Cristea, care era Episcop de Caransebeș.

După '89, altfel p uteam și cu Părinte 'ele

Dar nu asta-i ordinea? Mitropolitul de Iași devine automat Patriarh...

Nu, nu... După ce se săvârșește din viață Patriarhul, este locotenent de Patriarh cel de Iași. De ce este locotenent? Pentru că e al doilea în scaun. Dacă nu ar fi acolo, ar veni al treilea în scaun. Dacă s-ar întâmpla - deși nu-mi place cuvântul întâmplare - să moară și el, deodată...

Și care e al treilea?

Al Transilvaniei. E o ordine ierarhică, potrivit vechimii scaunelor. El (ine loc, trebuie să fie cineva... Nu devine nimeni automat Patriarh.

Să revenim la Părintele Stăniloae...

Cu Părintele Stăniloae am păstrat permanentă legătură spi-ritu- ală. Până in anii '50, am dat la mai multe comisii examene de doctorat. Dar viciile istoriei m-au împiedicat. Abia in '57, după ce am venit de la Canal, mi-am putut da examenul din nou. Am făcut primul an cu dânsul - se-nțelege, lucrări de seminar - și a plecat in '58. A venit în '62 - din inchisoare - și după aceea am avut frecvente întâlniri cu dânsul. Ca un părinte m-a îndrumat, am lucrat, m-a îndrumat (uneori mergeam împreună in misiune la vreo biserică), dar iată câteva momente mai semnificative. Bunăoară, in '79 am fost propus de autoritatea bisericească să merg la Paris ca preot.

Să locuiți acolo?

Da, să slujesc acolo, să împac lumea... Dar eu le-am zis așa: "Eu nu mă duc din partea vreunei partide politice - fie cea a Ambasadei, fie cea a Emigrației - eu mă duc ca preot ortodox român să-i împac, fără caracter politic."

Cui i-ați spus?

Departamentului și celorlalți - adică autorității politice. Dar Părintele Stăniloae, când a auzit că trebuie să plec la Paris, a zis: "Dumneata trebuie să rămâi aici, aici e frontul de luptă!" Și-atunci, sigur, eu am pus la inimă lucrul ăsta...

V-a dat sfat... Unde v-ați întâlnit? Unde v-a spus?

(u Părintele Galeriu intre GENEZĂ și A P(X AIJPSĂ

Mi-a spus prin alții... De la alții mi-au ajuns vorbele la ureche...

Și v-ați dus la dumnealui?

Sigur. Deseori mergeam. Și când am venit la București, în 73, când m-am mutat la București, și, sigur, am fost mereu într-o legătură spirituală cu dânsul. Dar legăturile noastre au fost tot mai strânse, uneori îi țineam locul când era plecat, îi citeam conferințele - după '89.

De ce tocmai atunci?

Pentru că a venit libertatea, și altfel puteam comunica. Și așa ne-a încredințat să-i publicăm, noi, Editura Harisma, **Filocalia.**

Deci, în urma sfatului primit de la Părintele Stăniloae de a nu merge la Paris, în '79, Dumneavoastră imediat ați...

N-am jacul nici un demers, însă tocmai de aceea - și mi-am exprimat hotărârea clar - nu, nu le-am spus nici da, nici ba V-am spus de poziția Părintelui Stăniloae în raport cu plecarea mea. A ținut hotărât ca eu să rămân aici, să lupt aici, în (ară Și mi-a priit sufletește, mi-a convenit poziția dânsului, că era o voce unică. Dar eu n-am făcut nici un demers și ei au constatat că nu pot trimite un om care nu făcea politica lor.

Am rămas întotdeaunalângă Părintele Stăniloae. Un om unic

în ce an?

In '80, in septembrie. Și până în decembrie a rămas neocupat

Cu l'firmtelc (ialenu inire (îl.NIĂĂÂ >/ AI(X 'AII/'SĂ*

postul. Patriarhul Iustin m-a propus in Sinod, pe mine. Rector, și pe Părintele Chialda, prorector, deși era mai in vârstă ca mine - era foarte priceput în administrație, iar eu ca o figură de reprezentare (port barbă), și mă pricep nițel la cuvânt. Și Departamentul a spus că nu cooperez și că umblu numai in haină preoțească.

A fost un impediment că umblați în haină preoțească?

Da, da... Dar eu nu umblu cu altfel de haine...

Nu purtați haine civile?

Deloc, deloc. Și chiar de-am fost prin vreo stațiune tot preoțește îmbrăcat, nu m-am afișat acolo unde se prăjește biata lume la soare - sau cum e fiecare cu nevoințele lui. Așa am umblat toată viața.

Și când mergeți la vreo nuntă sau...

La orice-ar fi. Eu n-am altfel de haine. Numai pe astea le am. ca un călugăr. Dar eu n-am... Și unii poate te scuipă uneori, aim se-ntâm- pla în vremea comunismului, jăceauglume... A! Mi-aduc aminte, eram la Sângeorzși niște golănași de băieți, la 18-19 ani. glumeau. Da[1] vine unul din ei și-mi spune: "D-le preot, zice, ăștia râd de dumneavoastră. " Eu îi spun: "Ăștia nu râd de mine, râd de ceea ce gândesc ei despre mine. Ei râd de gândurile lor." Iar o femeie a auzit și a zis: "Da. domnule. Râd de gândurile lor rele și proaste. "Așa...

Vorbeam de relația dumneavoastră cu Părintele Stăniloae...

Da... Și-atunci, am rămas întotdeauna lângă dânsul. M-am

sfătuit cu dânsul, îi povesteam ca unui părinte duhovnicesc, i-am înțeles sufletul mare... Un om de excepție. Când a împlinit 80 de ani, am și spus-o: "Teologia se va socoti așa: până la Stăniloae și după Stăniloae". Pentru că este un moment decisiv în spiritualitatea românească. Am spus-o și o spun mereu: Spiritualitatea românească are la temelia ei **Filocalia** *Părintelui Stăniloae, cea mai bună ediție a* **Filocaliei** *din toată lumea creștină. O iau și apusenii ca model.* **Filocalia** *este monumentul de spiritualitate ortodoxă, specific ortodox, esențial - după* **Sfânta Scriptură.** *Cuvântul* **filocalie** *știți ce înseamnă, iubire de frumusețe spirituală! Dacă vreți, așa cum grecii aveau înainte, în cultură,* **kalo- kagathia,** *adică armonia, simbioza dintre bunătatea sufletească și frumusețea fizică. Ei,* **kalokagathia** *a devenit în creștinism* **filocalia:** *frumusețe spirituală. Si observați acest pas: umaniștii, zișii umaniști ai Renașterii și post-Renașterii, făceau caz; știți pe ce punea accent umanistul: pe om (după vorba lui Protagora - "Omul, măsura tuturor lucrurilor", metamorfozată de Leonardo da Vinci în "Omul, modelul universului") Deci, omul fără Dumnezeu. Renașterea se va îndepărta de Întrupare, adică de întruparea Fiului lui Dumnezeu în lume, pentru că omul pe care îl evocă Renașterea este omul în dimensiunea lui antropocentrică - centrul pus pe om, deci fără Dumnezeu, și pe natură. Aceste două valori pe care le-a cultivat Renașterea, au fost propagate prin deismul anglo-francez - concepție religioasă, filosofică (naturalistă, oarecum), în înțelesul că postulează un Dumnezeu Creator care a pus legile lumii, și lumea e liberă să facă ce vrea (Voltaire era deist, ca și Rousseau, și alții). Umanismul acesta fără Dumnezeu a dus la secolul zis "al luminilor", raționalismul Secolului 18 care a consacrat-o în 10 noiembrie 1793 pe cântăreața Maillard, drept "zeița rațiunii".*

Umanismul Renașterii
a dus la cel mai inuman secol
din istoria omenirii, secolul 20.
Slavă Domnului că nu tot Răsăritul a
avut
Renaștere. Renaștere înseamnă
revenirea la omul păgân.
Bizantinii au socotit că
filozoful adevărat este ascetul, sfântul

în 1815, un doctor de la Neapole era chemat la o mansardă a unui hotel, la căpătâiul unei bolnave. Și când a întrebat-o pe bolnavă: "Cine ești dumneata?", ea a răspuns: cu o voce cadaverică: "Eu sunt zeița rațiunii". Deci, raționalismul in secolul 18, pozitivismul în secolul 19. încununat cu totalitarismul secolului 20, acest umanism al Renașterii a dus la cel mai inuman secol din istoria omenirii, secolul 20. Acest secol cu două războaie mondiale și cu lagăre de asasinat în masă a reprezentat, negreșit, revenirea la lumea păgână. De altfel, și Toma d'Aquino, care l-a cultivat pe Aristotel, tot un fel de regres realiza. Și ei au deschis, oarecum, această Renaștere. Zicea Mircea Eliade că nu am avut Renaștere. Slavă Domnului că nu am avut! Și nici tot Răsăritul. Cum să aibă el Renaștere, când grecii aveau Antichitate, o purtau în sânge.

Sfinții
Părinți răsăriteni depășiseră fdosofia antică și arta antică, tre-
cuseră peste ele. Pentru că asta înseamnă Renașterea: revenirea la
omul păgân. Or, un bizantinolog, contemporan. Paul Lemerle spune: "Ce-i antichitatea? Filosofia greacă a servit umanismul,
dar pe urmă bizantinii au socotit că filosoful adevărat este ascetul,
este sfântul." Intr-adevăr. De aceea, propriu-zis. au apărut și sis-
teme filosofice în Apus. In Răsărit nu au fost sisteme filosofice.
Cu Părintele Galeriu între GENEZA și APOCALIPSĂ

Da, și discursul filosofic e perfect blocat - în anii noștri.

Nu se mai poate...

Se vorbește despre o moarte a filosofici.

Să vă explic de ce: azi, marile sisteme filosofice - și idealismul, fi raționalismul, fi materialismul, toate sunt făcute vinovate de crizele secolului 20. De Auschwitz. De asasinate, camere de gazare. De Gulaguri...Toate filosofiile au dus aici. Cinismul imperialismului, răceala in sufletele oamenilor, toate aceste dezastre au la bază filosofla. Vedeți? Cum de-au apărut în Apus? Asta-i o problemă capitală. Au apărut aceste sisteme filosofice in contradic(ie, oarecum, cu religia. Vedefi, in Apus s-a produs următorul fapt, cu efecte semnificative: lumea romană a primit creștinismul. Dar, câtă vreme romanii au rămas uniți cu grecii, deci Occidentul cu

Orientul Mijlociu și cu Bizanțul, gândirea apuseană a fost fecundată și fertilizată de spiritualitatea răsăriteană. Când s-au despărțit, la 1054, atunci Apusul, separat de Răsărit - de Ortodoxie, de Bizanț -, când a luat cunoștință (prin lumea arabă) de filosofia răsăriteană, mai ales de Aristotel, bunăoară, l-a îmbrățișat temeinic, făcând din el aproape o nouă temelie, încât a fost marcat de un raționalism puternic - curentul scolasticii. îndeosebi de Aristotel. Atât de puternic a fost influențat Toma d'Aquino, încât a încercat, atunci, unele sinteze între religie și știință, și rațiune. Era o luptă mare in Evul Mediu. Se mergea până acolo încât să se postuleze Adevărul în două poziții, în două categorii: Adevărul după rațiune și Adevărul după credință - **Secundum Rationem. Secundum Fidem.** *Dar ce s-a petrecut? Relația cu*

('u Părintele (ialeriu ini tv GENEZĂ și APOCAI.IPSĂ

Dumnezeu a credinciosului se făcea doar pe cale rațională. pe baza argumentelor raționale despre existența lui Dumnezeu, așa- numitele argumente cosmologice, teologice... Ce înseamnă cosmologic? Dumnezeu drept cauză a lumii, a Creației. Teleologic, deci, țel și armonie a existenței. Apoi, argumentul moral, cel psihologic, cel ontologic, al lui Anselm de Canterbury.

Teologic sau eshatologic...

Nu, teleologic de la **telos. Telos** *în grecește înseamnă scop sau (el. Și a dat în românește țel - observați relația. Prin eshatologic înțelegem în dogmatică învățătura Bisericii despre evenimentele cele din urmă, la sfârșitul Istoriei, când Istoria intră in împărăția lui Dumnezeu. Teleologic este și* **telos,** *dar și armonie, căci această comuniune a sensurilor, a*

țelurilor, dă o armonie în existență. Or. relația cu Dumnezeu este numai pe cale ratio-nală. Dar omul vrea în aceste demonstrații o relație integrală cu Dumnezeu.

Panteismul este o mare eroare. Origen înrădăcina sufletele in Funta lui Dumnezeu. N-a fost ușoară trecered de la filosofie la Evanghelie.

”Din plinătatea Lui, noi toți luăm Har peste Har.” *Dar, împărtășirea noastră nu e din Natura Divină*

Or, poți s-o ai relația cu Natura Divină, dar atunci devii panteist; te identifici cu Dumnezeu - o mare greșeală. In teologia apuseană, Dumnezeu comunică cu omul prin rațiune și printr-o grație creată. Adică, dă un har creat, deci lot ceva de natura

creației. Și, în situația asta, când s-a făcut trecerea de la filosofie la **Evanghelie -** *adică de la lumea greco-romană - plecând din secolul 2 încep și intelectualii (pentru că, la început, poporul simplu a fost câștigat pentru* **Evanghelie;** *Mântuitorul și-a ales ca ucenici niște pescari.) Dar, începând din secolul 2, trecând în secolul 3 și 4, o dată cu eliberarea dăruită Bisericii - Pacea Constanti-niană și declararea de către Teodosie cel Mare a crezului creștin drept religie oficială de stat - intelectualitatea greco-romană intră in Biserică. Dar ea venea cu depozitul ei filosofic, un depo-zit ancestral, începând de la marii filosofi greci, eleații,*

presocraticii, Heraclit, Parmenide, Socrate, Platon, Aristotel, Zenon, stoicii, Plotin, și toți ceilalți. Or, toate aceste sisteme filosofice nu cunoșteau conceptul de Creație. Erau panteiste. Adică, Dumnezeu e lumea, și lumea e Dumnezeu. Cum spunea și Parmenide, de pildă: "Unul și Totul". Or, aici a fost poate una dintre cele mai adânci mutații în conștiința și în condiția umană, una dintre cele mai radicale - mai bine-zis. La Justin Martirul sau Origen, care purtau filosofia în subconștientul lor, la ei se văd urme de panteism, de neiesire deplină în filosofia antică. Ca dovadă, Origen înrădăcina sufletele, mințile omenești, în esența divină. Sf. A tanas ie cel Mare înrădăcinează întreaga Creație în voința ziditoare a lui Dumnezeu, nu în ființă - observați; Sf. Atanasie, numit de Sf. Grigorie Teologul' **"ochiul cel mai curat al universului întreg".** *El este părintele spiritual și pentru Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Grigorie de Nyssa și ceilalți... Și-atunci, trecerea asta n-a fost ușoară - de la panteism, de la filosofie, la* **Evanghelie,** *de la panteism la viziunea creaționistă. Revelația biblică distinge radical între Dumnezeu - Creatorul și Creație, făptură. Clar... Or, care-i atunci relația între Om și Dumnezeu, adică între Creator și Creația lui? E harul lui*

('u Piinniele (luleriu intri- (>1- XEZA st API X 'AI.IPSÂ

Dumnezeu, energia divină necreată. Adică, așa cum spune Mântuitorul Părintelui Ceresc: "Slava pe care Mi-ai dat-o Mie, le-am dat-o lor"(Ioan 17. 22) Sau. în aceeași Evanghelie, iarăși se spune: **"Din plinătatea Lui, noi toți luăm Har peste Har."** *Și Sf. Pavel spune că ne schimbăm* **"din slavă-n slavă de la Duhul Domnului"-** *prin harul lui Dumnezeu, deci. Și călugării, îndeosebi (și-aici a fost o mare dispută în Evul Mediu), călugării din Sf. Munte, călăuziți pe temeiul marilor cărți ale Părinților - începând cu Antonie cel Mare, cu Evagrie. Macarie. loan Scărarul. Isaac Șirul.*

Simion Noul Teolog. Grigorie Sinaitul. culminând cu Grigorie Palama - aceștia erau învățătorii lor - monahii simpli cu rugăciunea lui Iisus **"Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, Miluiește-mă pe mine, păcătosul".** *săvârșită cu mintea în inimă, deci în această unitate a ființei - ei simțeau atunci Lumina Divină a harului Divin, care inunda ființa lor și le dăruia ceea ce-au numit părinții:* **"Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om pentru ca pe om să-l facă fiu al lui Dumnezeu",** *să-l înalțe la Dumnezeu, să-l îndumnezeiască după Har. Deci. aici. în Răsărit, i se dădea omului plenitudinea comuniunii. In Apus, relația cu Dumnezeu era numai rațională, deductivă. prin metoda deductivă, nu inductivă, a experienței. Aceste două metode sunt esențiale condiției umane, căutării umane și științei. Deductivă - care pleacă de la o lege generală (iar în* **Scriptură** *pleacă de la de la Legea Divină, de la Eericire, de la ceea ce ne-a descoperit Dumnezeu - la Revelație) și inductivă - experiența mea (prin rugăciune, prin Cuvântul lui Dumnezeu, prin Sfintele Taine, prin Virtuți, asceză). Și-atunci. omul a ajuns la legătura cu Dumnezeu.*

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Rațiunea, singură, duce omul într-un vid spiritual. Rugăciunea se face cu mintea în inimă.

Părintele Stăniloae este Patriarhul Teologiei Românești și nu știu cât va trece ca să se mai nască un asemenea om

Numai metoda deductivă - adică pe cale rațională - lăsa omul intr-un vid spiritual. De aceea. într-o dispută a unui

călugăr, Varlaam (care venea din Apus), care acuza pe monahii din Sf. Munte - în secolul 14 - că făceau rugăciunea cu mintea în inimă (el nu înțelegea - spunea că au sufletul în buric).

Părintele Varlaam e cel care a trecut de la Catolicism la Ortodoxie?

Mă rog, nici el nu știa ce-i cu el.

E cel care a avut celebra dispută cu Grigorie Palama? •

La el mă refer, da. Și a început să-i batjocorească pe bieții monahi de la Sf. Munte, și atunci s-a ridicat Grigorie Palama.

El era atunci la Athos...

Da, el era și în știință pregătit... Când și-a susținut examenul de stat, spuneau profesorii că, dacă l-ar fi auzit Aristotel, ar fi fost pizmaș pe el - atât era de inițiat în toată știința lumii, la nivelul epocii - el, care va spune: **"Știința n-a mântuit pe nimeni niciodată."** *El va răspunde ca teolog al luminii că noi ne împărtășim din lumina*

divină necreată, fi îi spunea lui Varlaam: **"Dacă tu știi că noi nu putem participa la esența dumnezeiască - pentru că ar fi panteism - tăgăduiești în același timp că noi primim Harul lui Dumnezeu, Harul necreat al lui Dumnezeu, și atunci tu produci un abis, o prăpastie între noi și Dumnezeu, pentru care strig atunci: Doamne, trebuie să-l căutăm altfel pe Dumnezeu sau un alt Dumnezeu pentru ca să putem comunica cu El."**

Ei. acest abis l-a creat teologia apuseană, susținând, postulând relația cu Dumnezeu numai pe cale rațională, deductivă. Deduc pe Dumnezeu. 11 deduc rațional că el este Autorul lumii, este Armonia lumii, este Realitatea absolută, și atunci au lăsat acest vid - pe care s-au luptat sistemele filosofice să-l umple. Și idealismul, și materialismul, și raționalismul - care erau panteiste. Misticii - Jackard, Jakob Boehme. Baader, apoi filosofii idealiști ca Fichte. Hegel. Schelling și ceilalți, dar materialismul, evoluționismul, idealismul, toate acestea, fie că II tăgăduiesc pe Dumnezeu, fie că sunt panteiste (mai toate). Și-atunci, nu există altă soluție decât soluția Sf. Grigorie Palama și, propriu-zis, a Teologiei Răsăritene - adică a relației cu Dumnezeu prin Harul Dumnezeiesc necreat, prin care evit deodată și panteismul, adică Dumnezeu rămâne transcendență radicală și este și imanent, prezent în creație prin Harul Lui dumnezeiesc. Or. de aceea Răsăritul nu a mai fost nevoit să producă două sisteme filosofice, pentru că a răspuns la această problematică fundamentală a condiției umane.

Sf. Grigorie Palama vine cu energiile divine?

Nu. Teologia răsăriteană în întregime este j)lină de ele, plecând de la **Sf. Scriptură.** *Psalmistul a spus:* **"Intru Lumina ta vom vedea lumină."** *Deci, în Lumina Ta Te vedem pe Tine, Doamne. Dar acea lumină e lumina divină. Harul de la*

Dumnezeu pe care l-a primit Adam de la început, suflarea divină de viață - era energie divină necreată. Dar a formulat-o teologic, dogmatic, acesta-i meritul lui Grigor ie Palama, la acel moment, când s-a produs disputa. El trăiește între anii

1296- 1359, deci Sf. Toma d Aquino se săvârșise la 1274. El s-a născut puțin după aceea. Deci, în focul acestor lupte între raționalismul apusean și viziunea duhovnicească a Răsăritului.

Plecasem de la relația dumneavoastră cu Părintele Stăniloae...

Părintele Stăniloae... Marele lui merit constă tocmai în descoperirea Sf. Grigorie Palama, de care s-a ocupat între primii. 1938, când a scris **Viața** *lui, și voia s-o dea grecilor n-o mai avea. Tot eu i-am dat exemplarul meu și, repet, relațiile noastre s-au adâncit mult, mult de tot, în ultimii ani, când ne-a încredințat să-i republicăm, în primul rând, primele patru volume ale* **Filocaliei,** *pe care le-a publicat în anii '46-48, și nu le mai aveau oamenii, erau în ediții mici (câte 3000 de exemplare, îmi spunea Părintele Stăniloae). Și-apoi, pe măsură ce soția sa s-a îmbolnăvit, el s-a îmbolnăvit, i-am tot procurat medicamente - n-am să uit cât de sme-rit devenise în ultima vreme, da, da... Cât de smerit! li sărutam mâna și el dădea să mi-o sărute și el... Dar, Doamne păzește! Pentru noi, nici vorbă, el este Părintele și Patriarhul Teologiei Românești și nu știu cât va trece ca să se mai nască un asemenea om. Când citești, fie* **Dogmatica** *lui, fie* **Mistica** *lui, fie studiile lui, fie volumele* **Filocaliei** *cu comentariile lui - rămâi uluit de adâncimea discernământului, de bogăția excepțională* **a** *gândirii. Reproduc, și-aici, ce-mi spunea odată, personal: "Eu îl simt pe Dumnezeu că-mi dă idei." Deci, spiri-tul lui era plin, ca un cer. Mintea lui plină de idei, de cugetare dumnezeiască.*

Cu Părintele Galeriu intre GENE7.Ă și APOCALIPEA

"întâlnirea cu lisus e în adâncul din noi"

L-am asistat până In ultima parte a vieții lui și a lăsat cuvânt ca eu și cu Părintele Nicolae, colegul meu de-aicea (Biserica Sf. Silvestru, rin./ *noi să-i purtăm de grijă trupului lui: după cuviință să-l miruim și să-l îmbrăcăm în odăjdii - tot ca semn al comuniunii noastre intime. Cuvintele pe care le spunea înainte cu o oră de a se săvârși...*

Erați acolo, chiar atunci?

Nu eram acolo, am sosit imediat după aceea la 1 după miezul nopții..

S-a stins?

Da, și eu la 1 și jumate, după miezul nopții, am ajuns acolo. Și- apoi, dimineața, l-am spălat, l-am îmbrăcat, l-am miruit cu mir sfânt...

Dumneavoastră?

Da, da... Personal - așa a cerut înainte de a se săvârși. Și rostea așa: "Să ieșim! Să plecăm de aici! Să ieșim! Maica Domnului! Harul lui Dumnezeu! Harul lui Dumnezeu!" Adică, erau semnele trecerii dincolo, iar mai înainte cu câteva zile, mi-a rostit: "Acum se termină, se sfârșește..." l-am spus: "Să mergem spre adâncul din noi. spre lisus. "Adâncul din noi - știți, Teologia mistică așa vede acest itinerariu. această cale. Acolo e adâncul din noi - unde este pecetea lui lisus.

Când Dumnezeu a zis: "Să facem om după Chipul și asemănarea Noastră", se referă - Tatăl - la Fiul, care se

închipuie din veci, și Părintele Stăniloae așa a teologhisit în Tratatul lui de Mistică: "Întâlnirea cu Hsus e în adâncul din noi." Adâncul - pecetea lui Iisus.

Cum mi-ați spus ieri - pecetea ontologică.

Așa, aceea-i pecetea ontologică. Și-atunci - așa i-am răspuns eu când mi-a zis de sfârșit - i-am spus: "Mergem către adâncul din noi. "Și se simțea...

Și Părintele ce-a spus?

Păi, n-a mai răspuns, simțeam că se roagă. El ar fi dorit să termine o carte: **Chipul Profetic al Mântuitorului.** *Scrisese* **Chipul Evanghelic al Mântuitorului -** *adică, așa cum El însuși Se mărturisește pe Sine (Mântuitorul), potrivit* **Sfintei Evanghelii** *(acolo unde vorbește El). Iar dincoace, în Chipul Profetic... - cum l-au văzut Profeții în Duhul Sfânt (Duhul Sfânt care a grăit prin Prooroci). Iar alta urma să fie* **Chipul Apostolic...** *(cum l-au văzut Apostolii pe Mântuitor) - așa cum apare el la Sf. Apostoli Petru, Pavel... Ioan...*

Și-o să-i continue cineva lucrarea?

Depinde, mie mi-a dat încredințarea să completez puțin **Chipul Profetic.**

Care-i început, nu?

Care-i lucrat în cea mai mare parte. Mai era, în cartea asta, la Profetul Zaharia de adăugat ceva - a spus el. Cu restul cărților,

nu știu ce va fi (nu putem noi lucra. în locul lui), fiecare are pecetea personalității lui. Dar asta ar putea fi terminată. **Chipul Profetic,** *și d-na Lidia Ionescu, fiica Părintelui Stăniloae, a strâns toate documentele fi manuscrisele (se află in casă), fi când va veni la primăvară, atunci se va decide.*

Dar unde e doamna?

Dânsa-i la Freiburg. în Germania, locuiește cu fiul ei. Dumitru (Dumitraș) - după numele bunicului.

Cum a fost condus pe ultimul drum Părintele Stăniloae?

După ce l-am îmbrăcat și împodobit - la Spitalul Fundeni, unde s-a săvârșit din viață - am mers imediat. însoțit de Sorin Dumitrescu, și, amândoi, ne-am luptat să luăm o ultimă decizie, anume, unde să fie așezat? Sigur că Facultatea de Teologie ar fi dorit să fie la Sf. Ecaterina. unde a fost profesor. Or, noi am zis că este o personalitate care depășește limitele unei facultăți și să fie depus în Patriarhie. A fost să fie atunci și o ședință a Sf. Sinod. Și-atunci am mers la Părintele Patriarh, rugând și pe alți ierarhi (Părintele Mitropolit Daniel, Părintele Mitropolit Antonie) ca să ne susțină și am propus Părintelui Patriarh ca să fie depus în Catedrală, deși acolo numai Patriarhii au fost depuși. Dar a consimțit Părintele Patriarh și l-am depus în Catedrala Patriarhiei.

Marți, 5 octombrie 1993, s-a săvârșit din viață, deci, și joi, 7 octombrie, a fost scos (era o zi luminoasă) în fața Catedralei, între Palatul Patriarhal și Catedrală. A fost făcută slujba de către Părintele Patriarh, cu Mitropoliți, Arhiepiscopi, și, după aceea, am înconjurat Catedrala și am mers la Cimitirul Cernica.

Și-acolo - aici, la Catedrală - a vorbit Părintele Patriarh Teoctist, Prodecanul Facultății de Teologie, Părintele Radu Dumitru, și un student. Și de la Academia Română au vorbit, parcă, Dl. Surdu și Dl. Virgil Cândea. Iar la mormânt au vorbit Prof. Păcurariu, Decanul Facultății de Teologie de la Sibiu. Părintele Mitropolit Daniel și cu mine, cel care vă vorbesc.

Sorin Dumitrescu n-a vorbit nicăieri?

El a însoțit mereu, dar n-a vorbit.

Dar studentul - ții minte cum se numește? Nu-i Radu Preda?

Nu, nu, precis nu. Unu' care-i și actor, fla. Radu Preda s-a ocupat de Țuțea, mult. Da, de Petre Țuțea. II știu...

A, a fost Răzvan Ionescu, actor la Teatrul Național și student la Teologie.

Acum, să spun câteva cuvinte despre persoanele pe care le-am mai cunoscut în viață. Deci, cercul de la Ștefan Nenițescu. Eu eram la Ploiești. Și între legăturile mele duhovnicești, temeinice, se afla un critic de artă (deși prin formație magistrat - de aceea, mulți ani a fost și notar de stat) și-anume Aurel Broșteanu (născut în 1904, săvârșit în '84), în viața lui cunoscuse pe Brâncuși, pe G. Enescu... Pe Brâncuși îl vizitase la Paris. Și era colaborator al "Gândirii". Cine citește colaboratorii, pe versantul ultim al revistei, acolo erau numele lor. Acolo sunt trecuți Ion Petrovici, Blaga și Tudor Vianu, arhitect Enescu. Pan Vizirescu. Oscar Walter Cisek. Și G. Călinescu... Eu eram prea mic (în '44, a dispărut "Gândirea"), ajutam la corectură.

Vă lua Crainic?

Da, Crainic...

Nichifor Crainic...

Da, da, da... Era și Emilian Vasilescu. asistentul lui... Aurel Broșteanu era prieten cu Ștefan Nenițescu - și el critic de artă (a stat și în pușcărie, apoi ii dăduseră o locuință pe "Maria Rosetti" nr. 8).

Aici, aproape de dumneavoastră...

Da. încă pe când eram la Ploiești, venea la Ploiești, la Biserica Sf. Vasile - poate că prețuia nițel predica.

Și, după aceea, l-ați avut aici, la Sf. Silvestru, enoriaș!

Da, venea, aveam scaun special pentru el. Aici venea și Nicu Steinhardt... Ca o familie. De-atunci am început să ne întâlnim la București. Și vă spun că acolo se adunau Edgar Papu, Octav Onicescu, Dinu Pillat. fata lui Dinu Pillat (care e profesoară la ca-tedra de engleză, aici, în București, soțul ei e inginer - venea și el), și venea și Nicu Steinhardt. Și stătea in cămara aceea a lui. foarte retras. Om de o smerenie extraordinară. Și-apoi am legat prietenie. Ștefan Nenițescu. care vorbea curent limbile occidentale (engleză, franceză, germană), dar și grecește, știa și latinește. Ii aduceam de la facultate pe Grigorie Palama în original, in grecește. Ștefan Nenițescu... Am luat parte când s-a săvârșit din viață, in '79. Mă mutasem pe urmă în București - a fost și Alexandru Paleologu la înmormântare și a vorbit. Și așa

ne-am întâlnit... Bietul Dinu Pillat - când s-a săvârșit... A avut suferință grea.

Când ați citit Jurnalul Fericirii al lui Steinhardt, v-ați așteptat să fie așa de ... grozav?

într-un fel, da. în ultimii ani - de când am venit în București - venea aici, se spovedea la mine. Eram foarte intim cu el. Și cu el am organizat parastase și înmormântarea - slujba de înmormântare - pentru Mircea Eliade. Aici, la Sf. Silvestru. Paralel. In momentul în care se săvârșea în Statele Unite, și noi am săvârșit aici. In aceeași zi, nu știu dacă era fusul orar exact același, și-apoi, în fiecare an, parastasele aici le jaceam. Mi-aduc aminte, odată, la un parastas, era delegatul de la Ambasada Angliei, cel al Olandei și al Belgiei - mi se pare...

La parastasul lui Eliade?

Da.

Și-n fiecare an venea Steinhardt?

Păi, Steinhardt avea o locuință aici, vizavi de Universitate, pe strada Bursei. Și după ce s-a mutat la Rohia, venea în București și-și lua pensia.

Vreau să zic, venea la parastasul lui Eliade?

A! Păi cu el le-am organizat, nu numai că participa. împreună ne sfatuiam și, cât a trăit sora lui, Corina (a lui M. Eliade), și cu dânsa, și cu alți prieteni. Aici, mereu s-a săvârșit. Steinhardt se

întâlnise la Paris cu M. Eliade, a făcut un periplu prin Occident. Mi-aduc aminte, o dată la parastas era reprezentantul Puterii, și am trimis vorbă dacă pot să țin un cuvânt. Și mi-a dat dezlegare.

De cine era reprezentată Puterea?

Ei, de un securist...

Unde era?

In biserică. Păi. dacă veniseră din partea Ambasadelor, nu trebuiau să păzească?

Și cui i-ați cerut voie?

Am trimis vorbă dacă să țin și un cuvânt la parastas. Erau din afară. Vorbea cineva in public de M. Eliade și de alții? Eu am spus trei vorbe, și-anume, că, iată, un român este numărul unu pe planetă intr-un domeniu. Și așa e. în Istoria Religiilor este numărul unu El a fost o turnantă, in Istoria Religiilor. Asta a fost prima idee, și a doua, tocmai această turnantă. El a demonstrat că Sacrul, Divinul, nu e o achiziție evolutivă în istoria umanității, ci una constitutivă condiției umane. Religia este constitutivă Prin religie, omul devine Om. Și-al treilea lucru, iubirea ca factor fundamental. A spus că am zis bine, mi-a trimis vorbă și a zis: "Uite, Părintele poate să concentreze in 4-5 minute ceea ce face de-atâtea ori într-o oră." Eu vorbeam mult.

Sorin Dumitrescu m-a rugat atunci să dau în presă că ar trebui să i se facă părintelui Stăniloae funeralii naționale. El a și făcut un apel să i se facă funeralii naționale. Totuși, ele nu s-au mai făcut.

Ba eu consider că, așa cum s-a desfășurat acest moment final - final aici, in contextul istoric, nu eshatologic -, a avut real pecetea/expresia unor funeralii naționale. întâi, așezarea in Catedrala Patriarhiei, după aceea scoaterea afară - aproape întreg Sinodul; coroane a avut de la Președinție, de la Guvern, de la Academie, de la toți. Și aici, în Dealul Mitropoliei, în platforma dintre Palat, Patriarhie și Parlament - Camera Deputaților, și cei care au vorbit, delegați de pretutindeni; repet, au fost fune-ralii naționale.

Moartea Părintelui Stăniloae a fost asociată de Sorin Dumitrescu cu moartea lui Eminescu. Spunea că sunt cele mai mari spirite ale României.

Să mă iertați dacă spun eu am sugerat. Zice Nicolae Stroescu - Stânișoară că-i prea exagerat. Nu-i adevărat. Eu așa socotesc. Părintele Stăniloae e unul dintre cele mai mari spirite ale neamului românesc. Și eu nu-l socotesc mai prejos decât Eminescu. Cu nici un chip. Și toată misiunea lui - a Părintelui Stăniloae - este atât de completă și de complexă, încât în duhul Sfintei Ortodoxii el răspunde la întreaga problematică umană și noi îi socotim ca unul dintre Sfinții Părinți.

Părintele Stănilaoe este deja lângă Sfinții Părinți

Deci credeți că Părintele Stăniloae este Sfânt?

E cu putință, dar, deocamdată, el este deja alături de Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigor ie Teologul, Sf. Grigor ie de Nyssa, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Maxim Mărturisitorul, Sf. Ioan Damaschin, Sf. Simion Noul Teolog, Sf.

Grigorie Palama - un urmaș al lor. El este un Sfânt Părinte al veacului 20. Da, pentru că Duhul Sfânt lucrează și nu-i sărac; așa cum spune Mântuitorul: "Dumnezeu nu dă Duhul cu zgârcenie (cum am spune noi), ci îi dă plinătate".

Ce e frumos pentru mine și, oarecum, neobișnuit, e că apro-pierea umană (deci, ați trăit în aceeași vreme, ați fost apropiați - nu știu dacă pot spune prieteni) n-a ucis venerația.

Continuitate duhovnicească a fost. Era o prietenie, dar mai ales o intimitate în Duhul Sfânt. Și era o mare mângâiere pentru mine că eram lângă un om de geniu. Pentru că eu îl socotesc un om de geniu, și am cunoscut în viața mea un om de geniu, cu care comunicam foarte intim. Bunăoară, am scrisori de la dânsul - nu doar felicitări - dar scrisori așa de intense. în contextul firesc al vieții, social dacă vreți. Bunăoară, sunt două surori - una dintre ele e Mioara, care este profesoară de poloneză la Universitate, și avea foarte multă grijă de dânsul, iar sora ei. ceva mai mărișoară, fostă călugăriță la Vladimirești. se îmbolnăvește, ajunge în spital - și el îmi trimite o scrisoare: "Părinte Galeriu. du-te la spital, că sora Elena e bolnavă." Sau lucruri de-astea. Și am scrisori, asemenea scrisori de la dânsul. Și altele, de alt gen. Mă roagă anumite lucruri. în diverse situații. De medicamente. Când am fost la Taize și i-am spus Fratelui Roger că are nevoie de medicamente pentru prostată, imediat am primit medicamente. Și altele. Când am fost în Germania, am fost bucuros (în august am fost în Germania) să dau din bănuțul meu, dar să știu că-i e de folos Părintelui Stăniloae. Și i-am adus medicamente, și le primea cu atâta smerenie, bunătate și deschidere sufletească, încât, o dată cu suferința, după împrejurările acestea, sufletul lui

se deschidea cu mare adâncime și delicatețe; iar la înmormântarea soției sale am vorbit...

Când a murit?

Ea a murit prin martie, în același an. El a murit la șase luni după ea. El a și spus: "Vreau să vorbească Părintele Galeriu", și am înfățișat casa lor, mediul în care el lucra, iar ea era îngerul păzitor. Și. cum a declarat dânsul odată, unor străini teologi: "Ați cunoscut vreun sfânt in viață?" "Da. am cunoscut". "Cine?" "Soția mea". Așa a mărturisit el. Și cum primea ea sufletele deschise, cum îl ocrotea, cum se ruga lângă el...

Mi-aduc aminte de un mare teolog care avea un ucenic. Și îi spunea ucenicului când el scria: "Roagă-te! Roagă-te! Roagă-te!" Ei bine, ea a fost un rugător lângă dânsul, și în felul acesta era o comuniune despre care spune Mântuitorul: "Doi sau trei în Numele Meu, sunt în mijlocul lor". Și am vorbit eu, a zis după aceea: "Vai de mine! Nu știu cum ai vorbit, Părinte, dar nu credeam să se poată spune așa de frumos despre soția mea". Da... Asta l-a mângâiat sufletește... Și de aceea n-am putut lipsi - era poate un protocol, ar fi socotit cineva - dar am vorbit la mormânt. II preamărești pe Dumnezeu când cinstești un asemenea om. Pentru că in el era Duhul lui Dumnezeu... Fără haine, fără nimic. O mână de oase - un spirit atât de mare, într-o mână de carne și oase. Extraordinar! Pe mine asta m-a copleșit. Cum spune Profetul: **"Oare cine este? împăratul sau ostașul? Bogatul sau săracul? Dreptul sau păcătosul?"** *Vezi numai oasele. Să știi și să fi trăit lângă această mână de oase și de carne, realitatea vie a unui spirit atât de mare, atât de bogat, atât de imens, atât de uriaș.*

In viață, permanent a fost și o căutare.
De la Dumnezeu vine. Aceasta neliniște vine
de la pierderea legăturii cu Dumnezeu, de la ieșirea din Rai

Tocmai încercam să vă întreb: cine v-a susținut în viață? Părintele Stăniloae, înțeleg, a fost unul dintre susținătorii dumneavoastră. Și mai departe? Cine v-a susținut?

Da, nici vorbă că da. Uite, în viață permanent a fost și-o căutare. De la Dumnezeu vine. O neliniște interioară. Filosofii spun că neliniștea este începutul filosofici. Dar această neliniște vine de la despărțirea omului de Dumnezeu, de la ieșirea din Rai. De la pierderea legăturii cu Dumnezeu. De-acolo vine neliniștea, angoasa existențială. Filosofii o numesc începutul filosofici. Vedeți, cum spunea Teodor Popescu când vorbea despre încercările de reunire între Apus și Răsărit după 1054: "încercările de reunire au început din momentul rupturii." Așa și aici. încercăm lupta de reunire cu Dumnezeu prin neliniștea de care vorbesc filosofii și care a începui din clipa despărțirii. Gândiți-vă la faptul acesta, capital: Nimic nu se naște decât din comuniune. Nu ne naș tem din unul. Nu ne naștem din celibatari. Ne naș tem din comuniunea părinților. Or. dacă din relația mea pe orizontală, soție, se nasc urmașii noștri, cum se poate naște o treaptă mai înaltă fără comuniune? Se poate? Fără nuntă se poate? Ei. dar cu cine să mă cunun? Dacă omul se naște printre oameni, ori printre animale, cum spun oamenii de știință, cum a ajuns omul la umanitate? Unu. Doi: cum realizez saltul? Cu cel asemenea nu poți realiza nici un salt. Este posibil doar din logodna și cununia mea cu Cel care este mai presus de mine, cu Dumnezeu. Deci, există o

logică în credință cum nu vă închipuiți. Când de-abia ai cercetat - cât e cu putință - tot ce spun oamenii (savanții, filosofii), ajungi la un fel de capăt. De-aceea a zis un om duhovnicesc: **"Numai cel care n-a ajuns până la capăt se întoarce".** *Nimeni din cei care au ajuns nu s-a mai întors. După ce epuizezi tot ce-ți oferă oamenii, sărmanii... Carlyle, omul ăsta, gânditor englez, în timpul vieții glumea pe seama primului Sinod Ecumenic de la Niceea, ridiculiza chiar Sinodul din 325, convocat de Constantin cel Mare, care, după ce a asigurat pacea politică a Imperiului, a dorit să aducă pacea spirituală în Biserică, pentru că se întinsese erezia lui Arie, care tăgăduia Dumnezeirea Mântuitorului. Atunci Sf. Atanasie cel Mare a lansat formula:* **Omousios.** *Când se întâlnesc doi miniștri de externe, se spune "omologul lui".* **Om o,** *adică același rang, distincție, funcție, slujire. Ousia înseamnă ființă, în grecește. Deci, "de-aceeași ființă". Dar unii, în luptele acelea, încercau o formă de compromis, să zică "asemenea" - nu "de-o ființă"; or, "asemenea", în grecește, este omoisios. Un diftong* **oi,** *adică lui* **o** *îi mai adaugi un* **iota,** *un* **i.** *Și Carlyle ridiculiza și încerca el.să facă haz: "Uite, s-au certat oamenii pentru jumătate de vocală". Pentru* **iota** *asta. Dar când Carlyle ajunge bătrân, bolnav, nu mai vede, atunci îi citește un băiat din* **Scriptură** *despre Mântuitorul. Și citindu-i din* **Evanghelie** *cuvintele Mântuitorului: "Viața veșnică aceasta este. Să Te cunoască pe Tine Singur, Adevăratul Dumnezeu, pe Iisus Hristos pe care Tu L-ai trimis...", atunci deodată el smulge acest strigăt: "Spune Tu, dacă ești numai om, ce poți să știi mai mult decât mine? Dar nu, nu. Dacă Tu ești Dumnezeu, atunci Tu ești Mântuitorul meu, Tu știi mai multe decât mine, Tu mă poți*

mântui". Nu-i problema capitală asta? Nu?

Ba da... cred că da.
Cu Părintele (ialenu intre GENEZĂ și APOCALIPS.!

Or, de asta am fost "mușcat" și eu, de la tinerețea mea. De cum am început să-mi pun marile probleme. Neliniștea mea interioară a crescut... încă din primii ani de studenție scriam: "Murim, nepricepând misterul". Doi filosofi și gânditori mari au fost atunci alături de mine: Berdiaev - pe care-l citeam: **Esprit et liberte, De la destination de l'homme -** *și Stăniloae:* **Sf. Grigorie Palama,** *apoi. în '43:* **Iisus Hristos sau restaurarea omului,** *articolele din "Gândirea". Și Petrovici a publicat atunci* **Dincolo de zare,** *în "Gândirea".*

M-a marcat profund **Metafizica** *lui Nae Ionescu. Pe Tudor Vianu îl prețuiesc și iubesc mult, era om de o distincție rară. Dintrefilosofii germani, Jaspers și Heidegger m-au interesat*

Mărturisea Petrovici, atunci, această experiență spirituală: **Dincolo de zare.** *Unii îl acuzau că el. după pușcărie, de-a lungul unei vieți, ar mai fi scăldat-o cu credința. Dar mi-aduc aminte, între altele, ce-a spus el: "Se spune că Lazăr (cel care a fost înviat de Domnul din morți), după ce a revenit la viață, privea numai Dincolo - nu mai privea, aici. înapoi". Petrovici... Deci, propriu-zis, părinții mei spirituali se numesc: Stăniloae. Berdiaev, Laberthonniere -*

care era într-o luptă cu Jacques Maritain, cu tomiștii - Crainic, Nae Ionescu. Nicolae Paulescu.

îmi aduc aminte, când am citit **Metafizica** *lui Nae Ionescu, "tipul sfântului", "tipul pelerinului", "tipul mirelui" m-au marcat profund... Mi-am făcut teza de licență la Crainic.* **Despre**

(ti Părintele Galeriu intre GENEZĂ fi A POC 'A LIPSĂ

îndumneze-irea omului. *Atunci am luat eu legătura cu* **Filocalia,** *propriu-zis, cu manuscrisele (textele) filocalice de la Academia Română. Asta l-a impresionat și pe Crainic, am folosit vreo optzeci de titluri în Bibliografie. Ei, pentru o simplă licență a unei facultăți, optzeci de titluri părea multișor. Asta l-a impresionat. Alții veneau cu 5-6 titluri, ca să scape.*

Eu am lucrat toată vara anului 1942. Astfel m-am întâlnit eu cu Părinții Bisericii, cu Sf. Ioan Scărarul, cu Sf. Simeon Noul Teolog - care fuseseră traduși în manuscris, mult de tot - pe lângă ceilalți Părinți mai cunoscuți (mai puțin filocalici), mai pragmatici: Sfinții Vasile, Grigorie, loan Gură de Aur. Dar aceștia, Părinții Filocaliei, Sfinții Antonie cel Mare, Evagrie, Macarie, Nil Sinaitul, Nil Pustnicul, Nichifor din Singurătate, loan Scărarul și Isaac Șirul - toți aceștia au lucrat asupra sufletului meu, iar din filosofia contemporană cei care m-au marcat au fost Maurice Blondel. Louis Lavelle, cei din jurul revistei "Esprit", condusă prin anii '50-'60 de Jean-Marie Domenach...

Apoi, am mai avut avantajul că am prins "dezghețul" din '60- '70, când mi-am făcut teza de doctorat și atunci am avut acces la Biblioteca Academiei, la Fondul Special. Mare șansă și doi sunt cei cărora o datorez: Tudor Vianu - pe care îl

prețuiesc și îl iubesc foarte mult. L-am și văzut o dată: eu mergeam la bibliotecă, și el a venit la Sala Academiei (era directorul Bibliotecii Academiei), și apare cu ținuta sa, într-adevăr de gânditor, de filosof, de intelectual. îmbrăcat în haină neagră, pantofi negri; când s-a apropiat de ușa clădirii bibliotecii, m-am dat la o parte, să-l las să intre, dar el nu a vrut - mi-a făcut el loc, la prima ușă. La a doua ușă, m-am retras, l-am poftit eu și a trecut, iar când întreb, mai mult pentru a mă convinge, cine e, "A, păi e directorul nostru, domnul Vianu".

Așa mi s-a întipărit el. ca om de distincție rară, și când am citit prelegerile lui de filosofia culturii, unde spune următorul lucru: "Toate valorile - și el este unul dintre filosofii valorilor - economice, afective, juridice, estetice, morale, toate sunt integrabile". Adică, sunt elemente care se integrează intr-o viziune unitară asupra existenței. "Singură valoarea religioasă este integrat ivă". ca o boltă, le- a integrat pe toate, dă sens existenței. Mi-am dat seama că acesta e un om al viziunii integrale, a! întregimii și al persoanei umane in realitatea ei deopotrivă profundă, comprehensivă. Revenind la filosofi, spuneam: intre cei germani. Jaspers. Heidegger.

Dar Jaspers a fost ucenicul lui Heidegger. De ce începeți cu el.'

Intr-un anumit fel. Jaspers nu-i chiar un ucenic și ca vârstă e cu vreo 5-6 ani mai mare...

Nu, nu...

Ba da, precis. El. Jaspers, are pregătire de medic psihiatru. Și am citit **Metafizica** *lui. ediția din 1932 - am și citat-o în teză.*

L-am confundat pentru o clipă, probabil - ca psihiatru - cu Freud.

Heidegger e născut in 1889, iar Jaspers in 1883. Deci, spuneam, dintre filosofii germani el m-a interesat, și Heidegger.

Pe Heidegger l-au socotit pe nedrept, unii, necredincios: el a spus: "Cu Dumnezeu nu poți comunica decât in lumea sacrului". De aceea. **Sein zum Tode** *(Ființa spre moarte)*

are două semnificații, adică moartea se înscrie in inima vieții și nu spre sfârșitul vieții, și nu negreșit doar că noi suntem ființe condamnate morții. ci poate și

unei morți, morții unui anumit mod de a vedea lumea. Trebuie răstignit acest mod și trecut prin lumea sacrului, ca să ajungi la Dumnezeu. De a ajunge acolo, de a dejuga acolo - ultimul popas.

X

Ați amintit și de Kierkegaard.

Da, de asemeni este unul dintre filosofii care m-au pasionat - am citit în tinerețe partea lui Grigore Popa despre Kierkegaard, apoi Jean Vaal - **Etudes kierkegaardiennes.** *care e o analiză mai largă, am citit și altele.*

Balanța lui Iov *de Șestov m-a pus pe gânduri ' Soloviov, Berdiaev, Bulgakov mi-au fost aproape.*
Părintele Stăniloae mi-a dat o carte de Florensky.
Excepțională e sinteza lui Lossky

Au mai fost, de asemeni, Gabriel Marcel, Louis Lavelle (filosof al valorilor, foarte apropiat de noi, de ortodocși), Laberthonniere, Jean Lacroix... Oamenii aceștia mi-aufost apropiafi. Vă spuneam, că, acolo, la Biblioteca Academiei, am avut acces la Fondul Special (Sala 3), unde se căpăta un permis special. Și-atunci, Tudor Vianu și Vlădescu-Răcoasa, adjunctul lui operativ, mi-au oferit posibilitatea asta. Și

acolo, în vremea aceea (când oamenii nu aveau acces la cultura occidentală), atunci citeam și "Voprosîie Filosofii" (și filosofii sovietici se zbăteau să "iasă" niței), dar am întâlnit literatura aceasta apuseană, filosofia apuseană. Acolo l-am citit pe Mircea Eliade, apoi autobiografia

spirituală a lui Berdiaev...

Tocmai, despre filosofii ortodocși ruși - Soloviov, Bulgakov, Rozanov, Florensky - l-ați numit numai pe Berdiaev...

La început. Dar pe urmă ce s-a petrecut ? Pe urmă, l-am întâlnit pe Florensky. Prima oară, în '56, am obținut de la Părintele Stăniloae un volum cu extrase din filosofii religioși ruși. între care, sigur, era și Florensky, și alți filosofi ruși.

Soloviov?

Nu, nu Soloviov. După Soloviov...

...Berdiaev, Șestov, Bulgakov...

Nu, mai puțin cunoscuți. Pe Șestov l-am citit pe urmă și, în vremea aceea. **Balanța lui Iov** *m-a impresionat mult, l-am citat eu și în teza mea, așa...*

Rozanov, Lossky?

Nu Rozanov... Feodorov, Rozanov, ăștia sunt mai vechi - filosofi de la sfârșitul veacului 19 și începutul secolului 20.

Bulgakov?

Nu știu dacă era acolo ceva din Bulgakov. Bulgakov e teolog. El a predat întâi Istoria Doctrinelor Economice la Universitatea din Moscova, dar pe urmă s-a convertit, așa. Dar ceilalți teologi - i-am citat eu mai mult acolo. în **Jertfă și răscumpărare -**

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAI.IPSĂ

Bubnov a publicat un volum cu extrase din ei, din... Mi se pare că era și Simon Frank în volumul ăsta, și Karsavin, și alții; și atunci am luat eu la cunoștință mai mult, îndeosebi de Florensky, **Stâlpul și întărirea adevărului.** *Și l-a tradus un duhovnic al meu, Părintele Gh. Roșea. Și la Iași a fost tradus de Părintele Dumitru Popescu și un colaborator - un preot care fusese profesor în Basarabia. Șigur, știau amândouă limbile: și limba rusă, și limba românească. Și întâlnirea cu Florensky - am făcut și o lucrare de seminar despre el,* **Teodiceea -** *pe urmă, sigur, am început să-l citesc pe Bulgakov, Lossky -* **Teologia mistică** *a lui Lossky a apărut în '44, a sosit în vremea aceea și in România, și am pus mâna pe ea.*

Și Părintele Stăniloae avea prețuire pentru Lossky...

Da, da... Acest compendiu al lui (adică o sinteză, așa e și numită: **Essai sur la Teologie Mistique de l'Eglise de l'Orient),** *un eseu (cam 240 de pagini), o sinteză excepțională a lui Vladimir Lossky, care a fost tradusă la noi de un asistent al nostru. Vasile Răducă. și a fost publicată de Sorin Dumitrescu, la Editura Anastasia.*

Și acum a mai apărut una, la Editura Enciclopedică.

Da, aceea e un fel de introducere in teologia ortodoxă, tradusă din engleză. Da. teologii ruși reprezintă un fenomen istoric în Occident. Ei au emigrat. Citiți autobiografia duhovnicească, spirituală a lui Berdiaev. el explică acolo întâlnirile lui cu acești mari teologi, încă de la începutul veacului. O parte dintre ei fuseseră marxiști. Și Berdiaev, și Bulgakov - din tinerețe. In 1889 abia, Berdiaev (era născut în 1874) va scrie

(u Piinniele Galeriu intri' GKMI'ZA și A!(X 'AI.IPS.4*

despre **Individualismul în filosofia marxistă** *sau cam așa ceva. Deci, vedea că persoana este anulată.*

Aveți o memorie! Țineți minte, la toți, anii de naștere, și...

Așa a fost. Am memoria cifrelor. Nu știu de unde. De la Dumnezeu... Memoria o am foarte bună, memoria cifrelor.

A oamenilor...

Și-a oamenilor, și in istorie - așa a fost să fie.

Țineți mereu să intrați în istorie...

Nu, nu în istorie. Dacă n-ai viziune, nu se poate. Vedeți, noi...

Pentru continuitatea ideilor aveți memorie...

Da. și pentru un neîncetat suiș in istorie sau demers in istorie. Eu, in primii ani - formația mea este de Teologie Fundamentală, de Sistematică, Dogmatică - am predat Istoria Religiilor și un curs de Teologie Fundamentală, din

'74 până în TI. când a venit Patriarh Justin. Atunci el a decis trecerea la catedră prin concurs, și mi s-a cerut să concurez la secția practică (Predică și Cateheză), așa considerând ei - nu zic apreciind - că am oarecare experiență ca preot și duhovnic. Astfel am trecut la secția practică, deci Predică și Cateheză și Pedagogie. Or, la Pedagogie aveam un capitol despre creativitate. Taina asta a creativității. A capacității creatoare a omului. Creatorul ne-a creat creatori, cum spunea Laberthonniere. Și atunci, arătam studenților distincția între două categorii de întrebări. Răspunsuri la întrebările:

Cu Pfiriniele Galeriu intre GENEZĂ și APOCALII'SĂ

Cine? Unde? Când?, și răspunsuri la întrebări care îl răscolesc pe om prin această percuție sau deschidere a spiritului: De ce? și Cum? Ca să vă dau un exemplu, bunăoară, un moment istoric, să zicem din timpul lui Ștefan cel Mare: lupta de la Podul-înalt. Cine au fost angajați? Românii, cu Ștefan cel Mare, și turcii, cu Mahomed (chiar la Valea Albă, Mahomed însuși a venit, cel care cucerise Constantinopolul). Deci, cine? Unde? Podu-înalt sau Valea Albă. Când? 1475 sau 1476. Acestea-s întrebări informative. Dar întrebări formative - care te formează și suscită în tine capa-citatea creatoare a spiritului - sunt: Cum? Pentru ce? De ce s-au produs aceste lupte și cum, cu ce mijloace, cu ce tehnică militară, cu ce viziune strategică? Și-atunci, eu am făcut apel să nu fii un simplu cronicar, ci un filosof al istoriei. Bunăoară. Arnold Toynbee. Știți, el a fost magistrat și afost unul dintre judecătorii de la Numberg. Dar inima lui a fost înclinată către istorie și către filosofia istoriei. Deci, el este un filosof al istoriei, un istoriosof.

Arnold Toynbee spune că noi, românii, suntem un popor autohton, adică istoria aici ne-a pomenit! **’’Cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească.”** *întrebările fundamentale trebuie să-l angajeze pe om*

Și el vede devenirea istorică în raport cu Revelația. Bunăoară, să luăm momentul Moise. O revelație care, iată, instituie neamul evreiesc - nu? Un popor cu o vocație excepțională în istorie. Iar el. Arnold Toynbee, mai spune că noi, românii, suntem un popor autohton. Adică, istoria aici ne-a pomenit. 0 recunoaște el, și asta-i foarte important, recunoașterea unui filosof al istoriei.

(u Pilrintele (uileriu intre (IHXEZ.! y *Al.ll'S.i*

O să discutăm altădată despre poporul lui Israel. Acum poate că e bine - dacă tot ați adus dumneavoastră în discuție cuvântul întrebare, să vorbim un pic despre întrebarea de folos și despre.întrebarea care te duce într-o fundătură. întrebarea sporitoare și întrebarea care te duce în hățișuri sau în pustie. Despre rolul întrebării în credință și teologie poate că ar trebui vorbit.

Da, e de mare însemnătate. De aceea spun Părinții: **"Cine vrea sâ se mântuiască, cu întrebarea să călătorească".** *Dar. totdeauna, întrebările fundamentale! Acestea trebuie să-l angajeze pe om. Deși întrebările care privesc condiția*

umană integral mi-aduc aminte de Simone Weil, nu cea care a fost președinta Consiliului Europei. Un filoso f - o femeie deosebit de rafinată. Are ea o carte **La pesanteur et la Grâce.** *A fost foarte aproape de Mântuitorul Hristos. Gata să se boteze, chiar. Născută în 1909. și s-a săvârșit, cu o combustie spirituală excesivă. în 1943. Deci. 34 de ani a trăit. Și prin 1928-1929 era studentă, știți, și era atunci un fel de revoluție - prima formă de revoluție de acest tip - in China. Marșul ăla vestit al lui Mao Tze Dun.*

Marșul cel lung...

...cel lung, despre care a și scris Andre Malraux **Condiția umană,** *de-a spus el, acolo, că numai omul e în stare să se bată pentru idei, înțelegeți. Și-atunci stă de vorbă cu Simone Weil. Iar ea - în loc să se angajeze în probleme fundamentale, ca sensul existenței - angaja și probleme practice (de mâncare, de îmbră-căminte). Și atunci, spune: "Ei. dragii mei, totuși, când n-ai de mâncare, nu știu cum să mai filosofezi". Chiar ea spunea, înțele-geți? Ea. care a fost atât de aproape de Mântuitorul... Gândirea ei e aproape numai în*

('u Pflriniele (Galeriu între GENEZĂ și APOCAL1PSĂ

Evanghelie. *E evreică, de-aceea spun. Și s-a format ea, bine, pe lângă un altul pe care l-am prețuit mult, Gustave Thibon, un gânditor religios, practic, un om al înțelepciunii, ca și Gabriel Marcel. Atunci când vrei să dobândești desăvârșirea, trebuie să înțe-legi că desăvârșirea este un abis de smerenie.*

Ce e Raiul? - zicea Crainic: "Prăpastie de smerenie".

Prăpastie de smerenie, abis de smerenie.

Adânc, da, el zicea "prăpastie de smerenie".

Și dacă desăvârșirea este un abis de smerenie, atunci întrebarea cea mare, ca să putem avea putere să dobândim desăvârșirea, este: "Ce este smerenia?" Și a fost întrebat Teofil Părăian, de la Sâmbăta de Sus, ce înseamnă a fi smerit, întrebat de un director de fabrică, în timpul lui Ceauș eseu, deci în timpul unei dictaturi. In timpul dictaturii, directorul l-a întrebat ce înseamnă să fii smerit, dacă e bine să fii smerit față de muncitor (era cultul proletariatului) și, deci, dacă proletarul poate să dispună de proiect. Directorul întreba: Ce să fac eu ca să fiu smerit? Trebuie să-l las pe proletar, pe muncitorul acela care vrea să mă conducă, să impună proiectul pentru o schelă?

A zis bine Teofil Părăian de la Sâmbăta:
a fi smerit înseamnă să îți știi locul!
"Smerenia e haina lui Dumnezeu"

Ei, cum a răspuns?

('u Pilriniele (ialeriu intrv (îl'NEZÂ șt AP(X'AI.!PSA

Și-atunci. Teofil Părăian ii spune directorului: "Duhovnicul meu, căruia m-am spovedit în urmă cu niște ani de zile, căruia i-am pus aceeași întrebare: «Ce înseamnă a fi smerit?», mi-a spus că a fi smerit înseamnă să știi să îți știi locul."

Locul în care te afli.

A ști să îți ții locul. Asta a spus Teofil Părăian.

Da, foarte bine...

A știi să îți ții locul!

Să-ți știi și să-ți cunoști locul și anume...

...vocația. Da. dați-mi voie. Locul tău față de Dumnezeu. Precis. El e Ziditorul, tu ești făptura. Iar față de semenii noștri, noi suntem toți deopotrivă, dar fiecare răspunde înaintea lui Dumnezeu cu slujirea lui. cu locul pe care i l-a încredințat, cu vocația lui. Și a-(i împlini vocația, fie că ești rege. împărat, conducător de stat, ministru sau portar. înțelegi. .

Ce înseamnă a-ți ține locul, ca Profet?

Ei, afi un instrument.

Deci, Harul.

Harul, cum zice Profetul Ieremia - aici el are un cuvânt grozav:

"Din gura lui Dumnezeu, *spune el,* **din partea lui Dumnezeu, Cel ce deosebește între drept și nedrept (altfel spus, între bine și râu) ca și gura mea va fi".** *Gura mea se va chema deci.*

Deci, minunea în care se fixează instrumentul...

Da, instrumentul este duhul omului care poartă Ochiul lui Dumnezeu în el, tronul lui Dumnezeu în el, spiritul. Că noi deosebim intre suflet și spirit, înțelegeți? Adică, cel care are conștiința harului în el, ca să vorbească Gura lui Dumnezeu, încât Părăian a zis foarte bine: "A știi să-ți ții locul". Locul și răspunderea lui. Da, noi așa am gândit întotdeauna, să-ți cunoști locul tău în lume. Așa, la fel și noi am gândit, și-n raport cu Dumnezeu - precis. Nu poți să schimbi...

E bine să existe amândouă... Pentru că s-a rostit pe un tip de spunere, și Teofil Părăian pe alt tip de spunere.

Da, da, dar sunt in consens.

Unul e tipul teologului, Dumneavostră, și altul e tipul cuviosului - Părăian.

Dar de consens. Și, de aceea, repet, trebuie și nițel tâlcuită problema. Cum Jrebuie tâlcuită? De ce smerenia este o virtute fundamentală? întâi că e o însușire dumnezeiască. De aceea, Sf. Isaac Șirul numește smerenia **"haina lui Dumnezeu",** *veșmântul lui Dumnezeu. De ce? Pentru că El a luat veșmântul trupului nostru, veșmântul smereniei noastre.*

Adică a devenit... Stați numai puțin! Deci, trupul și omul au dobândit

('u Părintele (iu/crm inirv GENEZĂ șt AP(.X 'AI.IPSĂ

prestigiul locuirii. înlăuntrul omului a fost Dumnezeu. Dumnezeu a locuit înlăuntrul omului?

Da, de aceea, de câte ori te cuprinde tristețea, când te

cuprinde tristețea la neputința trupului tău și-l vezi degradat (nu numai, simplu, obosit, ci desfigurat de-a dreptul), deodată capeți mângâiere: "Da, da, in trupul ăsta a locuit și Dumnezeu".

Văd că aici se reface arcul mare, care ne întoarce la Geneză, acolo unde Dumnezeu a creat toate și despre toate a spus "Bune sunt!"

Da, da, așa este. Și atunci, deodată, trupul, când te gândești că a locuit Dumnezeu in el, nici nu te mai smintește, nici nu te mai scârbește. Adică, frumusețea lui nu te mai smintește, iar degradarea lui nu te mai scârbește. Vezi? Or. din moment ce smerenia esje haina lui Dumnezeu, ea este fundamentală în haina mântuirii. In smerenie, te deschizi. De aceea "Fericiți cei săraci cu duhul" asta înseamnă, nu cum spunea bietul Rădulescu- Motru: "sărăcuții", adică prostuții. Măcar de-ar fi zis proști, pentru că cuvântul "prost" înseamnă simplu, iertat. De aceea se zice Pavel "celprost". Adică cel iertat. De unde vorba "bogdaproste". Adică, Dumnezeu să ierte. Mă pricepeți? Vedeți? Dar el spunea **prostuț,** *în sensul peiorativ. Or, săracii cu duhul - cu duhul, nu uitați! - sunt cei care au conștiința sărăciei lor. înțelegeți, și a simplității, dar și-a sărăciei, adică deschiși unei îmbogățiri infinite. Pentru că atunci când, dimpotrivă, ai conștiința plinătății, ești plin de tine, nu mai încape nimic în tine de la altul. Aici e tragedia! Or. sărac când te vezi, ești deschis infinitului plinătății divine. Și-atuncea, smerenia. într-adevăr. împreună cu iubirea și cunoașterea, alcătuiesc trinitatea, treimea, treimea adevărului.*

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și AP(X'AL!PSĂ

treimea condiției umane; o treime unică în felul ei. Și, simțindu- te sărac, cum zic stareții Versanufie și Ioan, "dedesubt a toată zidirea umană", nu mai cazi niciodată. Cum au zis Părinții: **"Cel smerit nu cade".** *Păi, de ce nu cade? N-are de unde să cadă!*

E dedesubt, sub toată zidirea umană...

N-are unde să mai cadă. Atunci nu te mai sperii, nu te mai înspăimânți de nimic.

"Fiecare să-l socotească în cinste pe altul
mai presus de el."
"Când sunt slab, atunci sunt tare"

De aceea, cum va spune - introducând tocmai tema smereniei - Sf. Apostol Pavel în **Epistola către Filipeni: "Și fiecare să-l socotească în cinste pe altul mai presus de el";** *căci și Fiul Omului, auziți,* **"deși în Chipul lui Dumnezeu fiind, n-a socotit o răpire în Sine -** *mă înțelegi? -* **ci s-a golit pe Sine. S-a smerit pe Sine, chip de rob luând" -** *până la* **"moarte de cruce",** *adică moartea sclavului. Sclavului, pentru că pe cruce numai sclavii erau executați, în forma asta. De aceea. între Apostoli, Sf. Petru, care nu era cetățean roman, s-a săvârșit ca martir pe cruce.*

Nu era cetățean roman?

Nu! Prin cruce s-a săvârșit Sf. Apostol Petru. Iar Sf. Apostol Pavel, care era cetățean roman, prin tăișul săbiei. Da, că avea alt statut, observați... Da, așa, chip de rob luând, și moarte, moarte de cruce. Dar pentru aceea Dumnezeu i-a dat nume, nume mai presus de orice

nume, l-a înălțat în smerenie, și-n jertfii stau învierea și Înălțarea.

Dar Dumneavoastră m-ați învățat că întrebarea bună este "Cum?!" Cum se ajunge la smerenie?

Știți cum zic Părinții? Vezi-ți slăbiciunile și neputințele tale! Dacă nu le vezi... Acelea - slăbiciunile, neputințele, căderile - când le contempli, parcă iți dai seama ce ești. Cum zicea Avraam. **șt** *cum zic Profeții:* **"Vierme sunt, și nu om",**

Și-atunci, dacă vierme sunt, pot fi și călcat în picioare. Dar cum spunea Sf. Apostol Pavel despre aceasta? Că a cerut lui Dumnezeu să-i ridice hoitul...

Da

Și că în slăbiciune mă arăt eu...

Da, da, când sunt slab, atunci sunt tare. Și puterea lui Dumnezeu in slăbiciune se săvârșește. Iezi, asta e marea experiență a sfinților, d-le Dorin Popa, mare experiență! Și-anume, ei au făcut experiența când erau la ultima expresie a căderii, deodată a venit puterea lui Dumnezeu, care i-a salvat.

Dumneavoastră ați spus că sunteți un teolog practic. Vă întreb un lucru practic: de ce e omul tentat (ați spus că, văzându-ți neputințele, te smerești) să vadă numai însușiri bune, și chiar să Ic supradimensioneze?

E orgoliul luciferic - înțelegeți? - care l-a mușcat pe om. Cu șarpele, orgoliul, să vadă el... Deci, acest orgoliu

luciferic...

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCAL1PSĂ

E dat de Satan, da?

Da, originea răului nu stă în om. Și nici în trup, în materie, cum credea Platon. Stă - e de origine angelică - în înger. In spirit, în înger.

Care-i creat primul, dinainte de crearea lumii...

Să omori ceea ce te-a omorât. Asta-i asceza.
Dacă îți lași sufletul robit de trup, atunci trupul își pune pecetea lui, pecetea muritorului.
Pecetea muritorului pe fața sufletului

Da, da... Lucifer ce înseamnă? **Lux** *înseamnă lumină și* **fero** *- port. Deci, purtător de lumină*

îngerul e purtător de lumină! Atunci când te afli într-o intersecție și vrei să știi cum poți să intri și să călătorești pe drumul tău, există oglinzi. Așa sunt îngerii. Stau la intersecție și ți-arată dacă poți intra...

Sunt sfinți care și-au văzut îngerii. Bunăoară, unul dintre ucenicii starețului Paisie, Paisie Agapie, și-a văzut îngerul care-l însoțea și-l călăuzea.

Și acum de ce nu-i mai vedem?

Pe măsură ce s-a extravertit (înțelegeți, îngerii sunt ființe

spirituale), omul a căzut în materie. Eu însumi îmi pun problema

Cu Pilnnielc ('mieriu ini re (/7:.\7.Z.-Î și Al'()(A1.1PSĂ

de ce un suflet nemuritor nu simte sufletul purtător de har dumnezeiesc. Ei. zice Fericitul Augustin o vorbă semnificativă, aici: **"Cel ce nu e duhovnicesc, și în trupul lui devine trupesc, și în duhul lui".** *Adică, duhul lăsându-se stăpânit de trup, de materie (iar zic Părinții:* **"Trupul e o bună slugă, dar un rău stăpân.").** *Or. dacă-ți lași sufletul robit de trup, atunci trupul își pune pecetea lui. pecetea muritorului.*

Asta-i foarte important, chiar clasic.

Păi da. Pecetea muritorului pe fata sufletului. Și zice atunci: **"Treziți, căci noaptea apropie de moarte"** *Invers: când ai conștiința că trupul tău nu e-n mormânt, așa cum zicea Platon. Dimpotrivă, trebuie să ai conștiința că Dumnezeu a suflat in tine suflare dumnezeiască de viață, și că harul tău trebuie să indum- nezeiască trupul, să-l facă duhovnicesc, să-l facă templu al Duhului Său.* **"Și ai omorât păcatul" -** *cum spune Sf Apostol Pavel.* **"Iar voi așa să socotiți: a fi morți față de păcat și vii întru Iisus, Domnul nostru."** *Când ai ajuns să mori față de ce c muritor in tine (și care le-a omorât - că asceza asta înseamnă: să omori ceea ce le-a omorât, le-a ucis). Adică, rugăciunea.* **Evanghelia.** *Tainele, l irtuțile. l'Cghea. Postul - toate acestea sunt armele - armele mântuirii, armele vieții. Și când ai ajuns să mori față de ele. nu poți obține întregimea Adevărului dacă nu ai renunțat la întregimea Căderii. Sf loan al Crucii spune:* **"Trebuie să renunți la tot, pentru a**

obține totul" *Pănuiesc cât a fost de părăginil acest "lotul" - "să facem toiul" - știți, cum se zicea înainte...*

Da, din nefericire.

(tt Pdrimele (. iulenu între GENEZĂ și APOCAI.IPSĂ

Vedeți, de aceea Mântuitorul a spus dregătorului, potrivit ^vangheliei după Luca: "De vrei să fii desăvârșit, vinde tot ce ai, dă la săraci, vino și urmează-Mi Mie." Pentru a obține Totul trebuie să renunți la tot. Și cine-a ajuns mort față de păcat, deci față de ceea ce l-a ucis, se simte viu. Mi-aduc aminte, la Salonic am întâlnit o femeie care avea un ghips - suferise o fractură...

La mână?

La mână. Și-atunci. o creștină credincioasă a scris acolo: "De-ai să mori înainte de a muri, nu vei muri când vei muri. "Am să vă tâlcuiesc altădată ce înseamnă asta. Păcatul a început in spirit. Când Dumnezeu i-a spus lui Adam. "Să nu gustați din Pomul Cunoștinței Binelui și Răului. In ziua în care veți mânca, veți muri negreșit." A murit Adam in ziua aceea? Unii spun că nu. Pentru că, trupește, a murit la 930 de ani. Spiritual, însă, atunci a murit! Atunci a început să moară. Și-atunci, învierea începe de aici. Dacă. moartea spirituală începe înainte de a muri trupește, atunci învierea începe înainte de a muri trupește. Acesta-i marele răspuns care trebuie dat... Dacă ajută Dumnezeu...

Ibporul

ales,
poporul
lui
Israel.
Omenirea
nu poate fi
salvată
om

Iată ce-a spus Einstein: "Dacăi lumea ar lua aminte la profeți și la lisus Hristos, s-ar vindeca de toate relele''

Vreau să vă întreb, întâi, dacă evreii nu-și nasc întreg orgoliul de neam ales dintr-un fapt de normalitate, transportat într-o zonă de proprietate față de alte popoare. Adică, să vedem rolul jucat de poporul lui Israel până la venirea lui Hristos, și apoi rolul poporului lui Israel de după venirea lui Hristos.

Vezi, domnu[1] Dorin. Israelul are o vocație și o misiune deosebită in istorie. E o realitate pe care nici un om n-ar trebui să o omită - așa cum ne este descoperită in **Scripturi,** *prin profeți. Sub aspectul ăsta, social, mi-aduc aminte de o vorbă a lui Einstein: "Dacă lumea ar lua aminte la profeți și la lisus Hristos" - iată, el e evreu, dar pomenește de lisus Hristos (e un sentiment de adorare) - "s-ar vindeca de toate relele din lume." Asta zice Einstein. Deci noi. când vorbim de poporul lui Israel. îl avem în vedere așa cum îi este comunicată misiunea, de la Dumnezeu prin profeți.*

Pentru că sunt și greșeli - ăsta-i un alt aspect'. Noi avem în vedere însă ce a reprezentat acest popor în istoria lumii, istoria legăturilor omului cu Dumnezeu.

Nu trebuie să uităm niciodată că acest popor a dat limba Vechiului Testament. Din el s-au născut profeții, din el s-a născut (după trup) și Hristos. Așa cum spune Sf. Apostol Pavel, îndeosebi în capitolul 9 din "Epistola către Romani", trei valori, trei idei fundamentale se desprind din religia lui Israel: una, credința puternică în Dumnezeu, intr-un singur Dumnezeu, deci monoteismul - Dumnezeu cel unic. Apare și

Sfânta Treime - mai acoperit.

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și AP(X'A1JPSÂ

S-a observat de către Sfinții Părinți, că Sfânta Treime nu se relevează direct, în plenitudine - în Vechiul Testament. Dar este invocat Tatăl - apare numele de Tatăl (și în Vechiul Testament) care-L mărturisește pe Fiul, **"Fiul meu ești, astăzi Te-am născut" -** *zice Psalmistul; și Duhul Sfânt. Mai ales apariția la stejarul Mamvri a celor trei soli (trei îngeri) dezvăluie misterul Tatălui și Fiului și Duhului Sfânt, așa cum. îndeosebi, icoana ortodoxă a reprezentat Sf. Treime plecând de la această apariție de la stejarul Mamvri; atât în icoanele din Sfântul Munte, bunăoară, cât și, mai apoi, în vestita icoană a lui Rubliov. Deci, credința în Dumnezeu a poporului lui Israel; în Dumnezeu, în transcendența Lui (ei (in foarte mult la această transcendență). Adică. Dumnezeu e mai presus de lume.*

Tot Sf. Apostol Pavel spunea că *"Poporul lui Israel va fi cel care va veni ultimul"...*

Numai o clipă, lăsa(i-mă să precizez (din Vechiul Testament) ideile, revelațiile esențiale. Deci, întâi credința în Dumnezeu și în transcendența divină - o subliniază mult un filosof contemporan și teolog evreu, Emmanuel Levinas.

De asemenea, lupta împotriva idolilor. Tot a profeților. Lupta împotriva lor. O luptă pe care o afirmau ei, considerând că închinarea la idoli este ca un fel de desfrâu. mă înțelegeți? De înșelare a lui Dumnezeu. De aceea se folosește expresia **"Eu sunt un Dumnezeu zelos** *(sau* **gelos/'.** *Deci, un fel de desfrâu. Poate se gândeau și la asta... Greșeala Evei aceasta a fost, dacă ea primise Cuvântul lui*

Dumnezeu, a primit apoi și cuvântul șarpelui. Iar Cuvântul, în **Scriptură,** *se identifică cu sămânța - simbolică (vezi Pilda semănătorului, unde Mântuitorul arată că sămânța e Cuvântul lui Dumnezeu). Și, vedeți. Eva a primit și*

('II Pflrmfele (iulcnu infix' (îliXEZÂ și AP(X 'Al.IPSA

cuvântul (sămânța) Diavolului (șarpelui).

De aceea, de-a lungul Vechiului Testament, mereu. Israel este mustrat de profeți, socotind închinarea la idoli ca pe o depărtare de la Dumnezeu, o înșelare a iubirii lui Dumnezeu. La Profetul Ieremia găsim această expresie puternică: **"Te-am iubit cu o iubire veșnică, fecioară a lui Israel."** *Vrând să păstreze puritatea credinței așa cum o fecioară trebuie să se păstreze în puritatea ei - mă înțelegeți? Aceasta este a doua idee mare, fundamentală, a Vechiului Testament (a poporului lui Israel) pe care au cultivat-o profeții.*

întreg Vechiul Testament este o tindere către Hristos, așa cum întreg Noul Testament este creștere din Hristos

Iar a treia mare idee este mesianitatea. pregătirea poporului lui Israel in vederea primirii lui Mesia. Și apare, in istorie, un crescendo al conștiinței umane a poporului lui Israel - tinzând către Mesia, întreg Vechiul Testament este o tindere către Hristos, așa cum întreg Noul Testament este o creștere din Hristos. Profețiile sunt cunoscute chiar de la Căderea lui Adam și a Evei. când i se spune Evei: **"Vrăjmășie voi pune între tine și șarpe, el îți va mușca călcâiul, iar seminția ta îi va zdrobi capul."** *Nu-i acuma răgaz să pomenim mai multe aici. Deci, aceste trei idei fundamentale se revelează* **în** *și se relevează* **din** *Vechiul*

Testament. înțelegeți? Credința în Dumnezeu, lupta împotriva idolatriei și pregătirea venirii Iui Hristos, deci mesianitatea.

Spuneați că ei țin la transcendență, deci au o putere de abstractizare...

(u Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCALIPSA

Mare, mare putere.

...care i-a făcut să o ia înaintea altor neamuri (popoare). Aș vrea să vorbim mai întâi despre lucrul nou, pozitiv care poate să ducă într-o fundătură și, în al doilea rând, despre mesianismul care (aș putea crede eu) a dus la infatuare.

Pe urmă vă spun. Prima idee: puterea de abstractizare. Vedeți. de multe ori s-au întrebat filosofii, oamenii de știință: Cum s-a născut știința - propriu-zis? Biblia stă la originea științei, să știți! Biblia. în Vechiul Testament e viziunea lui Dumnezeu transcendent lumii, dar, totodată, și prezent lumii. Transcendent - cum? Teologia a analizat. Ca ființă mai presus de lume. Ca esență - altă esență decât ființa lumii. Dar și prezent în lume, prin voința creatoare a lui Dumnezeu, și mai ales în om, care a fost creat după Chipul lui Dumnezeu și în vederea unei nesfârșite asemănări cu El.

Și-atunci, observați, acesta este un fapt cu totul revelator. Dumnezeu nu se identifică cu lumea, ca în alte religii sau filosofii panteiste. Dumnezeu e mai presus de lume. Iar omul nu e produsul lumii, ci omul este creat de Dumnezeu ca și celelalte făpturi. dar după Chipul lui Dumnezeu. Și-atunci. omul, creat după Chipul lui Dumnezeu, e între lume și Dumnezeu. Nu produsul lumii, ci chipul Autorului lumii! Or, în această conștiință că omul este un chip văzut în lume al Dumnezeului nevăzut - fiți atent aici, e de mare însemnătate!

-, nu se identifică cu lumea omul chemat să stăpânească lumea! Așa e și porunca dintru început, dată lui Adam: **"Stăpâniți Pământul!"** *Și i-a dat poruncă să pună nume tuturor făpturilor. Deci, lumea nu se identifică nici cu Dumnezeu și nici, radical, cu omul. Pentru că omul are suflare divină de viață în el. Și vă dau un singur exemplu: când evreii au ieșit din*

(u l'tirmlelc (Hilcriii între (il:.\'E7..l și AI(X. Al.ll'S.i*

robia Egiptului, egiptenii se închinau la soare ca la Dumnezeu. Era o invocare a luminii, dar. oricum. într-un anumit fel. aproape panteist. îl identificau pe Dumnezeu cu Soarele. Pe câtă vreme. în valea Ayalonului. la un moment dat, în lupta pe viață și pe moarte cu Amaleciții, losua. cel care îi conduce pe evrei, poruncește Soarelui să stea în loc. Să stea în loc. oprește soarele până ce el biruie. Aici, esențialul nu e doar fenomenul cosmic, oprirea soarelui, și nici chiar lupta. Esențialul este altul: că un om poate porunci soarelui, poate porunci stihiilor. De unde. în Egipt, oamenii se închinau și la soare, și la alte viețuitoare (la boul Apis ș.a.m.d. - atâtea căderi în idolatrie, nu?), aici omul are conștiința că el poate porunci soarelui, stihiilor lumii - că el e mai presus de lume. Și în această conștiință că nu sunt robul lumii, ci eu sunt mai presus de lume, și cu darurile Duhului Sfânt, cu porunca lui Dumnezeu "Stăpâniți Pământul!", cu porunca lui Dumnezeu să pună nume făpturilor, cu darurile Duhului Sfânt (Isaia 11. 1-3) - duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al bunei credințe, temerii de Dumnezeu - cu aceste daruri s-a urzit în om capacitatea (puterea) de a cunoaște și de a face știință. Mă înțelegeți? Și. ca dovadă, oamenii de știință (cei mai mari) de unde au răsărit? Din sânul neamului evreiesc,

din sânul lumii creștine. Nu din sânul lumii afro-asiatice. acolo unde omul se identifică cu natura în chip panteist. Observați, aicea-i originea științei! Puțini și-au dat seama... Și sub un alt aspect: în știință, mereu, viziunea timpului este o viziune ciclică, naturistă - înțelegeți, așa cum se mișcă anotimpurile: pri- măvară-vară. loamnă-iarnă. Așa-i viziunea științifică a timpului. Pe câtă vreme. în **Scriptură** *este altă viziune, a unui timp liniar și transfigurator. Zilele Creației au fost o seară-dimineață. ziua întâi, o seară-dimineață. ziua a doua, o seară-dimineață. ziua a*

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAUPSĂ

treia, și în fiecare dimineață a Creației apărea un alt regn. Deci, viziunea unui timp liniar, nu ciclic! Și asta tot Vechiului Testament i se datorează. Vechiul Testament creează viziunea Istoriei, a înnoirii neîncetate a existenței, a timpului. O dată cu Avraam, bunăoară. Avraam reprezintă un moment crucial. într-un anumit fel, în istoria credinței. Până la Avraam oamenii aveau o viziune retrospectivă - către Paradisul pierdut. înțelegeți? Lui Avraam. când el este chemat de Dumnezeu din Ur-ul Haldeii (și. cum va spune Iosua, dintr-un pământ fi o lume care se închinau la idoli), îi spune Dumnezeu: "Avraame! Avraame! Ieși din pământul tău și privește stelele cerului, sus. Privește nisipul pământului. Înmulțind, așa voi înmulți semința ta, ca stelele cerului, ca nisipul pământului. Și întru tine se vor bucura toate semințiile pământului". "Intru tine" - deci în urmașii tăi. Deodată se schimbă, mă înțelegeți?, e o mutație radicală, de la Paradisul pierdut către un nou Paradis, către un viitor al existenței. către un timp al istoriei. Observați, toate acestea sunt valori ale Vechiului Testament, ale lui Israel, pe care le-a pregătit Dumnezeu. Ce s-a petrecut pe urmă în istorie reprezintă un capitol. altă problematică. Dar*

dumneavoastră mi-a(i cerut să vorbesc de poporul lui Israel și de Vechiul Testament.

Nu, de condiția privilegiată a poporului lui Israel!

E o taină, nu un privilegiu. I-a dat Dumnezeu o misiune, cum iți dă .fi dumitale o misiune, o vocație: și altuia, înțelegi? Aceasta a fost o chemare a lui Dumnezeu. A ales pe cele slabe ale lumii (era rob) ca să rușineze pe cele tari (faraonii erau tari). Și tot ce se petrece cu poporul lui Israel, atât cu chemarea lui Avraam, cu Isaac și lacob - urmașii lui Avraam - care sunt martori ai întâi-

(ii l'iiiintelc (iulcnii inlrc (il-WZA]/'()('Al.l/'S 1

nirii cu Dumnezeu, este uluitor. Gândiți-vă. Isaac, adus ca jertfa, preînchipuie jertfa Mântuitorului, iar lacob. din vrăjmășia cu fratele lui. e nevoit să fugă și i se descoperă atunci scara care lega cerul și pământul. Și îngerii suiau și coborau... Scara va fi un simbol neîncetat al conștiinței umane de suiș. de înălțare. e un simbol de mare însemnătate! Și. în același timp, cei doisprezece Patriarhi, mai ales Iosif cum e vândut și ajunge în Egipt și își salvează frații. Este aici un moment extraordinar: când frații lui îl vând și trece aproape de moarte, și apoi, când el ajunge mare, la curtea lui Faraon, își hrănește frații.. Iar când tatăl se săvârșește din viață, este îngăduit să-l ducă la locul de odihnă al părinților lui. la Macpela, la întoarcere frații gândindu-se că el se va răzbuna... losif iartă.

Vedeți câte valori găsim noi în Vechiul Testament! Chipul Mântuitorului din profeția lui Isaia (Jsaia 53) și din profeția lui Daniel, când apare ca un chiț) al omului, ea un Fiu al omului, da. E. repet, o viziune care crește neîncetat și ne dezvăluie Chipul lui Hristos, al Fiului Omului. Cum spuneam.

Părintele Stăniloae lucra la o carte, asta era ultima lui carte. **Chipul profetic al lui Iisus Hristos -** *n-a apucat s-o termine, și mi-a dat. oarecum, sarcina s-o termin...*

Deci, ce-a reprezentat Israel în pregătirea și venirea lui Mesia? Asta e de mare însemnătate, capitală. Că nu L-au înțeles ei pe Hristos, asta este o altă problemă - o tragedie în istoria umanității. Dacă ei ar fi ascultat pe profeți lăți văzut, chiar Einstein spune), atunci lumea s-ar fi schimbat. Dar Sf Apostol Pavel ne explică în **Epistola către Romani** *(capitolele 9.10.11) și ne spune că Israel a fost, pentru o vreme. închis în inima lui. și s-a deschis ușa neamurilor. Și zice el:* **"Dacă neamurile au arătat atâta slavă și bucurie lui Dumnezeu, care sunt ca niște ramuri din această rădăcină, dar ce va arăta când, în cele din urmă,**

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ >/ APOCAI.IPSĂ

Israelul se va mântui?". *Ce va dovedi el lumii, rădăcina? Și, intr-adevăr, este unul dintre semnele celei de-a doua veniri a lui Hristos: propovăduirea Evangheliei la toată zidirea și venirea lui Israel la Hristos, mântuirea lui Israel.*

Vă spuneam, altădată, că am întâlnit, când am fost în Israel, un semn deosebit. Și-anume, e un grup de credincioși, evrei creștini, care au urmat viziunii unui om al lui Dumnezeu (când am ajuns eu, în '86. el se săvârșise din viață). Acesta și-a pus problema: primii creștini au fost dintre evrei (să știți, până la botezul Sutașului. evreii s-au convertit și au alcătuit prima biserică creștină), dar Dumnezeu a deschis ușa și neamurilor când, la Cincizecime, Apostolii, în lucrarea Duhului Sfânt care a coborât asupra lor în chip de limbi de foc, vorbeau in graiul (limba) tuturor neamurilor care erau reprezentate acolo, înțelegeți? Deci, Evanghelia e menită la toate popoarele lumii și în toate limbile pământului. A deschis ușa neamurilor, și cel botezat dintâi

(despre care se vorbește mai pe larg în Noul Testament) a fost Corneliu Sutașul, botezul lui are o semnificație cu totul particulară. Anume de ce? Și cum? Corneliu era comandantul a o sută de ostași la Cezareea (de pe malul Mării Mediterane, de la Haifa mai sus - prin părțile acelea) și îi apare un înger care ii spune: **"Corneliu, rugăciunile tale și milostivirile tale au ajuns până la Domnul Ceresc, la Domnul Dumnezeu".** *Zice:* **"Ce să fac?" "Trimite la loppe, în casa unuia, Simon Curelarul, se află Petru Simon, ucenicul. Spune-i să vină."** *Atunci Corneliu trimite trei soli. In acest timp. Petru se afla la loppe (lafa de astăzi, la sud de Cezareea). în casa acestui Simon Curelarul, și era amiaza, ceasul al șaselea din zi - cum ar fl ora douăsprezece la noi. Și la rugăciunea din ceasul al șaselea - așa era rânduiala la evreii din Vechiul Testament, așa o*

(u Părintele (mieriu intre (UiXEZA șt AP(X 'AI.IPSA

avem și noi acum: ceasul întâi de la șase dimineața, ceasul trei de la ora nouă dimineața, al șaselea din zi la ora douăsprezece, al nouălea din zi la trei după-masă. Și-așa facem și noi. ceasul al nouălea îl unim cu vecernia - Petru, rugându-se. a căzut în uimire și a văzut căzând din cer un văl. o față de masă, o pânză. Era plină de animale, care. în Vechiul Testament, erau socotite necurate, cu copita despicată - înțelegeți? (vezi Levitic. capitolul 11 - distincția dintre animalele curate și cele necurate) - și cu glas ii spune: "Junghie. Petru, și mănâncă!" **"Doamne, în veac nu m-am atins eu de animale necurate, cum să calc eu voia Ta?"**

In **Scriptură,** *așa se verifică Revelația: o descoperire se face la doi sau la trei, nu unei singure persoane, care poate sa cadă*

într-un fel de închipuire subiectivă

De trei ori s-a auzit glasul acela indemnându-l. adăugând apoi: **"Cele ce Dumnezeu a curățit, tu nu spurca!".** **S7.** *in clipa aceea, au hățul solii în poarta lui Simon Curelarul. trimițând vorbă să-l caute pe Petru. Cei trei soli îi spun lui Petru:* **"Uite, stăpânul nostru te roagă să mergi până la el".** *Atunci Petru și-a luat și el însoțitori, și a mers la Cezareea. Petru a înțeles imediat: descoperirea către el se întâlnea cu descoperirea lui Corneliu. Și-a dat seama că e lucrarea lui Dumnezeu. Vedeți. în* **Scriptură** *așa se verifică revelația: nu numai la o singură persoană. ca să cadă intr-un fel de închipuire subiectivă. O descoperire se face la doi sau trei. De aceea. Mântuitorul a spus: "Unde sunt doi sau trei, Eu voi fi în mijlocul lor". Când i se*

descoperă Maicii Domnului Nașterea Cea mai presus de fire a Mântuitorului, o trimite Domnul la Elisabeta. care, și ea. primise o taină (potrivită ei. chemării ei). Deci, ca să se confirme una prin alta. Acum, când îl vestește pe Corneliu Sutașul. îl vestește și pe Petru. De asemeni, când Saul primește, pe drumul Damascului, marea descoperire a Mântuitorului, Domnul i se arată și lui Anania. și-i spune: "Anania, Anania, iată, Saul te așteaptă în ulița dreaptă." **"Doamne, multe rele a făcut omul acesta și are și aici împuternicire să vină să prindă pe creștini."** *"El este vas ales care să poarte numele Meu la neamuri." Și, deci, atunci Anania merge și îl botează. Vedeți, în Scriptură un fapt se întărește, se confirmă prin altul. Așa și aici: când Petru a intrat in casa lui Corneliu și-au încredințat unul altuia taina, și atunci au vorbit de Mântuitorul, de trimiterea Fiului lui*

Dumnezeu în lume, de propovăduirea faptelor Lui, cărora Petru le fusese martor. Și, deodată, Duhul Sfânt i-a acoperit pe toți ca într-o trenă, și a spus Petru: **"Poate oare cineva să oprească apa, ca să nu fie botezați aceștia care au primit Duhul Sfanț ca și noi?"** *Și aici, găsim un fapt extraordinar (Faptele Apostolilor, capitolul 10):* **"Iar credincioșii tăiați împrejur** *(evreii),* **care veniseră cu Petru, au rămas uimiți, pentru că darul Duhului Sfanț s-a revărsat și peste neamuri."** *Și s-a petrecut un fapt istoric de mare semnificație, puțin luat în seamă, anume faptul că, dacă evreii creștini au văzut că intră și de alte neamuri (elini, romani, arabi și alții), au cerut ca ei să treacă întâi prin Legea Veche, și pe urmă să se boteze. Și. îndeosebi. să primească tăierea împrejur. Și s-a produs o disensiune. Atunci. Pavel (care se convertise mai înainte) împreună cu Justus, cu Bamaba și alții, au mers la Ierusalim, unde erau Apostolii, ca să îi intrebe. Și s-a ținut primul Sinod al Apostolilor, pe la anii 50 după Hristos. Ce să facă, atunci? Trebuiau să treacă și ei prin tăierea*

*împrejur? Și Apostolii au hotărât (vezi Fapte 15. 1***"ca să-L caute pe Domnul ceilalți oameni și toate neamurile peste care s-a chemat numele Meu asupra lor, zice Domnul. Cei care a lacut acestea".**

Lui Dumnezeu ii sunt cunoscute din veac lucrurile Lui. De aceea, eu socotesc să nu tulburăm pe cei ce. dintre neamuri, se întorc la Dumnezeu. Ci să scriem să se ferească de întinările idolilor, fi de desfrâu. fi de animale sugrumate, fi de sânge.

Creștinii evrei s-au simțit izolați, s-au izolat.

Dar nu trebuie uitat că ei alcătuiesc prima Biserică

Aceste spuse au acționat ca o binecuvântare fi ca un pogorământ pentru creftinii din celelalte neamuri. Dar creftinii evrei s-au simții izolați, s-au izolat. Apar in istorie trecuți ca un fel de secte de iudaizanți. Nu trebuie văzul chiar afa. nu trebuie uitat că ei alcătuiesc prima Biserică. înțelegeți, dar s-au izolat. Acum nu mai erau nici cu evreii propriu-zifi. dar nici cu Biserica propriu-zisă, care creflea prin convertirea maselor de greci, romani... Și atunci - acesta-i fapt de mare importanță! - ei n-au luat parte la războiul romano-iudaic, între anii 60-70. în timpul lui Vespasian fi al lui Titus, fi s-au retras la Macpela. dincolo de Iordan. Zeloții au luptat mai mult, fi li se mai urmărefte istoria până prin 132-133. In timpul lui Hadrian are loc răscoala fi sunt infrânți. li se distruge templul fi dă Hadrian un edict prin care ei nu mai au voie să locuiască în Israel. Sunt risipiți in cele patru zări. Dar, o dată cu dorul fi revenirea lor (treptată) in pământul lui Israel (începând de la 1895). apare acest curent de întrebare despre Mesia. Hristos, fi un vizionar - Jean-P.ierre Altermann -

(u Pfirmlcle (ialenu intre GENEZĂ și APOCA! H'SA

pune această problemă: cei dintâi creștini au fost evrei, ce s-a petrecut cu această Biserică? Atâta lume s-a convertit azi. și acest vizionar formulează un mod. o cale de încreștinare.

Cum, părinte?

Iată, celelalte neamuri se botează, dar nu se desființează total ethos-ul lor spiritual, ci se încreștinează și acesta, înțelegeți? Tradițiile lor pot fi preluate și transfigurate... Vă dau un exemplu: când s-au botezat englezii (cei din Insulele Britanice), misionarii lui Grigorie cel Mare, Papa de la Roma, au întrebat: "Ce facem cu templele lor păgânești? Le dărâmăm?" Și Papa Grigorie a spus: "Nu, cură(a(i-le de idoli, faceți sfeștanie, le sfințiți, și gata, ele devin temple creștine. "Atunci, acest vizionar și-a pus problema aceasta: dacă **Evanghelia** *răspândită la neamuri transfigurează, botează, le înduhovnicește unele tradiții ale lor... Bunăoară, gândi(i-vă la africani. Au tradițiile lor. Și-o închipuie pe Maica Domnului la fel ca ei, cu înfățișarea mai neagră - dar asta nu-i o greșeală, nu? Sau cântecele lor... Și așa mai departe. Atunci, cum pune acest vizionar problema? II primim pe Hristos ca pe Mesia, dar păstrăm și noi ethos-ul nostru spiritual. Altfel spus, din Vechiul Testament păstrăm și noi tăierea împrejur și alte legi și porunci care îl reprezintă pe Hristos. Deci, un nou mod de gândire. Astfel au apărut în Israel patru comunități sau patru "familii": la Ierusalim, la Tel-Aviv, la Haifa și la Hebron. In felul acesta se pune astăzi (cel puțin dintr-o latură) problema primirii lui Mesia, încreștinarea poporului lui Israel. Și cam așa credem noi că trebuie văzută calea lui Israel către Hristos.*

Se înțelege, sunt și alte forme. Ei și-au pus problema asta: un evreu care se convertea pierdea legătura cu neamul, înțelegi? In

(u Pflriniclc (.iiilcnu inirv (iENEZA și AP(X Al.ll'SA

Franța, devenea francez. în România devenea român - nu? Or, ei nu voiau să-și piardă etnia. Ce a menținut etnia acestui popor? Tocmai credința. **Biblia!** *Heine a numit* **Biblia**

"patria lor portabilă". Răspândiți in cele patru vânturi, mulți dintre ei. oameni aleși, s-au deschis către Hristos. Aș da exemplu pe Bergson, care vorbește așa de adânc și de frumos despre Hristos și care spune: "Vechiul Testament se desăvârșește in Noul Testament". Vă spuneam cum gândea Einstein... Eu (in foarte mult la un gânditor și filosof evreu. Martin Buber.

E o taină a lui Dumnezeu refuzul lui Hristos de către poporul lui Israel. Hristos, după trup, este dintre ei

"Poporul ales". Asta im plică o poziție privilegiată între neamuri, și ne gândeam aseară în ce măsură poporul lui Israel a reliefat statura de popor ales? Vă întrebam dacă evreii nu au avut orgoliul de a fi elitiști, nemaipăstrând statutul de popor ales; și, mergând altfel, deci, doar pe orizontală, în fizic, nemaitrecând în metafizic, deși ei (cum bine spuneați aseară) au mare capacitate de abstractizare, care tocmai i-a făcut să fie, între popoarele lumii, deosebiți. Tot aici mă gândesc dacă nu cumva au metamorfozat Harul Divin numai într-un bine (pe lumea asta) pentru ei™

Da. e uimitor cum un popor, relativ nu prea numeros, și uneori neînsemnat, care a trecut prin atâtea robii, cea asiriană și mesopotamiană, apoi romană, elenistă, doar prin chemare, prin vocație dumnezeiască (doar așa se explică), a dăruit înaintea lui Dumnezeu și a umanității aceste două mari grupe umane: Profeții

și Apostolii - care n-au, propriu-zis, pereche în istoria

umanității; și ca număr, și ca viziune (Profeții), iar, în Noul Testament, Apostolii și Mântuitorul Hristos, Centrul umanității. Și totuși, i-am ruga ca ei să considere (oamenii din sânul lor), să-și pună problema, întâi, cea mai chinuitoare...Eu cred că nu există pe lume popor care să aibă de răspuns la o așa gravă și chinuitoare problemă, anume, să refuze (ei) pe Hristos (după trup, din ei) și pe Apostoli - o vreme. E și aici o taină a lui Dumnezeu. Altfel nu se poate explica. Dar, când logica (logica divin-umană) îți vorbește că Hristos e unicul salvator al umanității, că nimeni nu poate să salveze umanitatea decât Cel ce întrupează Iubirea, cum pot ei să nu vadă?

Ai dreptul să porți crucea, dar nu ai dreptul să o pui pe spatele altcuiva

)

Vă întreb, părinte, cât poate omul duce?

Asta-i o taină. Auziți cum spun Sfinții Părinți, Grigor ie de Nyssa și alții, și un gânditor ortodox francez (care s-a convertit), Olivier Clement: **"Dumnezeu e adânc, de necuprins".** *Se zice în latină* **Deus absconditus.** *La fel are și omul o taină, cum spune Sf Petru:* **"Omul tainic** *(ascuns)* **al inimii".** *Or, omul ascuns al inimii -* **"Să nu-i dai omului cât poate duce" -** *el duce infinit de mult, dar niciodată să nu pui povara. Ai dreptul să porți tu crucea, dar nu ai dreptul să o pui pe spatele altcuiva, mă pricepi? întrebarea dumitale care a fost, "Să nu-i dai omului cât poate duce?"*

('« l'iirinicle (HIICHU intre < >1 NHZA .•!/'(A Al ll'SA

Da, și cât poate omul duce? Pascal spune că omul e o trestie gânditoare. Se referea, deci, la fragilitatea ființei. Deci, o dată, omul e foarte fragil și îl omori cu o piatră, altă dată, omul e foarte tare, și nu îl omori cu un război.

In trup, da! Dar în spirit, dacă e legal de Dumnezeu cel Fiu. atunci nici o povară din lume nu e pentru el o povară. Dacă e legat de Dumnezeu cel Viu! Dar asta-i o realitate. Cum ați sugerat dumneavoastră adineauri, conștiința aceasta de popor ales, elitistă. cum ați zis. a hrănit în ei un anumit orgoliu!

N-am putea spune "a generat"? Pentru că "a hrăni" duce în altă parte...

Da. a generat, dar știți, orgoliul ți-l hrănește Diavolul (Lucifer), în sensul ăsta, nu Dumnezeu. Pentru că originea orgoliului este la Diavol, la Lucifer. Și noi știm cât chin a dat lui Moise drumul prin pustie. De câte ori s-au răzvrătit evreii. Apoi. Profeții cât au avut de luptat... deși era atât de limpede de luat- aminte la Cuvântul lui Dumnezeu, rostit lui Avraam: **"întru tine se vor binecuvânta toate semințiile pământului."** *Și. prin Hristos și Pogorârea Duhului Sfânt, de-acum înainte apare un nou Israel. Israelul cel Nou. care este Biserica, și care. în toate neamurile pământului, se răsădește prin* **Evanghelie.**

Ei ar fi putut (atunci, pentru moment) - a tâlcuit Sf. Apostol Pavel, luminat de Dumnezeu - să fie, ca primii fii ai Bisericii, o rădăcină care să nu se oprească deloc din creșterea ei. temelie a umanității pusă de Hristos, care, sigur, a odrăslit din eterna rădăcină care e Fiul lui Dumnezeu, din Veci.

Deci, separarea de la botezul lui Corneliu Sutașul. când intră neamurile, și închiderea lor. Iar această închidere a lor rămâne în conștiința vocației, păstrându-și o unitate de neam cu o vocație

proprie (specifică) fi unică înaintea lui Dumnezeu, Dar, o dată cu orgoliul, vedeți, ar trebui pusă o problemă - tragică.

Tocmai voiam să subliniez tragismul acestui popor ales.

Vedefi când demonul ispite fie pe Protopărinți... Scriptura vorbește de cele trei ispite: Pomul Cunoștinței Binelui și Răului era, deodată, bun la gust, frumos la vedere și dădea știință.

Deci, se produce în ispită, o lunecare din spirit, din interior către exterior, către suprafața existenței, către trup, către materie, către explorare, și, cum vă spuneam din Sf. Maxim Mărturisitorul, în această lunecare în afară, către trup, trupul e dependent de materie. Și-atunci, omul cade în adorarea materiei. Adică, în acea existență care întreține trupul.

Chiar vă întrebam la început dacă ei n-au fost captați de fizic, uitând metafizicul...

Așa a fost ispitit însuși Mântuitorul de Satan: **"bun la gust"** *- când i-a cerut să prefacă pietrele în pâini.* **"Frumos Ia vedere"** *- când i-a arătat împărățiile lumii, spoiala lor, strălucirea deșartă, și* **"dă știință" -** *orgoliul de a cunoaște, de a transforma lumea, de a face minuni. Mântuitorul Însuși subliniază:* **"Neamul acesta cere semn".**

Hristos și cine-i cu Hristos domină furtunile

Semn? Adică, ce cereau?

Un fel de minune...

Ăsta-i orgoliu, nu?

Da, da. sigur că da! Cer din partea Dumnezeirii semn palpabil, să-L ispitească pe Dumnezeu. După ce a hrănit mulțimea cu cinci pâini, în pustie (vă dau un exemplu). Mântuitorul, simțind că vor să-L declare împărat, i-a trimis pe ucenici (erau dincolo, în partea de răsărit a Mării Galilpii), aceștia s-au îmbarcat, și Mântuitorul s-a retras și se ruga. In noaptea aceea (Mântuitorul rugându-se pe munte), ucenicii sunt învăluiți de valuri. Și-aici. fapt semnificativ: ucenicii - în furtună. Mântuitorul apare și. apărând, parcă se identifică cu furtuna, cu valurile înspumate. El strălucind în lumină. Ucenicilor li s-a părut că e o arătare. **"Nălucă este!" -** *chiar îmi pare că a strigat Sf. Evanghelist Luca. De frică, au țipat. Mântuitorul le spune: "Nu vă temeți, Eu sunt". Știți. Petru spune:* **"Dacă ești Tu, poruncește-mi să vin".** *El îi spune:* **"Vino!"** *Câtă vreme e față in față cu Hristos. Petru calcă pe valuri, dar. întețindu-se furtuna, o clipă doar. Petru își întoarce privirea către valuri. Și-atunci. intră furtuna în el. Și e gata să se înece. Mântuitorul îi întinde mâna. Acest moment pe Marea Galileii este unic, uluitor. Și de o semnificație, iarăși, uimitoare. Și anume: Hristos și cine-i cu Hristos domină furtunile. Domină lumea. Or, după ce Hristos potolește furtuna, urcă în barcă, ajung la țărm, se face ziuă. Lumea, când nu L-a mai văzut (mulțimea aceea care era hrănită) II căuta pe Hristos, nu vedea*

nici pe Apostoli, care mai de care trecând înapoi. Deodată. II văd pe Mântuitorul. **"Când ai ajuns aici?"** *- îl întreabă. Și Mântuitorul spune: "Mă căutați nu pentru că ați văzut semn, ci pentru că ați mâncat și v-ați săturat. " Deci, voi rămâneți la nivelul trupului, pântecelui, sațiului.* **"Păi, ce semn ne arăți ca să credem în Tine? Iată, părinții noștri au primit mană în pustie. Moise le-a dat."** *Nu Moise le-a dat, ci Dumnezeu! Această icoană, această imagine de pe Marea Gali leii ne dezvăluie vocația umană. Vocația umană care, în timpul lui Iosua, era vie. Iosua a putut porunci soarelui să stea în loc. Mântuitorul poruncește furtunii. Deci, omul se ridică deasupra lumii - și vocația lui aceasta este. El, care, trupește, a ieșit în lume ca un fel de emergență, dar prin vocație divină. Numai așa, prin vocație divină, este chemat să se ridice deasupra lumii; nu numai în lume (vă spuneam despre cele trei trepte ale existenței).*

Or, evreii au rămas în lume (pe orizontala existenței), chiar proclamând o transcendență a lui Dumnezeu, într-un fel de singularitate, într-un fel de absolut, un transcendent absolut care nu comunică cu lumea decât prin cuvânt (prin Profet). înțelegeți?

Cine a văzut așa?

Păi, așa gândesc ei...

Evreii?

Da, și aici e tragedia. De aceea II refuză pe Hristos. Asta-i tragismul, că nu înțeleg comunicarea. Or, cel mai mare dar al lui Dumnezeu este tocmai Fiul pe care-L trimite în lume să ia Trup. De aceea, cuvântul central al Revelației este acela de la Ioan (3, 16):

"Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul- Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică." Deci, comunicarea lui Dumnezeu cu lumea, prin Hristos. Adică, prin Fiul lui Dumnezeu făcut Om. prin **"Cuvântul care s-a făcut trup... și am văzut Slava Lui. Slavă ca a Celui Unul-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr".** *Aici este marea cumpănă a umanității întregi. Marea pro-blemă, și care-i privește în primul rând pe ei. pe evrei.*

Parcă-l aud pe Apostolul Pavel, care, după Hristos șt Maica Domnului, este, pentru mine, cel mai mare om al umanității. Tot un evreu.

Așadar evreii, n-au mai putut sări pragul acesta. Am putea să nu-i condamnăm deloc, ci, dimpotrivă, să-i plângem!

Nici nu ne este permis să osândim pe cineva. Toată judecata este a lui Dumnezeu, nu a oamenilor! E o mare tragedie în istorie când unii oameni au vrut să se instituie în locul lui Dumnezeu, să judece ei pe semenii lor (e în problematica fundamentală, aceea a mântuirii). Or. aici este piedica lor tragică, anume în această neputință de a vedea pe Dumnezeu-Tatăl comunicând cu noi în cel mai sublim act. cel al dăruirii Fiului Său, al coborârii la noi.

Dar cum justifică ei aceasta? Poate că ar trebui să spuneți, în două cuvinte, să explicați care-i religia lor, acuma.

Religia lor este tot Vechiul Testament, al lui Dumnezeu în transcendenfă absolută. Au rămas acolo, înțelegeți? Este religia Profeților. Și așteaptă un Mesia. Dar să revenim la tema de adineauri, să încerc să mai spun ceva, că de epuizat nici vorbă nu poate fi... Și-atunci, vedeți, Hristos se ridică deasupra stihiilor, losua a avut conștiința că omul e deasupra stihiilor. Ei, în schimb, au rămas (ca Petru) în stihiile lumii și s-au luptat să le cucerească și să le stăpânească, și bogăția lor să fie stihiile lumii. Da, din nefericire s-au întors... Vițelul de aur spune ceva... ceva tragic. Adică, din nefericire, consideră că aceasta este o bogăție a lor. O bogăție, o cucerire a lor. Dar nu în asta stă Mântuirea. Nu în asta, nu în aur, nu in faptul de a dirija lumea prin bogăție, aur - prin bogățiile lumii acesteia. Da, eu rămân uimit când citesc - și parcă-l aud pe Sf. Apostol Pavel, care, pentru mine, după Hristos și Maica Domnului, e cel mai mare om al umanității. Deci, iată, lot un evreu! Cât de luminat și de pătrunzător a fost în toată problematica vieții umane... Bietul Cioran, cât de ridicol apare! El încearcă să lupte cu Pavel... Săracul, poate că și-o fi cerut iertare între timp. Da, Pavel este uluitor! Când citesc cuvântul Sf. Apostol Pavel, că Israelul se va mântui, și dacă ramurile (adică, văd trunchiul lui Israel, cu Hristos - care-i rădăcina) au dovedit o asemenea luminare a lumii și salt al umanității (de la lumea cea veche la cea nouă, nu?), ce vor arăta ei. evreii, când se vor deschide lui Hristos, când 11 vor înțelege pe Hristos, când II vor recunoaște pe Hristos? Pentru că, dacă ei mărturisesc (și o mărturisesc!) că Dumnezeu petrece, cu spune Sf. Apostol Pavel, **"în lumină neapropiată"** *(ei spun in transcendență absolută), dar. totodată, coborând Dumnezeu la noi, ca pe noi să ne înalțe la Dumnezeire, convertirea va însemna*

tocmai urcușul nostru, din imanență, pentru întâmpinarea Transcendenței care coboară.

Cu /M rimele (taleri u im re G'|jVA'Z/f APOCAIJPS.4

Deci, Transcendența, atunci, va coborî...

Ea a coborât deja in Hristos, înțelegeți? Dar Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om pentru ca pe om să-l înalțe la Dumnezeire, să-l îndum- nezeiască. Mereu intre cele două planuri este o comunicare...

O atracție, un suiș din partea noastră și o coborâre (a Transcendenței)...

Evanghelia este vestită la toată umanitatea, în tot locul

Da. neîncetat - vedeți? Aici e intreg misterul existenței. întreaga taină a vocației umane. Dacă omul este conștiința universului, înțelegeți, omul este, intre Creator și Făptură, veriga de legătură, inelul. Inelul sfânt al acestei logodne, al acestei cununii divine. De aceea, Biserica este numită Mireasa Mirelui Unic, Mireasa lui Hristos. Aici e toată taina. Așa cum fiecare credincios, in comuniunea lui cu Dumnezeu, pe de o parte, simte hand lui Dumnezeu care il cheamă, îl atrage, și se simte el atras, pe de altă parte. Deci, o comunicare intre două planuri care nu sunt statice - înțelegeți? - ci care, neincetat. înseamnă flux și reflux, chemare și răspuns, atracție de Sus și mișcare in Sus. mă înțelegeți?

Da!

Da, elan și descoperire, in permanență.

Părinte, dar tot Sf. Apostol Pavel spune că neamul lui Israel (poporul lui

Israel) va fi ultimul care se va întoarce la Hristos. Dar dacă seva întâmpla așa (și, probabil, așa se va întâmpla), asta înseamnă că suntem departe de acel moment, pentru că sunt încă multe popoare care au de trecut către Hristos.

Asta implică o multitudine de aspecte, de dimensiuni, de trăsături! Cele două semne (mai importante decât toate) ale venirii împărăției lui Dumnezeu (întâmpinării, trecerii istoriei în împărăția lui Dumnezeu) sunt vestirea Evangheliei la toată Zidirea și convertirea poporului lui Israel.

Vedeți, nu spune **Scriptura** *la modul absolut, adică convertirea întregii umanități, ci vestirea! Cu alte cuvinte, unii vor primi, alții nu vor primi. Alții nu primesc, în orgoliul lor nu primesc. Aici e toată tragedia.*

A, refuză!

Refuză, da.

Dar li se dă...

Da. vestirea. Or, Evanghelia este vestită la toată umanitatea. Gândi(i-vă, este vreun loc pe Pământ unde să nu fi fost misionari? Unde să nu fi auzit de Hristos?

Nu este?

Păi, nu este! Nici unul. Ce, indienii... mai ales, gândi(i-vă la indieni, ce-a făcut Gandhi.

Indienii, sigur.

(u Piirmicle (interni ini tv (/7- .VAZ-I AI(X Al.l/'S.* I

Dar și chinezii, și popoarele africane, de asemeni. Nu mai e nici un colț din umanitate unde Evanghelia să nu se propovăduiască. Ține de umanitate să primească sau nu. Și nu-i o tragedie, cum vă spuneam, iată...

Chinezii cum se raportează la Evanghelie?

Eu și acolo, cred, zic că. așa cum Steaua a călăuzit pe Magi către Hristos, și acolo steaua merge înaintea Crucii. Adică, ei sunt acum cu steaua - marxiști. Înțelegi? Da. da. absolut. Or. steaua asta i-a mișcat, i-a smuls nițel din vechea lor religie - mult mai materialistă - și acuma, sufletul lor e fărâmat. ca un aluat...

Căutător...

Sigur că da. Și acolo sunt semne bune...

Părinte, în cazul acesta, din ceea ce spuneți reiese că, de fapt, comunismul ar fi benefic creștinismului.

Dumnezeu scoate Binele și din Rău. Absolut, înțelegeți? Nu lasă El ca Răul să ajungă... Răul nu-i absolut - niciodată. Numai Binele este Absolutul.

Și de nedistrus.

Absolut, de nedistrus. Or, mântuirea lui Israel, azi. este un fenomen extrem de puternic - în Israel. Când l-am vizitat, problema mesianică, venirea lui Mesia era prezentă. întrebarea chi-

nuitoare la această oră aceasta este, să știți.

Dar nu a creștinilor din Israel.

Nu, a evreilor, a evreilor. Ei își puneau problema. Vorbesc de un Mesia, un înțelept de vreo nouăzeci și ceva de ani, dar care-i bolnav acuma, își trage sfârșitul.

Și ei vor să-l vadă pe Mesia în el...

Da. Nu te poate valida puterea de stăpânire exterioară, ci numai iubirea și smerenia. Vedeți, aici e totul. In lume, iubirea, adevărul și smerenia - ele strălucesc, ele călăuzesc. Aceste virtuți - nu știu dacă mă înțelegeți.

Sper că da, Părinte, caut să vă înțeleg.

A u încercat. Nu dictatorii, nu puterea pământeană, nu puterea politică, nu puterea armelor. Vei cădea totdeauna sub propria ta forță distrugătoare. Ca un bumerang se întoarce asupra ta. Toți dictatorii au eșuat și vor eșua; toate imperialismele - e și aceasta tot o formă de imperialism. Nu vor birui în lume decât Iubirea și Adevărul. Ele vor birui. Adică, Cel ce le întrupează în Sine. Și ăștia au fost sfinții. De aceea nu mai am nici un fel de îndoială cu privire la viitorul lumii. De aceea, vă pomeneam de acel gânditor francez - în parte, așa, are și el unele miopii - Rene Girard, care spune:

"împărăția lui Dumnezeu a devenit o necesitate științifică." Pentru că, spune el, "fără iubire ne scufundăm în nihilism", în neant.

('« Părintele (hilcnu fntrv (iKN'KZA j/ .■!/'(A 'AI.IPSA

Părinte, v-aș ruga să-mi spuneți mai multe despre acel om de nouăzeci și ceva de ani din Israel...

Nu știu mai mult...

Dar ce a făcut, ce-i îndrituiește pe ei să-l creadă Mesia?

Nu știu mai multe. Când am fost la Ierusalim, mi se vorbea de el. de acest Mesia. Am întrebat in ce constă, care-i mesajul lui? Mi s-a răspuns, tot la fel. prin afirmarea (ridicarea) poporului lui Israel la rangul de Popor Ales, și ca el să conducă lumea.

Știți, Gogol, în Revizorul, pune o problemă foarte frumoasă - problema incapacității de a-l recunoaște pe revizor...

Da, da...

...ceea ce mă duce cu gândul la poporul lui Israel.

Diafan, diafan, tot la fel gândeau. Vedeți. aicea stă geniul unor mari gânditori, cum a fost și Gogol. Sau în **Hoții** *lui Schiller, în care nu erau hoți cei care pătimeau pentru o bucată de pâine - Jean Valjean* **(Mizerabilii) -** *ci ceilalți, care, cum să zic, îi exploatează.*

Jean Valjean...

Jean Valjean în **Mizerabilii,** *dincolo* **Hoții** *lui Schiller, dar tot ceilalți erau adevărații hoți. Și aici la fel se pune problema pe care o ridici matale, din Gogol, da... de a nu-l recunoaște pe Dumnezeu. Vezi, aicea-i genialitatea multor scriitori, adică de a*

răsturna, de a reface adevărata ordine a valorilor.

De a răsturna o lume... Sau, propriu-zis, de a vedea decăderea unei lumi (răsturnarea valorilor), și de a trezi conștiința uma-nității la adevărata valoare. Toți marii scriitori prin aceasta s-au distins. Iată, l-am evocat pe Gogol, mi-am adus aminte de Schiller, de Victor Hugo... Cred că asta-i misiunea oamenilor mari. Ceea ce erau Profeții Vechiului Testament, luminile uma-nității, se revelează în acești oameni care restaurează ordinea divină. Pentru că lumea trăiește intr-o inversiune, într-o răstur-nare a valorilor. Și anume, Mântuitorul ce-a venit să propovăduiască? împărăția Cerurilor - mă-n[elegeți? Deci, împărăția Spiritului, că asta înseamnă, împărăția Spiritului, a libertății, a adevărului și a iubirii, logosului în existență, și-a credinței, a dreptății, păcii, bunătății. Or, noi trăim într-o răsturnare a acestor valori, în care spiritul nu doar că nu conduce, dar nu este venerat. Nu este adorat spiritul, este adorată materia. Aceasta este marea tragedie pe care Satan (Lucifer) a inițiat-o în lume, în istorie. Cultul trupului, atât sub acest aspect al hranei, cât și sub aspectul adorării sexului șipoleirii de dinafară **("era frumos la vedere")** *și cultul orgoliului. Acestea două reprezintă marile decăderi ale umanității, domnu' Dorin.*

Două mii de ani de creștinism

nu este un timp îndelungat. Nu este! Cât timp a trăit omenirea înainte de Hristos?

Păi, da, așa-mi imaginez că a fost posibil să apară și comunismul...

Nici vorbă!

('ii Părintele Galeriu imn' GENEZA >7 AI'(X ALII'SĂ

...pentru că omul devenise retractil față de mesajul Evanghelici.

Or. noi ne aflăm in starea aceasta de răsturnare a ordinii divine in lume, de răsturnare a valorilor, a ordinii lor.

Deci, o lume în care se încearcă distrugerea prestigiului modelului de normalitate întruchipat de Hristos.

Sigur că da. din aceasta reiese. Lumea nu se mai află in normalitate. Vorbeam cu un doctor Kenneth McAH (am publicat cartea asta. **Vindecarea arborelui genealogic).** *doctorul a realizat că Arborele Genealogic al lumii e bolnav. Lumea se află in această structură bolnavă, sugerată de Diavol, de Satan, înțelegeți? A adora numai aurul, a adora numai materia, a adora numai economicul, a nu vedea societatea ca pe un organism viu. intr-o (ară și in umanitate, deodată traduce pe om. el nu mai vede decât mâncarea și băutura, și trădează valorile adevărate care-l constituie pe om (spiritul și libertatea, adevărul și iubirea.cre- din(a, logica) și care-l afirmă in esența lui și in viitorul lui. și in participarea lui la eternitate... Or. care este tragismul? Tocmai despărțirea de Dumnezeu. De ce, de ce omul nu se*

poate salva singur? De ce? Asta este o problemă capitală. De ce omenirea se află in acest moment de criză? Pentru că omul a crezut că el poate (mai ales de la Renaștere, care s-a născut ca o revoltă impotriva Bisericii Apusene), poate incerca să găsească soluțiile de salvare. Omul fiiră Dumnezeu. Protagora spunea: "Omul, măsura tuturor lucrurilor". Da Vinci: "Omul, modelul Universului". Or, de ce omenirea vrea să se salveze ea, in dimensiunea ei antropologică - Înțelegeți? Vrea să se salveze prin om (prin bani), prin cultul trupului (cultul materiei), înțelegeți?

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ fi AP(K 'ALIPSĂ

O salvare prin înjosire...

Da, in decădere. Spuneam de cuvântul ăsta al Sf. Maxim Mărturisitorul, care e uluitor... Adică, omul, rupându-se de Dumnezeu și căzând din spirit în simțualitatea asta pervertită, , **"Omul,** *zice el,* **constată că natura, universul, materia susțin trupul".** *Și atunci, cade în adorarea materiei. Materia devine Dumnezeul lui.*

Părinte, dar de ce vă aprindeți așa de tare, de ce vorbiți așa de tare, că suntem numai noi doi în cameră și vă înregistrez corect? Faceți un efort mare?

Nu-i vorba de efort. Deodată, se aprinde în mine o lumină care sporește viziunea. Și in această viziune e o lumină interioară. Sigur, oricine înțelege: gândul are și el ochii lui. Și atunci, ochii gândului, deodată, se deschid mari și văd în istorie acest demers, din cădere in cădere, inversiunea ordinii și a valorilor, și, atunci, se naște această revoltă. Adică, această durere mare, așa. A nu vedea adevărul...

Tragismul lumii care încearcă, se zbate să găsească soluția salvării, dar fără Dumnezeu. Și fără spirit, mă înțelegeți? Adică, punând în vizor drept ideal, drept țel suprem, ceea ce nu este, falsul (el, economicul...

Pragmaticul?

Pragmaticul are și el valoarea lui, dar nu fără spirit. Or, aici e tragedia omenirii, tragismul ei: a decăzut din spirit în materie și din Dumnezeu în orgoliul luciferic și uman. Or, ei, din nefericire, prin unii dintre filosofii lor, au avut acest cult al materiei, al trupului. In același timp, nu putem să nu evocăm că aceasta-i durerea și a altor

popoare. Pentru că. totodată, din sânul lor. chiar și în epoca modernă - i-am evocat pe un Bergson, pe un Einstein...

Tocmai, dacă-mi permiteți, voiam să vă ridic o problemă. Așa cum evreii s-au îndepărtat de statutul lor de popor ales, rezumându-se numai la dimensiunea umană, nu se petrece același proces și cu creștinii, ce capătă o așa-numită infatuare?

Cei ce ajung la această infatuare II părăsesc pe Hristos, nu mai sunt creștini. Iarăși o tragedie a istoriei, vedeți? Domnu' Dorin, dumneavoastră îmi ridicați acum o altă problemă, și o altă viziune se deschide acum în ochii noștri, anume, procesul acesta de încreștinare. adică de lucrare a Duhului Sfânt care II crește pe Hristos în noi (care II renaște. II răsădește, mai bine- zis), deoarece chipul nostru divin e după chipul Arhetipului Divin, care este Fiul lui Dumnezeu Cel din Veci. Acest chip, întunecat din pricina

păcatului, nu-l mai vezi, dar el rămâne acolo, în adânc, de nesters, pentru că e dumnezeiesc. Ei bine, Duhul Sfânt. Biserica a fost odrăslită în sângele lui Hristos pe Cruce, și născută, ivită in istorie la Cincizecime. Așa cum Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioară, Biserica la fel. Adică, chipul lui Dumnezeu in noi este operă a Duhului Sfânt care II naște pe Hristos, dar împreună cu Hristos (e o taină aici, a unei neîncetate simbioze între Fiul și Duhul), pentru că, zice Psalmistul (observați, inspirat): **"Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit."** *Mâinile Tatălui, cum spune Sf. Irineu, sunt Fiul și Duhul Sfânt. Treimea lucrează totdeauna! Permanent! Dar acest proces de însușire, de renaștere a noastră în Hristos - pentru care, spunea Sf. Apostol Pavel:* **"Copilașilor, fiilor, îndur iar dureri ca de naștere ca să ia Hristos chip în**

voi" - *e un proces istoric, un proces îndelung.*

Vedeți, două mii de ani de creștinism ar părea unora că sunt un timp îndelungat; nu sunt. Nu sunt. Cât a petrecut omenirea până la Hristos? Mii de ani, nu-i așa? Și, în acest răstimp, câte s-au petrecut! Iată, purtăm numele de creștin, dar, în substanța noastră, avem atâta lest luciferic în noi. Atâta lest...

Reconstrucția omului fără Dumnezeu a început în Renaștere. Unde s-a ajuns? Secolul XX este cel mai inuman secol

Era pusă problema umanismului - de la Renaștere încoace. Acest umanism care a vrut să-l reconstruiască pe om (dar fără Dumnezeu), și a dus, cum spuneam, la cel mai inuman secol, secolul XX.

Și, deci, a eșuat. Și era acuzată Ortodoxia, Lumea Răsăriteană - îndeosebi grecii: "Iată, grecii au avut un aport mare la umanism prin filosofii lor. "Filosofii antici, mă înțelegeți, presocraticii, eleații...

Modelul grecesc funcționează, în cultura europeană, mai ales, și astăzi.

în cultura fără Dumnezeu. Și spun: "Bizanțul, lumea grecească de după Hristos, n-a mai avut un aport umanist". Așa zic ei - umanist. Da' ce fel de umanism? Umanism fără Dumnezeu. Dimpotrivă, pentru ei (pentru greci), Sfântul este adevăratul umanist, monahul - de asemenea - este înțeleptul. Da, Răsăritul, observați, n-a mai produs sisteme filosofice. Aceste sisteme filosofice au apărut în Apus. Dar ele (sistemele filosofice), de ce

(.'u Părintele ('mieriii intrv GENEZĂ AP(X 'Al.ll'SĂ

au apărut în Apus? Marea întrebare aceasta este. Iar răspunsul, care se frământă și se vehiculează, este (după înțelegerea noastră) următorul...

Mă întreb și vă întreb, oare poporul lui Israel n-a fost ales și ca o victimă a istoriei? Așa cum Iuda a fost victima (dinainte aleasă) a divinității.

Se spune, e o expresie în limba latină. **Victor quia victima.** *Ești victorios pentru că ești victimă. Când vor înțelege această taină... taină a lui Hristos? El ne-a descoperit învierea și este victorios în istorie pentru că a fost*

victimă. Că a fost jertfit, pe Cruce - mă înțelegeți? Vezi, un paradox! Dar tocmai un asemenea paradox dezvăluie lumina adevărului!

Paradoxeși "De-aisă mori înainte de a muri, nu vei muri când vei muri-."

Aia-i altă taină... Vom vorbi și noi despre aceea. Dar, să nu deviem. Apusul. Imperiul Roman, L-au primit pe Hristos. Dar până unde a pătruns Duhul lui Hristos? Până unde? Câtă vreme a rămas Apusul în comuniune cu Răsăritul? Sfinții Părinți apuseni comunicau cu cei răsăriteni. Și alcătuiau o unitate. Sigur, rămân trăsături specifice Apusului și Răsăritului. Pentru că Răsăritul a fost mult mai frământat. Filosofia greacă a avut, nici vorbă, și scăderile ei. dar a pus spiritul în arc, într-o stare de neîncetată căutare. Și, așa se explică, filosofii de altădată ai lumii elene au devenit Sfinții Părinți ai Bisericii. înțelegeți?

Pentru că aveau o tradiție. Or. după ruptura dintre Răsărit și Apus (1054), Apusul a luat contact cu filosofia greacă mai ales prin lumea arabă. Deodată, a rămas uimit de valorile ei. Mai ales pe Aristotel l-a îmbrățișat, și s-a elaborat (în Apus), cum subliniam cu

alt prilej, un creștinism cu accent puternic de rațiune. Și relația cu Dumnezeu a devenit o relație a rațiunii și - una dintre metodele consacrate în știință - a deducției. De aici și marele accent pus pe argumentele raționale privind existența lui Dumnezeu. Adică, Dumnezeu dedus. Faptul că e Creatorul lumii, logica lumii ș.a.m.d. Dar asta lasă un vid în spirit în relația cu Dumnezeu.

Răceala acestei lumi, a acestei lumi fără Dumnezeu. Prin acest haos, lumea își caută o ieșire

Ei bine, au venit sistemele filosofice să umple acest vid. Sisteme panteiste. întâi teologii, mă gândesc la Eckhart sau filosoful religios Jakob Bbhme și alții. Apoi, sistemele filosofice: raționalismul, idealismul, materialismul, toate panteiste, toate. Și atunci, asistăm la această tragedie a gândirii umane și a stării spirituale umane, îndeosebi în Europa, unde, cum observa un istoric al filosofici într-o succintă lucrare **(Repere),** *"sistemele filosofice sunt azi făcute responsabile de tragedia lumii"; de Auschwitz, de Gulag- uri, de cinismele imperialismelor, de răceala acestei lumi, a acestei lumi fără Dumnezeu. Și asta, în sânul creștinismului. Și la noi s-au răspândit marxismul, materialismul, ateismul. Or, noi ne aflăm, azi, nu doar la sfârșit de secol sau de mileniu, ci la sfârșitul unei lumi care își caută acum, prin haos, o ieșire. Și în care, nici vorbă, și poporul lui Israel este implicat. Dar întreaga umanitate este implicată. Azi sunt puse în chestiune toate sistemele filosofice. Și știința, în același timp. Omenirea trebuie să răspundă astăzi la dilema lui Hamlet, "A fi sau a nu fi". Reluată, precum știți, in sintagma lui Andre Malraux: "... va fi religios sau nu va fi deloc".*

Cu Pâri ni ele (icilenu intre GENEZA fi APOCAIJPSA

A-L refuza pe Hristos înseamnă a refuza salvarea lumii!

Nimeni nu mai poate, astăzi, tăgădui faptul că singură

iubirea va salva lumea. Or. să se arate, în toată istoria, cine a întrupat iubirea autentică? Unul singur. Hristos! Și atunci. a-L refuza pe Hristos înseamnă a refuza salvarea lumii! Aceasta-i problema pe care o punem noi fraților noștri evrei. Și cu atât mai mult cu cât această iubire s-a întrupat din sânul neamului lor, nu? Pentru noi. această temă, această problemă este ultima expresie a chinu-lui spiritului.

Numai nefericitul orgoliu luciferic pe care-l evocă Isaia (capitolul 14)... Te întrebi, citind în **Evanghelie,** *de ce Mântuitorul n- a deplâns pe nimeni mai mult decât pe farisei. Acele "Vai"-uri cuprinse în Evanghelia după Matei:* **"Vai, vouă, cărturari și farisei..."** *Or, întrebarea capitală este asta... Bunăoară, parabola cu vameșul și fariseul. Fariseul postea, dădea zeciuială, atunci care era vina lui? Sau în parabola fiului pierdut. fiului rătăcit, propriu-zis. Cum. fiul cel mare care n-a ieșit niciodată din cuvânt (a spus el), a împlinit legea după judecata lui - cu desăvârșire - și. totuși, el rămâne afară. El nu intră la ospăț cu fratele său. Care era vina lor? Cred că aici se dezvăluie cel mai adânc tragism al omului. Și anume, forma acoperită, dar cvasi-ucigătoare, a orgoliului. Mântuirea este centrată pe fapta omului, pe virtutea omului. Deci, pe mine. Ați înțeles cum se pune problema?*

Da, vă gândiți, deci, la infatuarea creștinului?

Nu. a fariseilor din **Evanghelie.** *De aceea. Mântuitorul pe nimeni n-a deplâns mai mult ca pe farisei.*

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ șl APOCALIPSĂ

Păi, bănuiesc, Părinte, că L-au înșelat nu doar pe Mântuitor, dar s-au înșelat pe ei înșiși.

Cum adică?

S-au automințit. N-au mințit numai în afară, au mințit și înlăuntru.

Nu, dar problema e mai subtilă aici. Mai ascunsă. Că ei au mutat centrul. Tot un fel de antropocentrism. Ca și cele cinci fecioare neînțelepte, cu candela stinsă. Deci, centrul tot omul e, fie că e virtutea lui (la fariseu), fie că fiul cel mare a respectat legea. Deci, pe meritul tău. E tot la fel. In loc de teocentrism (adică Dumnezeu este centrul)... Și, așa cum păcatul este împotriva ordinii divine, a muta centrul existenței pe fapta, virtutea sau meritele tale, în toate este ruptura de Dumnezeu.

Or, aceasta a descoperit Hristos: că nu e cu putință nici salvarea, nici restaurarea ordinii în existență, decât centrată pe Dumnezeu, în divino-umanitatea lui Hristos. Aici este marea problemă a fraților noștri evrei.

Dumneavoastră, într-o carte, spuneți că "scleroza spirituală este un obstacol în calea *Evangheliei".* Dar, la evrei, putem vorbi de "scleroză spirituală"?

Nu-i scleroză spirituală, ci rămânerea în Vechiul Testament!

Tot pe aceeași pagină, am citit că "jertfa face parte din Revelație". Atunci, vă întreb, sunt ei, evreii, incapabili de jertfă, din moment ce nu participă la Revelație?

Jertfa e oferire.

Cu Părintele (ialenu intre (îEN'E7..i fi Al'(X 'Al.IPS.-l

Doar în contextul acesta...

Da, jertfa înseamnă oferire. Cui te oferi? Ei? Cui? Ție însuți? Adorarea de sine este inversiunea jertfei. Atunci. închiderea în tine însuți e însuși misterul morții. De aceea s-a spus: "Orgoliosul/păcăto- sul, el nu cade din mâna lui Dumnezeu, dar se îngroapă el insuși, ca în propriul mormânt." Aici trebuie căutată taina tragismului morții. Or, păcatul duce, în ultimă instanță, la sterilitate și scleroză. în sensul că nu mai realizezi un progres, un salt peste tine. Noi toți trebuie să recunoaștem acest fapt, domnu' Dorin. Creația n-a încetat.

Omenirea se află într-o baltă stătută. Nu mai realizează suișul necesar. Dacă nu sui, cazi

Și dumneavoastră spuneți că "numai jertfa răscumpără creația".

Da. aceasta este starea firească. Or. dacă n-a încetat creația, și noi constatăm. în această scară a creației, un salt permanent... Un salt de la un regn la altul, nu? De la mineral Ia plantă, de la plantă la animal, de la animal la om - observați! Omenirea nu vedeți că se află într-o baltă stătută? De atâta vreme nu mai realizează un salt peste fire.

Prin urmare, suișul de care dumneavoastră spuneți mereu...

Absolut, nu-l mai realizează.

Și nimic nu-i mai rău decât stagnarea, nu?

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Nici vorbă că da. Aceasta înseamnă căderea în noroi, în apă stătută...

Cine nu urcă, va cădea?

Asta o spune Sf. Apostol Pavel: **"Cel ce stă să ia aminte să nu cadă."** *Iar Sfinții Părinți spun:* **"In viața duhovnicească nu este oprire. Dacă nu sui, cazi."** *Eu cred că aici se dezvăluie și misterul lui Iov. Observați un fapt - în el se petrecea o stare de stagnare. Avea atâtea avuții, cirezi de vite, oi, șapte feciori, șapte fete și, spune, petreceau copiii, în fiecare seară la câte unul dintre ei, iar el se ruga pentru toți. Deci, un fel de stare benefică, de mulțumire de sine, oarecum...*

Era căldicel...

Așa, dar ceva static. Or, vine încercarea asta pe care Dumnezeu o acceptă. Și, parcă am vorbit noi de Iov, spuneam, Satan își ia un fel de sarcină de tentator, nu? Vă pomeneam de Mefisto, care spune că omul e înclinat să doarmă, da. Și atunci, Iov e pus la grea ispită. Dumnezeu acceptă. întâi, prin pierderea avuțiilor lui, apoi prin suferințele la care este supus. Și Iov, îndemnat de soția lui să blesteme (deci să se lepede de Dumnezeu), se luptă să vadă care este intenția lui Dumnezeu - în toate. Cred că aici este marea problemă, marea temă: ce vrea Dumnezeu? Omul credincios niciodată nu trebuie să interpreteze vreun act al vieții lui drept întâmplător. Nimic nu-i întâmplător în existență, totul e proniator! Dar să stai de vorbă cu Dumnezeu și să-L întrebi ce intenții are cu tine, într-o încercare a ta, înțelegeți? In crucea ta, că Dumnezeu pe cine iubește pe acela îl

ceartă. Ei, să înțelegi numai sensul certării lui Dumnezeu, ce vrea El. Or. pentru Iov. permanent, aceasta este tema lui. Marea problemă nu este cea a încercării, a ispitei, a suferinței, cât a sensului ei. El nu blestemă. E mereu în dialog cu Dumnezeu, el spune: **"Eu știu că Răscumpărătorul meu e viu",** *înțelegeți? Deci, dincolo de ispite* **șz** *de suferințele lui. vede un Răscumpărător -11 vede pe Hristos. E o viziune profetică. Și el primește înapoi - la sfârșit - totul îndoit față de ce a avut. Deci, un salt, o mutație. Existența așa trebuie văzută. Pomeneam de pilda talanților. nu? Existența în veacul viitor nu este doar o oprire a existenței,* **"peste puține ai fost pus, credincios vrednic, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău."** *Această bucurie (bucuria Adevărului, bucuria Creației), bucurie a înnoirii Creației - bucuria celei de A opta zi. care, potrivit Sfinților Părinți, este număr al plenitudinii.*

Părinte, spuneați că lumea de azi stagnează.

Lumea nu realizează un progres al condiției umane, domnu[1] Dorin. Lumea realizează un progres pe orizontală al cunoașterii. Al cunoașterii până la nivelul omului, lată, a pătruns în adâncul atomului (până la punctul 0, se spune), își îndreaptă telescoapele către marginile Universului, dar el, omul, n-a realizat un salt. Mi-aduc aminte de o vorbă a Sf. Ioan Gură de Aur, vine cineva și-i spune Sfântului: "Cunoști pe cutare (și-i dă un nume cunoscut acolo, în cetate)? Să vezi ce casă are, ce mobilă, ce covoare are! Da[1] ce trăsură are! Dar ce cai, cu fireturi, cu bumbi de aur și de argint". Și vorbea, și vorbea... loan Gură de Aur zice: **"Stai, oprește-te! Mi-ai spus de caii lui, dar de el nu mi-ai spus nimic."** *Mi-ai vorbit de casă.*

de covoare, dar el, el ce valoare reprezintă? Ce valoare dezvăluie el? Ce scop al vieții își propune? Nu mi-ai spus nimic... Observați, noi am progresat în cunoașterea lumii, în confort, în rafinamente și în amuzamente. Dar omul, ce reprezintă omul, concepția lui, sensul existenței - pe care îl vedem tradus în comportamentul lui, în morala lui? Or, noi constatăm, sub aspect moral, că omul e decăzut în raport cu sfinții, neamurile - lumea din trecut. Atunci înseamnă că e decăzută concepția de viață, pentru că morala este expresia unui crez - "e o credință în acțiune", cum se spune. înțelegeți?

Stalin cobora noaptea în subteranele Kremlinului, și acolo se îmbrăca fie în preot, fie în episcop. El făcuse seminarul

Când vorbeați Dumneavoastră, îmi aminteam de un om, de la mine din sat, care vede pe altul mergând la oraș, îmbrăcat frumos (cum se spune la țară, în haine de sărbătoare, de Duminică), și îi spune: "Bre, Dumitre, te-ai îmbrăcat curat, ți-ai pus pantofi noi, te-ai curățat, dar sufletul ți-ai curățat?"

Da. foarte bine gândeau bieții oameni, da, sănătos.

Dacă trăim într-o lume în care se încearcă, de fapt, distrugerea prestigiului modelului de normalitate (și Dumneavoastră ați spus că modelul de normalitate este întruchiparea lui Iisus Hristos), eu știu bine că acest model nu poate fi distrus, nu?

Adică, la ce vă referiți? Adâncul din noi nu se poate distruge,

dar poate fi acoperit, înăbușit, uitat, părăsit.

Dar la ce bun?

Ei, asta-i întrebarea, de ce? Pentru că omul cade în robia aceasta a plăcerii, a poftelor.

Știți, mă gândesc să nu cădem și noi în păcatul infatuării (când vorbim de poporul lui Israel), și să vorbim, mai bine, de infatuarea noastră, a creștinului

La fel. putem cădea în acelea fi păcate...

Așa cum evreii s-au îndepărtat de statutul de "popor ales", rezumându-ne la dimensiunea umană, nu se petrece, acum, cu creștinii, același lucru?

Nu știu dacă v-am vorbit eu de Rabindranath Tagore...

Cum să nu? Da, cu parabola aceea, cu lanțul...

Ei. așa se pune problema cu creștinii, bieții creștini! Vă spuneam, dintre toți cei care au revoluționat lumea in secolul XX. iată, acest indian, Gandhi, cu iubirea lui Hristos a revoluționat-o. a revoluționat India și a dus-o la libertate. Acu'se intenționează, poate ați auzit, să i se facă înmormântare creștinească și lui Lenin.

Nu, n-am auzit.

Păi, scrie și în ziare, că vor să-l scoată de acolo, din Mausoleu.

Ce spuneți de asta?

Ei, de-acuma Dumnezeu știe noi ne rugăm pentru toți! Dar bietul popor rus își dă seama.

Și pe Stalin, voiau să-l ducă în Georgia.

Da, da. Apăi, lui i-au făcut înmormântare...

Când, acuma?

Atunci, în '53.

A fost creștinească?

Da, mai e vorbă? A fost ordin în (ară. Cel puțin în România, s-au tras clopotele la toate bisericile din țară și s-a făcut pomenire. Au fost delegați de la partid în toate bisericile, să vadă dacă se face slujbă.

Ei, n-am știut de asta, nu eram nici născut atunci! Dar cum, a lăsat Stalin testament?

Nu se știe cine, dar a fost ordin atunci...

S-o fi gândit el... Și?

El era chinuit sufletește - Stalin.

O mai fi și acuma, spun eu.

Da, o spune Milovan Djilas, între altele...

A omorât milioane de oameni, cum o să fie fericit? Țineți minte, în

Ucraina, numai acolo au murit două milioane de oameni...

Oameni bolnavi, săracii... Dar spune o concubină a lui că, noaptea, cobora în subteranele Kremlinului și se îmbrăca când în preot, când în episcop, da... El făcuse seminarul, dar nu-l terminase. Avea coșmaruri, frământări. Iar faptul acesta e cunoscuț^Iubea muzica și pentru un disc al unei cântărețe i-a trimis cântăreței 20.000 de ruble. Iar ea a venit și i-a mulțumit în felul acesta, i-a spus: "Scumpe Iosif Vissarionovici, vă mulțumesc, știți ce-am făcut? Am dat banii pentru restaurarea unei biserici!" Colonelul care o însoțea a spus: "Am eu grijă. Iosif Vissarionovici..." Dar Stalin a avut grijă să nu pățească nimic. El avea remușcări, eu îl deplâng. Da. a fost mai chinuit decât săracu' Lenin...

Lenin, se spune, era pe sfert sau pe jumătate evreu, nu?

Aicea, așa-i. Avea sânge și de colo, și de colo.

Dar Marx și Engels au fost evrei...

Engels nu a fost evreu.

Părinte, poate ar fi bine să vă întreb dacă ați cunoscut evrei, dacă ați vrut să cunoașteți reprezentanți ai "poporului ales"? Deci, ai poporului care l-a dat pe Hristos. Ați vrut să le pătrundeți psihologia, felul de a fi?

La părinții mei am cunoscut. Bunăoară, tata, cu gândul să dea copiii la școală, a cumpărat de la un cumnat al lui o bucățică de pământ, la Bacău, și și-a făcut o casă. Și aveam

chiriaș un evreu, invalid din primul război mondial, Steinbock. Era chiriașul nostru, dar noi nu ne puneam probleme... de-astea, de rasism... nu, în casa noastră n-a existat asemenea problemă. Eu, când veneam de la Roman, de la seminar, opream acolo și luam un pahar de sifon. Și mă scria la socoteală și, când era să-mi plătească chiria, mă scădea. Nevastă-sa, sărmana, era nițel bolnavă mintal și venea pe la noi pe la (ară. Cunosc evrei care s-au convertit și i-am prețuit foarte mult. Eu m-am cunoscut în tinerețe cu Wurmbrandt...

Cunosc evrei care s-au convertit,
și i-am prețuit foarte mult
Cu N. Steinhardt am fost
într-o comuniune adevarată.
Steinhardt era foarte smerit.
Nu e cu putință,
fără cunoașterea Adevărului
și fără să ai sentimentul că te afli
în Adevăr, să ai liniște

Cine-i? Că nu știu!

Richard Wurmbrandt, celebru... Evreu convertit, celebru, Moscovici, tot convertit, care-i acum la Hamburg.

Da' l-ați cunoscut bine și pe Nicu Steinhardt, nu?

Ei. cu el am fost, așa, într-o comuniune adevărată...

C'u *Părintele ('mieriu intre GENEZA* y *A/'(X 'ALIPN.-l*

Prin ce an v-ați cunoscut?

Prin 71-72. Cum? Printre apropiații mei. de suflet, era Aurel Broșteanu, un om pentru care am un cult, o venerație, da...

Au fost doi frați, Aurel și Traian Broșteanu, ultimul era comunist, dar idealist. Era, odată, împotriva referendumului Constituției lui Antonescu, apoi a fost cu Pătrășcanu. Pătrășcanu, ministrul justiției, iar el secretar sau subsecretar de Stat. Când a fost demis Pătrășcanu, el și-a dat demisia personal și din partid.

Și a făcut până la urmă pușcărie?

Nu știu ce s-a mai întâmplat. Dar eu mă refer la Aurel Broșteanu. care era magistrat, și din pricina fratelui său a ajuns un fel de notar. Aurel, foarte învățat, colaborase la "Gândirea" lui Nichifor Crainic, în calitate de critic de artă. Și el. prieten cu Ștefan Nenițescu, care a fost primul profesor de estetică literară, și apoi, intrând în politică (prin '27-'28j, i-a urmat Tudor Cianu. Atunci l-am poftit să-i facem o vizită lui Nenițescu. pe "Ana Rosetti" nr. 8. Și. când eram la Ploiești, venea la predică. Când am venit la București, ne întâlneam în casa lui Ștefan Nenițescu.

Deci, mergeați în casă la Nenițescu și vă întâlneați cu Aurel Broșteanu...

Cu Broșteanu veneam de la Ploiești. Și veneam în casa lui Nenițescu lunar. Aveam întâlniri duhovnicești, literare, spirituale - cum vreți să le numiți - și veneau Dinu Pillat, Edgar Papu. Octav Onicescu. fata lui Dinu Pillat. profesoară de engleză, căsătorită cu un inginer...

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și AP(X 'A1JPSĂ

Cum o chema?

Monica...

...ah, Monica Pillat, da, și ea scrie...

Da, fată bună... Iarăși, am găsit acolo o profesoară, fata unui medic din Ploiești, Sachelarie. Și... Nicu Steinhardt. Dintre toți, el era cel mai retras. Mi-aduc aminte, în camera aceea, oarecum mărișoară, a lui Ștefan Nenițescu, el se retrăgea în dosul unui pian. Acolo stătea, în penumbră. Da, foarte smerit, foarte smerit... Așa am jăcut eu cunoștință cu oamenii aceștia.

Apoi, in toamna lui '73, am venit la București, chemat la facultate, întâi ca duhovnic spiritual (vreun an și ceva), iar din '74 mi-au dat catedra de Teologie Fundamentală și Istoria Religiilor. Apoi, în '77, când a venit Patriarhul Iustin, a deschis, a scos la concurs catedrele, pe mine m-a rugat să iau catedra la Omiletică și Catehză, pedagogie creștină, că am experiență. Și apoi, mă vedeam mai des, atunci, cu Ștefan Nenițescu. Iar fratele Nicu venea la biserică aici, la Sf. Silvestru.

Ce discutați?

Vă spun, nu discutam politică, chiar evitam. L-am întrebat de câteva ori doar pe Ștefan Nenițescu de colaborarea lui cu Titulescu, că au fost într-o intimitate deosebită. Dar, încolo, numai teologie și filosofie. Centrate, gândirea noastră și discuția, pe spiritualitate. Se preocupa Ștefan Nenițescu mai ales de Sf. Maxim Mărturisitorul și de Sf. Grigorie Palama. Om distins, citea curent în latină, știa nițel grecește, nu mai vorbim de lim-

bile europene moderne, pe care le vorbea curent. între ele și italiana. Nu mai vorbesc de germană, franceză, engleză...

Dar de ce se preocupa de Sf. Maxim Mărturisitorul și de Sf. Grigorie Palama?

II preocupau. De-acuma mergea către esențial. înțelegeți, sfredelirea și coborârea în adânc - esențialul. Nu e cu putință, fără cunoașterea Adevărului și fără să ai sentimentul că te afli in Adevăr, să ai liniște! Or. un asemenea om era. Și toți cei de față, toți care eram acolo, și Octav Onicescu, și Dinu Pillat. și Edgar Papu, și Aurel Broșteanu. eram în căutare și comuniune.

Dar, dintre toți, numai Nicu Steinhardt era evreu, nu?

Da, dar era botezat.

Știu, din pușcărie, din '60.

Eu am o venerație pentru el... Și problema se pune așa, fundamental: de oriunde ai veni, convertirea este capitală, este esențială. Când a spus Sf. Apostol Pavel că **"In Hristos nu mai este iudeu sau elin, bărbat sau femeie, rob sau liber",** *ci toți sunt una, în Hristos - da... Și, am mai constatat un fapt: când un evreu se convertește profund, e o revelație!*

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APIX'AI.IPSĂ

Convertirea evreilor va însemna,
cu adevărat, o anticipare a veacului viitor,
un moment capital de trecere către

Cerul cel Nou și Pământul cel Nou

Mi-aduc aminte din tinerețe, aveam vreo treizeci de ani când mă întâlneam cu Richard Wurmbrandt și cu soția lui, Bințea. Și azi îmi zic că n-am auzit de cineva, ca de această femeie, să fie prinsă atât de puternic, și ființa ei întreagă să se simtă într-o plenitudine când rostea numele lui Hristos... Da... De aceea, eu o trăiesc (potrivit **Scripturilor/** *viu. Convertirea lor va însemna, cu adevărat, o anticipare a veacului viitor, un moment capital, de trecere către Cerul cel Nou și Pământul cel Nou - când e o convertire autentică. Și eu am cunoscut evrei care s-au convertit autentic!*

Spuneți-mi, Părinte, cu Nicu Steinhardt ce discuții purtați?

Numai duhovnicești, absolut. M-a luat și de duhovnic...

Dar, vă amintiți, care erau nedumeririle lui, care erau întrebările lui?

Nu mai avea nedumeriri duhovnicești... In Hristos, el descoperise totul. I-a răspuns la întreaga problematică umană.

Da?

Absolut, o pot mărturisi. Pentru că, repet, permanent se simțea în el dorul de a pătrunde mai adânc, mai adânc... de a înțelege mai adânc, și simțea că în Hristos este revelația - în

plenitudine. Nu mai avea indoieli...

Nu îndoieli, ci nedumeriri. Mai pot fi discuții de interpretare a unor pasaje...

...Era un iluminat. Avea o înțelegere adâncă... avea și capacitatea de a sfredeli, de a merge către esență, și se simțea o iluminare, pentru că ducea o viață curată. Da. se lupta să-și convertească (în adânc, adică) și subconștientul, și inconștientul...

Dumneavoastră i-ați fost duhovnic lui Steinhardt și înainte, și după ce s-a_.

... călugărit, da, da! El venea de la Rohia la București să-și ia pensioara. El a avut, aici, la București, o garsonieră.

Unde era?

Vis-r-vis de Universitate, lângă biserica din fața Universității. Și el n-a fost hirotonit. A fost monah, dar n-a primit hirotonie de diacon sau preot.

Era frate.

Nu, monah. Așa și semna: Monahul de la Rohia.

Monahul Nicolae... Dar nu a fost hirotonit pentru că nu a vrut?

Nu știu, nu cunosc mai multe.

Ați fost la el la Rohia?

Am fost, dar nu când era el la Rohia, mai înainte.

Da, e depărtișor... lângă Târgu-Lăpuș, am fost și eu la mormântul lui. El a fost bibliotecar acolo... Am văzut și biblioteca... Dar, spuneți-mi, când a fost pe cale de a primi rasa monahală v-a cerut sfatul?

A. da, da, nici vorbă! Și am fost cu tot sufletul pentru.

Era de mai demult înclinat să meargă la mănăstire sau a fost așa, un lucru de moment?

Dorul lui de a merge până la capăt a fost ăsta, înțelegeți? Adică, în sensul în care a spus acel om duhovnicesc: **"Numai cel care nu ajunge la capăt se întoarce..."** *El e din cei care nu s-au mai întors. Or. dorul lui era de a merge... așa zicând, omenește vorbind, și cât e dat omului, până la capătul adevărului, acolo unde e întâlnirea tainică, adevărată a omului cu Dumnezeu. Nu în sensul... cum am spune, "până la epuizare", că nu poți epuiza adevărul. E inepuizabil (și existența), dar să mergi până la acea stare în care să simți că vasul tău s-a deschis, deplin, și ai sentimentul întâlnirii cu Dumnezeu. Ai simțirea, adică ai trecut de la gândire la simțirea lui Dumnezeu, și, în definitiv, doar Dumnezeu este Revelația Supremă. Adevărul Suprem. Cel care îți poate umple spiritul, ți-l poate transfigura. El a simțit chemarea asta demult. Demult, prin însuși faptul că el n-a consimțit la nici un fel de compromis. Observați, i s-a ofe-rit libertatea. pentru a fi martor al acuzării... Or, asemenea oameni, nu fac compromis cu Adevărul, nu fac. Poate e și un lest al trecutului... Purtăm în noi toată Căderea, tot Păcatul umanității, dar, deodată, te trezești că mai adânc decât păcatul e spi-ritul, înțelegeți? Da, el. Păcatul, te poate înăbuși, întuneca, dar nu te poate ucide - în adânc.*

(u Ptinnicle (.'mieriu înirv GENEZĂ ș/ APOCALIPS.!

De ce a ales el Rohia?

Cred că ți legătura lui cu P.S. Justinian Chira a contat mult.

Cine-i Justinian Chira?

Justinian Chira a fost călugăr, stareț la Rohia, după aceea a ajuns Episcop-Vicar la Cluj. Și iubea Rohia, acuma-i Episcop de Maramureș și. totodată, un om curat - Justinian Chira. Acolo parcă era în preajmă și o casă pentru intelectuali, cum se obișnuia pe timpul lui Ceauș eseu...

înăuntru era, în Mănăstire?

Da, și s-a adunat acolo o bibliotecă... și poate s-o fi cunoscut cu Părinții de acolo și l-au cucerit. A fost benefi. pentru ei și pentru el, da...

Nicu Steinhardt era curat ca o lacrimă.
El se purificase, se curățise,
dar, neîncetat, se afla în starea
ae afi nemulțumit de sine

Ce vă revine mai des în memorie din întâlnirile cu monahul Nicolae? Sau cu Nicolae Steinhardt - înainte de a fi fost monah?

Dorul lui, dorul lui de a deveni tot mai bun...

Cum se simțea asta?

Păi, o și mărturisea, mereu. Eu nu pot să spun... de la spovedit.

Da, da...

Da[1] *nici n-am ce să spun. Era atât de curat, ca o lacrimă. Eu n-am găsit la acest om așa, păcate capitale. El se purificase, asta pot să o spun. Da, se curățise, dar, neîncetat, se afla în starea aceasta de a fi nemulțumit de sine însuși. Observați? Asta-i starea autentică a omului. Să nu rămâi... Când ai ajuns mulțumit de tine, s-a încheiat. Spiritual, ești aproape mort. Or, el avea starea aceasta, a spiritului viu care simte de-acuma lărgimea spațiului. Cum spunea Sf. Grigorie de Nyssa:* **"Celui ce aleargă nu-i lipsește infinitul spațiului, celui ce caută nu-i lipsește infinitul adevărului",** *și totdeauna are sentimentul că restul este "mai" infinit decât ceea ce a dobândit.*

Infinitul se află mereu în afara ta...

Da, da, da! Deschiderea către infinit. El avea conștiința asta, conștiința de a fi fără capăt.

Dar în discuțiile dumneavoastră cu Steinhardt nu reveneau preocupările lui? Nu la spovedanie, în discuțiile obișnuite... Că era preocupat și de muzică, și de poezie, și de artă plastică - la toate se pricepea.

Eu, ca preot, mă angajam mai puțin în discuții de genul ăsta... Dar ca teolog discutam cu el.

Dar cu evreii necreștinați cum v-ați împăcat? Cum ați dialogat cu ei?

Nu prea am avut de-a face... Când eram student, locuiam intr-un cartier, lângă Biserica Dobroteasa, unde erau foarte mulți evrei, dar.

(ii Pânntelc (ialeriu intre GENEZA și A1(X 'AIJPSA*

toată viața, eu am avut o atitudine... firească, adică, nu-i in mine o dimensiune rasială. înțelegeți? Cu oricine pot să comunic. Asta-i structura mea, firea mea... De orice nație ar fi acela...

Dar sunt preoți antisemiți?

N-aș putea să mă pronunț, dar eu plec de la acest concept al Ortodoxiei, pe care-1 trăiesc foarte viu. Nu știu dacă vă spuneam, sunt trei moduri cu privire la chipul lui Dumnezeu in om. Cum este concepută condiția umană (definiția umană)? Pentru un catolic, suflarea divină de viață asupra lui Adam a insemnat un dar supraadăugat. Or, prin păcat s-a luat acest dar. și a rămas omul ca natură pură. Se luptă teologii catolici să definească, dar e foarte greu, că n-ai cum. Ce-i aia "natură pură", adică fără Dumnezeu? "Natură pură", un fel de introversiune antropocentrică. Pe de altă parte, protestanții văd in căderea omului in păcat distrugerea chipului divin. Da. așa-i omul pentru ei, ca un buștean, ca un pietroi, și se mântuie printr-un act declaratoriu: "Jertfa lui Hristos te mântuiește..."

Pentru ortodox. Suflarea Divină de viață este energia divină. Este har divin, nesecat - mă înțelegeți? Și-atunci, în starea de păcat omul nu pierde chipul, propriu-zis. ci se intunecă, mintea nu mai distinge clar între bine și rău. Inima se pervertește, voința se slăbește, dar de distrus, chipul lui Dumnezeu nu poate fi distrus. Pentru că, întâi, suportul fundamentării este harul. Divinul. Și atunci, eu in orice om văd o urmă a chipului divin. Fie el preot, hindus, european, american...

Deci, în două cuvinte, ca să încheiem capitolul Poporul lui Israel, v-aș ruga să-mi spuneți care-i rolul jucat până la venirea lui Iisus Hristos și

rolul jucat după venirea lui Hristos.

E limpede! Până la venirea lui Hristos, ei au avut această misiune, vocație divină, de a pregăti. Dar mai ales prin Profeți. Aici trebuie văzută misiunea lor. Gândi(i-vă, vă spuneam că Părintele Stăniloae avea cartea aceasta ultimă în lucru: **Chipul profetic al lui lisus Hristos.** *E uimitor, cel care citește cu ochii duhului Vechiul Testament, deslușește acolo întregul Chip al Mântuitorului. Atât Dumnezeirea Lui, cât și umanitatea Lui. Și, mai ales, Crucea, pătimirea Lui (Isaia, capitolul 53).*

Omenirea nu poate fi salvată de un om, pentru că, propriu-zis$_t$ originea omului nu este stmplu-umana, ci divin-umană

Ați vorbit cu Părintele Stăniloae despre cartea aceasta la care faceți referire?

Da, am vorbit, în linii mari.

Spuneți-mi și mie două cuvinte despre carte.

Atât pot să spun, în mare era tare pătruns de viziunea Profeților, în care Hristos se desena tot mai mult, Chipul Lui ieșind în lumină, întâmpinând întruparea.

Deci, preia de la toți Profeții Chipul lui Hristos și îl tâlcuiește, da? Reface așadar Chipul Mântuitorului din fiecare profeție în parte?

Așa e, da...

Cu Pârintele (mieriu intre (il-NEZÂ $i APOCA1.IPSĂ

Care este sensul acestei reluări?

Citatul acesta, vă spuneam, pe lângă Isaia 53 (Isaia care afost numit și - Evanghelistul Vechiului Testament), mai avem Isaia 7. 14: **"Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel."**

în capitolul 53 sunt pătimirile Lui, atât de puternic exprimate... Gândiți-vă: **"Cine va crede ceea ce noi am auzit și brațul Domnului cui se va descoperi?/ Crescut-a înaintea Lui ca o odraslă** *(adică înaintea Părintelui Ceresc),* **și ca o rădăcină în pământ uscat; nu va avea nici chip, nici frumusețe, ca să ne uităm la El, și nici o înfățișare, ca să ne fie drag** *(cum a pătimit pe Cruce)!* **Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunoscător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și nebăgat în seamă./ Dar El a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat. Și noi îl socoteam pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu./ Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat."** *Și. un alt citat, cu deosebire semnificativ, acolo unde e profețită Nașterea de la Bethleem:* **"Și tu, Bethleeme, deși ești mic între micii lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitorul peste Israel. Iar obârșia Lui este dintru început din zilele Veșniciei."** *Ca Fiu al lui Dumnezeu din veșnicie. Mesia numai așa poate fi conceput. Deci, in divino-umanitatea Lui. Omenirea nu poate fi salvată de un om pentru că nu este simplu-umană, ci divin-umană. Atunci numai Dumnezeu-Omul ne poate salva!*

Vă întrebam, care a fost rolul jucat de poporul lui Israel după venirea lui Iisus Hristos?

După venirea Lui, poporul lui Israel e, totodată, martor al întrupării (venirii) Fiului lui Dumnezeu în lume - ceea ce este semnificativ. S-au născut atâtea școli mitologice care au tăgăduit pe Hristos... Niciodată poporul Israel nu L-a tăgăduit ca realitate istorică. Acesta-i un fapt de mare însemnătate. Mă înțelegeți?

Sper că da. Tocmai, dacă nu mă înșel, în Epistolele Pauline există o referire privitoare la momentul recunoașterii de către evrei a lui Iisus ca Mesia.

In Epistolele Pauline e vorba de altceva, v-am spus. Faptul acesta-i de mare însemnătate: L-au recunoscut ca o realitate istorică. Insă au făcut din El fie un rabin, fie un revoltat... Nu L-au acceptat. Cel care tâlcuiește revelator taina lui Hristos și în raport cu Israelul este Sf. Apostol Pavel. Și, îndeosebi în Epistola către Romani, *capitolele 9,10 și 11 sunt dedicate acestui fapt, acestei situații religioase existențiale - cum vreți s-o numiți - în care, ca o confesiune, ca o mărturisire. Apostolul declară:* **"Spun adevărul în Hristos, nu mint, martor fiindu-mi conștiința mea în Duhul Sfanț./ Că mare îmi este întristarea și necurmată durerea inimii./ Căci aș fi dorit să Tiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine, după trup."** *Sunt două mărturii de genul acesta in* **Scriptură:** *una în Vechiul Testament, și una aici, in Noul Testament. Cea din Vechiul Testament este a lui Moise, atunci când el era pe Munte să primească Legea, iar ei, israeliții, erau la poalele Muntelui. Au turnat Vițelul de Aur și, când a coborât Moise, zice Dumnezeu: "Lasă-mă să pierd neamul acesta!" Iar Moise spuse:* **"Doamne, mai bine șterge-mă pe mine din cartea Vieții..."** *Așa și*

aici, la Sf. Apostol Pavel. Deci, este expresia supremă din partea unei persoane umane, de jertfa pentru neam, pentru popor. Atunci, Sf. Apostol Pavel spune: **"...fraţii mei, cei de un neam cu mine, după trup,/ Care sunt israeliţi, ale cărora sunt învierea şi slava şi legământele şi legea şi închinarea şi făgăduinţele."** *Adică, lor li s-a dat tot, observaţi. Sunt relevate aici, foarte bine, de către Sf. Apostol Pavel, darurile încredinţate. Da. lor li s-a dat...* **"Ai cărora sunt părinţii şi din care după trup este Hristos, Cel ce este peste toate Dumnezeu, binecuvântat în veci. Amin!/ Dar nu aşa ar fi căzut cuvântul lui Dumnezeu: căci nu toţi cei din Israel sunt şi israeliţi;/ Nici pentru că sunt toţi urmaşii lui Avraam, sunt toţi fii, ci** *«întru Isaac,* **a zis,** *se vor chema ţie urmaşi». (Romani 9,5 -) ". El, Apostolul, vede că. nici vorbă, nu poate fi lepădat - o taină a răbdării lui Dumnezeu.* **"Oare lepădat-a Dumnezeu pe poporul Său? Nicidecum! Căci şi eu sunt israelit, din urmaşii lui Avraam, din seminţia lui Veniamin. Nu a lepădat Dumnezeu pe poporul Său, pe care mai înainte l-a cunoscut"** *(Romani 11, 1-2).* **"Nu voiesc, fraţilor, ca voi să nu ştiţi taina aceasta, ca să nu vă socotiţi pe voi înşivă înţelepţi, că împietrirea s-a făcut lui Israel în parte, până ce va intra tot numărul neamurilor./Şi astfel întregul Israel seva mântui, precum este scris.** *«Din Sion va veni Izbăvitorul şi va îndepărta nelegiuirile de Ia lacov;/ Şi acesta este legământul Meu cu ei, când voi ridica păcatele lor».* **/ Cât priveşte Evanghelia, ei sunt vrăjmaşi din pricina voastră, dar cu privire la alegere ei sunt iubiţi, din cauza părinţilor./ Căci darurile şi chemarea lui Dumnezeu nu se pot lua înapoi"** *(Romani*

11. 25-29). Acest cuvânt **- "Căci darul lui Dumnezeu și chemarea..."** *este, alături de altele, unul dintre cuvintele adânci ale* **Scripturii -** *îi privește nu numai pe evrei... Sunt încredințat total, potrivit unei legi logice: numai Iubirea, care e principiul vieții, e și salvarea vieții. Or, Hristos este*

întruparea Iubirii. El este Dumnezeul Iubirii. Oamenii nu pot fi. Și- atunci. numai întoarcerea lui Hristos va salva lumea. Dar iată celălalt cuvânt care m-a frapat, care a fost un mare temei pentru conștința mea și un mare răspuns, **"Darul lui Dumnezeu și chemarea Lui nu pot fi luate".** *Ce vrea să spună acesta? De multe ori, în istorie, în viața personală, te întrebi: "Cutare, uite, e ticălos fi reușește, creează, aproape se afirmă ca un geniu." Dumnezeu nu e ranchiunos. Darul pe care ți L-a încredințat, îl păstrezi. De tine depinde ca tu să rodești in el, mai mult sau mai puțin - înțelegeți? Da, nu se ia înapoi darul! Și aici este un răspuns adânc și la misterul răului. Da, hotărât, răul nu-i fundamental, e un parazit.*

Marxiștii, tocmai pentru că au socotit factorul economic drept fundamental, nu au putut rezolva problema economică. Turnul Babei a fost primul stat mondial desacralizat și totalitar

Părinte, putem vedea în respingerea lui Iisus Hristos ca Mesia de către poporul lui Israel o legătură cu masoneria? Putem vedea în masonerie o reacție a poporului lui Israel față de creștinism? Așa a fost posibilă apariția lui Marx, Lenin și Troțki, de exemplu?

Se știe acum că masoneria a apărut în Anglia în 1717. In ce context a apărut? Breslele de zidari, din vremea aceea, s-au unit într-o asociație. Faptul a fost provocat tot de conflicte de muncă. Au organizat, deci, prima societate masonică (mason=zidar). Ei s-au răspândit în Franța, în Bavaria și în alte zone. A fost, sigur, masoneria, îmbrățișată și de unii evrei. Care erau principiile lor? Credința în

Cu Piinnlclc (ialenu inirv CENEZA șt APOCALIPS.!

Dumnezeu ca intr-un principiu, într-o formă deistâ. Ce înseamnă deism? Deismul este o religie filosofico-naturală după care se mărturisește Dumnezeu drept Creator al lumii, și care a primit legile lui in creație, dar lasă pe urmă liberă creația. Adică, omul să facă el. să conducă el... nu mai este intervenția lui Dumnezeu. De aici, se înțelege, nu mai e vorba de credința in întrupare. Pentru că Întruparea inseamnă venirea Fiului lui Dumnezeu în lume, pentru a se ocupa de lume. Deci, o îndepărtare de întrupare, de Biserică. Și, in linii mari, astea sunt ideile masonice. O altă teodicee. o altă relație a omului cu Dumnezeu. Se știe că, în pregătirea Revoluției Franceze, activau în Franța asemenea cercuri. Pe lângă alte cercuri, cum erau enciclopediștii. Uneori au conlucrat, alteori au fost in separare. Nu m-aș implica prea mult aici, înțelegeți? Orice atitudine umană este complexă, oricare. Iar factorul religios este fundamental implicat. Nu vedeți. în Bosnia-Herțegovina, oamenii superficiali consideră că motivul și factorul fundamental este cel economic. Așa credea Marx, înțelegeți? Și tocmai pentru că au socotit factorul economic drept fundamental, nu au putut rezolva problema economică. Pentru că ea nu poate fi rezolvată decât in întregul complex uman și social în care spiritul decide.

Este ceva aici care-mi amintește de farisei.

Sigur. Era vorba de acest dramatism, tragismul de-a dreptul, al fariseilor, pe care Mântuitorul îl evidențiază într-o lumină cu totul specifică. Anume, vedeți mutarea accentului pe împlinirea poruncilor (amintiți-vă parabola vameșului și a fariseului), o mutare de la relația personală cu Dumnezeu.

Deci, o relație tehnică...

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APCX'AUPSĂ

Nu doar tehnică, asta se deduce, de la Dumnezeu la porunci, și de la porunci la cel care le împlinește. Și-atunci se mută, oarecum, accentul de la Dumnezeu către lege, către plini-rea poruncilor, deci, implicit, către om. Ușor, luneci și ajungi cu accentul pe om. Or, aceasta dezvăluia o tragedie adâncă a acestui neam, anume: o formă oarecum de desacralizare; dar păstrând, în același timp, în subconștient, nu în conștiin(ă, vocația de Popor Ales.

Spuneam ieri, că degenerarea grupărilor creștine insuficient înduhovnicite duce la gnoză și la ideologie.

Sigur că da, dar, mai departe, păstrezi în conștiința ta vocația de Popor Ales, cu o chemare în lume, în istorie. Dar o transmiți în istorie desacralizată.

Adică, trece din divin spre om!

Da, într-o dimensiune antropocentrică. Accentul cade pe om. Și, mai departe, o asemenea poziție se descarcă în istorie, se transmite în istorie. înțelegeți? Deci și în forma ei

desacralizată. Mai departe, influențând în istorie, se transmite și altor popoare. De altfel, așa au apărut, chiar înainte de Hristos, imperiile. Vă spuneam de Turnul lui Babel, care a fost primul stat mondial desacralizat și totalitar. Alt lucru e să contaminezi și tu istoria prin această pozi-ție! De bună seamă, frații noștri evrei, Israelul, rămân încă o instanță de dialog pentru lumea creștină, dar rămân o instanță statică prin faptul că nu mai poartă în ea statutul bidimensional al condiției umane și al vocației umane...

Divin-umane...

(u Pârinfele (lulenu intri' (iKNliZÂ AP(X AI.H'N.4

Sigur că da, divin-umane. Rupi oarecum de sacru, așa cum s- a afirmat fariseismul, le miști mult in lumesc...

...pe orizontală, uitând verticala, nu?

Da, da, da. Desigur, noi vorbim de teism. de credința intr-un Dumnezeu, și intr-un Dumnezeu-Creator. Totdeauna folosim sintagma "concepția iudeo-creștină". pentru că. împreună cu ei. noi credem in Dumnezeu-Creatorul lumii, față de alte religii care sunt panteiste. Dar această instanță de dialog, paralelă, pe care o avem cu ei. suferă de static. înțelegeți? Unul dintre gânditorii contemporani (Kaplan mi se pare că se numește), observa în acest sens: "Da. legea are drept de vot. Dar nu are drept de veto ".

Ce înseamnă, adică?

Adică, legea are valoarea ei - in istorie - dar nu ne putem

opri la ea. Pentru că problema capitală este (cum am spus aseară) Iubirea, legea fundamentală a existenței. Este Hristos. A fost cineva. în lume, care să împlinească total. în plenitudine, Iubirea?

Da, Hristos!

Nu, în dimensiunea antropocentrică...

Nu știu asta, nu cred.

Nu există. Or, Hristos este Cel care a întrupat Iubirea, dar Hristos se descoperă ca divino-umanitate, nu, simplu, umanitate - in dimensiune antropologică. O dată cu această temă fundamentală a istoriei, a salvării omului prin Iubire, apare cealaltă temă,

(u Părintele Galeriu între GENEZĂ APO(A1JPSÂ

lot atât de fundamentală (sau corelativă ei), anume: omul dintru început a fost conceput într-o divino-umanitate (a fost creat după Chipul lui Dumnezeu și în vederea unei nesfârșite asemănări cu el) și, din pricina Căderii omului, a venit Fiul lui Dumnezeu și S-a întrupat în Istorie. Atunci, marea și unica revelație divină în istorie este întruparea Fiului lui Dumnezeu; care, totodată, este întruparea iubirii, a adevărului - este referința fundamentală, aceea pe care creștinii o recunosc, în fața căreia trebuie să-și pună problema și frații noștri evrei, și toate religiile lumii.

Omul,
în dimensiunea sa antropocentrică, a eșuat.
Pentru că proiectul divin pentru om

este
de a fi divin-uman. Prin Islam, lumea arabă
capătă o pondere mondială

Pentru că în Hristos întrupânduSe Dumnezeu, deci descope- rindu-Se divino-umanitatea ca model, pe de-o parte, se confirmă definiția originară a omului (că a fost creat după Chipul lui Dumnezeu) și, în același timp, se restaurează condiția umană, se dă posibilitatea salvării omului - a restaurării omului. Aici este problema capitală a istoriei, nu doar pentru frații noștri evrei din sânul cărora, după trup S-a născut Hristos, ci pentru toate religiile. încetul cu încetul, celelalte religii vor ajunge să înțeleagă că, repet, acesta este centrul istoriei, problema capitală a salvării umane. Omul, în dimensiunea lui antropocentrică, s-a dovedit că a eșuat, și eșuează, de ce? Pentru că proiectul divin dintru început a fost pentru om de a fi divin- uman. De aceea S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu. De aceea El este, deodată, Centrul Istoriei și Sensul Istoriei. Repet și subliniez, nu știu

('II Pflrinicle Galeriu in tn' GENEZĂ și AP(X AI.IPSA

cu câtă putere: numai aici e posibilă salvarea umanității. Omul, /ară Dumnezeu, a dovedit eșecul total al-istoriei. Pentru că nu se poate salva singur, omul. De aceea spunea Sf. Apostol Pavel: **"Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc/.../Mulțumesc lui Dumnezeu, prin lisus Hristos, Domnul nostru! Deci, dar eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul, legii păca-tului"** *(Romani 7.19-25).*

Părinte, spuneați odată că a fi fără Dumnezeu este asemenea baronului Miinchhausen care se trăgea pe sine, de păr, pentru a ieși din mlaștină...

Cum spuneam, "prin noi înșine" n-a mai realizat umanitatea nici un salt.

Cum priviți, ca om duhovnicesc, evenimentele care frământă, de decenii, Orientul Mijlociu? Au aceste evenimente conotații religioase sau sunt numai probleme politice și economice?

Nu există, pentru persoana umană, o disjunctie. o separare intre politic, etic, economic. Omul, dacă vrei să-l privești în întregimea condiției lui, trebuie să-l ai în vedere întâi spiritual (asta-i condiția fundamentală: specificitatea umană), etic (moral, deci), social, economic. Totul trebuie privit într-o unitate, într-o cuprindere deplină. Și atunci, și evenimentele din Orientul Mijlociu trebuie văzute, deopotrivă, și sub aspectul religios. Există, azi, marele pericol al fundamentalismului islamic, care ia mare avânt.

Cineva încerca să-mi explice - s-ar părea, nu tocmai greșit - din punct de vedere religios, faptul că președintele Irakului, Saddam Hussein, încă se află la putere și nu a fost dat jos, deși ar fi putut fi înlăturat, deoarece el e sunit, iar acolo sunt majoritari șiiții.

Cu Părintele Galeriu între GENEZA și APOCAIJPSĂ

Sigur, el mizează totul pe credință: "Allah nu ne-a ajutat pentru că am greșit noi", în tot cazul ei nu părăsesc...

Dar de ce nu Lau dat jos cei care puteau, americanii? L-au bătut, dar nu l-au dat jos, pentru că el, acolo, e un stâlp în fața fundamentalismuluiîn

lumea arabă. Asta-i explicația, se pare.

Bine, și asta... Dar eu vă spun un alt aspect. Ce reprezenta această lume arabă până la Mahomed? Erau o sumedenie, o puzderie de triburi. Or, deodată, Mahomed (e socotit profet) ce-a făcut? A luat, din trei surse, elemente potrivite pentru lumea arabă. Adică, din vechea lor credință, din Vechiul Testament și din Noul Testament. Știut lucru, ei II venerează, într-un fel, pe Mântuitorul și spun că El va veni a doua oară și va judeca. El va fijudecător, deși îl socotesc pe Mahomed profet principal. Deci, tot lisus îl va judeca și pe Mahomed, nu? Dar ce vreau să spun: o dată cu întemeierea Islamului, deodată lumea arabă capătă o pondere mondială. Vedeți ce face factorul religios? Doar la asta dacă vă gândiți, ce reprezintă religia?

Dar și factorul economic a contat, când au descoperit petrolul...

Asta se va duce, se va epuiza. Tot ce-i materie, trece. Religia - rămâne. Arnold Toynbee, acest filosof al istoriei, vede istoria desjașurându-se in etape, prin intervenții ale lui Dumnezeu. Bunăoară, Moise. Ce reprezentau evreii până la Avraam și până la Moise? Vă dădeam exemplu popoarele arabe și celelalte, prin anumiți reformatori. Fie Zoroastru la iranieni, Confucius și Lao- Tze la chinezi, Buddha ș.a.m.d.; factorul religios este esențial, el îi determină pe ceilalți, pe cel etic, social, politic. Buddha a cunoscut răspândirea religiei sale nu în India, ci în China.

Cu Părintele Galeriu inlre GENEZA fi APOCAI.IPSĂ

Găsesc o similitudine aici,cu lisus, care a fost refuzat de poporul său ca și Buddha de indieni.

Bine, era un alt context, altceva. Dar ce reprezintă Hristos în Istorie? Buddha e un aspect secundar, este un om. Or, precis, acesta este faptul capital al Istoriei: Arhetipul divin-uman al omului.

Vă întrebam de Orientul Mijlociu...

Vedeți, în ziua de azi tot pe aspectul religios, etnic trebuie să se bazeze stingerea conflictelor. Așa se interpretează vizita celor două doamne prim-ministru ale Turciei și Pakistanului, în Bosnia- Herțegovina, tot pe temei religios. Aici se întâlnesc cele trei religii monoteiste: creștinismul, iudaismul și Islamul - în pământul lui Israel. Și vor găsi, în cele din urmă, resurse să înțeleagă, pentru că atât mozaismul, cât și Islamul au rămas la formele lor originare /'ancestrale). Toate au fost benefic irigate de iubirea creștină.

Credeți că în Orientul Mijlociu conflictul este întâi religios?

Este fundamental religios!

Deci și rezolvarea lui va fi religioasă!

Când zic "fundamental", mă gândesc la bază, iar celelalte, moralul, socialul și factorul economic, de-aici decurg.

In cele din urmă, oamenii trebuie să ajungă la o convergenț

ă

('w *Piinnielc Galeriu intre (iENEZÂ șt Al'(X AI.ITSA*

Niciodată speranța nu se transformă total în disperare. Este o limită a răului

Părinte Galeriu, i-ați văzut pe tinerii din decembrie '89?

Da. Acești copii sunt rodul cel mai ales și curat al neamului românesc, copiii noștri din '89, și care descoperă că memoria ontologică, adevărul omului, din adânc, nu poate fi niciodată distrus. Poate fi înăbușit, obnubilat, la unii pervertit sau slăbănogii, dar distrus - niciodată. Așa a și mărturisit Ortodoxia totdeauna, față de apuseni, care cred că, prin păcate, i-a fost luat omului darul și a rămas o natură pură, sau că Chipul lui Dumnezeu s-a distrus total. Ortodoxia spune că acest chip nu poate fi distrus, pentru că el este și har, iar harul este divin, și țâșnește, iese deodată la lumină - mai ales în momente de criză, când omul își epuizează toate resursele - speranța strigătului și spiritul salvării. Cum spune la **Pateric,** *nu te mai poți suporta. De aceea, nu răul are ultimul cuvânt. Răul va fi mereu învins și. în cele din urmă, va fi învins - radical și total.*

Or, din acești tineri a ieșit, a țâșnit la lumină tocmai binele de nedistrus al condiției umane.

V-am mai întrebat și altădată: cum vedem noi solii, în catacombă fiind?

Păi, prin aceste fulgerări și străluminăm! Nu observați câteodată că cerul e acoperit de nori, dar parcă țâșnește fie câte un fulger, fie câte o stea, undeva, din depărtare? Or, așa trebuie să gândim. In catacombă fiind, dar niciodată speranța nu se transformă total în disperare. Niciodată. Când se

ajunge... Există o

limită a răului. Răul e un parazit. El are întotdeauna o limită. Numai binele e fără limită.

Frumos spus: "Răul e un parazit".

Da. Și repet: niciodată răul nu e fără limită, numai binele e fără limită. Răul este dependent și parazitar.

Dar atunci când ni se pare că suntem năpădiți de rău și nu avem nici o ieșire, e numai o părere a noastră?

Ce spune Sf. loan Scărarul? Sf. Ioan Scărarul spune: **"Cela ce se află la răscruce și nu știe pe ce cale s-o apuce, acela poartă seninul unui orgoliu și-i lipsit de har."** *Or. omul trebuie să se smerească, să iasă din orgoliu, și atunci, în smerenie, îl luminează harul, cum zice* **Scriptura: "Dumnezeu mândrului îi stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har".** *Asta-i răspunsul.*

La un moment dat, de două ori, a revenit in discuție Hebronul, și mi- ați spus că la Hebron...

Sunt mormintele patriarhilor...

Da, și se întâlnesc reprezentanții celor trei religii.

Da, așa este. Pentru că Avraam este deopotrivă un fel de începător al neamului evreiesc, la el se referă și Islamul, pentru că din Agar, sclava lui, s-a născut Ismail, deci Ismail e

(mut de arabi, dar, totodată, Avraam e și **"părintele credinței",** *cum îl numește Sf. Apostol Pavel; intră în genealogia Mântuitorului.*

Deci, iudaismul, Islamul și creștinismul se întâlnesc acolo. Și ce se întâmplă acolo?

Păi, ce se întâmplă? Omul devine nația, atâta. încât, când intri, ai vezi stând în genunchi sau în diverse poziții de rugăciune și câte evreu, și câte un islamic, iar creștinul cercetează ca la un pelerinaj, așa.

Creationismul, fără vreun fel de echivoc, îl mărturisesc iudaismul și creștinismul. Celelalte religii sunt panteiste

Și deci, acolo, în locul acela, la Hebron, cele trei mari religii monoteiste se înțeleg?

Ei. nu că se înțeleg! Se referă, spiritual, la o obârșie comună, la un punct comun...

Și-s conștiente toate trei?

Păi, sunt conștienți cei care sunt conștienți. Ține de nivelul de conștiință al fiecăruia!

Deci, acolo intră sau nu intră cele trei religii în dialog?

Intră ca o sursă. în sensul ăsta. Nu că intră acolo, adică

acolo nu e o academie unde să stea de vorbă...

Simbolic...

Ca o referință. Ca o referință la Părintele Ceresc. Părinte așa. în sensul uman al celor trei credințe, că Părintele ('cresc este unul.

Cu Părintele Galeriu Intre GENEZĂ și AI'OCAIJI'SA

Deci, pornind de la acele morminte de la Hebron, voiam să discutăm despre problemele care apar între biserici și între religii. Și voiam să vă aduc, aici, problemele legate de Gandhi, Tagore, Sundhar Singh.

Eu nu iubesc negreșit o tehnologie așa-zis științifică sau conceptuală sau livrescă ci o înțelegere mai vie a realității și o expresie mai comunicativă, mai directă, dar n-am încotro; nu putem găsi alți termeni. Ochiul cu care privește un ortodox lumea spi-rituală, lumea religiilor, are datoria, are conștiința de a face această distincție. Și anume, întâi, între religii panteiste și religii a căror revelație îți arată că universul nu se confundă cu Dumnezeu, că universul este o creație, o operă a lui Dumnezeu, Creatorul și Părintele nostru, și care, deodată, este radical transcendent lumii, mai presus de lume - deci, lumea nu e de o esență cu El, dar, totodată, Dumnezeu este și imanent lumii, adică prezent în lume prin voința Lui creatoare, prin harul Lui, prin energiile lui ziditoare. Clar și evident, sunt două religii care mărturisesc această realitate, și anume a lui Dumnezeu Creator și Părinte al nostru, și lumea ca operă a Lui: iudaismul, mozaismul, dacă vreți, deci religia evreilor, și creștinismul. Intr-un anumit fel, și Islamul mărturisește credința în Dumnezeu plecând de la trei surse: o sursă a vechii lumi arabe (lumea spiritelor care populează

natura), sursa Vechiului Testament și a Noului Testament. Cele trei surse stau în sinteza religiei sau crezului islamic. Lumea apare mai mult ca un veșmânt al lui Dumnezeu. Da[r] creaționismul, fără vreun fel de echivoc, îl mărturisesc, repet, iudaismul și creștinismul. Celelalte religii sunt panteiste: hinduismul, cu multele lui ramuri, ca și confucianismul, shintoismul și alte religii. în legătură cu marile și diversele sisteme filosofice care le-au generat. Mă refer întâi la sistemele filosofice antice, idealismul, religia stoicilor, materialismul, care se înscriu pe o altă orbită, care apelează la un principiu uni-

versa! Deci, această destinație este clară. Cu ce consecințe? Consecințe pentru conștiința și responsabilitatea umană de însemnătate capitală, salutară, mântuitoare. Un teolog contemporan, loan Zizioulas, Mitropolit de Pergam, propriu-zis mai mult profesor, pentru că el predă la Universitatea din Glasgow, e și profesor la Salonic, observă profund că această - să-i zicem - compartimentare a gândirii umane intr-o viziune panteistă și intr-o viziune creaționistă îl situează pe om, condiția umană, în poziții radical deosebite, diferite. Anume. în viziune panteistă adevărul se identifică cu cosmosul. Omul identificându-se cu cosmosul și Dumnezeu identi- ficându-se cu cosmosul, atunci și adevărul se identifică cu cosmosul. N-ai unde ieși din cosmos, altfel spus. Deci, o concluzie se impune de la sine: un progres al Omului intr-o asemenea viziune nu e posibil. De altfel, raportat la această viziune. înțelegem mai bine de ce, în Evul Mediu, scolastica definește adevărul drept **adaequatio rei et intellectus.**

Adequatio Dei et intellectus. Adequatio Christi et intellectus.

Adevărul înseamnă deschiderea spiritului deopotrivă pe orizontala și pe verticala existenței

Și nu e frumos?

Nu-i chiar... E frumos, dar e simplist și limitat. Adică, adecvarea, acordul intre intelect și real, acesta când te referi la real, poate să limiteze realul la orizontalitate. Înțelegeți?

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAUPSĂ

Da. îi lipsește profunzimea.

De aceea, îl înscrie pe om într-un fel de identificare cu realul constatat, hai să zicem, pe calea rațiunii, nu? Și pe cale sensibilă. Noi am opina altfel. Și, la o întâlnire cu miniștrii învățământului din Europa, la care am fost și eu invitat, care a avut loc aici, organizată de Institutul de Educație, la București, au fost mulți miniștri sau delegați ai lor...

în ce an?

în '92. Și am propus mai curând **adaequatio Dei et intellec- tus** *sau* **adaequatio Christi et intellectus; Christi -** *întrucât în Hristos cele două lumi, divină și umană, se unesc într-o singură persoană. Deci, adevărul ca deschidere a spiritului deopotrivă pe orizontala și pe verticala existenței. Dar să revenim. Dacă, în panteism, adevărul se identifică cu cosmosul, eu însumi identi- ficându-mă cu*

cosmosul, și eu nu ies în afara cosmosului, în viziunea revelată a Sfintei Scripturi și a Tradiției, adevărul nu e identificare, ci e comuniune, observă Zizioulas, profund și autentic; așa cum mărturisesc **Scripturile,** *și îndeosebi unul dintre bărbații apostolici a sesizat profund asta, Sf. Ignatie, purtătorul de Dumnezeu. Gândiți-vă cum exprimăm noi Tainele Bisericii: dumnezeiască împărtășire cu Trupul și Sângele Mântuitorului drept comuniune. Observați: cuminecare, împărtășire.* **"Cinei Taie celei de taină, Fiule al lui Dumnezeu, astăzi părtaș mă primește!"** *Mă fa* **părtaș/** *Cuvântul* **părtaș** *este esențial in relația noastră cu Dumnezeu, deci cu Adevărul. Și, deci, poziția mea, condiția mea in existență: dimensiunile acestei condiții, posibilitățile acestei condiții de existență sunt într-o continuă dezvoltare, creștere. Acum, după acest mic excurs și preambul, în legătura noastră cu*

Cu Pdnniele Galeriu între G EXE ZA y APOCAUPSA

ochiul cu care privim celelalte religii, s-a constatat in istorie, bunăoară, in buddhismul clasic sau originar, așa cum a fost sugerat și elaborat existențial de Buddha, cu cele patru teze ale lui: realitatea suferinței, universală, sau universalitatea suferinței, cauza suferinței, stingerea suferinței și practic cele opt poteci...

Astea sunt cele patru...

Da. Ei bine, de-a lungul timpului, mileniilor s-au produs modificări. Nu se vorbește de Dumnezeu originar, dar pe parcurs diverse curente au început să se apropie și de Dumnezeire. Sau hinduismul **Vedelor,** *brahmanic. sau in perioade în care se întâlnește cu creștinismul.*

Dumneavoastră îmi puneați mie în față realități, prezențe in aceste religii contemporane sau ale secolului XX. îndeosebi în hinduism. Da. M-au preocupat, in prima parte a vieții mele. îndeosebi două personalități: Gandhi și Tagore.

De ce tocmai ei?

întâi, erau foarte prezență

în viața lumii...

In viața lumii, în tinerețea mea. In tinerețea mea, gândiți-vă, în vremea studenției mele, ei încă trăiau. Și erau personalități de mare relief în conștiința mondială. Tagore trăiește între 1861-1941, Gandhi trăiește între 1869-1948. Deopotrivă manifestau tendințe către un dialog cu creștinismul. India era o mare colonie britanică, și ei, în prima parte a vieții lor, au cunoscut creștinismul și cultura europeană prin desele lor prezențe de studii în Anglia. Tagore era

poet, gânditor religios, filosof. In legătură, întâi, cu Premiul Nobel, că ați pomenit. în 1913 a luat premiul Nobel pentru literatură. Cel mai reprezentativ poem, după câte cunosc, care l-a adus în conștiința europeană, creștină, și a ajuns la premiul Nobel, este acea parabolă vorbind despre un bătrân care caută piatra filosofală.

Cea cu piatra și paftaua, centura?

Da. Piatra filosofală după care umblau alchimiștii Evului

Mediu, ca să transforme metalele în aur. Mitologia greacă, se știe că e vorba și-acolo de un rege care dorea lucrul ăsta, și trans- formându-se totul în aur...

Midas!

Midas, da! Păi, ce mai mănânci, mănânci aur? Dar aici e o altă întorsătură, la Tagore. Bătrânul se încinge cu un lanț și călătorește. E pelerin de-a lungul râurilor, și fiecare piatră întâlnită o ciocnește de lanțul lui. Și când ajunge în Europa, undeva, într-o luncă, niște copii pășteau vitele și, deodată, atenția lor este atrasă de lanțul strălucitor din jurul brăului lui. Atunci aleargă spre el. El se întreabă ce se petrece. Privește și el unde priveau copiii, și izbucnește în plâns. Nu se oprește ușor. După aia se adună lume, și-atunci el mărturisește, la întrebările tuturor, tristețea nevindecată, durerea. "De- atâția ani am căutat piatra, am avut-o în mână și am lepădat-o".

Unde?

Păi unde? El era de-acum, așa cum ar zice Fericitul Augustin: **"Doamne, Te-am căutat afară, dar Tu erai înlăuntru.**

Cu Pfinntele Galeriu intre GÎÎNEZÂ și APOCALIPS.!

Doamne, Tu erai înlăuntru, iar eu nu eram înlăuntru. Eram afară, afară de mine". *Adică, această dramă a risipirii privirii, atenției noastre. De aceea, Mântuitorul vorbește de întunericul cel mai dinafară. De obicei, noi zicem că afară e lumină, și înlăuntru e întuneric. Atunci când ne uităm la o cameră, nu? Eu am avut o experiență într-o seară.*

în gara din Frankfurt, așteptând o familie care urma să vină să mă ia. Și era feeric luminată gara, una dintre gările mari, sigur. Dar. deodată, am simțit atât de pătrunzător cuvântul Mântuitorului, **"întunericul cel mai dinafară".** *Când lumina era afară, dar ea nu-mi spunea nimic și simțeam că lumina intr-adevăr este înlăuntru. Așa și bătrânul care căutase piatra filosofală, nu mai fusese atent: o avusese in mână și o lepădase, o pierduse. Iar tâlcul parabolei știți care-i? Voi, europenii, ați avut această piatră și ați lepădat-o. Iar piatra aceasta este Hristos. Deci. Tagore, el ne-a învățat...*

Și spune: Să nu-L aruncați pe Hristos?

Ce spune Psalmistul: **"Piatra care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului".** *Întocmai, Tagore citise* **Scriptura,** *și Psalmii, și Noul Testament.*

Dar și Gandhi afirmă valorile creștinismului?

Iar când un misionar englez, care dorea să vină în India să propovăduiască **Evanghelia,** *îi scrie lui Tagore. îi cere părerea. Tagore spune: "Venili și propovăduiți aici, dar nu niște teorii, niște concepte. Propovăduiți. invă(a(i-ne iubirea"... Așa gândea Tagore, un iluminat, în felul lui. de revelație culturală, originară, primordială. Dar iubirea înfăptuită în viul vieții a arătat-o Gandhi. Dacă*

Tagore este poet, gânditor, filosof, Gandhi a fost angajat in viul vieții. După studii de tinerețe în Anglia, în timpul cărora asculta predicatori creștini, cum era Spurgeon, și studia **Scriptura** *stăruitor, se dedică acestei misiuni de eliberare a*

individului. Dar informându-se și luptându-se să fie autentic în adevăr, la această misiune. întreținea o corespondență în vremea sa și cu Tolstoi.

Un însingurat nu se poate iubi decât pe el.
El nu poate institui iubirea.
Adevărul și iubirea intră în definiția noastră!

Și de el aș vrea să amintiți, de Tolstoi.

Da. Și Ghandi petrece o vreme în Africa de Sud, în Transvaal, acolo unde erau mulți indieni, lucrau. Se străduiește să le trezească conștiința la adevăr și la iubire, în duhul **Evangheliei.** *Unii nu l-au înțeles, l-au lovit, și a stat în spital. Mai ales musulmanii nu-l înțelegeau, musulmanii care cred intr-un Dumnezeu solitar, metafizic. Trebuie gândit faptul că un Dumnezeu solitar, cugetat, solipsist nu poate întemeia iubirea în creație. Un însingurat nu se poate iubi decât pe el.*

Mai ales pentru că nu comunică, nu?

Păi, sigur.

Nu ai cu cine intra în comuniune.

Da', nici vorbă! De aceea în Islam a fost posibil așa-numitul

"război sfânt", adică să-l ucizi pe celălalt. Aici, Gandhi a avut adversari musulmani. El. de-acum, din hinduism trecând la viziunea lui Hristos, avea viziunea iubirii, in sensul cel mai profund și mai autentic al cuvântului.

Problema asta v-a fost ridicată și de Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu în Dialoguri de seară, **problema dacă, în numele cre-dinței tale, al religiei tale, poți ucide.**

Hotărât. în duhul lui Hristos e cu neputință să rostești un asemenea cuvânt. înțelegeți? Hsus Hristos, unicul Dumnezeu și om, n-a sacrificat pe nimeni pentru El. ci pe El S-a sacrificat pentru umanitate. Și atunci, eu. în numele lui Hristos, nu pot sacrifica pe alții pentru mine, ci doar pe mine pot să mă ofer ca sacrificiu. Este irevocabil și ireversibil.

Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu mergeau mai departe, și vă întrebau dacă te poți simți superior, creștin fiind, altor credincioși din alte religii.

Nu. Termenul de superior sau superioritate este inadecvat, trebuie să te simți în adevăr, înțelegeți? In mai multă lumină a adevărului sau în mai puțină lumină a adevărului.

Dar Gandhi cum a murit?

Da(i-mi voie, că n-am spus tot. Adică, nimeni nu poate spune tot. Dar măcar momente esențiale. Deci, el avea și adversari care nu-l înțelegeau, dar nu-l înțelegeau pentru că puțini au înțeles că misterul, ființa însăși a iubirii, iubirea - cum observa părintele Stăniloae - este și esență, și relație. E plenitudine, împreună cu

lumina adevărului. Ea însăși este lumină, iubirea, când este ieșire din sine - a trăi viața celuilalt - e purtătoare de lumină.

Deci nu toate iubirile pe care le numim noi în timpul unei vieți, mai ales la tinerețe, sunt cu adevărat iubiri?!

E o distincție. Deschidem un alt capitol mai pe urmă: distincție între **eros** *și* **agape.** *Asta după ce vorbim de Gandhi, cum a înțeles el iubirea. Vedeți, pe Gandhi tocmai în acest foc al diversității și al adversității nu-l vor înțelege toți. El va mărturisi; după experiența lui în Transvaal, din Africa de Sud, și încercările prin care a trecut, revine în India; are loc primul război mondial la care și ei iau parte, se înțelege, cu Anglia împreună, dar după primul război mondial încep să dispară imperiile, lupta lui pentru eliberarea Indiei se desfășoară acum mai intens; dar după metoda lui, și tocmai încercând această metodă în contextul celorlalte revoluții. Deci, revoluția rusă, cu asasinate în masă, luptă de clasă și. distrugeri, apoi celelalte forme - fascismul italian, corporatismul portughez, nazismul german. Să nu-l omitem pe Kemal Ataturk și revoluția lui, deci, de după destrămarea imperiului otoman. Să numim fenomenul o renaștere a Turciei. Și altele. Mai toate aceste revoluții au însemnat folosirea crimelor de proporții. Se știe, în Rusia au fost zeci de milioane de morți. Or, Gandhi mărturisește - și aici este sublimul - când este întrebat: "Unde ați aflat dumneavoastră principiul călăuzitor al revoluției, al eliberării?" în tezaurul hinduist? Nu. Acolo se spune doar, în* **Bhagavad-Gita** *că, dacă cere cineva un pahar cu apă, să-i dai. Asta este universal. "Dar, când am citit în* **Evanghelie** *cuvântul lui Iisus Hristos: «Iubește pe vrăjmașii tăi» sau «Iubiți pe vrăjmașii voștri», am tresărit ca un iluminat și-am înțeles: asta-mi trebuie". O spusese și Sf. Apostol Pavel: ținând adevărul în iubire. Și cuvântul consacrat, utilizat atât de mult după*

aceea, este cel al nonviolenței. Adevărată această zicere: că, dacă noi am repeta puțin, am înțelege adevărul ei fundamental. Am spus- o și în mărturisire: adevărul - iubirea intră în definiția noastră. Poate odată o să reflectăm la asta, și mă veți întreba cum îl putem defini pe om într-un capitol de antropologie. Cum înțelegem definiția **Sfintei Scripturi** *privind omul, și anume de a fi zidit după Chipul lui Dumnezeu și în lumina unei nesfârșite asemănări cu El. Ei bine, iubirea intrând în definiția noastră, tot-odată în originea noastră de a fi zidiți după Chipul lui Dumnezeu, deci în firea noastră. în sănătatea noastră, atunci nu trebuie să fac nici un fel de compromis cu iubirea. A răspunde cuiva la rău cu rău înseamnă a cădea din iubire. A te lăsa contaminat de rău. Să mă las eu molipsit, contaminat de rău, și nu ca prezență a iubirii, să reprezint eu ceva, nu zic negreșit să-l contaminez - asta-i lucrarea lui Dumnezeu - dar eu să reprezint realitatea esențială a condiției mele. Gandhi, probabil, a înțeles acest lucru adânc.*

La procesul lui Gandhi, uluitor, completul de judecată s-a ridicat în picioare când el a intrat în sală. Un om de vreo 45 de kg

Și-atunci, întreaga lui concepție și practică revoluționară s-au întemeiat pe această viziune: a adevărului prin iubire. Adică, omul trebuie să aibă conștiința adevărului, a dreptului lui. și așa mai departe, dar prin iubire, nu prin violență. Nu era înțeles de toți. Mai ales după 1918, când președintele SUA, Wilson, lansase principiul autodeterminării popoarelor, atunci era un suflu revoluționar de libertate. pretutindeni. Dar el n-a putut spori integral decât mai târziu, încă nu devenise un proces istoric. Trebuia să mai apară și al

doilea război mondial, și încă alte fenomene. Dar deja de la primul război mondial când, observați, se destramă imperiul austro-ungar, imperiul otoman. Ei bine, în acest suflu revoluționar, coreligionarii lui nu-l înțelegeau toți și, într-o localitate din India, oamenii nemulțumiți, îndârjiți dau foc primăriei, într-o localitate unde, sărmanii, cei care erau înăuntru au ars. Apare procesul. La proces, cine este inculpatul? Cel care conducea această luptă de eliberare a Indiei: Gandhi. O ziaristă indiană, Sapojini Naidu, descrie momentul procesului. Spune ea: sala de ședință înțesată până la refuz, completul de judecată la locul lui. Este introdus inculpatul. închipui(i-vă un om în greutate de vreo 45 de kg, încins doar peste mijloc, cu fața și privirea lui deopotrivă iluminate de gândirea răspunderii pe care o poartă. La apariția lui - un fenomen: completul de judecată se ridică în picioare în semn de omagiu. Nu știu în istorie vreun moment simi-lar la care instanța de judecată să se ridice în semn de omagiu la intrarea inculpatului. Dumneavoastră cunoașteți?

Nu, nu-mi amintesc nici unul!

Păi nu, că nu există! Ca să înțelegeți ce reprezenta chiar pentru instanța de judecată acest inculpat.

Eugen Ionescu a spus despre Gandhi ca este ultimul sfanț fără sancțiune al Bisericii Bine că-și revine și Cioran. Oricum, e penibil ce-a spus el despre Sf Pavel!

Văd că-l iubiți mult pe Gandhi.

Cu Părintele (hilenu imn' GENEZA și AP(X'AI.IPSA

Da[1] cum? Că merită. De aceea, Eugen Ionescu a zis despre el că este ultimul sfânt fără sancțiune al Bisericii.

De ce?

Bine, n-a fost canonizat, n-a fost trecut în rândul sfinților.

A, Eugen Ionescu a zis de Gandhi.

Da. de Gandhi. Adică o figură de stil.

Și Eugen Ionescu a fost foarte credincios.

Și mai ales în partea a doua a vieții lui. sigur, a ajuns la conștiința adevărului, că nu se poate altfel.

Pot să vă spun că am citit ultima carte a lui Cioran și, din '83 încoace, nu prea mai este ateu! Nu. Este chiar mistic.

Sărmanul de el! Un om chinuit.

Un om chinuit, dar...

Bine că-și revine. Da. Dar să porți povara atâtor aberații numai de dragul unui stil și unor expresii șocante, percutante uneori...

Poate prin asta i se revelează lui Adevărul.

Știu de un interpret al lui. un francez care spunea că el e de-a dreptul moștenitorul tradiției ortodoxe răsăritene, adică

se străvede imediat în toate expresiile lui. și limbajul lui. și sintagmele lui. în dialectica

lui, și în antinomiile lui, în paradoxurile pe care le folosește, se vede imediat că aparține acestei culturi, că provine de aici.

Deci, calea poate veni sub tine fără ca tu să știi.

E o taină a lui Dumnezeu asta. Bunăoară, s-a mai spus și despre Nietzsche că, dacă ar fi apărut în timpul lui Luther, Luther l-ar fi îmbrățișat. Dar să revenim la Gandhi. Totuși, să nu omit: pentru mine, o mare durere a fost la Cioran raporturile lui **cu** *sau gândirea lui* **despre** *Sf. Apostol Pavel. Poziția în care se situează el față de Sf. Apostol Pavel...*

Dar acum se recunoaște cel puțin mistic Cioran.

Da. Dar e penibil ce-a spus el. Pentru că te gândești, un scriitor a spus: "Cel mai mare chin al iadului nu-s negreșit cazonele cu smoală sau furcile sau mai știu eu ce. E chinul să vezi ce-au produs gândurile tale, cuvintele tale, faptele tale în lume, în sânul semenilor tăi", înțelegeți? Pe câți i-ai smintit tu, ca să spunem așa, și la Judecată să vezi în urmă, în istorie, ce consecințe au avut ideile tale, și pentru toate prăbușirile din cauza lor să zici: deci tu ești vinovat. Tu ai pus piatra asta în mișcare. Prin urmare ai o mare răspundere pentru tot ceea ce spui, pentru tot ceea ce scrii. Dar să revenim. Gandhi e în fața completului de judecată și i se dă cuvântul de apărare. Și spune această ziaristă evocată, Sapojini Naidu: "Ascultându-l, nu-i găseam pe nimeni nici călăuză, nici asemenea în lume. Și deodată mi s-a dus gândul la acel unic moment în istorie, al

Aceluia care se jertfise pentru lume. Și pe Care acest om, Gandhi, 11 urma el însuși, qferindu-se în slujirea lui, jertfindu-se pentru salvarea celor prigoniți". Reproduc ideea exact. Am scris un articol prin 1960 și am făcut și o lucrare de

seminar, când făceam studii de doctorat despre Gandhi, in contextul Istoriei Religiilor. Se știe cum s-a săvârșit din viață.

Omorât.

Da, în 1948, de oameni care nu-l înțelegeau. Aceste două figuri evocate de romancierul francez Romain Rolland: O, Gandhi, o, Tagore - asemănându-i cu cele două râuri mari ale Indiei...

Gangele și Inclusul.

Dar care, vedeți, dezvăluie, aș zice eu, acest consens al istoriei: Hristos. Pentru că ei privesc. către Hristos, și Hristos din sursa eternă a divinului se adapă. încât e și aici o speranță a religiilor care. în ultimă instanță, vor merge către Dumnezeu-Omul.

Unirea dumnezeirii
cu umanitatea în persoana
lui Hsus Hristos, Dumnezeu-Cuvântul,
este, deodată, unicitatea crezului
și a mărturiei creștine
a Bisericii în lume și, totodată,
centrul către care, în cele din urmă,

trebuie să ajungă la o convergență oamenii!

Dar dumneavoastră îi spuneți lui Andrei Pleșu, tot în cartea pomenită, Dialoguri de seară, **că, într-un fel, e adevărat că "Sfinții tuturor confesiunilor stau împreună". Atunci, bănuiesc că și oamenii tuturor confesiunilor vor trebui, în final, să stea împreună.**

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAUPSĂ

In cele din urmă, trebuie să ajungă. Cum spune Sf. Apostol Pavel: **"Dumnezeu vrea ca toți oamenii să se mântuiască, ajungând la cunoștința adevărului".** *Dar adevărul este unul, nu e. cum socoteau cei din Evul Mediu, adevărul după rațiune și adevărul după credință. Adevărul este Hristos, care a spus: "Eu sunt Adevărul, Calea și Viața". Observați aici faptul capital al revelației, al adevărului. Celelalte religii pot să aibă întemeie-tori, reformatori, pot să aibă profeți, Moise pentru religia lui Israel, Mahomed pentru Islam. Numai prin actul fundamental al coborârii lui Dumnezeu în lume Biserica creștină are în centrul ei nu numai un profet, nu numai un întemeietor de religie, ci pe Dumnezeu-Omul. Unirea Dumnezeirii cu umanitatea în persoana lui Iisus Hristos, Dumnezeu-Cuvântul, aceasta este, deodată, unicitatea crezului și mărturiei creștine a Bisericii în lume și, totodată, centrul către care cred că, în cele din urmă, trebuie să ajungă la o convergență oamenii; și țelul întregii umanități, și posibilitatea unirii și mântuirii întregii umanități. Astfel încât religiile, eu sunt încredințat, vor înainta progresiv către cunoașterea, înțelegerea lui Hsus Hristos, unicul Mântuitor așa cum a spus el: "Nimeni nu vine la Tatăl decât prin*

Mine, și despărțiri de Mine nu puteriface nimic ". Și iată că omenirea se află încă în această stare confuză, instabilă. Hsus Hristos spune:

"Eu sunt Calea, Adevărul și Viața".

Supraviețuirea planetară ține, poate, în primul rând, *de* această convergență a tuturor comunităților religioase.

Da. Gândi(i-vă mai profund: în religjile și filosoftile panteiste, e tensiunea aceasta tot către Dumnezeu, dar ele nu pot ieși din această limitare, mărginire a existenței și a viziunii existențiale. Ele tind către Dumnezeu, dar - și aici este misterul tragic al căderii, și anume, cum

îl vedem noi - ele sunt sub imperiul lui Lucifer, care i-a ispitit pe pro- topărinți: **"Veți fi ca niște dumnezei, veți fi voi dumnezei".** *Atunci, omul identificând pe Dumnezeu cu eul din el. se adoră pe sine.*

Asta-i ispitirea cea mai păcătoasă?

Asta-i tragismul. Și atunci, el se adoră pe sine, și neavând cum să ieși, nu ieși din sinea ta. Deci, omul tinde. pe de-o parte, in chip firesc, spre comuniune, tinde către Dumnezeu, dar identificându-l pe Dumnezeu cu el însuși; **"Veți fi ca niște dumnezei",** *asta-i ispita cea mai gravă, demonică, luciferică. și care se constată. Vedeți: în lume, astăzi, oamenii încă se află în această confuzie. încă nu au curajul să se elibereze...*

Să se elibereze de sine?

Da, de sine. Cum a zis Mântuitorul: lepădarea de sine: "cel ce vrea să vină după Mine, să se lepede de sine". Âsta-i faptul capital. S-a constatat de exegeți că acest cuvânt este unic in istoria gândirii umane. Nu l-a rostit nimeni până la Hristos, tocmai din cauza acestei căderi a omului care-L identifică pe Dumnezeu cu sine, care se centrează în sinea lui. vjcotindv.se el una cu. iPumnezeu și-atunci el, omul, nu iese din sine Neieșinddin tine însuți. nu eposibil.să te sui, să te inalți. să te depășești. Pentru că. propriu-zis, tinderea e să mă depășesc, să fac un salt. Nu e posibilă fără ieșirea din sine'. Aici este tragismul - în egoism. în egocentrism. în închiderea mea ca-ntr-un mormânt, a observat Thomas Merton spunând: "Păcătosul (deci păcatul în forma lui radicală - orgoliul, egocentrismul) nu cade în brațele lui Dumnezeu, dar se închide în el însuși ca-ntr-un mormânt, se îngroapă în el însuși ca-ntr-un mormânt. "Asta e faptul cel mai tra-

gic al condiției umane. Și nu poți ieși decât prin lepădare de sine și prin mărturia lui Dumnezeu, radical altul decât tine însuți, prin situarea ta în comuniune cu El. Aceasta este mărturia, acesta este adevărul condiției noastre de creatură în legătură cu Creatorul; a mă realiza în logodnă, în comuniune cu Ziditorul. De aceea, o rugăciune a Bisericii, o rugăciune folosită atunci când mergem și-l împărtășim pe credinciosul care este aproape de hotar, de aceea - mă înțelegeți, noi folosim o rugăciune mai scurtă pentru acel moment grabnic, de graniță - spune: **"Doamne, să-i fie împărtășania aceasta nu spre osândă, sau adăugirea**

păcatelor, ci spre logodirea împărăției Tale." *Auziți,* **"logodirea".** *Deci, Tainele (Botez, Mir, Euharistie, Spovedanie și celelalte) sunt o logodnă a împărăției. Biserica e numită Mireasa Mirelui, care e Hristos.*

Tipul sfântului, tipul pelerinului și tipul mirelui sunt intuite profund de Nae Ionescu. Noi suntem oameni simpli, dar căutători de adevar. Persoană - Națiune - Umanitate f

In Ortodoxie, pretutindeni ni se dezvăluie taina aceasta, a dialogului, a comuniunii, a logodnei, a cununiei! Poate de aceea a intuit așa de profund și Nae Ionescu, când vorbește, în **Orizontul Mântuirii,** *al comuniunii cu Dumnezeu, de trei tipuri: lipul sfântului, tipul pelerinului și tipul mirelui. Observați, el a intuit profund, și luminos, și expresiv, totodată. Or, aceasta este taina. Omenirea nu are altă cale. Mi-aduc aminte de un om care îl căuta pe Dumnezeu, și spunea: "M-am luptat să epuizez, până*

(ii Piiriniclc Galeriu Imre I H XI-'ZA și Al'lX Al.IPSA

la ultimele posibilități și confinii ale experienței duhovnicești". E în fiecare din noi această strădanie de a epuiza. Ei bine, incercați și dumneavoastră. Epuizați toate posibilitățile, toate speranțele, toate ofrandele științei, filosofici, artei, gândirii umane, ale ideologiilor. Ce dau ele omului? înțelegeți? Și nu există altă soluție.

Noi suntem oameni simpli, dar căutători de adevăr. Și-atunci. înțelegem ce ne pot nouă împărtăși celelalte soluții, să zicem, din diversele domenii ale experienței umane, le-am evocat deja.

Sper să nu pun o întrebare proastă, dar atunci când te lepezi de sine, ce se întâmplă cu specificul tău? Vă pune și Gabriel Liiceanu întrebarea asta, "Dacă e un accident că sunt rus, că sunt grec?" - deci, etnia, dacă e un accident. Și dumneavoastră răspundeți că în *Scriptură* se vorbește de Neamuri, și eu respir într-un anumit aer, într-un anumit ethos, într-o anumită lume, și acest mediu creează o comunitate de destin cu neamul meu. Dar omul are și un specific al său, în cadrul neamului, ca persoană!

Da. dacă vreți, sunt trei categorii definitorii (care definesc condiția umană): persoană, națiune, umanitate. M-ați înțeles? Și întâi persoana. Aici e chiar un specific al Ortodoxiei. In comuniunea mea cu Dumnezeu, întâi 11 contemplu pe Dumnezeu, așa cum mi S-a revelat, ca Persoană revelată treimic: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. E. aici, o distincție între Ortodoxie și Apus. Apusul, se știe, îndeosebi de la Fericitul Augustin, contemplă Dumnezeirea întâi ca esență, ca natură, ca ființă, și apoi ca persoană. Iar un teolog apusean se întreabă și el: dacă fondul existenței e natura divină, esența divină, atunci actul de adorare. în ultimă instanță, cui se adresează? Esenței? Dar cum pot eu să înțeleg, să-mi înfățișez esența, să-mi reprezint esența? Cu esența pot să intru în dialog personal? Nu pot.

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și AP(X'A!JPSÂ

Nu pot?

Nu. Și-atunci el, vedeți, subliniază această stare de spirit a

Apusului, care situează pe om în abisul de care vorbeam și altă dată. Or, în Răsărit, persoana se impune în prim-plan, iar esența, natura este un conținut al persoanei, pe care fiecare Persoană Divină o poartă. Persoana: Tatăl ca Tată, Fiul ca Fiu, Duhul Sfânt ca Duh Sfânt. Deci, pentru noi persoana este o realitate fundamentală. Persoana divină și, implicit, persoana umană. Când Dumnezeu a suflat suflare divină de viață în fața lui Adam, atunci l-a instituit ca persoană. înțelegeți?

Cred că da, Părinte.

Și-atunci, când zicem "lepădarea de sine ", nu înseamnă anularea persoanei, ci lepădarea de ceea ce demonul a adăugat persoanei, adică orgoliul. Deci, lepădarea de această stare orgolioasă, de această instituire a mea, egocentrică.

Am înțeles, cred, bine. Acum am înțeles, vă spun cu toată sinceritatea.

Da, cu Dumnezeu eu nu pot comunica decât ca persoană.

Deci, orgoliul e ca un manșon care se opune atingerii mele de Dumnezeu și îmi obturează Calea.

Exact, gândi(i-vă, cine este cel mai liber, din toată existența, de orice fel de egocentrism? E Mântuitorul. înțelegeți?

Da, desigur.

Cu Părintele (iulerin intre (ÎENEZ.Ă ști]POCAl. IPSA

Eu îl institui pe tu, și tu,
la rându-ți, mă instituí pe mine.

Pot să aibă această lumină și cei nebotezați?
Răul este în voința pervertită a persoanei, nu în esență

El este Cel care spune: "Nu caut voia Mea, ci voia Tatălui Meu" (cuvintele pe care le spun, nu le spun de la Mine, ci de la Tatăl, înțelegeți?). "Eu ce am auzit de la Tatăl, aceea vă spun": și, totuși, El nu anulează persoana. "Eu și Tatăl, una suntem": eu-ul nu este anulat, nici pomeneală, ba dimpotrivă, eu-ul meu atunci se instituie real în existență, când se află în dialog cu cineva. Când mă aflu în dialog cu mine însumi, eu mă îngrop in mine.

E autism.

Absolut. De aceea s-au impus. în secolul XX. și acești doi adânci gânditori: Martin Buber și Ferdinand Ebner (M. Buber, evreu, și F. Ebnen austriac), și alții, ca G. Madinier. Ei au constatat că eul nu ajunge la conștiința de sine, ca atare, decât în raport cu tu, mă înțelegeți?

Martin Buber are și o carte intitulată chiar Eu și tu, scoasă de Editura Humanitas.

Ich und Du. *eu am citit-o din tinerețea mea. acum s-a tradus în românește. Or. rețineți: eul meu în relație cu tu. el se constată, se instituie în existență, deci eu îl institui pe tu, și tu mă institui pe mine... In conștiința de sine, mă pricepeți? Deci, nu se anulează, ci, mai degrabă, eu am conștiință de mine, când eu te afirm pe tine, și tu mă afirmi pe mine.*

Dublă determinare.

Da, absolut.

Dar știți germană?

Citesc. Am învățat în seminar, așa, nițel.

Asta-i grozav.

Nu așa grozav, dar...

Poate că aici, dacă tot le-ați amintit, ar trebui să discutăm și problemele ivite între Catolicism și Ortodoxie. Dar poate că, înainte, ar trebui să epuizăm, măcar în parte, această...

De epuizat e greu, pentru că Adevărul este inepuizabil...

N-am discutat, până acum, decât de Gandhi și Tagore. Il adu-sesem în discuție și pe Sundhar Singh.

Da, Sundhar Singh m-a preocupat mult de tot, iarăși, din tinerețe. Tagore, știți, a fost și în România...

Știu, știu, în 1926.

Da, în 1926, cu fata lui, și am cunoscut persoane care, atunci, l-au văzut față către față.

Și erau entuziasmate?

(u Pflrinlele (itilcriu ini n‘ (H X'I 'ZÂ >/ Al(K 'Al.l/'SÂ*

Da' cum să nu! Sigur, avea ceva...

Avea harismă?

Dacă vreți, da. Eu am citit, din el. .cum. într-o dimineață, deodată. întreg mediul în care petrecea el a fost iluminat. Aerul, pomii, florile din jurul casei lui le vedea, toate, scăldate într-o lumină. Unii se întreabă: "Pot să aibă această lumină și cei nebotezați?", cei necreștini, adică...

Da, e o problemă interesantă, importantă.

Da, eu cred că tot omul participă la suflarea divină primordială.

Asta-i generozitatea Dumneavoastră sau generozitatea Bisericii Ortodoxe?

Și a Ortodoxiei, pentru că Ortodoxia spune despre Chipul lui Dumnezeu în om că poate fi întunecat, slăbit, pervertit - dar nu distrus. De ce? Pentru că participă la acea suflare divină de viață care a rămas adânc în condiția umană (de neșters), pentru că binele, repet, este de nedistrus. Numai răul este înscris în voința pervertită a persoanei, deci nu în esență, dar binele este esențial, înțelegeți?

Da.

Așa, în Vechiul Testament avem momente de har. de iluminare, la un Moise (care vorbea cu Dumnezeu) și la Profeți (care aud glasul lui Dumnezeu).

Viața lui Sundhar Singh a constituit, pentru mine, un moment semnificativ

Dar de ce v-a interesat Sundhar Singh?

Numai o clipă! Mi-ați mai trezit un moment, al lui Tagore, în care acesta era pe apa Gangelui și, către seară, ultimele raze ale soarelui scăldau apa și, totodată, valurile se îngemănau cu scânteierile soarelui. Vedem spuma lor și țâșnirile arteziene din valuri (cum s-ar petrece în curcubeu, dacă vreți), în această priveliște aproape sacră (da. nici vorbă, harul lui Dumnezeu, energiile divine sunt prezente în existență) și, deodată, un pește mare, dar, mai ales, de o mare frumusețe, țâșnește din valuri și conferă acelei priveliști, și bogăție, dar și colorit; și sonoritate, dacă vreți.

Și dinamism.

Și dinamism, întocmai. Și atunci, două atitudini: Tagore trăia ceva asemănător revelației - revelației naturale, se înțelege - în care se străvedea lumină, har, putere, bogăție divină. In același timp, barcagiul exclamă: "Ah! Ce ciorbă aș mai face!" Altă atitudine. Bine zicea Gustave Thibon: "Bunurile din lume sunt pentru noi sau ferestre, sau oglinzi". Sau ferestre către Dumnezeu, nu? Sau oglinzi in care mă gust pe mine; pofta mea, egocentrismul meu.

Deci, unul, uitându-se la păun, îi vede penajul, altul se gândește să-l facă friptură!

Da, da, același lucru. Iar Sundhar Singh, acest convertit, m-a preocupat din tinerețe, am citit viața lui. Au apărut la noi cărți despre el, traduceri, între altele, de Pr. Mihai Bănățeanu și alții.

El a făcut acele profeții legate de România.

Eu am citit viața lui. Acelea... Mai târziu am aflat de ele. Am citit convertirea lui. care m-a pătruns, și care, de-a lungul anilor vieții, a constituit (și ea), pentru mine, un moment semnificativ.

Era, deci, născut in 1890, și la paisprezece-cincisprezece ani - acolo maturitatea e mai grăbită, din pricina climei - vede pe misionarii care propovăduiau pe Mântuitorul și răspândeau **Biblia.** *Se creează un șoc in interiorul lui. la un moment dat. ia* **Biblia** *și-i dă foc. Tatăl lui îl mustră (era un hinduist), și-i spune că asemenea acte nu sunt demne de un om. Atunci, starea lui de criză, în sensul autentic al cuvântului,* **crisis** *înseamnă judecată - îl duce intr-un moment de limită. In noaptea (mi se pare) de 15 spre 16 decembrie 1904. el strigă: "Doamne! Doamne! Dacă Tu ești viu. așa cum spune* **Evanghelia,** *cum spun Apostolii. arată-mi-Te!" Dacă nu, el era hotărât să se arunce înaintea trenului de Bomba)[1], care trecea pe acolo, la patru dinspre ziuă. Și-atunci. in starea asta, după ce face o baie, se aruncă în rugăciune, in așteptare. Și, deodată, in încăperea în care el se zvârcolea spiritual, ii apare Mântuitorul și îl încredințează că .este Viu.*

în ce chip i-a apărut?

Fața Mântuitorului i s-a arătat și L-a recunoscut în Unicitatea Lui. Și-atunci. primind această revelație, ii spune tatălui său: "Sunt creștin!". Acesta, obligat de legile societății in care trăia și ale crezului lor, nu-l mai ține lângă el. E nevoit Sundhar Singh să plece din casa lui și are momente de experiență uluitoare. Este lovit, este bătut, aruncat la pământ. Și. văzând și sânge, cineva se apropie și aduce in căușul palmelor apă și ii dă să bea, de trei ori. Și. când ia seama mai bine,

mâinile erau străpunse de cuie, erau mâinile Mântuitorului care îl îngrijeau. Altădată, este aruncat într-un puț părăsit, de vreo 25 de metri adâncime, și cineva îi întinde o frânghie și îl scoate la lumină.

"Ca să dobândești totul, trebuie să lepezi totul"

Merge și propovăduiește in Europa, asemeni lui Tagore; le spune: "Voi L-ați avut pe Hristos și L-ați pierdut." Mi-aduc aminte că atunci când vede niște avioane trecând cu zgomot asurzitor, spune: "Uite, ce viață este în bobul de grâu care crește și dă pâine - nu-i nici un zgomot acolo. Iar civilizația cât e de zgomotoasă!"

Poate că ar trebui să vă întreb de ce Mântuitorul tocmai lui i S-a arătat, care era un păcătos și...

Ei, nu era un păcătos.

Păi, a ars *Biblia.*

A ars-o dintr-o criză de conștiință, ca să afle Adevărul, în luptele lui lăuntrice. Da' Saul n-a prigonit pe creștini? Și tocmai lui i S-a arătat Hristos și a devenit Sf. Apsotol Pavel. Adică, oamenilor care merg până la limită, cum spunea Sf. Ioan al Crucii: **"Ca să dobândești totul, trebuie să lepezi totul".** *Cel care merge până la limită, acela va dobândi. Cei care lucrează cu jumătăți de măsură, aceia-s căldicei. Ori ești fierbinte, ori ești rece! Aici e marea problemă, capitală.*

Părinte, să revenim la revoluție...

('u *Pfirintele Galeriu între (îliX'ltZ.4 ft AP(K 'ALIPSÂ*

Revoluție... Da... Cuvântul **re** *mi-aduce aminte că unul dintre cei care au făcut acest demers a fost Charles Peguy. Anume, revoluție; orice mișcare, orice progres în existență, orice suiș - dacă vreți - în existentă nu se poate înfăptui decât plecând de la sursă, de la statutul original. E foarte important lucrul acesta. Deschid o mică paranteză. Sartre încerca, săracul, în perioada lui mar-xistă, să spună că existența precede esența. Vezi ce formulare filosofică? încercarea de a răsturna valorile. Încerca să spună atunci că noi producem (nu realizăm) esența. Va să zică, esența este consecutivă existenței. Sau este rezultatul existenței. El a încercat s-o facă pe existențialistul. Existențialismul pornește de la Kierkegaard - care poate fi socotit părintele existențialismului modern, și de la alți filosofi, cum ar fi, de pildă, Berdiaev, care a fecundat și fertilizat (într-un anumit fel) gândirea existențialistă europeană, după emigrarea lui din Rusia, prin Praga, în Germania, apoi în Eranța. Sau alt existențialist creștin. Gabriel Marcel. Sartre a vrut și el să fie existențialist, dar, îmbinând existențialismul cu marxismul, cu necredința (sărmanul de el!), a vrut să spună lucrul acesta că "existența precede esența" sau, altfel spus, că noi producem esența. Ei. n-a reușit, vă dau acest amănunt, oferit de Jean Guitton. care ne spune că. în ultimele zile ale vieții lui. el a mărturisit conștiința misterului.*

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ >/ APOCALIPSĂ

E o cerință a spiritului uman să ai despre
existență o vizjune unificatoare și coerentă.
In lipsa acesteia,
apar angoasa și schizofrenia.

Adevărul nu este identificarea mea cu lumea, ci dialogul cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu - un dialog și o creștere infinită. De aceea spune Sf. Apostol Pavel: **”Să creștem in Domnul”**

Și anume, dacă Dumnezeu a spus lui Adam: "Dacă veți gusta din Pomul Cunoștinței Binelui și Răului, veți muri". Nu a zis "Din Pomul Răului"; a spus așa pentru că Binele rămâne fundamental și esențial. Nu uitați, copii! Asta-i, pentru formarea și viziunea voastră, capital! Tot ce vă spun e pentru că, de la aceste linii fundamentale, directoare, poți construi viziunea, poți s-o envisajezi, cum spun francezii, să-ți înfățișezi "o concepție de viață unificatoare și coerentă", ca să folosesc cuvintele lui Francois Jacob. Deci, zice Francois Jacob - acest om cultivat, cuminte, care a luat Premiul Nobel: "E o cerință a spiritului uman să ai despre existență o viziune unificatoare și coerentă. Iar în lipsa acesteia apar angoasa și schizofrenia".

Revenim; or, noi ne luptăm să vă dăm aceste linii fundamentale, directoare, pe temeiul cărora poți să-ți înfățișezi o viziune unificatoare și coerentă asupra existenței.

Cuvântul re-voluție. Acest **re** *ne dirijează către sursă, către revenirea la sursă. Mărturisire, deci, a oamenilor care nu o apără*

('u Piinntdc (uilrriu intn' (ilzNI'ZA și AP(X 'AI.H'SA

negreșit, prin angajarea lor în structură, ca preoți sau ca teologi, și care ar părea, unora, că sunt obligați să zică așa:

nu. ci. iată, un gânditor, mirean, dar subtil, cum e Charles Peguy. Revenire la sursă și căutarea de acolo, de la sursă, a noi energii, a noi puteri. O spun astăzi și interpreți ai filosofici, istorici ai filosofici: cum poți să guvernezi lumea în lipsa unei surse fiindamentale in care să-ți găsești energii și putere, a unei surse originare și transcendente? Nu poți. Și-atunci. Revoluția, care înseamnă o treaptă în mișcarea societății, în mișcarea lumii, a unei lumi obosite, stătute, ruginite - cum s-o înnoiești. s-o reîmprospătezi, fără referire la sursă. înțelegeți? Deci. întrebarea dumneavoastră care este?

Este legată de revoluția teologică.

în teologie, nu se poate vorbi, propriu-zis. de revoluție, în accepțiunea ei socio-politică. Pot fi înrudiri sau. da. sinonimii - omonimii, mai degrabă. în teologie, noi avem cuvintele **Scripturii,** *când Mântuitorul îi spune Sf. Petru: "Mână la adânc", adică, în teologie se adâncește, mai ales. Și. prin adâncire, noi ne împărtășim de noi resurse din infinitul Revelației - repet, noi resurse. Pentru că Revelația, descoperirea dumnezeiască, hotărât, este infinită*

Dumnezeu nu are un **înainte** *și un* **după.** *Revoluția înseamnă neîncetata noastră adăpare din Hristos*

De ce se spune că în Hristos este Revelația totală, plenară, și dincolo de Hristos nu se mai poate vorbi de o altă revelație? De ce?

De ce?

Pentru că e Dumnezeu și Om. Și, mai analizat încă, Dumnezeul cel veșnic, Cel fără de început și fără de sfârșit, mă în(elege(i? Cel care nu are un **înainte** *și un* **după.** *Și, atunci, aso- ciați cuvântul* **după** *la Veșnicia lui Dumnezeu și la cei care gândesc la altă revelație, din moment ce Hristos nu are un* **după,** *mă înțelegeți? Nu poate fi vorba, chiar ca termen, de ceva* **după** *El, pentru că Dumnezeu nu are un după El. Nu știu dacă mă exprim clan inteligibil, și, totodată, să zicem, plastic.*

In El e plinătatea Revelației, și atunci sporul meu spiritual e creșterea mea în Hristos, în Duhul lui Hristos. Căci Dumnezeu ne încorporează în Hristos, prin Duhul Sfânt. Adică, același Duh, care e în Hristos, luminează și creșterea mea în Hristos. De ce? Hristos însuși, Fiul lui Dumnezeu, S-a întrupat de la Duhul Sfânt, din Fecioară. Și atunci, Chipul lui Hristos ia chip în mine în Duhul Sfânt. Mă aflu în același Duh, de aceea spune Sf. Apostol Pavel: **"Cel care nu are Duhul lui Hristos, nu este al Lui".** *Or, în Duhul lui Hristos ne este dată o creștere în infinit, noi și noi descoperiri. Cum spune Sf. Apostol Pavel:* **"Cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit, la inima omului nu s-au suit, acelea le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc pe Dânsul".** *Revenim, revoluția înseamnă atunci neîncetata noastră adăpare din Hristos. El ne-a dat poruncă, făcând fericiți pe cei care sunt flămânzi și însetați de dreptate, de dreptatea Lui, de sfințenia Lui. Iar pilda lalanților, iarăși, tocmai asta spune, că înmulțind talanții (cel cu cinci, încă cinci, cel cu doi, încă doi), Dumnezeu îi primește cu această întâmpinare: "Bine, slujitor bun și credincios. Peste puțin ai fost pus, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău". Fiecare termen de aici are o semnificație cu totul*

Cu l'iirinicle ('mieriu intre (il XK7.A șt Al'lX. 'Al.lFS.-i

particulară. "Bine, slujitor bun și credincios". "Bine" - în fiecare zi a Creației, când apărea ceva nou, spune Scriptura: **"Și a văzut Dumnezeu că sunt bune".** *Vedeți? "Slujitor bun" - asta e situarea mea în fața lui Dumnezeu. El este Domnul și Dumnezeul meu, eu sunt slujitorul Lui. Nu-i așa, Mântuitorul însuși S-a făcut slujitor, ca pe noi să ne instituie în această calitate și calificare excepțională. "Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci El să slujească", să-Și dea viața, preț de răscumpărare pentru mulți. Altfel spus, calificarea mea de slujitor nu înseamnă o minimalizare a mea. o situare a mea într-un fel de împuținare în existență (mă înțelegeți, nu?), ci. dimpotrivă, condiția optimă a existenței mele. Da, căci El însuși S-a făcut slujitor și lucrător. "Bine, slujitor bun ", Cu adevărat eu sunt bun prin împărtășirea mea cu Cel care este, unic, bun - Dumnezeu. "Peste puțin ai fost pus" - este uluitor cuvântul. Ceea ce știu este puțin, dar este infinit mai mult ceea ce mi se oferă în continuare. "Peste puțin ai fost pus, peste multe te voi pune" - împărăția lui Dumnezeu este o multiplicare și a talanților, și a lucrării talanților. Veacul viitor nu înseamnă stagnare în creație, ci. real, este un viitor.*

In continuă mișcare...

Absolut, într-un suiș continuu, o dinamică a existenței. "Peste multe te voi pune", "intră întru bucuria Domnului tău" - nu este mai mare bucurie decât a Adevărului și a actului creator, cum zic Părinții (și Augustin, și Isaac Șirul). **"Bucuria i-a venit din Adevăr",** *din adecvarea mea, cum am mai spus-o, comuniunea mea cu Dumnezeu, cu Hristos, știind că Hristos este plinătatea,* **"pentru că toate printr-însul s-au făcut",** *nu-i așa? Deci, creația întreagă. Și. cum spune Mântuitorul: "Viața veșnică*

aceasta este. Să Te cunoască pe Tine, singur, adevăratul Dumnezeu, și pe Iisus Hristos pe care Tu L-ai trimis". "Intră întru bucuria Domnului tău".

Privirea în oglindă
se va transfigura în privire directă,
față către față.
Trebuie sa mori întâi păcatului
Tatăl meu până acum lucrează și eu lucrez!

Adică, în plenitudine, fără rezerve, fără ecran, în comuniunea la cu Dumnezeu, în care trupul însuși se transfigurează, se înduhovnicește și devine veșnic. Pentru că Mântuitorul a ridicat trupul, materia, de-a dreapta lui Dumnezeu. Altfel spus, l-a umplut de veșnicie; de participare, nu-i așa, la plinătatea Adevărului.-In această stare nouă, noi suntem deschiși, cum spune Sf. Apostol Pavel: **"Noi privim ca în oglindă, ca-n ghicitură",** *or, privirea în oglindă se va transfigura în privire directă,* **"față către față".** *Pentru că păcatul va fi distrus. Când Moise striga:* **"Arată-mi fața Ta",** *Dumnezeu i-a răspuns: "Nu poate cineva să vadă Fața lui Dumnezeu și să trăiască Pentru că trebuie să mori întâi păcatului, adică să ucizi în tine ceea ce a ucis vederea ta față către față, ceea ce a aruncat in agonie sufletul tău într-o nemurire agonizantă și o agonie nemuritoare. Asta-i osânda. Ei, atunci, în starea aceasta, repet, privirea în oglindă se va transforma în privire directă, față către față, nemaifiind ecranul acesta.*

In această comuniune - noi știm toți, avem experiența vie - din comuniunea alterităților (nu opușilor), în această comuniune a distinctelor, mereu se naște - nu-i așa?

Rămâi uimit, zice Eminescu: "Multe flori sunt, dar puține/ Rod în lume o să poarte./ Toate bat la poarta vieții./ Dar se scutur multe moarte." Vedeți? Dacă omul poartă atâta potențial in el, potențial seminal, să zicem, și care se risipește în pustiu, atunci spiritul care stă la bază ce potențial seminal extraordinar are! In **Scripturi,** *cuvintele, sau nu. sămânța este Cuvântul lui Dumnezeu, nu-i așa? Ce potențial de gând, de idei, de cuvinte se află în spirit!*

Atunci, intuind ceva din misterul veacului viitor, Apocalipsa exprimă această realitate uluitoare, când spune că: **"Pomul din Noul Ierusalim, Pomul Vieții, rodește de douăsprezece ori pe an".** *Ce va fi în veacul viitor? Spuneau unii că în veacul viitor vom privi, vom cânta, vom iubi. Prea puțini spuneau că vom crea, înțelegeți? Or, nu se poate asta. Că, altfel, vorba unui scriitor mucalit, dacă-i numai privire, ca la spectacol, pasiv, noi vom cânta, vom murmura și vom iubi. "Ah. ce plicticos e raiul!" - zicea un scriitor. în replică.*

Comuniunea între noi, dacă este atât de bogat generatoare in idei, comuniunea soț-soție, închipuiți-vâ. dar și comuniunea cu Infinitul; dacă în urma noastră e o bogăție a creației, uluitoare, ce va fi viitorul? Doar nu s-a oprit creația "Tatăl Meu până acum lucrează și eu lucrez!"

Cineva spunea: "Bine, dar ce ne facem? Au fost specii care s-au pierdut". Ei, s-au pierdut ele din orizontul acesta al aparențelor, să zicem. Dar, dincolo de lumea fenomenelor sau aparențelor **^fenomen** *asta 'înseamnă,* **ceea ce pare/** *sunt rațiunile lucrurilor.*

Psalmistul spune: **"Pus-a în vistierii adâncurile",** *și Sf. Vasile cel Mare, tâlcuind, se întreabă:* **"Poate ar fi trebuit zis. «Pus-a vistieriile în adâncuri;;'',** *și. în altă parte, spune:* **"Înțelepciunea Ta e adânc mult".** *Și atunci,* **"pus-a în vistierii adâncurile"** *- în vistieriile lui Dumnezeu sunt și rațiunile*

lucrurilor, nu? - și chipul nostru creat după Chipul lui Dumnezeu, cel rânduit în proiectul dumnezeiesc, acel **protesis ton eonon,** *acea perspectivă a veacurilor. Vedeți?*

Și atunci, iată, revenim la sursă, tocmai la acel lanț inițial, la perspectiva veacurilor care își au rădăcina în Unul Dumnezeu.

Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt Una sunt, în distincție absolută și în unitate absolută

Berdiaev, în Sensul creației, **spune, la capitolul în care se referă la androgin, că în Hristos au fost reunite principiul masculin și principiul feminin și că, la Creație, principiul feminin a fost luat din Adam, și de aceea Hristos este Om Desăvârșit. Dumneavoastră spuneați, se pare, că nu are dreptate...**

Hai s-o spun sub o formă plastică, deși prozaică. Cred că în orice demers noi trebuie să dejugăm în Dumnezeu, în Sfânta Treime, înțelegeți? Și-atunci, acest act care înseamnă sorbire din sursă, din sursă directă, îndumnezeire, noi, deodată, îl avem. Afirmarea persoanei în comuniune absolută de esență. In Taina Prea Sfintei Treimi, ni se descoperă nouă întâi (acest întâi nu-i conside-rat de vreun fel temporal, nu, ci în sensul. în înțelesul modului cum ni se revelează nouă Dumnezeirea și cum o putem descrie): Tatăl este Dumnezeire - izvor, cum va spune Dionisie Areopagitul, **pigaia Teotis. Teotis** *înseamnă Dumnezeire, în limba grecească. Iar* **pigaia,** *la feminin, este Dumnezeirea izvorâtoare. înțelegeți? Izvorâtoare, ca adjectiv -* **pigaia.** *Dumnezeirea izvorâtoare, Care-i Tatăl, e în comuniune eternă (din veci), cu Fiul și Duhul Sfânt. Or, noi ce constatăm? V-am spus și rândul trecut, de la începutul*

Scripturii *ni se revelează Treimea.* **"La început a făcut Dumnezeu Cerul și Pământul".** *In general, în Vechiul Testament numele lui*

('II Părintele ('mieriu imn' (tENEZA APlK 'A 1.11'Si

Dumnezeu se atribuie Tatălui, nu? Și a zis Dumnezeu, deci a rostit cuvânt, deci ne dezvăluie pe Dumnezeu-Cuvântul: "Să fie lumină". Iar Sfinții Părinți, bunăoară Sf. Calist Catafigiotul (din Filocalie) afirmă aceasta: lumina - gândiți-vă la norul de lumină care-l insoțea pe Israel în pustie, la norul de lumină de pe Tabor - ne dezvăluie pe Duhul Sfânt, care, mai apoi, este și numit ca atare. "Duhul lui Dumnezeu odihnea asupra adâncului de ape" - la începutul Creației. Deci, Sfânta Treime - din primele versete ale **Scripturii** *ni se dezvăluie. De asemeni. Sfânta Treime apare în Filoxenia lui Avraam (adică, iubirea de străini, cum e numită), adică arătarea de la Mamvri, stejarul Mamvri. nu? O întâlnim în icoanele ortodoxe, cele grecești, apoi și cele ale lui Rubliov (Sfânta Treime). In cuvintele Psalmistului:* **"Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit."** *Sf. Irineu tâlcuiește primul că sunt mâinile Tatălui: Fiul și Duhul Sfânt. Nu mai vorbim. în Noul Testament, de mărturiile din botezul de la Iordan, când, iarăși, se arată Sfânta Treime. De asemeni, pe Tabor, apoi, mărturia Apsotolilor, cum zice Sf. Apostol Evanghelist Ioan:* **"Trei sunt cei care mărturisesc în Cer: «Tatăl, Cuvântul și Duhul, și acești trei Una sunt».** *Iar în Sfânta Tradiție, gândiți-vă la Crez, unde, in primul verset:* **"Cred într-Unul Dumnezeu, Unul- Născut" -** *versetul al doilea, și al treilea,* **"Care pentru noi, oamenii, și-a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfanț și din Maria Fecioara".** *Or. în aceste texte care aparțin Crezului creștin, din Revelație ni se dezvăluie că. în Sfânta Treime. Tatăl. Fiul*

și Duhul Sfânt trei sunt. Una sunt. în distincție absolută și unitate absolută. Nu în contopire, nu în confuzie. Nu în contopire (să se topească unul în celălalt). Și în care, cu certitudine, Fiul ni Se descoperă în chip și față bărbătească, dar Se întrupează de la Duhul Sfânt și din Fecioară. Deci. **"Duhul Sfanț va coborî peste tine",** *se spune Maicii Domnului.* **"Puterea celui de**

Sus te va umple". *Iar în Sfânta Evanghelie a lui loan citim:* **"Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni, niciodată. Fiul Lui, care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut".** *Deci, Duhul Sfânt se revelează ca un sân al Părintelui Ceresc în care, veci din veci, odihnește Fiul Lui. Și Duhul Sfânt sfințește trupul Fecioarei, și el, care-i sânul Prea Sfintei Treimi, face din Fecioară sân al întrupării Fiului lui Dumnezeu, rețineți. Și face, totodată, din fiecare Apostol purtător al vestirii* **Evangheliei,** *și devine, totodată, sân al Trupului lui Hristos, adică, așa cum a coborât asupra Fecioarei și a făcut-o sân al Dumnezeirii, coboară asupra Apostolilor, asupra Bisericii, și o face sân, al tuturor fiilor Bisericii care se zidesc, se zidesc după Chipul Fiului lui Dumnezeu. De aceea, noi știm, se înțelege, anumite curente chiar din iudaism, cu privire la Adam sau Androginul lui Platon. Cine a încercat, în arta universală, un fel de imaginare a androginului? Leonardo da Vinci, în* **Gioconda.**

întreaga Renaștere
a însemnat o revenire la Antichitate.
Leonardo a spus:
"Omul e modelul Universului ”
Gioconda înfățișează omul în

întregimea lui, între bărbătesc și feminin. Bărbatul poartă în sine, deopotrivă, și bărbătescul, și femininul

Dar din ce sursă s-a inspirat Leonardo da Vinci? Din Revelația biblică? Sigur că nu! Din lumea antică. Pentru că întreaga Renaștere a însemnat o revenire la Antichitate, sub două

(u Părintele (ialeriu intre (iliS'h'ZA și APOCAl.IPSA

aspecte. Sub aspectul uman (omul, adică), subliniind sintagma lui Protagora: "Omul, măsură a tuturor lucrurilor", reformulată sau metamorfozată de Leonardo da Vinci: "Omul, modelul Universului". Omul și natura i-au preocupat pe renascentiști, umanismul lor Deci. iată. Da linei se inspiră de acolo, pentru că acolo era lumea la care se raporta Renașterea.

Dacă se ajunge la un fel de contopire și concluzie, noi nu suntem de acord. Nichifor Crainic, in **Nostalgia Paradisului.** *îl interpretează pe Leonardo da Vinci întrupând în* **Gioconda** *ca-ractere bărbătești și feminine, poate într-o poziție, să zicem, a înfățișării omului în întregimea lui. adică nemaideosebind între bărbătesc și feminin (androginul). Dar* **Scriptura** *spune altceva:* **"Și a zis Dumnezeu să facem om după chipul și asemănarea Lui, ca să stăpânească peștii mărilor, păsările văzduhului și toate celelalte. Și l-a făcut pe om după Chipul și asemănarea Sa...",** *după Chipul Său. Nu mai adaug: asemănarea după chipul Său l-a făcut pe om - "bărbat și femeie". Vedeți? Bărbat și femeie. Or. așa cum sunt distincte persoanele în Taina Preasflntei Treimi,*

noi considerăm că sunt distincte și în umanitate, distincte ca act creator și ca vocație, persoanele umane de gen bărbătesc și-de gen feminin. Distincte! Ceea ce m-a șocat mai mult pe mine (vorbind la modul cel mai real), ceea ce m-a marcat profund a fost gândul că. în comuniunea bărbat- femeie, bărbătescul poartă în sine, deopotrivă, și bărbătescul, și femininul. Femininul, femeia e numai sânul care primește, sânul care primește mesajul și hrănește, cultivă, face să crească, să ajungă la plinătate. Omul nou, omul nou poate fi bărbat sau femeie? Dar. repet, cele două lumi, cele două elemente complementare, bărbat- femeie, se află în bărbat amândouă. Poate așa cum in Tatăl se află și Fiul, și Duhul Sfânt. Adică. Tatăl ca **pigaia Teotis** *(Dumnezeirea izvorâtoare). întrucât noi suntem creați după Chipul lui Dumnezeu.*

Cu Pdrinlele Galeriu intre GENEZĂ și APOCALIPSĂ

In somnul, în extazul lui Adam a apărut Eva. Fiii lui Cain sunt fiii oamenilor. Conștientizarea înseamnă, pentru noi, unica legătură cu Dumnezeu!

Se spune că Dumnezeu a dat lui Adam un somn adânc. Acest somn este exprimat în **Septuaginta** *prin extaz. Adică, ieșire din sine. In definitiv, e un act creator, o ieșire din sine în comuniune. Cu cine? Unde ieși din tine? In Dumnezeu, nu-i așa? Că altfel unde poți să ieși din tine însuți, ca să realizezi un salt mai presus de tine. în raport cu celelalte regnuri, care sunt sub nivelul nostru? Nu-i așa? Deci, numai în dialog (în*

relație) cu Dumnezeirea. Și. în acest extaz, atunci, a apărut Eva din Adam. Rămâne o taină, nu vreau s-o raționalizez, deși în **Sfânta Scriptură** *se vorbește de* **"fiii lui Dumnezeu și fiii oamenilor".** *Și expresia este discutată. Să o tâlcuiesc. Sunt două opinii: una dintre opinii se referă la urmașii lui Set, ca fiind fii ai lui Dumnezeu, iar la urmașii porniți din Cain, ca fiind fii ai oamenilor. Cain, cel care a săvârșit crima. Aceasta este tâlcuirea, în contextul* **Scripturii.** *Adică, neieșind în afară.*

Și cealaltă tâlcuire mi-o spuneți?

Da. O altă tâlcuire este aceea în care ar fi inclusă întreaga dezvoltare a creației și în care pot fi prevăzuți așa-numiții, în știință, hominizi, antropoizi, Omul din Neanderthal. Omul din China (mă înțelegeți?), pe care Dumnezeu i-a pregătit într-o anumită măsură, în care se întruchipează chipul lui Dumnezeu. Adică, într-un aseme-

nea vas ales, care să poată primi suflarea divină de viață. Așa cum a fost pregătită Maica Domnului ca un vas ales, din care să Se întrupeze Fiul lui Dumnezeu. Vedeți, asta e o opinie. Nu o puneți pe seama mea, ca și cum aș adera la ea. O aduc doar in discuție. Dar fapt este că, în **Scriptură,** *se spune, cu privire la crearea omului:* **"Și a luat Dumnezeu țărână din pământ și l-a modelat pe om",** *care ar putea fi interpretată ca o fază în actul creator. înțelegeți? Și apoi a suflat suflare de viață, deci, îl instituie pe om solidar cu toate celelalte făpturi. In prima fază. Trupescul din om. pământescul din om. Și un Sfânt al Răsăritului. Sf. Serafim, spune:* **"Să nu credeți că atunci când Dumnezeu l-a creat pe om, Adam n-ar fi**

avut suflet". *înțelegeți? Se referă la textul Sf. Apostol Pavel (1 Tesaloniceni):* **"Să se sfințească întreg trupul vostru",** *și sufletul, și trupul, nu? La venirea Domnului Hsus Hristos, spre mărirea Domnului nostru Hsus Hristos. Deci, a suflat suflare de viață, hotărât asta, nici vorbă, nu în lut, asta-i de neconceput: așa cum olarul ar uda pământul și alte ingrediente și ar alcătui o oală, înțelegeți? Încât pe noi nu ne surprinde nimic. Claude Tresmontant. un filosof contemporan (filosof religios), foarte apropiat de Sfinții Părinți (ca un ortodox vorbește), gândește astfel (iar la noi, dl. Bălăceanu-Stolnici, președintele Frăției Ortodoxe): în acest cuvânt al* **Scripturii, "A luat Dumnezeu țărână din pământ și l-a făcut pe om" -** *zic ei - ar putea intra întreaga evoluție. Zice Claude Tresmontant: "Dumnezeu a pregătit atunci întreaga dezvoltare. întregul suiș al omului către dobândirea chipului", a vasului - mai precis. Atunci, toate aceste forme pot intra ca o pregătire tainică a lui Dumnezeu, pentru că, negreșit, conștientizarea înseamnă pentru noi unica legătură cu Dumnezeu. Acesta-i un fapt care trebuie cercetat.*

Dar Dumnezeu nu lucrează permanent?
(u Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCAEH'SĂ

Dumnezeu lucrează permanent, chiar dacă noi, uneori, nu luăm la cunoștință. Ne gândim că "Pronia divină ne susține", fără ca să fim chiar atât de conștienți, nu? Gândi(i-vă, acesta-i un fapt indiscutabil; și de aceea, această pregătire a lui Dumnezeu, sau întreaga creație. Conștientizarea este un act uman, nu? Omul, prin suflare divină, a primit Duhul Sfânt, Duhul (Spiritul, Conștiința) - conștiința de persoană, dar asta nu înseamnă că, până atunci, nu a lucrat Dumnezeu, știind sau neștiind noi. Așa cum părinții veghează asupra unui copil fără ca el (copilul) să știe. Or, așa poartă de grijă Dumnezeu.

Și a pregătit acest vas, al lui Adam, în care să insufle suflarea Lui divină. Deci, Adam e considerat ca Primul Profet. Primul Patriarh sau **homo religiosus,** *înțelegeți, acestea pot fi acceptate ca forme anticipative (premergătoare) ale umanului.*

Nu-i vorba numai de Omul din Neanderthal, Omul de China și Omul de Cro-Magnion și alții, după locul în care au fost descoperiți, deși toate sunt ipotetice, nu sunt certe. Iar noi, având conștiința certitudinii, mai ales aceasta să avem în vedere, că purtăm în noi Chipul Divin și să plecăm de la acel moment. Așa cum pleacă **Scriptura.**

Dar noi ne aflăm în preajma Crăciunului...

Noi plecăm de la Genealogiile **Scripturii.** *Cea de după Matei. Urcă genealogia până unde? Până la Avraam. De ce? Pentru că se adresa evreilor. Cea de la Luca urcă până la Adam. Adam e primul om purtând Chipul lui Dumnezeu. Aceasta ne privește pe noi. Cealaltă genealogie - câte genealogii sunt în* **Scriptură** *înfățișate? - ...fiecare înfățișează o genealogie potrivit unei anumite vocații a* **Evangheliei.** *A unei numiri a* **Evangheliei.**

(u Piirinicle (.ia/umi intre GENEZA și AI'CX'ALIPSA

Citiți **Scripturile/** *"Dacă omul vrea să se cunoască pe sine, nu se poate cunoaște decât prin Hristos"*

Prima genealogie e genealogia pentru neamul evreiesc, până la Avraam, a doua, pentru toată umanitatea, până la Adam. A treia, **Evanghelia** *Fiului lui Dumnezeu (înțelegeți?).*

și a patra, **"La început era Cuvântul",** *deci până în inima Dumnezeirii. Vedeți?*

E un neîncetat. Nu vă mai luați după unii care vorbesc de una sau două genealogii, citiți **Scripturile.** *Vedeți? Merg așa, iar Ioan, până la adâncul Preasfintei Treimi. Or, pe noi ne privește asta:* **"Omul după Chipul lui Dumnezeu".** *Ceea ce spune știința... Nu ne luăm la dispută cu știința... sunt cercetări... Știți ce spunea cineva? "Știința e un cimitir de ipoteze". Da. noi avem Revelația dumnezeiască. Ehei... Măstoarceți până la epuizare! Eu credeam că vorbirea nu-i epuizantă. Dar gânditul, cu vorbirea, într-o concentrare puternică, nu sunt chiar așa de... adică nu sunt pasive. E un consum de energii... Adică, mă refer la bietul meu ficat, că uneori mă întreb de ce mă supără?*

Obosiți. Sunt tineri care, după o oră, maximum două, se epuizează. Dar dacă stau o oră și jumătate de vorbă cu Nicolae Breban._

Cine?

Breban, cel mai mare romancier român. Eu obosesc, iar el e inepuizabil.

Breban. da, așa.

E în putere, are doar 60 de ani! E tare.

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCA1APSĂ

Și eu, pe unde mă duc, vorbesc ceasuri întregi. Fie la Alba Iulia, Timișoara, Arad, vorbesc câte două ceasuri și, pe urmă, cu întrebările mă mai (in două ore și ceva, până către miezul nopții.

Am fost în sa IS la Iași, când ați venit. Erau acolo peste 1500 de oameni,

sala era arhiplină, la Casa Studenților, anul trecut. La Cuvântul despre Crăciun, despre Nașterea Domnului.

Da, da. Mie așa mi-a picat la inimă, să spun, Crăciun vine de la Creație. Nu sunt de acord, deși ideea e împărtășită de unii, că ar veni de la **Calatio** *sau mai știu eu cum. In sfârșit, simt că așa trebuie să gândim: Crăciun, de la* **Creatio,** *pentru că, real, este o creare, o înnoire a lumii. Și o noutate: cum a văzut Sf. Ioan Damaschin, care, referindu-se la cuvântul lui Solomon* **("Nimic nou sub soare"),** *spune:* **"Iată noutate, unic nouă, Fiul lui Dumnezeu Se face om".** *Asta-i noutatea absolută. De aceea trebuie să se spună, Crăciunul este o înnoire a existenței, a creației; o zidire din nou a lumii.* **"Fiul lui Dumnezeu, Fiul Fecioarei Se face".** *Și Fiul lui Dumnezeu a venit, de asemeni, să ridice chipul căzut al lui Adam.*

Părintele Toma Gherasimescu evoca descoperiri în știință care mărturisesc pe Dumnezeu. Un om extraordinar era părintele Toma

Și atunci, rețineți ideea capitală: dacă omul vrea să se cunoască pe sine, nu se poate cunoaște decât prin Hristos. Acesta-i faptul cel mai adânc, despre care o să mă străduiesc, în două-trei cuvinte, duminică, la predică, să vorbesc.

(ii Piirintde (îiilerm inirv GENEZĂ și '(X 'AI.IPSĂ

Ați spus că astăzi îmi povestiți despre Părintele Toma Gherasimescu!

Părintele Toma Gherasimescu este, și el. un mare dar al

Ortodoxiei noastre românești în secolul XX. Era născut în 1903, într-un an cu Părintele Profesor Prelipceanu. Au fost și colegi la facultate. Mi-aduc aminte, când Părintele Toma scăzuse, slăbise mintal, săracul, Părintele Vladimir Prelipceanu îl ajuta, și îmi vorbea despre dânsul. Părintele Gherasimescu a făcut teologia și apoi doctoratul, un doctorat în teologie, privind raportul dintre credință și descoperirile din știință (deci, religie și știință), și evoca descoperiri în știință care mărturisesc pe Dumnezeu. L-am întâlnit prima oară în 1930, când am intrat în Seminar. Era duhovnic spiritual la Seminarul Sf Gheorghe din Roman. Și scotea și o foaie ortodoxă, nu mai (in minte cum se chema, parcă "Ortodoxia", care avea, în antetul ei, o sintagmă, versuri din Al. Vlahu(ă. Le țin minte ca-n ziua de azi: "Valurile de-ntuneric despicându-le în două,/ Splendid, înaintea noastră, să ne-arate-o lume nouă". Țin minte. Și de ce mă preocupa revista? Am fost și eu de ajutor, angajat să fac ceva și eu. Scriam adresele unde trimiteam revista. Doi-trei băieți din clasa întâi scriam pe o bucățică de hârtie și pe etichete adresele. Cu ocazia asta, trimiteam și la mine acasă, la părinți. Și-așa, am stat pe lângă dânsul câteva luni, pe urmă a dispărut. Am aflat că l-a luat, mi se pare. P.S. Vîsarion Puiu, care era Episcop de Bălți, în Basarabia, și lucra acolo, la Episcopia Hotinului. Au lucrat împreună ani și ani de zile. Auzeam de numele lui, dar l-am regăsit când am ajuns student în București, și mai țineam locul la liceu Părintelui Toma Chiricuță (care era și profesor de liceu) și apoi am ținut locul și Părintelui Toma Gherasimescu, care era profesor de religie la Liceul "Gheorghe Șincai". Așa ne-am regăsit unul cu altul. Eu m-am preoțit, el m-a cercetat pe la (ară, și când am

plecat eu la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, în toamna lui '46, în ajun de 1 septembrie (că am coborât la 1 septembrie, mergeam cu botezul, cum era pe atunci la țară, mergeam la fiecare zi de întâi), mi-a ținut el (Părintele Toma) locul la parohie. Deci, în '46, 1 septembrie.

Dar nu era secetă atunci, Părinte?

Da, au fost, în vara aceea, o mare secetă și o mare foame în Moldova. Și plecau moldovenii, sărmanii, cutreierând (ara, către Oltenia fi către Banat, cu saci în traistă, fi apoi în spate, ca să agonisească puțintel grâu, porumb, ce puteau afla. Și treceau prin București, prin Gara de Nord, și era Gara de Nord plină de asemenea pelerini ai foamei, sărmani, cu desagă, câte-o ladă de campanie sau un mic cufăr, așteptând între două trenuri. Mergeam cu părintele Toma Gherasimescu în Gara de Nord, ne suiam pe câte o lădiță și încercam să vorbim oamenilor, să-i mângâiem, sărmanii, în suferința lor de înfometați, de părăsiți și de lipsiți. Așa făceam o modestă misiune. După aceea, mi-aduc aminte, o dată i-am dus pe creștinii din sătișorul în care slujeam eu, Podu Văleni, la Biserica Zlătari, unde fusesem cântăreț și hirotonit preot, la Părintele Toma Chiricuță. Și am mers cu o ceată mare de credincioși (și de prin alte părți), și-apoi, la sfârșitul slujbei, au venit Toma Gherasimescu și Toma Chiricuță. Am făcut o procesiune, de la Biserica Zlătari, urcând în sus, pe Calea Victoriei, până la Cercul Militar (sau Casa Centrală a Armatei). Și acolo, mulțime multă, mii de oameni s-au adunat. Ne-am urcat pe treptele Casei Centrale a Armatei, a vorbit el, am vorbit și eu, și, întrucât Poliția Capitalei era în zonă, vizavi, aproape de Biserica Zlătari, a venit cineva, trimis de acolo, și-a întrebat (pe noi mai puțin, că noi eram musafiri), pe Părintele Chiricuță, dacă are autorizație pentru procesiune.

Dar de ce era nevoie de autorizație?

Ei, așa era pe vremea aceea, ca și acuma, acum ca și atunci! Că era încă înainte de instaurarea mai de ''certitudine" (nu zic temei, temelia e una singură, a lui Dumnezeu). Și apoi, iar ne-au despărțit vremile, el a căpătat o parohie în județul Alba.

Dumnezeu nu comunică decât cu adâncul din noi. Suprafața e a dracilor, adâncul e al lui Dumnezeu

Și ați mai ținut legătura cu Părintele Toma Gherasimescu?

Mai auzeam de el și mai corespondam. A mai slujit șipe-acolo. prin Dâmbovița. și, mai către sfârșitul vieții, a devenit suferind, bietul om. Mai suferind... Mi-aduc aminte, el avusese și o tipografie și a părăsit Bucureștiul. Tipografia era, mi se pare că era în casele lui IVunbrandt, un evreu revenit la creștinism, despre care am vorbit. Dar Toma Gherasimescu a scris în ziarul "Universul"de atunci că a lăsat tipografia Părintelui Galeriu. Și multă lume mă întreba de moștenirea pe care am dobândit-o. Când m-am dus după ea. erau ceva utilaje, ca-n vremea aceea. Erau în casele familiei Wurmbrandt (un anglican atașat). El (Toma Gherasimescu - n.n.*) a plecat la București, duhovnicește și pitoresc (ca să îmbin doi termeni), avea o biciletă cu ataș, de fapt o remorcă, agățată în urmă, și vă-nchipuiți ce priveliște oferea ieșind el pe bicicletă și cu remorca aceea în spate. Așa. câteva cărți, câteva (oale, săracul, o hăinuță, ceva cămăși, și atâta.*

Îmi pare rău că n-am avut aparat de fotografiat să înfățișez, să "imortalizez" cum a ieșit el din București. îmi aducea aminte de Gh. Lazăr, cum a ieșit, cu căruța, când l-a luat frate-său, de acolo, la margine de București, spre Obor, în zona aceea. Așa a plecat și bietul Toma Gherasimescu din București, prin '46-'47. Apoi, ne-am revăzut în ultimii ani ai vieții lui, era slăbit (mă mutasem deja în București, de câțiva anișori), și îl mai asista Părintele Prelipceanu. Venea șipe-acasă pe la mine, îl ospătam... Și-apoi, s-a săvârșit. S-a săvârșit, dar nu în slăbănogeală. A fost întrebat un Mitropolit care avea formație de medic, Antonie Bloom, Mitropolit al emigrației ortodoxe ruse, în Anglia: "Un om (nu-i vorba de Părintele. Gherasimescu, e ceva general) când e bolnăvicios, așa, sufletește, cum merge înaintea lui Dumnezeu? "Zice: "Dumnezeu nu comunică cu suprafețe sau la suprafață, El comunică cu adâncimea din noi". Or, în adânc, Binele dumnezeiesc e de nedistrus. Marginile sunt ale dracilor, așa spun Părinții, marginile, pentru că Moartea însăși, spune Scriptura, intră prin ferestre. Atunci, atacă ferestrele, adică simțurile, atacă marginile, dar adâncul nu-l poate atinge, pentru că a pus Dumnezeu heruvimi cu sabie de foc, la poarta Raiului, să nu se atingă de Pomul Vieții, adică de Adâncul Vieții din noi.Acolo unde binele e de nedistrus ...

Dacă Iov a răbdat după aceea îndoit a primit Mântuitorul a suferit pentru păcatele noastre

După cum i-a poruncit lui Satan, că a luat și el parte la consiliu, știți. Dumnezeu S-a adunat la sfat cu îngerii lui, era și Satan printre ei I-a zis Dumnezeu: "De unde vii?" **"A, din ocolul Pământului, i-am dat ocol, de jur-împrejur" -** *zice Satan. Vedeți, e mult mai vrednic decât noi, dă târcoale tot timpul, de aceea a și zis*

Satan unui Sfânt Părinte (lui Antonie, parcă): **"Ce te lauzi atâta, Antonie?" "Eu nu mă laud" -** *îi răspunde Sfântul Părinte.* **"Tu îmi spui că postești, dar eu nu mănânc deloc, tu spui că veghezi, dar eu nu dorm deloc. Cu ce mă întreci tu?" "Ei, cu smerenie" -** *is- a răspuns. Or. așa l-a întrebat Dumnezeu pe Satan: "De unde vii?"* **"Ei, am dat târcoale Pământului și am văzut."** *"Ei, dar l-ai văzut și pe robul Meu Iov?"* **"Da, da, l-am văzut"** *"Ei, vezi cât e el de drept și temător de Dumnezeu?"* **"Este el așa fiindcă are de toate. Ia să nu mai aibă, să vezi cum Te blesteamă, se leapădă de Tine".** *Și îi dă voie să ia cele care nu erau ale lui, atitudine de iconom al Creației, știți, cirezi de vite, turme de oi. copilașii... Și Iov nu blestemă.* **"Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat".** *Și iar are loc un consiliu. Dumnezeu cu îngerii. Și zice Dumnezeu: "L-ai acuzat pe nedrept, pe robul meu, pe Iov, a pierdut atâtea și n-a blestemat, nu s-a lepădat".* **"Ei, da, da, nu s-a lepădat, dar ia să vină puțină boleșniță pe trupul lui și necazuri."** *"Îți dau voie, dar de viața lui să nu te atingi" De adâncul din el nu le poți atinge, altfel spus. Știți, s-a atins de trupul lui, l-a umplut cu bube, și nevastă-sa îi spunea:* **Blestemă odată și să mori". "Știu că Răscumpărătorul meu este viu".** *Și vin cei trei filosofi...*

Și ce se întâmplă?

E foarte important lucrul acesta, că, dacă Iov a răbdat, până la urmă îndoit a primit. El este o parabolă a suferinței celui drept, o piatră de șoc. Înțelegeți, piatra lui Hristos! El este Modelul. E o piatră de șoc pentru orice conștiință, să sufere, nu? Și Mântuitorul chiar pe nedrept a trebuit să treacă prin suferință, pentru păcatele noastre. Și Iov, care, cum au observat și alții, se înscria într-un univers limitat și stătut, încremenit, iată, avea atâtea

agoniseli (Dumnezeu știe cum). Și, fiind și viu, el se ruga pentru toți, să-i mențină, așa, în această lume, care, repet, apare încremenită, pasivă. Or, deodată, vine ceva "catastrofic". Când Mântuitorul a fost răstignit pe Cruce, și pământul s-a cutremurat, și Cerul s-a întunecat, adică un fel fie sfârșit de lume și un nou început de lume. Ca și Botezul. îmi _pare rău că Apusul nu înțelege că Botezul este o moarte și o înviere, semnificată în act prin scufundarea pruncului - nu-i așa? - ca o îngropare și ca o ieșire la lumină. Și atunci, și cu Iov s-a petrecut așa ceva, răstignirea unei lumi vechi. A pierdut ca să obțină tot, îndoit. A pierdut tot, tot implicit sănătatea. A murit unei lumi (Iov, și-a deschis ochii, după această răstignire a lui, unei alte lumi). Am plecat de acolo și am ajuns... unde am ajuns. Un cuvânt cheamă pe altul, un gând cheamă pe altul, dar toate sunt într-o comuniune de esență și viață.

Cred că așa este, părinte!

Să trăim Nașterea Domnului ca un Astăzi. Am spus de atâtea ori: **Astăzi** *este numele timpului lui Dumnezeu. Numele timpului nostru este ieri, azi și mâine. Or, când auzim vorbindu-se despre Dumnezeu, când ne rugăm, când ne împărtășim și zicem:* **"Cinei Tale celei de taină, astăzi, Fiu al lui Dumnezeu, părtaș mă primește"** *și, în Sf Liturghie:* **"Să trăim în timpul lui Dumnezeu",** *așa să întâmpinăm, acum, Paștele, Crăciunul, să simțim exact când simțim cuvântul acesta atât de luminat:* **"Fecioara astăzi pe Cel mai presus de ființă naște".** *Să simțim cum se naște Hristos, ia Hristos chip în noi.* **"Fiilor, pentru voi, îndur din nou durerile nașterii, până ce va lua Hristos chip în noi".** *Așa să ajute Dumnezeu! Amin!*

Despre

cununie
și bărbăția
cea
dumnezeiască,
despre
creație și
creativitate

E o taină a Cununiei care lucrează. Unirea soțului cu soția este o asemănare cu unirea lui Hristos cu Biserica. Ce realizăm noi cu mersul către un cer nou și un pământ nou? Numai in cămin e iubire adevărată

Dumnezeu ne-a născut creatori. Din Vechiul Testament aflăm că, de fiecare dată când s-a născut vreo figură însemnată, o figură ilustră, mama - mama acesteia - a fost, de obicei, stearpă până târziu. Așa s-a întâmplat cu Isaac, care s-a născut din Saara, cu Samuil, care s-a născut din Ana, cu nașterea lui Ioan din Elisabeta... Aș vrea să deschid aici discuția despre refuzul lumii contemporane de a mai crea, de a mai naște creatori.

Da...

Deci, despre lumea aceasta care e tot mai stearpă aș vrea să vorbiți.

In Vechiul Testament era o conștiință mesianică. Fiecare părinte, fiecare mamă - mai ales - avea conștiința și dorul de a aduce pe lume, de a naște, cu acest simțământ adânc, de a-L naște pe Mesia. Pentru că întâiul copil de parte bărbătească era închinat lui Dumnezeu.

Pe atunci, a fi sterp însemna a fi refuzat de Dumnezeu.

Da, da! Ca dovadă, dreptul Ioachim. Când a adus jertfa la Templu, arhiereul l-a refuzat: **"Tu nu ești vrednic să aduci**

jertfă, pentru că tu n-ai adus rod în Israel." "Rod în Israel..." *în Noul Testament s-a produs o mutație fundamentală - anume, aici*

(u Părintele Galeriu între GENEZĂ șt AP(X'AI.!PSĂ

se afirmă mai ales a doua naștere: nașterea după duh, nașterea duhovnicească. Observati, în ritualul Sf. Taine a Cununiei, rugăciunile evocă marile personalități, figuri (cum ați zis dumneavoastră), și familii ale Vechiului Testament. Bunăoară, în rugăciunea (una dintre rugăciunile esențiale) **"Binecuvântat ești Doamne, Dumnezeul nostru, Sfințitorul Nunții celei de Taină și preacurate, puitor al legii trupești, păzitor al nestricăciunii, bun chivernisitor al celor din această lume! Tu, Doamne, din început l-ai zidit pe om. L-ai pus ca pe un împărat peste celelalte făpturi și ai zis:** *«Nu este bine să fie omul singur pe pământ. Să-ifacem lui ajutor».* **Și, luând una din coastele Iui - adică din aceeași ființă cu Bărbatul - ai zidit Femeia. Pe care, văzând-o, Adam a zis: «Iată acum os din oasele mele, trup din trupul meu, asemenea mie». Aceasta se va numi Femeie, căci din Bărbatul ei s-a luat ea. Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său, pe mama sa, și se va uni cu Femeia sa și vor fi amândoi un trup, o inimă și un suflet. Și ce-a unit Dumnezeu, omul să nu despartă".** *Și-apoi se invocă binecuvântarea. Și zice:* **"Binecuvântează-i, Doamne, pe cei doi miri cum ai binecuvântat pe Avraam și Saara, pe Isaac și pe Rebeca, pe lacob și pe toți patriarhii. Binecuvântează-i cum ai binecuvântat pe Iosif și pe Axinia, pe Moise și pe Sefora, pe loachim și pe Ana, pe Zaharia și pe Elisabeta. Păzește-i, Doamne, cum ai păzit pe Noe în corabie, pe lona în trupul chitului, pe sfinții tăi tineri**

în cuptorul de foc din Babilon, trimițându-le rouă din Cer". "Să vină și la dânșii - *observați* - **bucuria pe care a avut-o fericita împărătească Elena când a aflat Sfințita Cruce".** *Deci, o bucurie a Crucii. Alta:* **"Ți-adu aminte, Doamne, cum Ți-ai adus aminte de Enoh, și de Ilie, și -** *Noul Testament* - **de Sfinții Patruzeci de Mucenici cărora le-ai trimis cununile lor".** *Ce*

(u l'ârmiclc (hilcriu intri' (UWIfZA și AP(X Al./I'S-i

semnificație au toate acestea? Nu se pomenește de o comuniune familială, in Vechiul Testament, deloc. Din Noul Testament se vorbește doar de Sf. Elena, care a aflat Sfânta Cruce, și de Cei Patruzeci de Mucenici, cărora le-a trimis cununile din Cer. Ce să fie asta? E o transfigurare, de-acuma, a Cununiei - e o Taină. O Taină care lucrează... Mai mult, ea e asemănată (unirea soțului cu soția) cu prototipul unirii lui Hristos cu Biserica. Unirea duhovnicească, deci o mutație pe plan duhovnicesc, mersul către un Cer nou și un Pământ nou. Ei, ce realizăm noi din aceasta? Sau cum trebuie să vedem? Cununia, intr-adevăr, își îndeplinește chemarea, cum s-a și spus. Cum zice în ritualul Tainei: **"Cei doi se unesc pentru dăinuirea neamului omenesc, pentru ajutor reciproc -** *înțelegeți?* - **și pentru ferirea de desfrânare"** *(de patimă, de stricăciune). Pentru că. propriu-zis (și Părintele Stăniloae a observat foarte frumos - când s-au cununat aici, doi tineri, băiatul lui Ioan Alexandru - fiindu-le naș), numai în cămin e iubire adevărată. In afara căminului e patimă. Scopul - în afara căminului - rămâne pofta, patima.*

Adam a eșuat.
Prima crimă a săvârșit-o un bărbat.
Bărbăția dumnezeiască e cea în care

lucrează
Harul lui Dumnezeu și nu stăpânesc instinctele

Cât de grav este?

Păi. cât de grav este? Decădere din condiția umană. Vezi, domnu' Dorin, aici nu înțelegem. Nu înțelegem sensul existenței noastre; dacă actul creării omului a fost o mutație de la Trup la

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Duh: că a luat Dumnezeu țărână din Pământ și l-a făcut pe om, deci biologic, și a suflat în fața lui suflare divină de viață, facân- du-l suflet viu - duh.

Să evocăm acest fapt, pentru că acesta era scopul omului - purtând in el Chipul Divin, după chipul Fiului lui Dumnezeu, și o nesfârșită asemănare cu Dumnezeu. Te întreb atunci: Care era drumul? Ei, eu cred că e cel revelat în Enoh, în llie - care au fost răpiți, ridicați la Cer, în lumea spirituală. Or, Adam a eșuat. Noul Testament poartă această pecete de neșters a întrupării Noului Adam - dar cum se întrupează? De la Duhul Sfânt și din Fecioară. Nu mai poartă în El elementul bărbătesc, element - dacă vreți - al violenței, al crimei. Prima crimă a săvârșit-o un bărbat. A săvârșit-o Cain asupra fratelui său Abel. Omul a decăzut în biologic și, de aceea, în Noul Testament se trece de la rudenia de sânge la rudenia de duh.

întrebare esențială, gândiți-vă: e numită această relație biologică. bărbat-femeie, drept necesitate? Eu cred că e o greșeală. Nu necesitate. Necesitatea, ați văzut cum spun

Sfinții Părinți, nu e o virtute, nu e afirmarea mea în virtute, adică în bărbăția mea, in bărbăția spiritului. O expresie a Bisericii - privind martirii - spune: "bărbăție dumnezeiască..."

Ce înseamnă "bărbăție dumnezeiască"?

Cea în care lucrează harul lui Dumnezeu și nu stăpânesc instinctele. Când studiam și îmi pregăteam teza de doctorat, am citit un tratat de psihologie al unui psiholog francez, membru al Institutului Franței, Maurice Pradines. Și el analiza căderile - bolile, dacă vreți - în psihologie. Și în ce constă căderea? El observa că. in răsturnarea ordinii în condiția umană, în loc de conducerea sen-

Cu Piirmtcle (mieriu intri' (il-X'l'ZA fi AP(K Al.lPSA

surilor raționale, în loc de guvernarea sensurilor în noi - a scopurilor raționale - guvernează simțurile. Și. deodată, șocat fiind, mi-am dat seama: exact așa cum au mărturisit Sfinții Părinți. Adică, să conducă în noi pofta, plăcerea, patima. Pofta, cea care vine din simțuri, cum zice Sf. Maxim Mărturisitorul.

Eva a vrut să devină savantă.
Nu numai cu pâine trăiești,
„ ci cu tot Cuvântul.
Împărățiile sunt de origine satanică.
Neamurile sunt voite de Dumnezeu

Puteți desena, puteți creiona, în câteva cuvinte, o lume stăpâ-nită și condusă numai de simțuri?

Da.-Păi, gândiți-vă la sumedenia de cazuri pe care ni le

oferă "Evenimentul zilei". O lume în care, bunăoară, domină obsesia sexului... O fată, va să zică, este violată de unul, și-apoi de alți zece. Și ea declară că niciodată nu a simțit atâta plăcere. Și le-a mulțumit. Da... O fată de 13 ani are obsesia bunicului că...

...o violează.

Da, așa e. Da... Aceasta e obsesia trupului, propriu-zis. în **Scriptură,** *ispitele sunt înfățișate în trei categorii. Și găsim în trei locuri această prezentare a lor. In ispita adresată în Eden, prin Șarpe. Eva a văzut că Pomul era bun la gust, frumos la vedere și că dă știință. Zice: "dă știință". Eva vrea să devină savantă...*

(u Ptirimde Galeriu ini re GENEZĂ și AE()('AL1PSĂ

Ha, ha, ha.

Da.

O precursoare...

Da. da. precursoare. Păi, ea e precursoarea tuturor...

Da.

Și in fața Mântuitorului, la fel, au fost cele trei ispite. După un post de patruzeci de zile, vine Satan și-I spune: **"Ești Fiul lui Dumnezeu? Zi ca pietrele acestea să se prefacă în pâine".** *Pofta trupului, deci. Adică,* **"a văzut că Pomul era bun la gust".** *Știm ce a spus Mântuitorul: "Scris este, nu numai cu pâine să trăiești, ci cu tot Cuvântul care*

iese din gura lui Dumnezeu". Apoi, zice **Scriptura,** *demonul îi propune Mântuitorului altă ispită. II urcă pe un munte înalt. Eu am fost acolo, în pustia Carantaniei; pe locul ispitei, e un munte înalt care foarte greu se urcă și, de acolo, privirea împărățiilor lumii este posibilă dintr-o altă perspectivă, nu numai din aceea a unui simplu munte (nu poți spune totuși că e cel mai înalt din lume).* **"Și-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor".** *Slava, adică poleiala. Asta poate oferi diavolul. Demonul Ii spune:* **"Ție îți voi da toate acestea, împărățiile lumii, pentru că mie mi-au fost date - dacă Te vei închina mie".** *Și Mântuitorul spune: "Mergi înapoia Mea, Satano! Piei, Satană!". Un cuvânt foarte grav: "Scris este: Domnului Dumnezeului Tău să I te închini și numai Lui să-I slujești". Ce se observă aici? împărățiile lumii, zice Satan, mie mi-au fost date. De multe ori vorbește* **Scriptura** *în mentalitate omenească. Nu că i le-ar fi dat Dumnezeu, înțelegeți?*

(. u Părintele Galeriu imn- GlîXE'ZA ,v| A POC 'AI./PSÂ

Adică ar fi sub stăpânirea lui.

Da, el le-a inițiat. împărățiile, imperiile sunt de sorginte satanică, de origine satanică. Neamurile, nul Ele sunt voite de Dumnezeu. Rod al Providenței și binecuvântate de Dumnezeu - neamurile. însuși Mântuitorul S-a născut in sânul, unui neam. Așa începe Evanghelia după Matei: **"Cartea neamului lui lisus Hristos..."** *Observați... imperiile sunt satanice. Ele decimează. Asta-i a doua ispită.*

Știința dă orgoliul
că stă în puterea ta să schimbi lumea.

Alcoolul decimează lumea. Pofta de mărire, de slavă deșartă a produs cea mai mare vărsare de sânge

Și a treia?

A treia ispită: L-a suit pe aripa Templului și l-a spus (gândiți-vă, Templul - locul de întâlnire cu Dumnezeu), da (și trupul nostru - Templu al Duhului Sfânt): **" Aruncă-Te jos"** *(deci schimbă direcția existenței, de sus în jos.* **"Aruncă-Te jos" -** *în lumea aceasta), că scrisese:* **îngerilor Săi va porunci pentru Tine și Te vor ridica pe mâini ca nu cumva să izbești de piatră piciorul Tău".**

"Fă o minune. în fața lumii. Și-atunci toți supușii, toți îngerii care Te slujesc, ei să-Ți poarte de grijă. Să se înspăimânte de curajul Tău". Aceasta este mândria, orgoliul (pe care îl dă știința) că ai putere, tu. de a schimba lumea, de a transforma, de a decide, tu, ce e bine și ce e rău. înțelegeți? De aici ispita către Eva. ispita către Mântuitorul, pe care o conchide Sf. Apostol și

Cu Părintele Galenu între GENEZĂ și APtX'ALIPSĂ

Evanghelist Ioan în cele trei ispite, sub forma aceasta - aforistică. dacă vreți: **"Nu iubiți lumea, căci cele din lume nu sunt de la Dumnezeu".** *Adică: pofta trupului, pofta ochilor, trufia vieții. Astea sunt cele trei ispite. Ei, aceste trei ispite - din nefericire - stăpânesc lumea. Pofta trupului (gândiți-vă, pornografia, pornocrația, homosexualitatea, patima drogurilor)...*

Alcoolul...

...Alcoolul, acesta decimează lumea. A doua ispită, pofta ochilor - cosmetizarea - înțelegeți? Chinul acesta al femeilor să placă, să atragă, să cucerească - pe orice cale; și trufia vieții, pofta de mărire, de slavă deșartă. Aceasta a produs cea mai mare vărsare de sânge. Dorința de putere, dorința de a stăpâni pe alții, de a stăpâni lumea.

Taina cununiei are trei scopuri:
ajutorul reciproc,
dăinuirea neamului omenesc
și ferirea de desfrânare.
La început, cei doi sunt mai mult
un trup, apoi un trup și suflet,
pe urmă, un trup, o inima și un suflet.
Prima minune s-a petrecut la o nuntă

înseamnă că diavolul, în lumea de azi, lucrează sporitor tare.

Da, din nefericire. Sărmana lume... Și atunci, dumneavoastră mi-ați pus problema dorului de-a aduce în lume Cununia. Taina

(u l'tinnlele (iiilcnii ini tv (iENEZĂ șt AE(X AIJES.4

Cununiei ați observat că are trei scopuri: ajutorul reciproc, dăinuirea neamului omenesc, ferirea de desfrânare. Despre acestea, Sf Apostol Pavel spune în Epistola către Corinteni (1. !). acolo unde rânduiește foarte clar comuniunea bărbat-femeie. Cununia, din moment ce se întemeiază pe unirea lui Hristos cu Biserica, trebuie să aspire către transfigurare -

mă-nțelege(i? E comuniune. La început, cei doi sunt mai mult un trup. Apoi un trup și un suflet. Apoi un trup, o inimă și un suflet. Sf. Andrei Criteanul spune, observând că la Cana Galileii a fost prima minune - la o nuntă - în care Mântuitorul a prefăcut apa în vin: și spune Andrei Criteanul. înțelegând prin aceasta ca și tu să te schimbi, să te prefaci: să te schimbi - (pentru că uneori prefacerea e asociată cu prefăcătoria): "...ca și tu să te schimbi, o, suflete" - aici, înțelegând transfigurare. Și să se producă convertirea energiilor, convertirea în valori. în valori spirituale.

Omul e singura făptură - am spus de atâtea ori - care are vocația celor două nașteri, nașterea din trup și nașterea din duh. Omul a primit poruncă să pună nume tuturor jăpturilor. Omul a primit în el suflare divină de viață. De-aici, filosofii valorilor... vă propuneam eu pe Louis Lavelle. El are un tratat despre valori (două volume). Și acolo spune că omul poartă în el impulsul către valori care îl instituie în lume, față în față cu lumea și mai presus de lume. In lume, prin valorile afective și economice - pentru conservarea insului, a speciei, pentru hrană și reproducere - și față în față cu lumea - valori științifice, filosofice, artistice, prin care omul comunică cu lumea. înțelegeți?

Cred că da.

Și valori spirituale, care se situează mai presus de lume: religia și morala, prin care omul, în religie, comunică cu Dumnezeu, iar în morală, poartă pecetea comuniunii cu Dumnezeu, dând un

sens ziditor fiecărui act al lui. "Ce-i morala? O credință în acțiune". Comuniunea aceasta între religie și morală -

fundamentală - transfigurează viața și te înalță până la îndumnezeire.

Prin faptul că prima minune a Mântuitorului Iisus Hristos se petrece la o nuntă, nunta din Cana Galileii, putem înțelege că nunta - ca fenomen - a fost mult pe placul lui Dumnezeu?

Orice act al comuniunii e binecuvântat de Dumnezeu. E o expresie a comuniunii divine, din moment ce, observați, Sf. Apostol Pavel zice despre nuntă: **"Taina aceasta mare este; iar eu zic: în Hristos și în Biserică"** *(Efeseni 5, 32). Altfel spus, prepoziția* **is,** *în grecește* **către.** *Deci, cu fața către Hristos și Biserică. Așa cum Hsus Hristos e Mirele Bisericii, Biserica e mireasa, nu? Cum e unit Hristos cu Biserica, deci duhovnicește. până la jertfă, așa trebuie să devină omul în suișul duhovnicesc al nunții, la această culme să ajungă - la Arhetip, la prototipul unirii lui Hristos cu Biserica.*

Deși nu sosise ceasul. Mântuitorul a pus temelia minunilor la o nuntă. Sunt trei etape în suiș: existența, existența spre bine și existența veșnică

Totuși, de ce la o nuntă? Iisus a vrut să spună ceva, nu?

Da, a vrut să spună; aceasta e prima lui minune și prima lui luare de legătură - înțelegeți? Mai mult. A și pus temelia minunilor, schimbarea aceasta, prefacerea apei în vin. Și anume la o nuntă, adică la

așezământul acesta concret al condiției și al comuniunii umane. Nu trebuie să uităm: Ș-a spus mereu că familia e celula societății, ei bine, și pentru împărăția lui Dumnezeu e viitoarea societate. Mântuitorul a început cu celula, care-i cununia. Dar a dăruit cununiei mesajul acesta fundamental. A instituit-o intr-un mesajfundamental, cu atât mai mult cu cât, observați, nu sosise ceasul. Găsiți acest moment in Evanghelia după Ioan, la capitolul 2. rețineți.

Și se spune acolo că nunta s-a făcut, in vremea aceea. în Cana Galileii. Mama lui lisus se afla acolo. Mama lui lisus. înțelegeți, e foarte important și faptul acesta, se afla acolo.

lisus a fost cu Mama Lui.

Ea era acolo. Era și lisus cu ucenicii Lui. și. sfârșindu-se vinul, a zis Mama Lui către Dânsul: **"Vin nu mai au".** *Iar Mântuitorul a zis: "Ce este Mie și Ție?" Adică, nici Tu. nici Eu... nu era pentru noi să ne ocupăm de una ca aceasta. "încă n-a sosit ceasul Meu." Dar. deși n-a venit ceasul. Mântuitorul știa ce avea să facă. De aceea. Mama Sa poruncește ucenicilor: "Faceți ce vă va spune". Și erau acolo șase vase cu apă. Jacule din piatră, puse la rânduiala curăț iei. care luau câte două sau trei vedre. lisus a poruncit atunci: "Umpleți vasele cu apă". Și le-au umplut până sus. Apoi le-a zis: "Umpleți vasele cu apă". Și le-au umplut până sus. Apoi ie-a zis: "Scoateți-I de acolo și duceți-l nunului". Și l-au dus. Când a gustat nunul, apa se făcuse vin. El nu știa de unde este, dar slujitorii care scoseseră apa știau. A strigat atunci nunul pe mire și i-a zis:* **"Orice om pune întâi vinul cel bun și, când se •amețesc, pune pe cel mai slab. Dar tu ai ținut vinul cel mai bun până acum".** *Observați succesiunea: cel mai bun vine după... Deci, acest suiș, această mutație continuă spre mai bine. Cum zice*

Sf. Maxim Mărturisitorul (vorbește de trei etape): **"Existența, existența spre bine și existența veșnică".** *Trei etape.*

Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii, și Și-a arătat Slava Sa. Și au crezut ucenicii Lui în El. Da, deci această schimbare - această mutație - începând cu temelia societății umane, cu familia, dăruiește de-acum familiei sensul cel nou, duhovnicesc. Adică, de a aduce fii în lume, dar și un suiș - de-acum - duhovnicesc. Asta e menirea, da.

Crucea căsătoriților - transfigurarea familiei, a cununiei. Femeile nu trebuie să lase, cu nici un chip, să pătrundă cuțitul în trupul lor. Un lucru nu-ți îngăduie oamenii - să fii mai bun decât ei

Deci, menire duhovnicească?

Negreșit, noi nu putem realiza salvarea umanității fără de ceea ce am pomenit: transformarea rudeniei de sânge în rudenie duhovnicească, transformarea căminului, a familiei, începând cu comuniunea trupească, până la comuniunea duhovnicească. De aceea, Sf. Ioan Gură de Aur numea familia, biserică. Numai așa pot să realizeze cei doi o comuniune din acelea de care vorbesc Sfinții Părinți. La noi, Părintele Nicodim Măndiță vorbea tare frumos despre crucea căsătoriților, deci transfigurarea familiei, a cununiei. Asta e soluția, altfel pot apare (prin contraceptive, prin alte mijloace- sau prin intervenția medicală) îmbolnăviri, mai ales la femei. Cu nici un chip nu trebuie femeile să lase cuțitul să pătrundă în trupul lor.

Vroiam să vă întreb - poate mai devreme, dar n-am reușit - dacă Eva trebuie neapărat condamnată, dacă faptul că l-a îndemnat, l-a ispitit pe Adam să muște din fructul înțelepciunii nu are și o valență benefică?

Valență benefică nu poate să aibă, însă Dumnezeu scoate bine și din rău.

Adică binele se află și în rău?

Nu se află. De multe ori am stăruit asupra acelui moment din Vechiul Testament, din viața Patriarhului Iacob. El a avut doi-sprezece feciori. Intre cei doisprezece feciori ai lui - doisprezece Patriarhi - a fost și... da, Iosif Se știe, o spun **Scripturile.** *Iosif a avut o vocație deosebită, era vizionar. Încă în sânul familiei, a avut cele două vise, în care snopii fraților lui se închinau snopului lui, și i se închina și lumea aceasta, a stelelor, lumea cerească. Le găsiți în* **Cartea Genezei** *mai pe larg.Eu vreau numai la un moment să ajung, cândfrații lui au vrut să-l ucidă. Când era trimis de tatăl lui să le ducă de mâncare la câmp - erau la seceră -. atunci l-au urât. Ziceau:* **"Uite visătorul".** *Ura aceasta... Un lucru nu-ți îngăduie oamenii. Nu-ți îngăduie să fii mai bun ca ei. Da, nu suferă să o iei înaintea lor. Și atunci.* **"Uite visătorul, uite văzătorul, să-l ucidem."**

Nicăieri nu-s mai căutate visele ca la pușcărie!
La închisoare, eram ispitit de ceilalți să le tâlcuiesc visele.
Vise, vise de montaj și vise

profetice

Dar s-a opus fratele mai mare: **"Să-l aruncăm în groapa aceea și să spunem că o jiganie l-a sfâșiat".** *Au și uns o cămașă de-a lui*

cu sânge. Și au venit negustorii egipteni. Și-au zis: "avem altă ocazie", și l-au vândut. Era vremea sclavilor, știți. Și l-au cumpărat negustorii pe douăzeci de arginți. De aceea, și el este un simbol al vânzării lui Iisus de către Iuda. Și a ajuns în casa unui demnitar, Putifar, cum era el tânăr, frumos, de o inteligență deosebită - ieșită din comun, un harismatic -, s-a împătimit soția lui Putifar, sărmana. S-a legat de el. Atunci s-a agățat de el, tocmai când a intrat bărbatu- său. Și el s-a smuls, dar ea a zis: **"Uite, nelegiuitul ăsta, despre care ziceai că e om onest, a încercat să mă necinstească".** *Și-atunci a fost dus la temniță. La temniță, a mai fost cu încă doi, slujitori ai lui Faraon. Unul era pivnicerul, celălalt pitarul. Și-acolo, aceștia au avut niște vise. Nicăieri nu-s mai căutate visele ca la pușcărie. Că fiecare întemnițat, sărmanul, visează la libertate.*

Și Dumneavoastră, când ați fost întemnițat, ați visat?

Eu ca eu, dar alții visau, și eram neîncetat solicitat, ispitit să le tâlcuiesc visele. Neîncetat.

Vă pricepeți?

Ei. am citit în viața mea despre diverse categorii de vise. S-a ocupat de ele îndeosebi un psihanalist, un psihiatru

german, Ebbinghaus. Vorbește de trei categorii de vise. Vise datorate împrejurărilor externe - bunăoară, ziua când ai văzut ceva...

Impresii din timpul zilei, care rămân...

...impresii din afară, da, pe urmă, parcă, vise de montaj (simți că urci, că urci neîncetat) și vise profetice (cele din **Scriptură).**

C'ti Pflrmicle (‘mieriu ini ri' (ih'Xl'ZA și APlX’Al.lPS.i

Acestea sunt mai rare...

Da, așa. Ei bine, și visează pitarul că avea pâine intr-un coș. și păsările cerului ciugulesc. Iar pivnicerul. că servea la masa lui Faraon. Atunci el ii dezlegă visele pitarului: **"Ai să fii condamnat și așezat undeva unde păsările cerului o să ciugulească din trupul tău",** *săracul, iar pivnicerului:* **"Tu ai să servești din nou la masa lui Faraon".** *Și așa s-a petrecut. Dimineala a și sosit temnicerul:* **"leșiți afară!" -** *știți, limbajul de pușcărie - și așa s-a petrecut cu cei doi.*

Când ai să fii la bine, adu-ți aminte și de mine.

Bani albi pentru 'zile negre.

Legea Talionului:

ochi pentru ochi, dinte pentru dinte.

"Răzbunarea este a mea" - *spune Domnul*

Dar iată că are și Faraon vise. Visă Faraon - le știți din

Scriptură - *cele șapte vaci grase, cele șapte vaci slabe, și cele șapte spice pline și cele șapte spice goale - și a chemat toți vracii și preoții, dar nu a izbutit nici unul să tălcuiască visul. Dar, când le-a dezlegat losif visele ăstor doi, i-a zis pivnicerului:* **"Când ai să fii la bine, adu-ți aminte și de mine".** *Nu și-a mai adus aminte. Acum însă, deodată, auzind ce forfoteală mare și ce intrebare e la casa lui Faraon, cu visele,* **"Ah! -** *zice:* **Mi-aduc aminte, când eram eu la închisoare, este unul acolo care a rămas în temniță. Și știe să dezlege visele." "Adu-1 încoace!"** *Și l-a adus, și știți cum i-a spus:* **"Șapte spice pline, șapte vaci grase - șapte ani.de belșug, celelalte, văcuțele slabe și goalele spice - șapte ani de**

secetă." "Ce-i de făcut?" "Păi, în anii de belșug să strângem toate prinoasele pentru cei negri" *(bani albi pentru zile negre). Și așa au făcut, l-a dat Faraon inelul din mâna lui. l-a împuternicit ca un fel de prim-ministru și a agonisit, a umplut hambarele Egiptului cu grâne, încât aveau și pentru alții, nu doar pentru ei. Și-atunci vine secetă și în părțile lui Israel, și au auzit lacob și fiii lui că sunt în Egipt grâne de vânzare, și au venit, unul câte unul. El i-a cunoscut, ei nu l-au cunoscut pe el, precum știți. In sfârșit, trec anii și îi vine și lui lacob vremea să se mute din lumea asta. S-a săvârșit din viață după ce le-a dat binecuvântarea fiilor, fiecăruia în parte - și- acea binecuvântare profetică privind pe Mântuitorul - da, și, după ce s-a săvârșit, au cerut îngăduință de la Faraon, l-au condus să- l așeze la Macpela, unde era mormântul lui Avraam. Și după ce l- au dus și l-au așezat la locul de odihnă, când s-au întors - aici este lucrul*

esențial...

Da, vă ascult...

Când s-au întors Iosif cu frații lui în Egipt, unde le-a dat Faraon un loc, în ținutul Goșen, atunci frații lui s-au sfătuit (și asta găsiți la capitolul 50, la **Cartea Facerii,** *acesta-i locul care m-a marcat profund), și-au zis:* **"Ce ne facem? Câtă vreme noi l-am vândut, am vrut chiar să-l ucidem pe fratele nostru Iosif..."**

Funcționa pe atunci legea numită "a Talionului", adică ochi pentru ochi și dinte pentru dinte - înțelegeți? Cât trăise lacob, părintele lor, el fusese ca un fel de tutelă, arbitru între ei - ca să nu se ucidă copiii între ei. **"Dar acum -** *spuneau frații -* **Iosif va aplica legea Talionului. Ce ne facem?"** *S-au sfătuit:* **"Hai să mergem să spunem că tata a lăsat cu limbă de moarte să nu-și răzbune păcatul."** *Răzbunarea era un fel de cod de legi, după judecata lor.*

Cu Părintele (rulertu ini re CiEXEZA șt AP(K ALIPEA

De aceea, cum citim in **Scriptură:** *"Răzbunarea este a Mea" - spune Domnul. Dar ei așa și-au zis. Au mers la Iosif, au cerut audiență - deși frate, avea sarcini mari -. au intrat acolo cocoșați, smeriți. înaintea lui. și. spune* **Scriptura,** *i-auzis:* **"Uite, tata, înainte de a muri, a lăsat vorbă să nu te răzbuni pentru păcatul nostru."**

Și a plâns Iosif:
"Sunt eu, oare, în locul lui Dumnezeu?"
Dumnezeu a întors în bine răul „ dorit de frații lui Iosif
În sfâșierea dintre Bine și Rău stă Păcatul.
Binele, în el însuși, este Ființa

Și zice **Scriptura: "Și a plâns Iosif" -** *pentru nemintoșia lor. Și a zis:* **"Sunt eu, oare, în locul lui Dumnezeu?"** *(ca să mă răzbun). Intr-adevăr, aici este, cu totul, cheia: Voi mi-ați uneltit mie rele, dar Dumnezeu mi-a vrut binele. Altfel spus: Dumnezeu a întors răul vostru în bine - ca să salveze un neam. Ei, aceasta, cred, este dezlegarea: a întors răul vostru in bine. Altfel spus, niciodată înaintea lui Dumnezeu - și în istorie, și în eternitate - răul nu are ultimul cuvânt.*

De aici vine: "Orice rău e cu binele lui?"

Am observat lucrul acesta. Nu știu dacă la alte popoare s-a ajuns la sintagma asta, atât de înțeleaptă: "Tot răul, spre bine". Zice românul: "Tot răul, spre bine."

Sau "Orice rău, cu binele lui.

(u Pfirinlele Galeriu intre GENEZĂ fi APOCAUESÂ

Da, și faptul că, la început - observați - Dumnezeu n-a spus: 'Dacă veți mânca din Pomul Răului veți muri" (lui Adam și Evei). Le-a spus: "...dacă veți mânca din Pomul Cunoștinței Binelui și Răului" - că binele rămâne de nedistrus.

Deci, in această sfâșiere lăuntrică și ambiguitate între bine și rău stă Păcatul. Da, binele rămâne, nu poate fi desființat. Binele, în el însuși, este Ființa.

Tema noastră era legată de femeile care nu vor să mai nască - să creeze creatori

Dar, rețineți, este foarte important lucrul acesta și pentru problema răului, în sensul că răul nu are ultimul cuvânt, el este limitat. Așa se explică - nu spun că Dumnezeu a făcut moartea, Doamne păzește! - dar pentru ca răutatea să nu rămână nemuritoare, după căderea omului, Dumnezeu a poruncit ca amestecul acesta, legătura dintre trup și suflet, să se taie, să se desfacă, să se întoarcă țărâna înapoi în pământ. Pentru ca răutatea să nu ne rămână nemuritoare. In toate Dumnezeu găsește o soluție, nu lasă răul să aibă ultimul cuvânt. Și-atunci, omul nu mai rămâne sub această obsesie tragică a răului.

Dar să revenim... Vezi, viața în cămin trebuie să ducă la această transfigurare și, aici, trebuie să vedem elementul esențial, că, mai ales în om, spiritul este dimensiunea definitorie a omului. Spiritul și libertatea! Or, omul fiind spirit și libertate, atunci nu așa-zisa necesitate fiziologică trebuie să ne stăpânească, nu, ferească Dumnezeu!

Cu Pflnniele (iulcriu imn.- (iKNUZA și AP(X 'A1.IPS.4

Conștiința nu este produsul,
ci cauza creierului.
Schelling spunea că
spiritul dormitează în minerale,
toropește în vegetale, visează în animale,

iar în oameni se deșteaptă. Omul este în lume, față în fața cu lumea și mai presus de lume

Vă dau un citai din știință, din ziua de azi. al unui savant laureat al Premiului Nobel, Roger Sperry. El spune că. dacă până acum câteva decenii, din cauza materialismului și behaviouris- mului, se considera că gândirea e produsul creierului, zice el, azi să nu părăsim domeniul și să mărturisim că fenomenul interior, al conștiinței, nu este produsul, ci cauza creierului. Științific. Dintre filosofii idealiști. Schelling - era și nițel romantic - spunea. în veacul trecut: Spiritul este fundamental, dar se manifestă în chip diferit: în minerale dormitează, în vegetale toropește. în animale visează, iar în oameni se deșteaptă. Așa. Intr-adevăr, spiri-tul e fundamental, mai ales dacă avem în vedere taina creației omului - suflarea divină de viață - și vocația umană, ca trupul să devină templu al Duhului Sfânt. Aici se dezvăluie calea și metoda și sensul existenței umane: condiția existenței umane, și anume, de a ne spiritualiza. Pentru ca in noi să nu domine instinctul, ci spi-ritul. Să ne transfigurăm. Asta îndeamnă două împliniri: pe de-o parte, energiile se convertesc în valori. Pentru că. ați văzut. în om nu e numai poziția lui în lume, ci și față în fală cu lumea, și mai presus de lume - aceasta-i condiția umană. Deci, chiar filosofii valorilor

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAI.IPSĂ

sesizează aceasta. Și psihiatria, la fel, vorbește de nivel

psihologic. psihosocial, psihospiritual, mă înțelegeți?

Desigur.

Ei, cu atât mai mult temeiul îl avem în Revelația divină, și atunci omul trebuie să treacă, să transfigureze această comuniune trupească in comuniune duhovnicească - aceasta este calea. De aceea s-a și spus mereu de asceză, post și rugăciune. Acest soi de demon nu iese decât cu rugăciune și cu post - cum a spus Mântuitorul. Or, in asceza creștină nu ucidem trupul, ci ucidem ceea ce a ucis și ucide trupul: patimile. De aceea, condiția ascezei e numită mortificare. Or. mortificarea asta înseamnă - a omorî moartea din noi. Ceea ce ai spus matale, cum ai zis? Ia zi poezia aceea! Zi-i din nou!

Numai ultima strofă: "Numai de când Moartea m-a luat duios de mână - parcă am început să trăiesc".

Ai văzut? "De când Moartea m-a luat..." De aceea spune Sf. Apostol Petru: **"Cei ce pătimesc în trup, fug de păcat".** *Se depărtează de păcat, înțelegi? Când slăbește presiunea și opresiunea trupului, de-abia atunci se eliberează omul.*

V-am spus versurile acestea pe care le-am scris în ultima vreme pentru că Dumneavoastră m-ați stârnit când mi-ați spus că, "De-ai să mori înainte de a muri, nu ai să mori când vei muri". M-ați făcut, dc fapt, să înțeleg ceea ce scrisesem, pentru că nu știam ce scrisesem.

Păi, din adâncul ființei matale, din acea memorie ontologică care e (spirituală) de acolo țâșnește harul lui Dumnezeu. Care e sigur, de

nepierdut. Soluția este deci spiritualizarea. Viața duhovnicească, viața în Biserică. Asta e metoda, și unica metodă autentică, cea care nu lezează condiția umană. Aceea care ține seamă - cum spune Sf. Apostol Pavel: **"Fiecare bărbat să-și aibă soția lui, fiecare soție să-și aibă soțul ei".**

Cfilugărnl anticipează veacul viitor. La înviere, nu se însoară șijiu se mărită - a spus Mântuitorul - ci vor fi ca îngerii din Ceruri

Și, mai mult, spune grozav Sf. Apostol Pavel: **"Bărbatul nu-i stăpân pe trupul lui, ci pe al femeii. Femeia nu-i stăpână pe trupul ei, ci pe al bărbatului".** *Iar ei, in comuniunea aceasta, sunt în viziunea unei spiritualizări, căci ăsta-i viitorul lumii: înduhovnicirea. Asta înseamnă acel* **"cer nou și pământ nou",** *zis și învierea omului - umplerea de har.*

Mă scuzați pentru puțina înțelegere, dar asta nu o pricep foarte bine. Poate că-mi explicați mai limpede, deci, de ce trupul femeii este stăpânit de bărbat și trupul bărbatului e stăpânit de femeie?

O spune Sf. Apostol Pavel. Să răspundă adică unul celuilalt la această cerință. Să fie atent unul față de celălalt.

Nu toți bărbații sunt căsătoriți și-atunci de trupul bărbatului neînsurat cine răspunde?

In afara căminului el are altă vocație. El și-a croit un alt drum. Un călugăr, bunăoară. Sau un om care-i călugăr în lume, sau unii mari creatori...

Dar, privind prin vorba asta a dumneavoastră, privind așa lucrurile, nu înseamnă că, de fapt, călugărul face un păcat?

Nu face un păcat. El anticipează veacul viitor. Pentru că. bunăoară, când Mântuitorul a fost întrebat... parcă v-am spus de căsătoria de levirat. Am vorbit noi sau n-am vorbit?

Nu.

Atunci vorbim aici. Vedeți, saducheii - care nu cred în învierea marților (erau o partidă la evrei) - l-au ispitit pe Mântuitor cu întrebarea asta: **"La noi, într-o familie erau șapte feciori. Și cel dintâi s- a însurat, dar a murit nelăsând urmași."** *Or, prin ceea ce s-a numit căsătorie de levirat, dacă un frate murea* **șz** *nu avea urmași (tot din dorul de a avea urmași, observați,* **urmaș - mesia),** *atunci fratele lui era obligat să ia pe cumnată și copiii pe care îi năștea purtau numele celui răposat. Și-atunci, spun saducheii cu ispitirea asta:* **"Atunci cel de-al doilea a luat-o după lege, jnsă a murit și el, tot fără urmași. Și-așa, până la al șaptelea. La înviere a cui va fi femeia?"** *Și iată Mântuitorul cum descoperă:* **"Rătăciți, neștiind** *Scripturile.* **Că la înviere nu se însoară, nu se mărită, ci vor fi ca îngerii din Ceruri."**

Călugărul realizează omorârea omului vechi - omul patimii El moarepăcatului înainte de a muri. încetul cu încetul se sublimează energiile - se convertesc în valori

Deci. în veacul viitor această dimensiune psihologică, să o numim așa - a conservării speciei, a dăinuirii neamului omenesc

se va împlini, și omenirea va trece pe un alt plan, spiritual. Și, de asemenea, în ce privește mâncarea și băutura. Va avea o altfel de comuniune. Zice Sf. Apostol Pavel: **"împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt".** *Deci aceste două modalități de conservare a celor două dimensiuni (elanuri) în ceea ce privește conservarea insului și a speciei, hrana și reproducerea, acestea vor fi transfigurate în veacul viitor. Iar călugărul anticipează, de-aici, condiția veacului viitor. El, mai ales, realizează omorârea omului vechi, a patimii. Adică, el moare înainte de a muri. Cum spune Sf. Apostol Pavel:* **"Mort față de păcat".** *Pentru că. observați ce spune* **Evanghelia după Ioan** *celor ce L-au primit pe Dumnezeu-Cuvântul. pe Mântuitorul Hristos, prin Taina Sfântului Botez și întreg tezaurul credinței: celor care cred în Numele Lui le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu. Cei care nu din sânge, nu din voie trupească, nu din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut.*

în legătură cu întreruperile de sarcină și avorturile, ce le spuneți femeilor care vă cer sfatul?

Noi cunoaștem din experiența duhovnicească a Bisericii, cunoaștem familii care au ajuns la această comuniune, și după ce au născut un număr de copii, duc o viață de comuniune spirituală. Și pot. Nu e imposibil. Atunci când ai conștiința că acesta este sensul vieții, și că spiritul trebuie să conducă trupul, și nu biologicul. Și duci o viață de înfrânare asociată și cu rânduielile Bisericii, pentru post: o viață de rugăciune, in a cere ajutorul lui Dumnezeu. Și. încetul cu încetul, se sublimează energiile, se convertesc in valori. Că

omul trebuie să creeze nu doar pe calea procreației. Omul e chemat de Dumnezeu cu darul cunoștinței. El face știință, filosofie. face artă...

Cu Părintele (ialenu intre GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Și aici, în această înfrânare, nu este păcat?

Da' deloc nu-i păcat! Căci ce înseamnă? Puț o frână trupului pentru ca să convertești energiile lui în valori. In valori creative. Câți dintre oamenii mari, savanți, nu au dus o viață de castitate! Bunăoară, Nicolae Paulescu. A dus o viață de castitate desăvârșită

Nici asta nu e păcat?

Da' de unde! Pentru că el a creat. N-a rămas în necreând-mă înțelegeți?

Omul se realizează
prin trei dimensiuni: prin propria lui zidire
după Chipul lui Dumnezeu,
prin operele lui și prin urmași -
fii sau ucenici.
Maica Domnului este modelul unirii excepționale dintre castitate și maternitate

N-a creat creatori.

N-a creat, dar a creat ucenici. Păi, omul se realizează prin

trei dimensiuni: prin propria lui zidire, după Chipul lui Dumnezeu și asemănarea Lui, prin operele lui, faptele bune, artă ș.a.m.d., și prin urmașii săi: fii sau ucenici. Iată fiii pe care mi i-a dat Dumnezeu! Poți să ai fii duhovnicești. Vezi școala... Și-atunci, omenirea va deveni mult mai creativă, pentru că vocația umană este să creeze și valori. De aceea, gândiți-vă ce spunea un critic (sau istoric) al literaturii, din veacul trecut,

< w *l'arinlelc* < Az/rnr. < .EVA Z.-f jz *.11'1 X 'Al Il'S*4

Sainte-Beuve: "Cine ar putea spune, evoca. înfățișă câte valori se pierd, câte energii se aruncă la anumite ore (ale serii sau ale nopții), sunt tăiate de la rădăcina vieții și aruncate in pustiu. în această debordat e a patimilor? Un om care ar Ji trebuit să devină arhitect de geniu, descoperitor în știință, artist de geniu - aruncă în lume numai niște fragmente, niște zdrențe".

De aceea, eu în Maica Domnului am văzut întotdeauna modelul unirii excepționale între castitate și maternitate. Că mulți se-ntreabă: "Ei. cum Maica Domnului?" Maica Domnului e mamă și fecioară. Acesta-i modelul creativității în care, deodată, se găsesc castitatea (cum s-ar fi putut întrupa Fiul lui Dumnezeu, dacă nu din Fecioară?) și Adevărul, care doar in castitate se luminează, strălucește. Și-atunci, pe de-o parte, adevărul ziditor ("Ofranda cea mai sublimă a Iubirii e adevărul" - o spune Patriarhul ortodox Folie) se forjează, se luminează în castitate, iar pe de alta. în maternitate iubești adevărul cum îți iubești opera, pruncul. Iți iubești opera așa cum mama își iubește pruncul. Deci, într-adevăr. Maica Domnului este modelul sublim al comuniunii dintre castitate și maternitate.

Singurul nostru Model este Hsus Hristos

Am văzut, zilele trecute, că i-ați dat lui Sorin Dumitrescu, pentru "România liberă", un interviu despre homosexualitate.

Da, așa e.

Cum v-a convins?

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAIJPSA

Păi, a stat pe capul meu. Dacă aș fi refuzat, ar fi zis omul că ori nu vreau, ori, iată, Biserica nu-i în stare să răspundă la o problematică atât de... actuală, nu?

Ați avut reacții de la colegi preoți?

De bine, am avut, ba, mai mult, luni a fost parastasul lui Nichita Stănescu și, când am intrat în biserică - era adunată lume: cunoștințe, scriitori, admiratori - m-a oprit un domn, cam la șaizeci de ani, cred, și mi-a spus: "Părinte, m-ați tulburat".

Nu cred că Socrate și Platon erau homosexuali! Homosexualitatea e o aberație, o alienare din Adevăr. Bărbat și femeie sunt urziți pentru o reciprocitate, pentru comuniune

Nu-l cunosc și nu vreau să pomenesc vreun nume. Dar

știu că m-a provocat și mi-a spus că l-a tulburat răspunsul meu din ziar, și că ar vrea să stea de vorbă cu mine. Și am spus: poftiți! Este o aberație, o Alienare din adevăr. De aceea, **Scriptura** *numește, în Vechiul Testament, că* **"e urâciune înaintea lui Dumnezeu".** *Iar Sf. Apostol Pavel, în Noul Testament, spune:* **"E împotriva firii".** *Și, gândiți-vă. firea umană cum e construită. Bărbat și femeie sunt urziți pentru o reciprocitate, pentru o comuniune - o comuniune creativă.*

Dar vă spunea și Sorin Dumitrescu, în interviu, că foarte mulți oameni de cultură celebri au fost homosexuali.

Ei, întâi că nu știm precis dacă a fost chiar așa. Înțelegi? Și pe Socrate să-l facă... El iubea tinerii, poate că-i iubea patern, dezvoltând în ei vocația umană.

Deci nu credeți că Socrate era homosexual?

Nu, eu nu sunt de acord cu opinia asta.

Nici Platon?

Nu. nici pomeneală. Deci, cultivând vocația umană, pe de o parte, pe de altă parte - oricât de mare ar fi cineva, nimeni nu-i fără păcat în lume. Și ei nu sunt pentru noi modele. Oricine ar fi din istoria umanității. Nu trebuie să uităm!

Dar cine-i modelul nostru?

Unul singur. Hristos. Pentru că, întâi, originar, după El a fost zidit și Adam ("Să facem pe om după Chipul și Asemănarea Noastră"), or. Fiul lui Dumnezeu Cel din Veci este, deodată, Fiul, Chipul și Cuvântul lui Dumnezeu. El este Modelul. Și, pentru că Adam a eșuat și nu mai autentifică astfel calea umană, atunci Hsus Hristos este Modelul. Adevărul și Viața.

Dar ce m-a mirat, în interviul publicat în "România liberă" despre homosexualitate, este faptul că ați pus pe același plan onanismul cu homosexualitatea.

Păi, toate sunt aberații și decăderi din vocația umană procreatoare și creatoare.

Da, dar există pericolul ca, punându-le pe același plan, să faceți...

Sunt diverse forme...

...să minimalizați homosexualitatea. Că onanismul e practicat pe scară largă de aproape toți tinerii, nu?

Da, da. da! Eu nu le-am pus pe același plan. Am spus că sunt forme ale degradării umane. Sorin le punea pe același plan, într-un fel

Deci, oricum e mai păcătoasă homosexualitatea, decât onanismul.

Da, onanismul ar fi o eliberare de energii.

Dar fără a avea partener, în absența partenerei și, deci, a comuniunii.

Da, fără parteneră. Da, "vai celui singur", într-un fel de însingurare, de solipsism...

Autarhie...

Nu, autarhia e un concept folosit în economie.

Da, aveți dreptate, solipsism e mai bine.

Iar uciderea... Uciderea pruncilor... Noi publicăm acum o carte. **Vindecarea arborelui genealogic.**

Minunat titlu! Cum poate fi vindecat Arborele Genealogic?

Copilul sacrificat prin avort poartă o anumita legătură cu părinții și cu ceilalți copii născuți, cu "frații" săi. Trupul tdu îlfaci mormânt. Bărbatul nu e mai puțin vinovat. Contraceptivele sunt împotriva firii. Creația ne justifică. Filmul "Zorba grecul" m-a tulburat profund

O să vedeți, in cartea asta. E un medie psihiatru englez, care dezvăluie niște stări grave...

Vindeci! trecutul, deci?

Păi. se dezvăluie propriu-zis aceste ramificații ale avortului, deopotrivă in părinți și in copilul care s-a născut, care poartă o anumită legătură cu cel care a fost sacrificat.

Minunată idee! Foarte generoasă!

Da, e extraordinară. Am făcut o modestă prefață la această carte, am folosit și cuvântul Profetului, că: **"Iată, faci pântecele tău, mormânt",** *trupul tău îl faci cu-adevărat, tragic, mormânt.*

Or, nu există decât această cale. Omenirea trebuie să meargă spre țelul ei. al induhovnicirii. al spiritualizării. Și nici o formă de întrerupere a sarcinii nu este mai puțin imorală și mai puțin lezantă pentru organismul mamei, dar la ea participă și bărbatul. El nu e mai puțin vinovat. Nu e absolvit. Dar mama suferă în organism. Chiar contraceptivele, și ele provoacă o lezare, pentru

că sunt, toate, împotriva firii. Vedeți, într-un univers al creației, creația ne justifică! Aici, propriu-zis, ți se dezvăluie misterul binelui și al răului. în actul creator.

Mi-aduc aminte, acum vreo douăzeci și ceva de ani, erați elev, rula la cinematograf, un film, "Zorba grecul", după...

Nikos Kazantzakis.

Așa, după Kazantzakis, în care Zorba se lăuda că el, la șaizeci și ceva de ani, era în stare de isprăvi... de-astea biologice (gândiți-vă la mitologie - Hercule la răspântie), și, în același timp, ridiculiza "Ce e binele și ce e răul". Asta m-a șocat profund. Umblam zile întregi (lucram într-o parohie de patruzeci de mii de suflete, și toată ziua eram pe teren). Și îmi puneam problema: Cum nu avem noi un criteriu fundamental care să distingă între bine și rău? E cu putință asta, Doamne?

beci, vă sperie cumplit amestecarea binelui cu răul, nu?

Păi, sigur. Gravă confuzie, dacă zice Profetul Isaia (5, 20): **"Vai de cei ce zic răului bine și binelui rău".** *Vedeți?*

Așa se întâmplă și în ziua de azi, la noi, nu?

Da. Isaia deci a văzut cu aproape trei mii de ani înainte. Și-atunci...

Deci lupta dumneavoastră cu confuzia. Sunt curios cum ați biruit. Sau ați fost biruit, poate?

Nu, nu, nu... Cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns la niște concluzii de neclintit. De neclintit. Și-anume. mă întrebam, plecând

de la actele noastre elementare (pentru că doar așa poți să-(i înte- meiezi o gândire autentică, plecând de la realitate, in experiența vie a vieții), și anume mă întrebam: de ce mâncăm? De ce bem?

Și în experiența vie a lui Dumnezeu, părinte.

Sigur că da. Ai experiența vieții în har.

Dumneavoastră ați îngrijit o carte intitulată Viu este Dumnezeu.

Da. am tradus-o. așa este. Și-atunci mi-am zis: de ce mănâncă omul? De ce bea? De ce se căsătorește? Și am înțeles, la modul cel mai concret, că cel mai viu, cel mai real - mâncarea, băutura - sunt ca niște materiale de construcție, de zidit trupul. Am dreptate sau nu? Mă înțelegeți?

Cred că da.

Un pahar de vin mă zidește, beția mă distruge.
Căsătoria zidește, desfrâul distruge.
M-am cunoscut cu I. D. Ștefănescu - ginerele lui Vlahuța.
Vezi cum l-a tratat Regele Carol Ipe Vlahuță

Iar căsătoria, tot la fel. e zidire. Pentru că e leagănul generațiilor, nu-i așa? Familia, căsătoria. Realist, da. Și soț-soție sunt într-o reciprocitate și în structura lor, în zidirea lor - nu-i așa? Atunci, deodată, a sclipit în mine înțelegerea asta. Vedeți? Dacă o bucată de pâine mă zidește, lăcomia mă ruinează și mă distruge. Și pe mine.

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCALiPSĂ

personal, dar și social. Pentru că **plusul** *meu poate să fie* **lipsa** *celuilalt. Și de aici țâșnesc imediat revoltele, până la crimă. Un pahar de vin mă zidește, beția mă distruge. Căsătoria zidește, desfrâul distruge. Și-atunci, am ajuns imediat la concluzia, de neclintit, logică: bine e tot ceea ce creează, ce dă viață, ceea ce salvează; rău e tot ceea ce e lipsit de sens - pofta, patima sau răsturnarea, inversarea. In loc de guvernarea sensurilor creatoare, guvernarea simțurilor... Sau ceea ce distruge, ceea ce ucide. Și pe urmă, am trecut și la Sfinții Părinți, așa, mai succint:* **"Binele creează, răul distruge"** *(Sf. Dionisie Areopagitul). Dar în mine apăreau acestea foarte limpede, tocmai în viul vieții. Și era fiul meu Rodion la Cluj - jăcea medicina - și m-a rugat să mă duc să-i cumpăr un cojoc "Alain Delon". Asta era prin '69. M-am dus la Cluj și el a chemat niște colegi de-ai lui și niște tineri scriitori. Intre ei era și un profesor de la Institutul "Andreescu", Bușu, parcă, de socialism științific, de marxism. Și atunci am pus problema asta, ce înseamnă binele și răul, provocată de "Zorba grecul".*

Remarc, constat această tulburare a Dumneavoastră provocată de un film - deci o tulburare estetică, o emoție care a dus la întrebări metafizice și ontologice. Știți, oamenii se definesc prin tot ceea ce trăiesc, inclusiv prin tulburările pe care le simt, prin adâncimea tulburării pe care o pot resimți.

Atunci erați un om în toată puterea cuvântului, aveați exact 50 de ani. Și faptul că un om de 50 de ani, întărit în credință, e tulburat de un film denotă și sensibilitate, și puterea de a fi viu.

Puterea de a fi viu - foarte bine - și totodată de a găsi răspunsuri precise.

Puteați foarte bine să spuneți: "e un Film numai...", să zâmbiți, dar ați mers până la capăt, nu lăsați un lucru neatins.

(u l'iinmelc (iiilenu ini re GENEZĂ >/ AP(X 'AI.IPN.-i

Nu, n-am pulul să fac asta în viață...

Se vede și din cărțile dumneavoastră.

Până nu găsesc un răspuns la problematica umană, nu am liniște.

Asta aș numi-o temeinicie.

Poate, să dea Dumnezeu! Vă dau un alt exemplu, dar să termin întâi ce am început. După ce am jacul demonstrația asta băieților, cu Zorba, profesorul ăla. Bușii - am auzit că a murit. Dumnezeu să-l ierte, să-i dea lumină și pace! - mi-a zis: "Nu putem folosi și noi viziunea asta? "O puteți folosi, dar cu titlu de împrumut." De ce? "Păi. e simplu, nu poate aparține sistemului dumneavoastră. "Păi cum să nu-i aparțină?" Păi. uite cum: pentru noi. când zicem "binele creează, răul distruge", binele are sensul lui Dumnezeu. Căci așa spune Mântuitorul. Când un dregător L-a întrebat: **"Ce bine să fac ca să moștenesc viața de veci?",** *Mântuitorul zice: Binele-i unul singur, Dumnezeu și Creatorul. Lumea*

este opera Lui. Potrivit crezului creștin, mă înțelegeți? Iar omul, fiind zidit după Chipul lui Dumnezeu, așa își împlinește el vocația umană (de Chip al lui Dumnezeu): creând. Deci, observați, concluzia e atât de firească: binele e ceea ce creează, răul e ceea ce distruge -eun sistem în care toate sunt legate organic. Iar în sistemul dumneavoastră filosofic nu puteți ajunge la concluzia asta, nu-i legată organic. Pentru că dumneavoastră credeți în evoluționisni, nu aveți viziunea Creatorului, a lui Dumnezeu, viziunea aceasta nu e legată organic. De aceea, bietul Sartre a sesizat bine că materialismul adună idei din toate sistemele filosofice și le pune pe ideea de materie. Adică, e o culegere de adunături, de prin tot locul.

Cu Părinele Galeriu între GENEZĂ fi APOCA1JPSĂ

Dar, să remarc aici că binele are o înfățișare mult mai mo-destă, mult mai precară - aparent, mai blândă, mai de neluat în seamă, mai smerită - pe când răul este mult mai colorat, mai acroșant, mai apetisant, mai...

... Pentru Eva, mărul e bun la gust, frumos la vedere și dă știință.

Jurnalul de la Tescani **Andrei Pleșu vorbește despre ciupercile otrăvitoare și despre cele comestibile; și despre cât sunt de smerite cele comestibile și cât de acroșante cele otrăvitoare.**

Era o parabolă. S-au întâlnit - in vremea veche - la o masă, Orgoliul (Mândria) cu Smerenia. E înfățișată Mândria care-și etala, deopotrivă, toaletele, bijuteriile, și a luat loc la masă, intr-un salon, în centru,înconjurată de curtezane. Dar cealaltă, săraca Smerenie - retrasă, cu hainele mai ponosite. Și a început să se laude Mândria și să-i disprețuiască, să-i

batjocorească pe alții. Iar biata Smerenie tăcea, tăcea. "De ce taci, de ce nu spui nimic?" "Păi, ce să-ți spun, că mi-ai dat și mie să mănânc?"

Dar mai important e...

"Minciuna stă cu Regele la masă". Știți lucrul ăsta? Vă dau un amănunt aici. Intre alte cunoștințe ale mele, l-am cunoscut și pe profesorul I. D. Ștefanescu, care era ginerele lui Vlahuță. Și povestea din anii lui, din 1905, 1906, 1907, când erau trei prieteni de nedespărțit, care se întruneau mai mult acasă la Delavrancea, și anume: Delavrancea, Vlahuță și pictorul Grigorescu. Da, și I. D. Ștefanescu era pe lângă dânșii. De aceea a și luat pe fata lui Vlahuță. Și când a apărut poezia asta, când a scris-o, în 1907, Vlahuță "Minciuna stă cu Regele

('u Pilnniclc (hilcnu imn- (îi'h'EZÂ și AP(X'Al.lPSÂ

la masă", au-ziți. Regele - Carol I - l-a poftit pe Vlahuță la el - "Domnu[1] Vlahuță. mata ai scris poezia asta?" "Eu am scris-o". "Atunci, uite ce te rog. să ai grijă acum de moștenitori." Se referea la Carol II. în 1907 avea vreo paisprezece ani.

Fiul lui Ferdinand...

Da. Ala era bătrân. Să-i poarte de grijă lui Carol II. care avea paisprezece ani (născut in 1893). "Să-l iei, să-l educi, să nu mai ajungă minciuna să stea de vorbă cu Regele la masă". înțelegi? l-a dat sarcină.

Rău l-a educat Vlahuță pe Carol II.

Nu l-a educat. Stai. A spus: "Sire, să-mi dați voie întâi să mă gândesc fi să-mi aleg unul-doi profesori, că eu nu mă pricep la toate." Și i-a dat răgaz Regele trei zile. Peste trei zile, n-a primit. Dar vezi cum i-a tratat Regele pe Vlahuță, ce i-a propus?

A stat și Vlahuță cu Regele la masă, nu?

Nu știu dacă au luat fi masa.

N-or fi stat în picioare amândoi.

Ei. l-o fi servil cu ceva... dar felul cum a tratat problema Regele... N-a tratat-o ca un dictator, ci. dimpotrivă, uite ce i-a propus lui, ca replică. Interesant...

Să ne gândim la asta, să vă spun eu o vorbă - știut proastă - doar ca

< 'u Părintele (ialenu între GENEZA ft APOCAf.IPSA

să vă provoc. Dacă vorbeam de răul care-i mult mai țanțoș și colorat și de binele care-i modest și care nu se vede, că-i smerit, n-ar fi bine să colorăm și binele?

Păi. cum să-l colorăm?

Să-l avansăm în scenă...

Muzica sacră are frumusețea ei negrăită.
Binele face puțin zgomot, iar zgomotul face puțin bine.
Somnul comunicării naște monștri

Domnu' Dorin, el are frumusețea lui, să știi doar să o deslușești.

Să înțeleg că binele e numai pentru inițiați?

Gândiți-vă, **Evangheliile** *nu au și o frumusețe de expresie a lor?*

Ei, cum să nu!

Sau **Psalmii** *lui David. Se pare, după cum mărturisesc creatorii de artă, că încă n-au fost întrecuți* **Psalmii,** *ca expresie, ca poezie. Sau muzica sacră. Ea are frumusețea ei negrăită, o frumusețe care nu se etalează. Cum zic bătrânii noștri: "Binele face puțin zgomot, iar zgomotul face puțin bine". Deci, propriu-zis, răul face zgomot, și atunci e mult mai publicat și mai aiuritor. Prin asta încearcă să se facă mai apetisant, tocmai din pricina*

(i/ *I'iiriniele (înleriu ini re* < »7 V/Z.4 *ATI K Al.IPSA*

slăbiciunii omului.

Dar nu aveți emoții că binele nu va învinge, nu?

In nici un caz! Și de ce nu am? Pentru că totdeauna ta

fost 'întrebat și Aristotel: "Care e pedeapsa celui care minte? " "Nu va fi crezut nici când spune adevărul."). hotărât, nu va putea fi altfel. Dumnezeu i-a spus: "de vei gusta din Pomul Cunoștinței Binelui și Răului". Binele rămâne fundamental, niciodată nu poate fi distrus.

Am amintit aici, în discuția noastră despre homosexuali, despre femeile care refuză să nască, deci preferă avortul...

Sărmanele femei, să nu aibă conștiința maternității... Păi. asta-i vocația lor

Dar pot avea conștiința maternității cu un copil și pe al doilea să-l refuze.

Păi, să nu-l refuze, să nu-l ucidă! Femeia să ucidă, să-și transforme trupul in mormânt - ăsta-i cel mai grav lucru.

Deci toate astea le putem privi, Părinte, ca pe niște blocaje ale comunicării?

Da, sunt și niște blocaje ale comunicării, ale afirmării în existență, ale manifestării adevărului și vocației tale. însușirii dimensiunilor tale fundamentale, ontologice, esențiale. Ale împlinirii tale în existență.

Aș vrea să circumscriem în acest capitol marile blocaje ale lumii și ale lumii moderne.

(u POrinielc Galeriu inirv GENEZĂ șl APOCAl.IPSĂ

Da, marile blocaje, fundăturile în care lumea modernă eșuează. Observați, știința, de pildă, știința a realizat ea un

salt peste fire al umanității? Mi-aduc aminte de un cuvânt al Sf. Ioan Scărarul: **"Cel ce a biruit trupul a biruit firea, cel ce a biruit firea, negreșit s-a ridicat mai presus de fire".**

Spuneți Dumneavoastră, foarte frumos: "Trupul, dacă îl lași, dictează sufletului".

Da. "Trupul e o bună slugă, dar un rău stăpân".

Dar vreau să discutăm despre blocajele comunicării.

In fond, aici intră - în blocaje ale comunicării: știința, filosofia, toate sunt blocajele comunicării, înțelegeți?

Adică, aș vrea să vă dau, așa, ca un motto, "Somnul comunicării naște monștri".

Acest gol te înspăimântă.
Științele umaniste, din pricina
infecției ideologice, au devenit
antiumane.
Sistemele filosofice panteiste sunt,
azi, făcute vinovate de dezastrele
secolului
nostru - Auschwitz, Gulag și altele

Da, am înțeles, la Goya v-a(i referit. Implicăm atunci cele trei categorii: știința, filosofia și arta. Aceste trei capacități creative ale omului, dimensiuni creative, vocații creatoare ale omului - ce-au realizat ele? Deschid ele un viitor sau blochează condiția umană? Deschid ele un viitor, un sens, existenței umane?

('ıı PHrmtele (liilcriu intrv (iliXEZA .4/'(X 'Al.ll'SA

Să le luăm pe rând. Știința a explorat - până la limite - condiția existenței, existența. Și azi ce se spune în microfizică? Se spune că, în ultimă instanță, nu ne mai întâmpină nici materie, nici energie, ci un câmp informațional - pe de-o parte. Pe de altă parte, s-a ajuns la punctul O (zero), atât în ce privește timpul, cât și în ce privește spațiul. Căci aceste două forme ale existenței definesc, oarecum, existența noastră materială. Or, azi, dacă s-a ajuns la punctul O (zero), în care timpul și spațiul dispar, iar în astrofizică. de asemeni - când au ajuns la marginea Universului - acest gol te înspăimântă. Deci, explorarea a mers până la capăt. Dincolo, în filozofie, sistemele. Cel puțin în știință e o deschidere către spirit, l a spuneam și altădată, distincția între științele umaniste și cele ale naturii pe mine m-a dus la concluzia că mai curând științele naturii au devenit umaniste. Iar cele zise umaniste, din pricina infecției ideologice, au devenit anti-umane. Deci, sistemele filosofice au fost cunoscute din Antichitate, iar teologia apuseană nu a putut răspunde, nu l-a sa-tisfacut pe om. Și atunci, a mers la aceste sisteme filosofice panteiste, dar ele (fie idealismul, fie, mai ales, materialismul - care a dus la ateism, voluntarismul lui Schopenhauer, raționalismul lui Descartes, evoluționismul și celelalte) sunt azi făcute vinovate de dezastrele secolului nostru, de Auschwitz, Gulag-uri - o spun cercetătorii în domeniu. Descartes are și el contribuția lui la secolul luminilor, la raționalismul secolului al optsprezecelea. Deși el. bietul om, în **Discours de la methode,** *a pus accentul pe cunoașterea lui Dumnezeu, tot pe baza rațiunii, dar el spune un lucru foarte frumos: "Trei lucruri a făcut Dumnezeu, extraordinare: creația din nimic, libertatea și omul-Dumnezeu". Zice el, dar omul devine Dumnezeu, după Har, prin Fiul lui Dumnezeu, care S-a Jacul om. Deci el a sesizat aceste trei lucruri, rămâne un om credincios... Dar să revenim...*

Știința ce-a realizat în plus?
Un spor în confort, în rafinament, în amuzament.
Arta nu știe să se mai dezvolte, să mai ofere omului un salt, o viziune.
Brâncuși încearcă să deschidă pe verticalitatea existenței.
Brâncuși n-a fost numai cântăreț bisericesc,
a fost hirotonit diacon

Cinismele imperialismului, vă spuneam, încetarea sau răceala iubirii dintre oameni, iată o fundătură a sistemelor filosofice, care nu au adus fericirea omului (omul în dimensiunea lui antropocentrică, adică despărțit de Dumnezeu). Și se întreabă: "Propriu-zis, ce speranță să mai ai, când nu ai loc de refugiu, o sursă a transcendenței, care să-ți ajute, un salt? " - mă înțelegeți? Și atunci, ca o concluzie, știința ce-a realizat în plus? Cunoașterea universului și un spor în confort, în rafinament, în amuzament. Dar chiar și acest confort a slăbit condiția umană, a slăbănogit-o, nu-i așa? Filosofiile au dus la aceste fundături sau blocaje. Arta nu știe să se mai dezvolte, să mai ofere omului un salt, o viziune. Arta lui Brâncuși încearcă să deschidă pe verticalitatea existenței încearcă, pentru că el e plecat dintr-un sol creștin, de la noi și, nu trebuie să se uite, el însuși n-a fost numai cântăreț bisericesc, a fost hirotonit diacon - să știți.

Brâncuși?

Da. Deci, iată că omenirea se află azi la o răscruce, pentru că s-a despărțit de Dumnezeu. Da... Să vă citesc din

această **Istorie**

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ fi APOCALIPSĂ

a Filosofici *care îmi stă la îndemână, asupra ideilor contemporane ale lui Jean-Marie Domenach. La fel, mărturisește și declară că, astăzi, noi nu mai putem aștepta de la știință și filosofie un răspuns la problematica umană. Iată ce spune și Christian Ruby: "în toate gândurile, ideile în care ea se manifestă, filosofia nu scapă de acest climat care locuiește redistribuirile socio-politice". Auziți, se întreabă: "Cum să organizezi viața comună a cetățenilor, cum să guvernezi în absența reperelor, a unor repere. în absența unei ordini transcendente și absolute care s-ar putea utiliza ca sursă de inspirație". Auziți, am citat exact de aici!*

între Apocalipsă și Iubire,
noi putem face alegerea cea bună.
„ Rene Girară spune că
"împărăția lui Dumnezeu a devenit o
necesitate științifică".
Niptic nu se face din rău.
In suferință decăderii
poate să se întrevadă
o speranță a trezirii omenirii

Jean-Marie Domenach, care a fost directorul revistei "Esprit", line azi conferințe in toată Franța (e bătrân) și evocă spiritul secolului al XX-lea în întregime. Se referă la gânditori, la filosofi, la oameni de știință, la sociologi (mai

ales pe Claude Levi-Strauss îl evocă). Intre Apocalipsă și Iubire, noi putem face o alegere bună.

Cu l'ahnlele Galeriu Intre GENEZĂ și APOCAIJPSĂ

'Trebuie să avem încredere în real" - spune Rene Girard. L-am citat și când am spus "împărăția lui Dumnezeu a devenit o necesitate științifică". Vedeți? "Nimic nu se face din rău" (Peguy), față de optimismul lui Jaures: "nimic nu se realizează din rău, niciodată". "Acolo unde zace pericolul, crește-j de asemenea, Mântuirea", așa scria Heidegger, după Holderlin. înțelegeți? O speranță de trezire. Să mai citez din Jean-Marie Domenach un cuvânt. El spune: "Credința, Revelația - ele nu au nevoie de penumbra lucrurilor ascunse". Cel puțin, în aceste opacități ale enigmei, care este, după Pascal, "condiția necesară ca omul să-L întrevadă pe Dumnezeu", poate tocmai in această suferință a decăderii și în această fundătură a umanității să se întrezărească o speranță, o trezire a omenirii. Poate in acest sens a zis Andre Malraux: "Secolul XXI va fi mistic (va fi religios) sau nu va fi deloc".

Unii traduc prin "spiritual". "Va fi spiritual sau nu va fi..."

Pentru că ei sunt marcați de spiritualitate, de cultură. Dar aceasta este o slăbire a tensiunii din viziunea lui Andre Malraux.

"Spiritual" în loc de "religios"?

Da. Sigur. Este o interpretare care slăbănogește, scade din vitalitate, din virilitatea și autenticitatea acestui izvor. O diluare, mă înțelegeți?

Voiam să vă rog să revenim la discuția despre blocaje, deoarece una dintre urgențele...

E o castrare, aceasta.

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Ce anume?

A identifica spiritualul, in sensul culturii, cu sursa, cu obârșia. în definitiv, cuvântul vine de la **cult,** *acolo-i rădăcina. De ce spun castrare? Pentru că, din fondul genuin forte, haric, omul a mai cules și el ceva, mutând, centreând totul numai pe condiția umană și pierzând legătura cu sursa, cu reperele, cu izvorul. Asta nu trebuie să se uite niciodată.*

Poate că și de-aici vin blocajele comunicării în lumea contemporană.

Crucea este
simbolul atotcuprinzător al existenței
Cel ce suie nu se oprește niciodată,
ci merge, din început în început,
prin începuturi care
nu au fost niciodată sfârșit, în Infinitul Divin.
Crucea, prin verticalitatea ei,
ne situează în legătură cu Infinitul

Da. Comunicarea nu se poate realiza, integral, decât pe cele două sensuri, dimensiuni - în chipul Crucii. De aceea s-a spus (citiți în orice dicționar al simbolurilor): "Crucea este

simbolul atotcuprinzător al existenței". Simbolul universului, nu în sensul în care vorbea Leonardo da Vinci: "Omul, modelul universului", ci în sensul atotcuprinzător al existenței cu cele două direcții fundamentale, direcția pe verticală a existenței și cea pe orizontală. Brațul vertical care unește Cerul cu Pământul, cu

Cu Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Dumnezeirea (cum spunea Ruby: "Cum e cu putință să guvernezi lumea - societatea - în absența unor repere, în absența unei ordini transcendente și absolute din care să poți scoate sursa, izvor de inspirație?") și dă acces către transcederea neîncetată a existenței. Putem trăi fără acest **transcens?** *E o căutare permanentă și în știință, și în filosofie, și în artă. Or, suportul, sensul acestei căutări este tocmai transcenderea, depășirea, pe care Sf. Grigorie de Nyssa o evocă atât de pu-ternic :* **"Binele nu are decât două capete"-** *de a fi fără capăt; sau, păcatul care-i pune capăt. Aici eșuează omenirea, în păcat. In păcat, care-i tocmai fundătura, pentru că situează sensul existenței în om. II centrează pe om, îl duce în biologic, în materie, iar materia nu poate să ofere transcendență. Și atunci zice el:* **"De-aceea Binele e cel care n-are decât două capete: cel fără capăt și păcatul".** *De aceea conchide același Grigorie de Nyssa:* **"In suișul tău** *(transcendența, comuniunea cu Dumnezeu)* **ai totdeauna sentimentul că ești la începutul drumului".** *Este extraordinar!*

De aceea vă întreba Andrei Pleșu în Dialoguri... despre faptul că "Abia am pus început pocăinței mele".

Absolut! Pentru că ai sentimentul că ești la începutul drumului. De aceea, Cuvântul **z/ce. "Vino, celui care a ajuns, suie-te, celui care deja e sus".** *Pentru că, celui ce caută nu-i lipsește infinitul adevărului, celui ce aleargă nu-i lipsește infinitul spa-țiului. Nu poți să spui că atunci când vrei s-o rupi la fugă, s-a terminat pământul - cum zice poporul. Aici nu merge, în lumea spi-rituală. De aceea, cel ce suie nu se oprește niciodată, ci merge, din început în început, prin începuturi care rtu au niciodată sfârșit, în Infinitul Divin. Și, de aceea, zice iar Grigorie de Nyssa:* **"Restul este infinit mai mare decât ceea ce**

('u Pflrtnielc (iulerm inirv (iKNKZJ >/ AP(X 'AIM'S. i

cunoști". *Și aici, modelul nu poate fi, simplu, omul, ci numai Dumnezeu-Omul. Adică, Hsus Hristos. Pentru că doar aici Modelul îți deschide poarta către Infinit. Iți deschide aripile către infinit.*

Și crucea te pune în relație cu Infinitul.

De aceea, Crucea, prin verticalitatea ei. ne situează în legătură cu Infinitul, iar prin brațul orizontal, ne dă această conștiință a îmbrățișării lumii: prin știință, prin artă, prin Dumnezeu și iubirea de aproapele. Mă înțelegeți? Toate se conjugă aici în Chipul Crucii, pentru care (vă spuneam de Sf. Atanasie cel Mare) s-a zis: "De aceea Mântuitorul a ales să moară pe cruce, e singurul mod de a te jertfi, cu adevărat, cu brațele deschise", deci îmbrățișând lumea. Nu va ieși lumea din fundătură fără revenirea la Chipul Crucii. Ea. Crucea, duce, prin brațul vertical, la înviere. E o unitate adâncă între Cruce și înviere.

Jertfa semnifică o ucenicie după chipul Creatorului. Sursa absolută de energie nu se găsește în Univers, ci în Transcendență. Fiecare sfârșit cheamă un început

Deloc întâmplător aduc în discuție blocajele lumii contemporane. Mă gândesc, în primul rând, la cele mai apropiate blocaje la blocajele lumii românești de acum. După revoluție, ne-am bucurat toți, acum începem să nu ne mai înțelegem unii cu alții. Un dialog între surzi, nimeni nu se înțelege cu nimeni. Chiar și în Parlament...

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCAL1PSĂ

Pentru că oamenii n-au ajuns la conștiința asta, încă rămân in urmă. Fundalul este spiritual. Auziți, au fost întrebați câțiva din Parlament ce înseamnă **Filocalia?** *Și au răspuns: "Iubirea calului".*

Dar cine a pus întrebarea?

Păi, printre parlamentari s-a pus întrebarea: "D-le, opera asta a lui Stăniloae, **Filocalia,** *ce înseamnă?" "A! - zice un parlamentar - Iubirea calului". Când am auzit lucrul acesta, așa m- a uluit nivelul... Păi, parlamentarii reprezintă neamul românesc, domnule! Ei, vă închipuiți ce nivel au!*

Care-i viul lumii noastre?

Aceasta e mișcarea în existență, in care este implicată și

entropia - mișcarea care se desfășoară neîncetat între un început și un sfârșit. Și fiecare sfârșit cheamă un început. Iar pragul de trecere de la o treaptă la alta, acest sfârșit, se identifică nu cu ceea ce a rezultat din păcat, moartea, ci cu jertfa. Jertfa semnifică o ucenicie după chipul Creatorului, ca un fel de finalizare a uceniciei.

Existența este discretă.

Existența este discretă, în sensul scării lui Iacob, dar unde nu trebuie să fie degradarea, starea de păcat, ci transfigurarea, asemenea rugului lui Moise care ardea, dar nu se mistuia.

Asta înseamnă că avea o sursă în sine.

Sursa absolută nu-i decât în transcendență, in Dumnezeu. Nu

se găsește sursa absolută nici in Univers, nici in materie, nici în energia materiei, ci numai în Transcendență.

Orice întâlnire cu Dumnezeu este o taină.
Comunicarea cu Dumnezeu este dialogul dintre Infinit și finit.
Nu-i mizerie mai mare pentru om decât de a nu mai conta pe viitor.
Nu se naște nimic decât din cununie

Ca dovadă, lumea a ajuns la această epuizare a resurselor. Ați văzut, și filosofii, și oamenii de știință...

Asta e o taină.

E o taină, pentru că orice întâlnire cu Dumnezeu e o taină, cum spunea Sf. Ignatie sau Sf Maxim Mărturisitorul. Nu trebuie să uităm, comuniunea cu Dumnezeu este dialogul între Infinit și finit, dar omul e totdeauna și a fost in(de)finit. Aceasta e. propriu-zis, și menirea, și privilegiul omenirii. Și bucuria, și fericirea omului, deci, de a fi în dialog cu Infinitul. Cum ar putea fi făptura altfel decât limi-tată, pentru că vine de la neființă la ființă, dar este, totuși, dar dumnezeiesc. Care e replica lui Dumnezeu la această așa- numită "limitare"? Replica este că Dumnezeu în dialog cu finitul, și-atunci, în dialog cu Infinitul, noi înșine putem avea experiența infinitului - experiența eternității - dar numai în dialog cu Infinitul. Atunci ni se deschide posibilitatea unui etern viitor, unui suiș continuu - cum observa un psiholog: "Nu-i mizerie mai mare pentru om decât aceea de a nu mai conta pe un viitor".

(u Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCALIPSĂ

Dar în momentul în care dialogul se surpă, ne sunt tăiate și punțile...

Da, pentru că, gândi(i-vă, domnu' Dorin, e o logică de neclintit. Numai la asta vă rog să vă gândiți. Nu se naște nimic decât din cununie. Se naște ceva în afara cununiei? Nu se naște, înțelegeți?! Din logodnă și cununie. Or, din cununia mea, pe orizontala existenței, nasc cele asemenea mie. Și atunci, ca eu să rodesc în acest suiș, nu e cu putință decât prin cununia cu Cel Care-i mai presus decât mine, cu

Absolutul, cu Dumnezeu. De aceea Sfinții realizează acest rod al sfințeniei. Gândi(i-vă, dați dumneavoastră, oamenii de știință sau filosofii, o altă soluție! Pentru că, în afara cununiei, a comuniunii, nu se poate. Decât numai dacă încerci experiența baronului Miinchhausen, să te apuci de păr și să te tragi în sus.

Asta nu înseamnă că ar trebui să se alcătuiască un dicționar al categoriilor filosofice privite din punct de vedere religios?

O teologie a științei. Dorul meu este un **Catehism duhovnicesc.** *Dacă nu vom înțelege că temeiul și sensul existenței este Dumnezeu, ne vom mișca de la o criză la alta*

De multă vreme - eu sunt om bătrân și neputincios - mi-am pus problema nu a unei simple filosofii a științei, ci a unei teologii a științei, a unei teologii a căminului, a creației, a procreației. Pentru tineri ar trebui această teologie. Adică, ce vrea Dumnezeu în toate domeniile ce alcătuiesc existența și Universul. în toate? Dorul meu este un **Catehism duhovnicesc,** *nu un* **Catehism** *conceptual.*

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ și APOCALIPSĂ

După cum vă spuneam, mi se pare important să discut cu Sfinția voastră despre blocajul comunicării care se face simțit în societatea românească actuală. Și pe care, dacă vă amintiți, înainte de '89 nu l-am fi bănuit. Atunci speram că, dacă va cădea Ceaușescu, ne vom înțelege toți, ca frații, minunat. Ne credeam solidari.

Păi, atunci era toată România - cu excepția unei frânturi, anume a nomenclaturii - unită într-un obiectiv. în izbăvirea de acest regim totalitar.

Deci, să găsim alt obiectiv comun?

Nu asta am vrut să spun. Acum, deodată. în explozia aceasta a libertății, drama umană stă. pe de-o parte, în confuzie - nu știm ce dorim, nu știm cum să folosim libertatea, mai precis, nu avem ființa libertății, conținutul libertății. Observați? Asta-i marea însemnătate. Libertatea nu e ființă, e însușirea ființei - am spus-o mereu. Ea are nevoie de ființă, de conținut. Or, care-i conținutul libertății, ne spune Mântuitorul: "Adevărul vă va face pe voi liberi, voi veți fi intr-adevăr liberi". Deci, conți-nutul libertății este adevărul, este binele, este frumosul, este, în ultimă instanță și fundamental, Dumnezeu! Or, dacă societatea noastră nu va ajunge la convingerea și la conștiința că, deopotrivă, și temeiul, și sensul existenței este Dumnezeu (deci și baza, și țelul este Absolutul Divin), va orbecăi permanent, și ne vom mișca de la o criză la alta.

Dar de unde vine îndârjirea asta a noastră, unii împotriva altora?

Sunt și niște explozii din interiorul unui suflet care a fost frustrat, a suferit un neîncetat handicap al libertății, al mani-

festării, al comunicării. Vedeți, de când am interpretat Babelul ca primă încercare de stat mondial îmi stă, ca o obsesie aproape, primul verset din Facere (11,1), la paginile unde e vorba de Turnul Babei: **"In vremea aceea era în tot**

pământul o singură limbă și un singur grai la toți".

La noi, deodată,
libertatea a devenit explozivă.
Materialismul nu doar că
a slăbănogit spiritul,
ci, mai grav,
a dus la ultitpa expresie a decăderii
umane,
întunericul materiei
te înfundă precum mormântul.
Nu poți să-L iubești pe Dumnezeu și
sa-l urăști pe aproapele tău

Ați spus, Dumneavoastră, că era prima manifestare a totalitarismului

A totalitarismului, da. Absolut. **"O singură limbă și un singur grai".** *Or, deodată libertatea a devenit explozivă, oamenii nu o conștientizează. Mai precis, nu conștientizează conținutul ei, adevărul libertății, ființa libertății. Din pricina intoxicării ideologice, deopotrivă ateiste și materialiste. Nu uitați, e fapt capital: materialismul nu doar că a slăbănogit spiritul (condiția umană de a fi spirituală), ci, mai grav, a dus la ultima expresie a decăderii umane, a înfundării. Aceasta-i înfundarea cea mai gravă, în*

('u Pil rimele (inie nu intrv (îEh'EZÂ șt AI'CK 'AI.I/'S.-l

materie. In materie. în Întunericul materiei. Te întunecă

precum mormântul. Poate la asta se refe-rea Platon, când vedea în materie izvorul răului. Și-atunci, ceea ce numeau marxismul, materialismul cea mai înaltă treaptă a existenței, era tocmai inversul. A spune răului bine e ultima expresie a decăderii în trupesc, în materie. Nu în materie așa cum o privește, bunăoară, crezul creștin, că și noi vorbim de materia Sfintelor Taine, adică de pâine și vin. care se prefac în Trup și Sânge dumnezeiesc, deci de o transfigurare a materiei.

Ce credeți că ar trebui, în primul rând, recuperat? Ar trebui să purcedem la recuperarea dialogului cu Creatorul sau, în primul rând, la recuperarea dialogului dintre noi, oamenii?

Ele trebuie să meargă împreună, negreșit împreună.

Înțeleg că dacă una e blocată, e blocată și cealaltă!

Deopotrivă. De aceea, zice Sf. Apostol și Evanghelist Ioan: **"Cel ce zice că-L iubește pe Dumnezeu, iar pe aproapele său îl urăște, acela minte".** *Pentru că nu poți să-L iubești pe Dumnezeu, pe care nu-L vezi, și să-l urăști pe aproapele, pe care-l vezi. Ele sunt într-o unitate de nedesfăcut. Iubirea de Dumnezeu și iubirea aproapelui, comunicarea cu Dumnezeu și comunicarea cu aproapele sunt fundamentale. Bunăoară, mulți n-au înțeles când zice Mântuitorul: "Cel ce iubește pe mamă, pe tată, pe soră mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine".*

(u Părintele Galeriu între GENEZĂ și APOCAL1PSÂ

A iubi înseamnă a trăi viața celuilalt.
In iubirea de Dumnezeu,

învăț să-l iubescpe aproapele meu. Nu trebuie să-ți iubești aproapele (doar) ca pe tine însuți, ci cu iubire hristică, deci, infinit mai mult

Ce-ar zice Nietzsche de Cuvintele Mântuitorului nostru?

"Pfui!" - ar zice Nietzsche, aici. "Ce se amestecă Dumnezeu în iubirea mea, dintre mine fi un semen al meu?" f.a.m.d. Bietul Nietzsche! De aceea a fi sfârfit cum a sfărfit! Mântuitorul te îndeamnă să-L iubești întâi pe Dumnezeu, fi cu iubirea lui Dumnezeu să iubefti pe aproapele. Pentru că în iubire e un schimb între persoane - un schimb de inimi, dacă vreți! Eu, dacă îmi îndrept iubirea mea către Dumnezeu, atunci Dumnezeu îmi împărtăfefte ce are El - înțelegeți? Pentru că a iubi înseamnă a trăi viața celuilalt. Or, dacă eu, în iubire, mă lupt să trăiesc viața dumnezeiască, atunci fi Dumnezeu, în iubirea Lui, trăiefte viața mea - de aceea S-a fi făcut om. M-a(i înțeles? In iubirea mea de Dumnezeu (cum va spune Nicolae Cabasila) esențial nu este că eu II iubesc pe Dumnezeu, ci că simt că El mă iubefte pe mine. Mă pricepeți? Și- atunci, în iubirea Je *Dumnezeu învăț să-l iubesc pe aproapele cum iubefte Dumnezeu. In acea iubire a lui Hristos în care spune: "Așa să vă iubiți unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi". Acesta- i un fapt capital. De aceea, cineva ar crede că măsura iubirii (care e fără de măsură - cum spuneau cei din Evul Mediu) e dată de porunca "lubești-ți aproapele ca pe tine însuți". Nu aceea-i măsura. Aceea a fost numai în Vechiul Testament (Levitic 19, 18). In*

Noul Testament, altfel trebuie gândit despre iubire. Observați: **"lubește-ți aproapele ca pe tine însuți" -** *deci etalonul iubirii sunt eu. omul. Or, eu, când păcătuiesc, mă iubesc pe mine? Sau. sărmanul sinucigaș (ferească Dumnezeu!) se iubește pe el? Pot fi eu modelul iubirii? Atunci, așa spune lisus în Noul Testament: "Așa să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu pe voi". De aceea, lisus spune: "Cel ce iubește pe mamă, pe tată, pe soră mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine". în înțelesul că, iubindu-L pe Dumnezeu, te împărtășești și de iubire divină, și, cu acest fel de iubire, iubești lumea. Atunci este iubirea divină, curată! Deci, nu e cu putință să disociem iubirea de Dumnezeu de iubirea aproapelui. Pentru că numai așa se va salva lumea. 11 iubești pe om. pe aproape, cu iubire dumnezeiască, cu iubire hristică.*

Biserica trebuie să iasă în lume,
și lumea trebuie să intre în Biserică.
Sfânta Ortodoxie
a rămas curată și dreaptă în credință,
în plinătatea și neștirbirea credinței.
Spunea cineva că am trădat.
„ Nu-i adevărat.
In afară de Hristos și Biserică,
nimeni nu-i infailibil

Deci, neînțelegerile de acum, dintre români, sunt, în primul rând, o îngrijorare a Bisericii? Biserica ar trebui să fie prima îngrijorată. Atunci, mă întreb, ce face Biserica?

Cu Părintele Galeriu intre GENEZĂ fi APOCALIPSĂ

Ea are misiunea sacră... Criza lumii e criza Bisericii. Și criza Bisericii devine criza lumii. Să nu se uite lucrul acesta, e un fapt capital. Și-atunci, pe de-o parte, Biserica trebuie să iasă in lume, și lumea, pe de altă parte, să intre în Biserică.

Asta-i soluția, m-ați înțeles?

Da.

Biserica, Sfânta Ortodoxie, a rămas curată și dreaptă în credință, în plinătatea și nestirbirea credinței.

Dar existența Bisericii ca instituție și ca așezământ divin-uman nu este obturată, cumva, de ultimele decenii? Nu cumva Biserica și-a pierdut misiunea ei inițială?

Ea. în esența ei, n-a fost atinsă, rănită

Nu în esență, ci în formele ei.

Spunea cineva că am trădat. Nu-i adevărat, n-am trădat, în esență. A trăda înseamnă a trăda în ființa ei. Oamenii pot să greșească, înțelegeți?

Chiar dacă sunt ai Bisericii?

Da, chiar și dacă sunt ai Bisericii. Păi, sărmanii, au căzut și în erezie! Ce să mai vorbim de lucrul ăsta, că e o realitate istorică. Dar, când zic Biserica, domnule Dorin, zic, în primul rând, Hristos. Hristos și Trupul lui Hristos, care-i Biserica, în Duhul Sfânt. Adică, învățătura Bisericii, Adevărul Bisericii, Credința Bisericii - care-i

Credința lui Dumnezeu, Credința și Prezența lui Hristos. Revelația, crezul Bisericii, Revelația Bisericii. Ea. in ființa ei. este Adevărul Suprem, infailibil. Nu un om. In afară de Hristos și de Biserică, nimeni nu-i infailibil, nimeni! Ființa Bisericii, și Adevărul Bisericii. Și Adevărul Bisericii trebuie să devină realitate în fiecare creștin. Cum adică? Vedeți, de cătăva vreme mă preocupă și-mi stă, așa, ca o lumină, ca o mângâiere și o bucurie, viziunea care își face tot mai mult loc în știință, viziunea holistică.

Totals, globală...

Da, vedeți, ea vine, etimologic, de la un cuvânt grecesc, un adverb, **holon.** *Care înseamnă* **întreg.** *Și cel care i-a dat primul o încărcătură teologică și filosofică e Sf Vasile cel Mare. El a spus:* **"Duhul Adevărului, Duhul Sfânt e întreg".** *în Biserica Universală, în Biserica locală și în fiecare suflet creștin. E Adevărul întreg. în fiecare suflet. Or. știința spune azi:* **"Realul e integral prezent în cea mai mică fărâmă a existenței".** *Cum spunea Jean Guitton. într-o carte,* **Dumnezeu și știința,** *o convorbire a lui cu doi fizicieni: "se oglindește adevărul și în ceașca de cafea de pe biroul meu și în haina pe care o port".*

Și partea conține întregul, nu-i numai o reflectare.

Nu, oglindire, dar ca o prezență reală.

Dar e adevărat, aproape fizic îți poți da seama de asta!

Ei, vedeți? Or, asta este extraordinar! Și anume, în ce sens? Știți de experiența celor doi fotoni, a celor două boabe de lumină, care.

depărtându-se unul de altul la milioane de kilometri, ce pătimește unul se simte și în celălalt. Exact. De unde se vorbește despre indivizibilitatea Universului. Or, aplicând, aici, dacă (și e real, acest lucru) Adevărul e întreg în Univers (în Biserica universală, în Biserica locală și în fiecare persoană umană), acolo trebuie să ajungem. Să ne unim în acest Duh al Adevărului. Asta e salvarea lumii, a trăi cu adevărat în întregimea Adevărului, deschiși către întregimea Adevărului.

A trăi holistic. Fiecare e un sol.
Prin avort, se sărăcește umanitatea.
Până unde mer^e înmulțirea umanității?
Până in Ziua ă opta -
când omenirea va cunoaște un salt.
Tinerii din decembrie 1989
cu adevărat au fost niște soli!
Nimic nu e întâmplător, totul e proniator

Și spiritual, nu numai științific, a trăi holistic - dacă mi-e îngăduit să folosesc formula. Fără aceasta noi nu putem, am trăi ca niște handicapați, ca niște scopiți (dacă vreți, castrați). într-o scleroză spirituală și o scopire spirituală, o incapacitate de a crea - sterilitate spirituală. Fără asta, fără întregirea Adevărului, fără a trăi holistic, omenirea nu se pate salva.

Eu vroiam să leg acest blocaj al comunicării, cu care v-am tot pisat, de problema întreruperii de sarcină (a avortului), și m-am mirat că atunci când am discutat, nu ați pus problema că fiecare om e un sol, și, atunci când îl

oprim să se nască, de fapt ucidem un sol.

Am spus-o de atâtea ori. în alte împrejurări, fiecare e un sol. Astfel, prin avort se sărăcește umanitatea.

Se pierde o soluție posibilă, un destin, un sens sau un mesager.

Cu fiecare om. se și îmbogățește condiția umană, se și multiplică. se și unifică, dar - nici vorbă - omenirea trebuie să meargă și dincolo de acest nivel, pe scara lui lacob. pe o treaptă mai înaltă, a spiritualizării. Până unde merge, totodată. înmulțirea umanității? Ea trebuie să cunoască o etapă următoare, care. în Ziua cea de a opta, va fi un salt, o mutație.

Și cum o vedeți? Cum vedeți această mutație?

Păi, prin această înnoire a lumii.

Da, dar ce fel de soli au fost cei din '89? Și cum vedeam noi, în catacombă trăind, solii - până în '89?

Da. cu adevărat ei au fost niște soli. în existență. în istorie, nimic nu e întâmplător, totul e proniator. ca și în dialogul acesta - al Revelației în istorie. Ei au apărut la acest ceas al istoriei, și v-am mai precizat că faptul însuși că revoluția noastră s-a înfăptuit prin jertfa, ne dă. deodată, unicitate și înviere...

Preot Profesor Doctor

Constantin GALERIU

Date bio - bibliografice

Născut la 23 noiembrie 1918, la Râcătău - Răzeși din județul Bacău, in familia lui Neculai și a Elisabetei Galeri. Soția. Argentina-Cristina, născută Vărgatu. copii: Narcis, proiectant. Rodion, medic stomatolog, directorțd editurii "Harisma", Ciprian și Serafim, funcționari economici. Intre 1930 și 1938 a urmat seminarul "Sf. Gheorghe"din Roman, apoi, până in 1942. Facultatea de Teologie din București. Diploma de Licență cu lucrarea **"îndumnezeirea omului",** *susținută la profesorul, teologul și scriitorul Nichifor Crainic. 1957-1960: studii de doctorat: in 1969: prezentarea tezei de doctorat cu titlul* **"Jertfa și Răscumpărare".** *tipărită și susținută in 1973, când a fost declarat Doctor în Teologie. Intre 1973-1974 este părinte spiritual al Institutului Teologic Universitar București. 1974-1977: lector universitar, 1977-1992: profesor universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității București. Din 1993 este profesor consultant și conducător de doctorate la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității București și predă, de asemenea la Universitatea "lalahia" din Târgoviște și la Universitatea Ecologică București. Specializarea și-a făcut-o numai în țară, la Institutul Teologic din București, cu profesorii Teodor M. Popescu, Dumitru Stăniloae. Ion Coman. N. Chițescu. Liviu Stan ș.a.*

A fost hirotonit diacon la 15 mai, și apoi preot la 16 mai 1943, în biserica Zlătari, unde era și cântereț bisericesc și secretar de redacție al săptămânalului "Ortodoxia" de sub

conducerea Pr. Toma Chiricuță. Intre 15 iulie 1943 - 15 iulie 1947, slujește în

(u Părintele Galeriu între GENEZĂ șt APOi 'Al.IPSĂ

parohia Podu Văleni, comuna Poenarii Burchii, din județul Prahova. In anii 1946-1947 a fost misionar al Arhiepiscopiei Bucureștiului și a publicat articole misionare în "Ortodoxia". De la 15 iulie 1947 până la 20 septembrie 1973 a slujit la biserica "Sf Vasile" din Ploiești. Aici a dus o stăruitoare activitate misionară, subliniată în presa vremii ("Glasul Bisericii", 1948). Datorită intensității acestei activități care aducea la Biserică, îndeosebi la reuniunile de după-amiază, un număr impresionant de credincioși de toate vârstele, din oraș și din județ, a fost arestat la 16 august 1952 și purtat prin penitenciare și în lagărul "Peninsula" (Canalul Dunăre-Marea Neagră) până la 26 octombrie 1953. După eliberare a continuat activitatea pastorală. unită cu studii de doctorat și publicistică religioasă. In 1973 a fost transferat la Institutul Teologic Ortodox din București și de la 1 mai 1975 a început să slujească la biserica "Sf. Silvestru". A restaurat biserica și clopotnița (monumente istorice) după cutremurul din 1977. A întreținut un dialog spiritual - cultural cu personalități ca Nicolae Steinhardt. Ștefan Nenițescu, Edgar Papu, Dinu Pillat, Ioan Alexandru, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, Sorin Dumitrescu, A.l. Ghilia. La biserică s-au săvârșit semnificative slujbe și pomeniri pentru Mircea Eliade, Nichita Stănescu, Vasile Drăguț, Modest Moraru, Ion Frunzetti. Mircea Scarlat, Dana Dumitriu, cu participarea unor oameni de cultură și ai unor membri ai ambasadelor occidentale la București. După 1989 s-au săvârșit comemorări îndeosebi pentru Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, cu participarea unor personalități ca Ion Ungureanu,

Grigore Vieru, Prof. E. Gherman ș.a. La 1 ianuarie 1990 a fost numit de către P.E Pr. Patriarh Teoctist vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

'âriniele (mieriu intre (îEX'EZĂ 5/ Al()('Al.ll'XA*

Activitate publicistică și științifică

Pentru promovarea in învățământul universitar importante au fost studiile de doctorat (1957-1960). finalizate cu teza de doctorat prezentată in 1969. cu titlul **"Jertfă și Răscumpărare"** *și publicată in 1973.*

A publicat numeroase studii și articole sub formă de monografi, referate în: "Ortodoxia", revista Bisericii Ortodoxe Române, in "Glasul Bisericii" și în "Revista Mitropoliei Banatului", un ciclu de 20 de eseuri în pagina creștină a cotidianului "România liberă", sub titlul "Creștinism și Umanism". Tot in "România liberă", precum și în "Glasul Bisericii" a apărut un ciclu de 55 de meditații la Evangheliile Duminicilor de peste an și Praznicele Împărătești, meditații ia rugăciunea "Tatăl nostru", meditații la Fericiri ș.a. Dintre lucrările teologice și științifice mai importante enumerăm:

Misiunea noastră *(1945).*

Iubirea Dumnezeiască și Judecata din urmă *"Ortodoxia" 2 (1954).*

Pronie, Har și Libertate după Teofan, fostul episcop de Vladimir, *"Ortodoxia" 3 (1959).*

Mitropolitul Filaret al Moscovei, ca teolog. *"Studii Teologice" 7-8 (1960).*

Rabindranath Tagore, poet și filosof indian, *"Glasul Bisericii" 5-6 (1961).*

Cu Pârimele Galeriu imn GENEZĂ și APOCAIJPSĂ

Mahathma Gandhi - spiritualitatea creștină și problemele vremii, *"Glasul Bisericii" 9-10 (1962).*

Sensul creștin al pocăinței, *"Studii Teologice" 9-10 (1967).*

Autocefalia BOR, retrospectivă istorică și aniversarea a 90 de ani de la proclamarea oficială, *"Glasul Bisericii" 11-12 (1975)*

Probleme actuale în religiile necreștine, *"Ortodoxia" 4 (1976).*

Slujba preoțească după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție,
"Studii Teologice" 1-2 (1977)

învățătura creștină despre Sfânta Cruce și cinstirea ei
"Ortodoxia" 3 (1978).

Ortodoxia și Mișcarea Ecumenică - aspecte teologice actuale, *"Studii Teologice" 9-10 (1979).*

Preoția ca slujire a cuvântului, *"Ortodoxia" 2 (1979).*

Taina mărturisirii, *"Ortodoxia" 3 (1979).*

Complementaritatea valorilor spirituale după dogma de la Sinodul IV. Calcedon, *"Ortodoxia" 3 (1980).*

Maica Domnului Povățuitoare, *"Ortodoxia"3 (1980).*

Iconomia Duhului Sfanț în slujirea lumii, *"Mitropolia Banatului" 46 (1980).*

Cu Pfinniclc (ialenu intre GlîNEZÂ AI'OCAi /I'S.-i

Concepția ecumenică a P.F. Patriarh Iustin. *"Mitropolia Olteniei" 3-6 (1980).*

Cinstirea Sfintelor Moaște. *"Mitropolia Banatului"10-12 (1980).*

Mărturisirea dreptei credințe prin Sfânta Liturghie. *"Ortodoxia" 1 (1981).*

Sinodul II Ecumenic și învățătura despre Duhul Sfanț, *"Studii Teologice"3-4 (1981)'.*

Tudor Vladimirescu, lupta pentru dreptate și echitate socială, *"Glasul Bisericii" 5-6 (1981).*

Slavă lui Dumnezeu și pe pământ pace. *"Studii Teoologice" 5-6 (1983).*

Viața, plenitudinea și unitatea ei, *"Studii Teologice"5-6 (1983).*

Mântuitorul Iisus Hristos, învățătorul nostru suprem.
"Ortodoxia" 2 (1983).

Vocația pascală a creației. *"Ortodoxia" 1 (1989).*

îndrumări metodologice și didactice pentru predarea religiei în școală. *Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR. 1990.*

Chipul Mântuitorului Iisus Hristos în gândirea lui Mihai Eminescu. *"Studii Teologice" 1 (1991).*

Cu Pfir mt etc Galeriu intre GENEZĂ și AP0CAL1PSÂ

Revelație și educație, *"Revista Pedagogică" 3 (1993).*

Psihanaliza în lumina Revelației divine.
Analele Universității Târgoviște (2001).

Rolul familiei preotului în parohie, *Congresul Internațional "Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin"(25-27 sept. 2001).*

Nicolae Paulescu - unitatea între știință și tradiție la începutul secolului XX. *Congresul Internațional "Știință și Religie", organizat de Academia Română, Comisia Națională din România pentru UNESCO, Universitatea Interdisciplinară din Paris, Fundația Universitară Marea Neagră, (8-10 nov. 2001).*

Pe lângă acestea consemnăm și participări permanente cu articole de specialitate la numeroase cotidiene: "România

liberă". "Ziua", "Contemporanul".

Proiect în lucru: **Ortodoxia și sufletul românesc** *(pentru Volumul Jubiliar al Institutului Biblic și de Misiune al BOR).*

Rugăciunea "Tatăl Nostru", tâlcuiri de Părintele Galeriu, *Editura Harisma, 2002.*

Cu Pârintele Galeriu intre GENEZĂ șt APO(. 'Al.IPSA

Participări la conferințe și congrese de peste hotare

Aici amintim: Dialogul Ortodox-Reformat de la Budapesta, unde a luat parte ca delegat al Patriarhiei Române, in octombrie 1979. cu referatul: **"Complementaritatea valorilor spirituale după dogma de la Sinodul IV. Calcedon".** *la Conferințele liturgice anuale de la Institutul Ortodox Saint Serge de la Paris, cu referatul* **"Rânduiala voturilor monahale"** *(1987) și* **"Primește odorul acesta și-l păstrează pe el..."** *(1995).* **"Sacrificiul în operele reprezentative ale culturii române"** *(1996);* **"Schimbarea la față a lui Hristos - transfigurare a creației"** *(1997);* **"Sacramentul fratelui în lisus Hristos"** *(1998). La Congresul ortodox din insula Rodos, din 1988. participă cu referatul:* **"Slujirea femeii în Biserica Ortodoxă",** *la dezbaterea ecumenică de la Palermo (1989). organizată de Institutul "Constanza Scelfo Bar beri", cu tema "Femeia si preoția", a prezentat referatul* **"Ortodoxia și problema admiterii femeii la preoție",** *la simpozionul organizat de Biserica Romano-Catolică din Anglia la Mănăstirea benedictină Ampleforth-York, cu tema*

"A Time for Change" (Timpul Schimbării), a susținut referatul **"Opțiuni fundamentale în dialogul actual dintre credincioși și societate"** *A participat la conferințele de la Salonic, organizate de Mitropolia și Universitatea locală. La întrunirea din noiembrie 1991 cu tema "Păcatul împotriva Duhului Sfânt", a contribuit cu referatul* **"Părintele Ceresc- Izvorul Dumnczeirii și al Iubirii"** *(1992). iar la tema anului 1993 - "Biserica Ortodoxă - Mama noastră", cu referatul* **"Fidelitatea Bisericii Ortodoxe față de lisus Hristos, certitudine a învierii noastre divine"** *(1993).*

Toate referatele au fost publicate în volumele consacrate congreselor și conferințelor respective și sunt depuse la Institutul Biblic pentru un volum bilingv.

Cu Părintele Galeriu între GENEZA și APCX'ALIPSÂ

Activitatea didactică și pedagogică

A început această activitate la 1 octombrie 1974, în cadrul Institutului Teologic Universitar București, primul doctorand fiind tânărul Daniel Ciobotea, astăzi înalt Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei, studiind deopotrivă sub îndrumarea Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae și a subsemnatului.

Din anul 1994, conform Ordinului Ministerial nr. 5221, a continuat activitatea de Profesor consultant științific și conducător de doctorat pregătind o serie de doctoranzi, promovați cu titlul de Doctor în Teologie, care au devenit cadre universitare în cele mai importante centre de învățământ superior din țară: Pr. Nicolae Dura - Sibiu (actualmente la Viena); Pr. Vasile Gordon - București; Pr. Constantin Grigoraș - Iași; Prof. Ioan Toader - Cluj; Pr.

Marcel Sabău - Cluj; Pr. Rugen Jurcă - Timișoara; Pr.Branislav Stancovici - Arad; Pr. Ioan Băjău - Craiova; Pr. Ilie Ivan - Pitești; Pr. Mircea Uță - Târgoviște.

în prezent, se pregătesc pentru a obține titlu de Doctor în Teologie: Pr. Petre Comșa - lector la Facultatea de Teologie Târgoviște; Vasile Crețu - asistent la Facultatea de Teologie București ș.a.

(u PCinmek' (ki/enu inirv (iENEZÂ y AP(X 'AI.IPSÂ

Activitatea socială și distincții primite

Este președinte de onoare al "Ligii pentru unitatea românilor de pretutindeni", membru fondator și președinte de onoare al asociației fdantropice medical-creștine "Christiana", vicepreședinte al societății "Frăția Ortodoxă Română", membru fondator al așezământului "Azilul Elena Doamna", președinte al așezământului "Sfântul Stelian"pentru ocrotirea copiilor străzii, membru fondator și președinte de onoare al asociației "Delphi" pentru recuperarea unor categorii de bolnavi psihici, membru al Consiliului Național al UNICEF și al Consiliului Național al UNESCO etc. A primit Premiul Universității din București în aprilie 1942, distincția bisericească de "Sachelar". oferită de Patriarhul Nicodim în iulie 1947. distincția bisericească de "Iconom Stavrofor", acordată de Patriarhul lustinian în februarie 1976 și Ordinul Național "Steaua României"- gradul ofițer.

Adresă: casa parohială a bisericii "Sf. Silvestru".
str. Silvestru 36. seci. 2. cod 70261 București, tel-fax 2103585.

Cuprins

Cuvânt înainte ii

*Chipul divin din om este de nedistrus. Dragostea zidește! -2^*

Venim dintr-un univers spiritual.
lucrăm în el
și transmitem mai departe sajul
me

Poporul ales, poporul lui Israel.
Omenirea nu poate fi salvată de om if/j

In cele din urmă, oamenii trebuie să ajungă s- la o convergență 2_01

*Despre cununie și bărbăția cea dumnezeiască^*
despre creație și creativitate j Ij

Date Bio - bibliografice 373

Imagini cu Părintele Galeriu

Imagini cu Părintele Galeriu

1 Părintele Galeriu liturghisind la Sântul Silvestru pag. 387

2 . Părintele Galeriu prezentat Sanctității Sale Papa Ioan Paul al ll-lea de Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României șiînalt Prea Sfinfitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, pag. 388-389

J Părintele Galeriu în sfat cu Părintele Cleopa. pag. 39^>~39'

4 Părintele Galeriu in dialog cu înalt Prea Sfințitul Timothy Ware, Arhiepiscopul ortodox al Marii Britanii, pag. 392-~393

5 Părintele Galeriu împreună cu Arhimandritul Sofronie și Părintele Rafael Noica la mănăstirea ortodoxă din Essex - Anglia, pag. 394

6 Părintele Galeriu înso/indu-l pe Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României, într-o vizită pastorală, pag. 395

7 Părintele Galeriu conferenjiind la al XIF-lea Congres Teologic al Mitropoliei Salonicului în prezenfa înalt Prea Sfințitului Panteleimon al ll-lea, asistat de Arhimandritul Gheorghios Hrisostomou. pag. 39&~397

8 Student Costache Galeri împreună cu profesorii și colegii de la . Facultatea de Teologie din București, pag. 39$

9 b. Tinerii Costache Galeri și Cristina-Argentina (născută Vârgatu) la căsătoria civilă, pag. 39$

9a. Părintele Galeriu alături de Părintele Alexandru Popescu și enoriașii bisericii Sfântul Vasile din Ploiești, pag. 399

10 b. 22 Decembrie 1989 - Părintele Galeriu - Piața Universității din București, pag. 399

11 . Părintele Galeriu intrefinandu-se cu venerabilul Corneliu Coposu. pag. 400

12 *Părintele Galeriu imbisericind*
un nou-născut din apă și din Duh. pag. 40I

13 *. Părintele Galeriu cu Jiul său dr. Pod ion Galeriu. pag. 402*

14 *Părintele Galeriu și Dorin Popa. pag. 403*

15 *Părintele Galeriu in casa parohială*
din strada Silvestru, nr. 36. pag. 4®4

16 *Părintele Galeriu lucrând in biroul său. pag. 403*

16*Părintele Galeriu predicând mulțimilor, pag. 406 - 407*

17 *in ziua binecuvântată a aducerii Moaștelor Sfântului Silvestru, Episcopul Romei, la biserica Sa din București, pag. 408 - 409*

18 *Părintele Galeriu plecându-se*
in fata Jertfei răscumpărătoare a Mântuitorului, pag. 4IO-4II